

Hæstaréttardómar 1956 - Registur

Útgáfa 3.1 af rafræna skjalinu

Þetta PDF skjal er hluti afraksturs skönnunar á prentuðum eintökum af dómasafni Hæstaréttar. Markmið þessarar útgáfu er að veita almenningi færi á að eignast sitt eigið eintak af dómum Hæstaréttar án endurgjalds. Hæstiréttur Íslands stendur ekki fyrir útgáfu þessa skjals né komið að henni með öðrum hætti en lýst er hér að neðan.

Sérstakar þakkir fær Bókasafn Hafnarfjarðar fyrir að gefa flest bindanna til skönnunar og Óli Gneisti Sóleyjarson fyrir sín framlög til verkefnisins. Fjárhagslegir styrktaraðilar fá einnig þakkir fyrir fjárframlög sín.

Skjalið er upprunalega birt á vefnum <https://urlausnir.is>. Þar má finna rafrænar útgáfur hinna bindanna og verða nýrri útgáfur af skjölunum í boði þar.

Takmörkun ábyrgðar

Höfundur skjals þessa afsalar sér allri ábyrgð, að því marki sem lög heimila, vegna beinnar og/eða óbeinnar notkunar skjalsins sjálfs eða afurða sem af því leiðir. Þó stefnt hafi verið að því markmiði að skjalið endurspegli sem best innihald upprunalegu bindanna er hvorki hægt að tryggja né ábyrgjast að það hafi tekist. Framangreint á einnig við um efnislegt innihald prentuðu eintakanna sem skönnuð voru.

Höfundaréttur

Samkvæmt 9. gr. núverandi höfundalaga, nr. 73/1972, njóta dómar ekki verndar höfundalaga. Skrifstofa Hæstaréttar hefur tjáð höfundi skjalsins að Hæstiréttur hyggst ekki gera neinar athugasemdir vegna birtingar þessara rafrænu eintakanna í heilu lagi, en hefur hins vegar ekki útilokað að annað efni en dómar gæti notið verndar höfundalaga. Ef ætlunin er að nýta aðra hluta skjalsins en dómana sjálfa er mælt með því að viðkomandi hafi samband við Hæstarétt eftir því sem við á.

Hvers kyns höfundarréttur sem höfundur skjalsins gæti hafa skapað sér til handa með skönnuninni sjálfri eða öðru framlagi sínu til sköpunar þess, skal vera meðhöndlaður í samræmi við Creative Commons Zero höfundaleyfið (CC0 1.0 Universal eða síðari útgáfa þess).

Ábendingar

Séu ábendingar um mögulegar úrbætur á skjalinu er hægt að koma þeim á framfæri við höfund þess.

Athugasemdir um þessa útgáfu

Í útg. 3.1 var textinn gerður beinni og OCR endurunnið.

Höfundur skjalsins: Svavar Kjarrval (svavar@kjarrval.is)

IV. EFNISSKRÁ.

A. Atriðisorð efnisskrár.

<i>Aðför.</i>	<i>Dagsektir.</i>
<i>Aðgerðarleysisverkanir.</i> Sjá tóm- lætisverkanir.	<i>Dánarbætur.</i>
<i>Aðild.</i>	<i>Dómar og úrskurðir.</i>
<i>Aðildareiður.</i> Sjá eiðar og heit.	<i>Dómarar.</i>
<i>Aðiljaskýrslur.</i>	<i>Dómstólar.</i>
<i>Almannahætta.</i>	<i>Dráttaraðstoð.</i> Sjá björgun.
<i>Alþingiskosningar.</i>	
<i>Atvinnuréttindi.</i>	<i>Eftirgrennslan afbrota.</i> Sjá opin- ber mál.
<i>Ábúð.</i>	<i>Eiðar og heit.</i>
<i>Ábyrgð.</i>	<i>Eignakönnun.</i>
<i>Áfengislagabrot.</i>	<i>Eignarnám.</i>
<i>Áfrýjun.</i> Sbr. kærumál.	<i>Eignarréttur.</i>
<i>Áfrýjunarleyfi.</i>	<i>Eignarupptaka.</i> Sjá upptaka eignar.
<i>Ágreiningsatkvæði.</i> Sjá sérat- kvæði.	<i>Einkalíf.</i> Sjá friðhelgi einkalífs.
<i>Ákæra.</i>	<i>Embættisbrot.</i>
<i>Álitsgerðir.</i> Sjá mat og skoðun.	<i>Embættismenn.</i> Sjá opinberir starfsmenn.
<i>Ásetningur.</i> Sjá saknæmi.	<i>Endurgreiðsla.</i>
<i>Áverkar.</i> Sjá líkamsáverkar.	
<i>Ávisanir.</i>	<i>Fasteignasala.</i>
<i>Barnaverndarnefnd.</i>	<i>Fasteignir.</i>
<i>Barnsfaðernismál.</i>	<i>Félög.</i>
<i>Bifreiðar.</i>	<i>Févíti.</i>
<i>Birting.</i>	<i>Fiskveiðabrot.</i>
<i>Björgun.</i> Dráttaraðstoð.	<i>Fiskveiðimörk.</i> Sjá fiskveiða- brot.
<i>Blóðrannsókn.</i>	<i>Fjárhættuspil.</i>
<i>Blöð og tímarit.</i>	<i>Fjárnám.</i>
<i>Borgararéttindi.</i>	<i>Fjársvik.</i>
<i>Botnvörpuveiðar.</i> Sjá fiskveiða- brot.	<i>Fógetagerðir.</i>
<i>Bókhald.</i>	<i>Frávísun.</i>
<i>Brenna.</i>	<i>Freistir.</i>

Friðhelgi einkalífs.
Fyrning.

Gáleysi. Sjá saknæmi.
Geðrannsókn. Sjá mat og skoðun.
Gengi.
Gerðardómar.
Gjafsókn. Gjafvörn.
Gjaldeyrismál.
Greiðsla.
Gripdeild.
Gæzluvarðhald.

Hafning máls.
Hegningarauki.
Heimildarskjöl.
Heimilisfang.
Heimvísun. Sjá ómerking.
Hilming.
Hlutdeild. Sjá hilming.
Hótanir.
Húsaleiga.
Húsleit.

Iðnaðarnám.
Innflutningur.

Ítrekun.

Játning. Sjá aðiljaskýrslur.

Kaup og sala.

Kjörskrár.

Kröfuréttindi. Sjá ábyrgð, endur-
greiðsla, greiðsla, húsaleiga,
kaup og sala, samningar,
skaðabætur, skuldamál.

Kynferðisbrot. Sjá skírlífisbrot.

Kyrrsetning.

Kæruleyfi.

Kærumál.

Landamerkjadómur.

Landamerkjamál.

Landhelgi. Sjá fiskveiðabrot.

Landskipti.

Leiðbeiningarskylda dómara.

Leiga. Sjá húsaleiga.

Líkamsáverkur.

Líkur. Sbr. sönnun.

Lóðarréttindi.

Læknar.

Læknaráð.

Lög. Lögskýring.

Lögbann.

Löghald. Sjá kyrrsetning.

Lögmenn. Sjá málflutnings-
menn.

Lögreglumenn. Sjá opinberir
starfsmenn.

Lögræði.

Lögtak.

Lögveð. Sjá sjóveð.

Manndráp.

Mat og skoðun.

Málasamlag.

Málflutningsmenn.

Málflutningur.

Málshöfðun. Sbr. ákæra.

Málskostnaður.

Málsmeðferð.

Meiðyrði.

Merkjadómur Reykjavíkur.

Nauðgun.

Námssamningar. Sjá samning-
ar, iðnaðarnám.

Nyttjastuldur.

Opinber mál.

Opinberir starfsmenn.

Ólögleg meðferð á fundnu fé.

Ómaksbætur.

Ómerking.

Rangar skýrslur.

Rán.

Refsingar.

Réttarfararsæktir og vítur.

Réttarkrufning.

Sakhæfi.
Saknæmi.
Samaðild.
Samningar.
Samningsbætur. Sjá féviti.
Samvinnufélög.
Sérattkvæði.
Siðferðisbrot. Sjá skirlífisbrot.
Siglingadómur.
Siglingar.
Sjó- og verzlunardómur.
Sjóslys. Sjá björgun, siglingar.
Sjóveð.
Skaðabætur.
Skattalög. Sjá enn fremur skatt-
ar og gjöld.
Skattar og gjöld.
Skilorðsbundnir dómar.
Skip. Sjá björgun, siglingar, sjó-
slys, sjóveð.
Skirlífisbrot. Sjá enn fremur
nauðgun.
Skotvopn.
Skuldamál.
Stefna. Sjá ákæra, málshöfðun.
Stéttarfélög.
Stjórnsýsla.
Stjórnsýslumenn. Sjá opinberir
starfsmenn.
Svik. Sjá fjársvik.
Svipting réttinda. Sjá atvinnu-
réttindi, borgararéttindi.
Söluskattur. Sjá skattar og gjöld.
Sönnun.
Tekjuskattur. Sjá skattar og
gjöld.
Tilraun.

Tímarit. Sjá blöð og tímarit.
Tollar. Sjá skattar og gjöld.
Tómlætisverkanir.
Tryggingar. Sjá vátrygging.
Umferðarlög. Sjá bifreiðar.
Umferðarréttur.
Uppboð.
Uptaka eignar.
Útbygging.
Útfararkostnaður.
Útivist aðilja.
Útsvör. Sjá skattar og gjöld.
Valdstjórn.
Varnarþing.
Vátrygging.
Veð. Sjá lögveð, sjóveð.
Veitingahús.
Verðlagslöggjöf.
Verksamningar. Sjá samningar.
Vettvangsmál.
Vextir.
Viðskiptatilkynningar. Sjá tóm-
lætisverkanir.
Vinnusamningar. Sjá samningar.
Vitni.
Víslar.
Þinglýsingar.
Þjófnaður.
Ærumeiðingar.
Ökuleyfi.
Örorka.

B. Efnisskrá.

Aðfjör. Sjá fjárnám, fógetagerðir, lögbann, löghald, lögtak.

Aðgerðarleysisverkanir. Sjá tómletisverkanir.

Aðild.

Síldarútvegsnefnd, sem komið hafði fram fyrir hönd farmeigenda, var stefnt vegna þeirra til greiðslu bjarglauna. Sýknukröfu nefndarinnar vegna aðildarskorts var hrundið	142
Faðir höfðar mál fyrir hönd ófjárráða sonar síns	332
Lögráðamaður höfðar mál fyrir hönd ófjárráða barns	332
Krafa í ákæruskjali um ómerkingu ummæla, sem saknæm voru samkvæmt 108. gr. laga nr. 19/1940, og krafa um greiðslu kostnaðar af birtingu dómsorða í því máli eigi teknar til greina, þar sem þær voru eigi hafðar uppi fyrir atbeina þess, sem hlut átti að máli	457
B varð að greiða kostnað af viðgerð, sem framkvæmd var samkvæmt beiðni hans á eignum annarra aðilja, enda bentu gögn málsins eigi til þess, að þeim, sem verkið framkvæmdi, hefði mátt vera ljóst, að það var eigi unnið í þágu B	651
Krafa handhafa ákærvalds um refsingu samkvæmt 231. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 eigi tekin til greina, þar sem hún var ekki höfð uppi fyrir atbeina þess, sem hlut átti að máli	674
Ríkissjóði dæmd fébótaábyrgð á slysförum í starfi hjá erlendum verktaka á vegum varnarliðs Bandaríkjanna á Keflavíkurlugvelli, sbr. lög nr. 110/1951	777

Aðildareidur. Sjá eiðar og heit.

*Aðiljaskýrslur.*a) *Einkamál.*

B flutti inn barnabækur frá Þýzkalandi með íslenzku lesmáli. Hann kvað bækurnar gefnar út af þýzku útgáfufyrirtæki, sem staðfesti þá frásögn hans, en hann annaðist einungis sölu bókanna sem umboðsmaður þess fyrirtækis. Þar sem þessari skýrslu B var ekki hnekkt, brast lagaheimild til að heimta aðflutningsgjald af bókunum	68
D hélt því fram, að hann hefði keypt af G tvær bifreiðar á samtals kr. 25.000.00, en G hefði veitt honum gjaldfrest á kaupverðinu, unz honum tækist að selja bifreiðarnar. G skýrði hins vegar svo frá, að hann hefði samþykkt greint verð fyrir bifreiðarnar, ef það greiddist á tilteknum gjald-daga, er hann þurfti á fénu að halda. Er D greiddi eigi á hinum tilskilda tíma, hafi allt samkomulag aðiljanna um	

- kaup verið úr sögunni. Eigi þótti í ljós leitt, að samningar, er hér að luttu, hefðu verið með öðrum hætti en G lýsti þeim 79
- Háseti á togara (S) slasaðist við vinnu sína og missti hægri hönd. Höfðaði hann skaðabótamál gegn eiganda skipsins, sem taldi S eiga að bera tjón sitt sjálfur, þar sem hann hefði ekki beitt réttum handtökum við framkvæmd verksins. Hins vegar var ósannað, að S hefði staðið öðru vísi að verki eða beitt öðrum handtökum en hann sjálfur lýsti, en slíkur háttur hafði verið á hafður við þá vinnu án at-
hugasemda af hendi skipstjórnarmanna 122
- Héraðsdómslögmaður (G) kvaðst hafa komið til vegar sölu húseignar samkvæmt beiðni eiganda hennar, og gerði hann því kröfu til sölulauna. En þar sem G hvorki tókst að sanna, að honum hefði verið falin sala húseignarinnar né heldur, að hann hefði átt hlut að kaupum, er á komust, var krafa hans eigi tekin til greina 129
- A gegndi starfi í þjónustu ríkisins samkvæmt skipunarbréfi, þar sem ákveðinn var sex mánaða uppsagnarfrestur af hendi beggja aðilja. A hélt því fram, að svo hefði samizt munnlega, að uppsagnarákvæðinu mætti beita því aðeins, að tiltekin breyting yrði á aðstöðu ríkisins til starfrækslu þeirrar, sem um var að tefla. Eigi tókst A að færa sönnur á þessa staðhæfingu sína, enda minntist ráðherra sá, er hlut átti að máli, eigi slíks fyrirvara um uppsagnarákvæðið. Gat A því ekki krafizt bóta, er því var beitt gagnvart honum 200
- H stóð ekki í skilum með ýmsar greiðslur samkvæmt kaupsamningi um húseign. Hann hélt því fram, að um það væri ekki að sakast, þar sem greiðslufrestir hefðu verið veittir af þeim, sem hlut áttu að máli. Þetta tókst H ekki að sanna, og var kaupsamningnum riftað vegna vanskila hans 209
- M, sem krafinn var greiðslu fyrir hitalögn í hús sitt, játaði, að verkið hefði verið unnið, en kvaðst hafa greitt fyrir það hærri fjárhæð en sanngjarnt gæti talizt. M var þó dæmt að greiða samkvæmt kröfu þeirra, er verkið höfðu unnið, enda urðu honum mistök um málflutning 252
- Skýrsla barnsmóður um skipti sín og manns, sem hún lýsti föður barns síns, var óljós, og ekkert styrkti frásögn hennar um mök þeirra á getnaðartíma barnsins. Var manninn dæmdur synjunareiður 421
- F leigði K húsnæði í Reykjavík, og var í leigsamningi aðilja 12. nóvember 1952 tekið fram, að leigan væri miðuð við vísitölu byggingarkostnaðar í Reykjavík haustið 1951, og skyldi hún breytast um hver áramót til samræmis við síð-

- ustu vísitölu. F skýrði svo frá, að við samningsgerðina hefði honum verið ókunnugt um aðra vísitölu byggingarkostnaðar en þá, sem reikna skyldi ár hvert og miðast við byggingarkostnað næstliðins árs, sbr. lög nr. 87/1943. Krafðist hann hækkunar á leigunni, miðað við þá vísitölu. Var á þá kröfu fallið, enda eigi efni til að taka til greina þá vörn fyrirsvarsmanna K, að leggja bæri til grundvallar vísitölu, er reiknuð væri samkvæmt verðlagi tiltekins dags, en eigi í framkvæmd greindra laga 605
- V krafðist fébóta fyrir meiðsl úr hendi G, sem játaði að hafa rekið hnefa fyrir bringu V og ýtt honum frá sér. V hafði samkvæmt læknisvottorði áverka á brjósti, og voru honum dæmdar bætur 640
- J krafðist greiðslu fyrir viðgerð á tveimur fiskibátum úr hendi B, sem kannaðist við að hafa beðið um framkvæmd verksins, en einungis sem starfsmaður hlutafélags, er væri eigandi bátanna og bæri að greiða viðgerðarkostnaðinn. J skýrði hins vegar svo frá, að B, sem annaðist útgerð bátanna, hefði ávallt beðið um vinnu við þá í eigin nafni. Krafa J var tekin til greina, enda bentu málsatvik eigi til þess, að honum hefði mátt vera ljóst, að verkið væri eigi unnið í þágu B 651

b) *Opinber mál.*

- S kaupmaður játaði, að hann hefði kveikt eld í verzlun sinni í því skyni að brenna vörubirgðir sínar og verzlunarbúnað og fá síðan greitt váttryggingarfé þeirra, er hann kvaðst hafa talið nema kr. 200.000.00. Raunverulega voru þessi verðmæti tryggð fyrir kr. 400.000.00, og var við það miðað, að S hefði ætlað sér þá fjárhæð alla 9
- Togaraskipstjóri játaði rétta skýrslu varðskipsmanna um, að hann hefði verið að ólöglegum botnvörpuveiðum innan fiskveiðimarka. Hann kvað þetta hins vegar hafa verið að óvilja sínum, þar sem breytt hefði verið andstætt fyrirmælum sínum stefnu skipsins, meðan hann var að snæðingi undir þiljum 65
- Togaraskipstjóri, sem sakaður var um ólöglegar botnvörpuveiðar, hreyfði engum athugasemdum við varðskipsmenn um staðarákvarðanir þeirra, en bar brögður á þær, er hann kom fyrir dóm. Með skýrslum varðskipsmanna og mælingum var sök skipstjóra talin sönnuð 89
- Í vörusendingu einni reyndist vera meira vörumagn en innflytjandi vörunnar (F) hafði greint í innflutningsskýrslu. F staðhæfði, að hann hefði greint vörumagnið eftir beztu vitund og að hann hefði gefið fyrirmæli um, að vörur þær, sem umfram voru, yrðu sendar sér í lagi. Þessi skýrsla F

- var lögð til grundvallar, enda var hún studd öðrum gögnum 150
- K játaði að hafa slegið H, svo að hann rotaðist og úr honum brotnuðu tennur. Hann lýsti því hins vegar, að H hefði ögrað sér til átaka. Sakir ölvunar mundi H lítið þessi skipti. Refsing K var ákveðin með hliðsjón af 4. tl. 74. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 153
- S játaði að hafa stolið myndavél og selt hana, en neitaði að tilgreina kaupandann. Á meðan á meðferð málsins stóð, hafði S upp á myndavélinni og kom henni til skila 230
- B var sakaður um að hafa ekið bifreið, er hann var með áhrifum áfengis. Hann gat ekkert borið um sakaratriði sakir ölvunar sinnar á þeim tíma, sem um var að tefla 248
- Lögreglan kom að bifreið utan akbrautar. Var vél bifreiðarinnar í gangi og M drukkinn undir stýri. M kvað eigin konu sína, sem farin væri heim, hafa ekið bifreiðinni, þangað sem hún stóð, og staðfesti konan það. Hann játaði ölvun sína og taldi líklegt, að vél bifreiðarinnar hefði verið í gangi, er lögregluna bar að, en kvaðst ekki minnst þess, að hann hefði reynt að aka bifreiðinni upp á veginn. Það þótti þó sannað af verksummerkjum, enda skýrði eigin kona M svo frá, að hún hefði slökkt á vél bifreiðarinnar og tekið lykil sinn með sér, en annan lykil að kveikjúlásnum hefði M haft 284
- Lögreglumaður stöðvaði þá H, M og Ú, er þeir voru á leið til Reykjavíkur í bifreið með 108 vínlöskur, sem þeir höfðu áður fengið sendar á nöfn annarra manna suður með sjó úr Áfengisverzlun ríkisins, en ástæðan til þess tiltækis var sú, að vínbúðir í Reykjavík voru lokaðar um þessar mundir. Eigi var tekið mark á þeirri skýrslu þeirra félaga, að þeir hefðu ætlað til eigin neyzlu vínbirgðir þessar, sem þeir kváðust eiga að $\frac{1}{2}$ hluta hver þeirra, og var þeim gerð refsing samkvæmt 19. gr. sbr. 42. gr. laga nr. 58/1954 288
- I, fæddur 13. ágúst 1936, skýrði svo frá, að hann hefði að kvöldi hinn 22. nóvember 1952 verið nokkuð með áhrifum áfengis á dansleik í Reykjavík. Í fyrstu kvaðst hann hafa keypt áfengi fyrir fé, er hann hefði fengið hjá kunningja sínum, en síðar breytti hann framburði sínum á þann veg, að hann hefði stolið vínföngum úr bifreið, þar sem hún stóð ólæst í grennd við bifreiðastöð. Annan áfengisþjófnað játaði I og að hafa framið með sama hætti. Eigi höfðu þjófnaðir þessir verið tilkynntir lögreglunni, og um þá fékkst ekki frekari vitneskja. Játning I var þó lögð til grundvallar í málinu 354
- L játaði á sig hnúpl í sambandi við uppskipunarvinnu án þess að tilgreina nánar, hvenær og hverju var stolið. Á grundvelli slíkrar játningar varð L ekki gerð refsing, sbr. 2. tl.

2. mgr. 115. gr. laga nr. 27/1951	657
S var þrátt fyrir neitun sína talinn sannur að sök um kyn- mök við drengi	682
K og Þ slóust, og hafði K fengið blóðnasir. S kvaðst þá hafa farið til þeirra, tekið K og ætlað að hafa hann á brott með sér. Þ þreif þá í K og vildi halda átökunum áfram. Segist S þá hafa þrifið Þ og lagt hann. Daginn eftir kom í ljós við athugun læknis skábrot á sperrilegg vinstri fót- ar Þ, og taldist sannað, að þau meiðsl hefði hann hlotið í greindri viðureign við S. Við ákvörðun refsingar S var litið til þess, að hann hugðist koma K til hjálpar	711
Hinn 22. febrúar 1955 ók bifreið á tvo drengi á gatnamótum í Reykjavík, og lemstruðust þeir til bana. Ók bifreiðin áfram án þess að nema staðar. Er lögreglan kom á vett- vang skömmu eftir slysið og hóf rannsókn, beindist athygli hennar að vörubifreið, er stóð við hús þar í grennd. Öku- maður þeirrar bifreiðar (K) skýrði þá svo frá, að hann hefði um svipað leyti, sem slysið varð, ekið um gatnamótin án þess að hafa séð börn eða orðið þess var, að neitt yrði fyrir bifreið hans. Síðar breytti K framburði sínum. Kvaðst hann nú, er hann fór um gatnamótin, hafa fundið, að aftur- hjól bifreiðarinnar fór yfir ójöfnu. Hann hefði hins vegar talið, að hjól bifreiðarinnar hefði farið upp á brún gang- stéttarinnar, og því hefði hann ekið áfram án frekari at- hugunar. Lét K í þessu sambandi í ljós það álit sitt, að líklegt væri, að hann hefði valdið slysinu. Í málinu kom fram álitssgerð læknis um geðheilsu K um þessar mundir. Þar segir, að K hafi verið haldinn djúpu þunglyndi, og væri ekki útilokað að álykta, að framburður hans hefði verið „ósakbær“. Læknaráð fellst á niðurstöðu læknisins. K var dæmd sýkna í málinu	742
Togaraskipstjóri, sem neitaði sekt sinni, dæmdur sekur um fisk- veiðabrot	771

Almannahætta.

S rak verzlun í kjallara einlyfts steinhúss í íbúðarhverfi í Reykjavík. Loft og innveggir hússins voru úr timbri, og íbúð var á hæðinni yfir kjallaranum. Að næturlagi, er veðurhæð var 4—6 vindstig með rigningu, lagði S eld að vörubirgðum sínum í kjallaranum í því skyni að fá greitt vátryggingarfé varanna og verzlunarbúnaðar síns. Eigi var talin hætta á útbreiðslu eldsins, eins og á stóð, og var hann slökktur, áður en hann læsti um sig að ráði. En aldraður maður, sem S var kunnugt um að bjó í greindri íbúð yfir verzluninni, var þá látinn af kolsýringseitrun frá eldinum.

S var m. a. dæmd refsing samkvæmt 2. mgr. 164. gr. laga nr. 19/1940	9
---	---

Alþingiskosningar.

A krafðist þess með tilvísun til 24. gr. laga nr. 80/1942 um kosningar til Alþingis með kæru 8. júní 1956, að hann yrði tekinn á kjörskrá í Vestmannaeyjum, en hann var þá hvergi á kjörskrá. A hafði átt lögheimili í Vestmannaeyjum árið 1947, er hann fluttist á berklahæli, og síðan dvalizt sem sjúklingur á slíku hæli. Þessi vist hans á heilsuhæli hafði eigi slitið heimilisfesti hans í Vestmannaeyjum, sbr. 14. gr. laga nr. 80/1947. Átti A því enn heimili í Vestmannaeyjum, og var krafa hans tekin til greina, sbr. 33. gr. stjórnarskrárinnar nr. 33/1944 og 15. gr. laga nr. 80/1942	400
Eiginkona A, sem að framan greinir, gerði samtímis A einnig kröfu til að vera tekin á kjörskrá í Vestmannaeyjum. Leitt var í ljós, að hún hafði ásamt börnum þeirra hjóna flutt til Reykjavíkur í febrúarmánuði 1950 og búið þar síðan. Þar af leiddi, að hún átti ekki lögheimili í Vestmannaeyjum, og voru kröfur hennar því eigi til greina teknar, sbr. 33. gr. stjórnarskrárinnar nr. 33/1944 og 15. gr. laga nr. 80/1942 um kosningar til Alþingis	403

Atvinnuréttindi.

Bifreiðarstjóri ók bifreið ógætilega og varð mannsbani af gáleysi. Sviptur ökuleyfi ævilangt samkvæmt 39. gr. laga nr. 23/1941	33
Bifreiðarstjóri ók bifreið ölvaður og framdi ýmis önnur lögbrot. Sviptur ökuleyfi ævilangt samkvæmt 39. gr. laga nr. 23/1941 og 24. gr. laga nr. 58/1954	50
A ók bifreið gálauslega og ölvaður. Hann var samkvæmt 39. gr. laga nr. 23/1941 og 24. gr. laga nr. 58/1954 sviptur ökuleyfi 15 mánuði	136
K ók bifreið ölvaður og gálauslega. Hann var samkvæmt 39. gr. laga nr. 23/1941 og 24. gr. laga nr. 58/1954 sviptur ökuleyfi ævilangt	146
Skipstjóri átti fyrir vanrækslu í starfi sök á sjóslysi. Hann var samkvæmt 264. gr. laga nr. 56/1914, sbr. 6. gr. laga nr. 40/1930, sviptur skipstjóraréttindum 3 ár	189
M gerði ölvaður tilraun til að aka bifreið. Hann var samkvæmt 39. gr. laga nr. 23/1941 sviptur ökuleyfi 6 mánuði	284
Bifreiðarstjóri taldist sekur um brot samkvæmt 3. mgr. 23. gr. laga nr. 23/1941 og var samkvæmt 39. gr. sömu laga sviptur ökuleyfi 6 mánuði	648
E, sem sviptur hafði verið ökuleyfi ævilangt, ók bifreið heimildarlaust ölvaður og gálauslega. Hann var samkvæmt 39. gr.	

laga nr. 23/1941 og 24. gr. laga nr. 58/1954 ævilangt sviptur
rétti til að öðlast ökuleyfi 662

Ábúð.

Hinn 27. maí 1936 seldi Þ ríkissjóði eignar- og ábúðarjörð sína Holt í D-hreppi, en því voru kaup þessi gerð, að fyrirhugaðar framkvæmdir vegamálastjórnarinnar voru taldar mundu valda spjöllum á jörðinni. Með byggingarbréfi 10. september s. á. byggði ríkissjóður Þ hins vegar jörðina ævilangt og að honum látnum ekkju hans, ef því væri að skipta. Þau hjónin bjuggu síðan í Holti til ársins 1942, er þau fluttust að Nikhóli, m. a. vegna fyrrgreindra framkvæmda vegamálastjórnarinnar. Þetta sama ár lézt Þ, en ekkja hans (J) hélt áfram búskap og nytjaði Holt ásamt hinni nýju ábýlisjörð sinni. Á árinu 1947 voru hús öll í Holti seld J til niðurrifs, og andvirðið greitt í ríkissjóð. Leið svo fram til ársins 1952, en hinn 12. desember það ár byggði ríkissjóður J út af jörðinni frá næstu fardögum að telja, vegna þess að hún fullnægði ekki ákvæðum ábúðarlaga um búsetu á jörðinni og notkun hennar. J mótmælti útbyggingunni og hóf næsta vor venjuleg vorverk á jörðinni og síðan túnaslátt í júlímánuði. En daginn eftir að sláttur hófst á vegum J, hóf maður, sem fengið hafði byggingu fyrir jörðinni frá fardögum, einnig að slá túnið. Að tilhlutan ríkissjóðs var hinn 22. júlí lagt lögbann við nytjun jarðarinnar á vegum J. Í málinu kom það m. a. fram, að umboðsstjórn þjóðjarða hafði leyft Þ og síðan ekkju hans að halda byggingu á Holti þrátt fyrir brottflutninginn. Kröfum ríkissjóðs var hrundið og lögbannsgerðin úr gildi felld 327

Ábyrgð.

Konan A var í myrkri á göngu í Reykjavík. Er hún var stödd á gangstétt í grennd við ljósastaur, féll hún skyndilega í holu í gangstéttinni, sem myndast hafði við það, að starfsmenn Rafmagnsveitu Reykjavíkur höfðu í sambandi við viðgerð ljósastaura síns tekið upp nokkrar hellur úr gangstéttinni án þess að setja þær á sinn stað aftur eða hættumerki við staurinn, en ljós logaði ekki á ljóskeri hans. Hlaut A í fallinu nokkur meiðsl, og skemmdir urðu á fótum hennar. Gangstétt sú, sem hér var um að tefla, var vel gerð og slétt, að undanskilinni holu þeirri, sem slysinu olli. Átti A að mega treysta því, að umferð um gangstéttina væri hættulaus vegfarendum, þar eð engin viðvörunarmerki höfðu verið sett upp. Var Rafmagnsveitu Reykjavíkur samkvæmt þessu dæmt að bæta tjón A að fullu 73

A hafði ókeypis far með löggæzlubifreið, er var við eftirlit á

vegum úti. Fyrir mistök löggæzlumanns, sem ók bifreiðinni, valt hún út af veginum. Hlaut A meiðsl og krafðist bóta úr ríkissjóði. En þar sem flutningur A var eigi framkvæmd löggæzlastarfa né í svo nánú sambandi við hann, að ríkissjóður yrði talinn ábyrgur til fébóta fyrir meiðsli A, var krafa A eigi tekin til greina 94, 100

Hinn 2. júní 1951 var b/v Jón forseti að draga inn vörpu sína út af Garðskaga. A háseta var ætlað það verk að festa framhlerann, er hann kom í gálga, með keðju, sem til þess var notuð. Er A vann að því að renna gálgakeðjunni í gegnum hlerahöldin, dróst hlerinn nokkuð upp, og við það festist þumalfingur hægri handar A milli hlerahaldanna. Hrópaði A þá og bað um, að hlerinn yrði látinn síga. Gaf þá skipstjóri, sem var á stjórnþalli, um það fyrirmæli 2. stýrimanni, er stjórnadmi togvindunni, en hún var í hemlum og skipt áfram með nokkrum gufuprýstingi til viðhalds. Til þess að hægt væri að slaka hleranum varð að skipta vindunni aftur á bak, en meðan öryggisfesting var losuð af skiptistönginni, kvað 2. stýrimaður átak hemlanna hafa minnkað, vandan þá unnið lítið eitt áfram og hlerinn dregist upp. Við þetta gengu gálgaöldin upp á gálgaöldið og hönd A klemmdist milli hjólsins og haldanna. Lemstraðist höndin svo mjög að taka varð hana af ofan úlnliðar. Þar sem slys þetta mátti rekja til mistaka skipverja þeirra, er vindunni stjórnuðu, var eiganda skipsins dæmt að bæta A tjón hans að fullu 122

Í septembermánuði 1949 var á vegum ríkissjóðs unnið að smíði brúar yfir Múlaá í Skriðdal. Fallhamri hafði verið komið fyrir úti í ánni, 900 kg að þyngd, og var hann notaður til að reka niður í árbotninn staura, er verða skyldu undirstaða brúarstöpla. Umhverfis fallhamarsásinn var vinnupallur, gerður af viðarborðum á bitum, er hvíldu á stoðum í árbotninum. Fallhamrinum var lyft með vélknúinni vindu á árbakkanum, og gaf verkstjóri vindumanni merki um, er hefja skyldi lyftingu hamarsins og hætta henni. Eitt sinn, er unnið var með hamrinum, var starfsmaður við brúargerðina (A) staddur á nefndum vinnupalli. Verkstjóri, sem gætti fallhamarsins, kallaði þá til A og bað hann rétta sér járnkarl, er lá þar á pallinum. A tók járnkarlinn og bjóst til að færa verkstjóra hann, en missti þá jafnvægi, og til þess að verjast falli greip hann hægri hendi um enda staurarsins, sem þá var verið að reka niður. Lenti höndin milli hamarsins, sem þá féll niður, og staurarsins. Tók af alla fingur handarinnar, aðra en litla fingur, og allt upp á miðhandarbein. Orsök slyssins var talin annað tveggja hálka á vinnupallinum eða skriður lausra borða í honum. Var ríkissjóði því

- dæmd óskoruð ábyrgð á tjóni A og greiðsla skaðabóta, samtals að fjárhæð kr. 196.274.19 168
- Árekstur varð milli tveggja bifreiða. Höfðu báðir bifreiðastjórnir sýnt ógætni, og var $\frac{1}{3}$ sakar lagður á annan þeirra, en $\frac{2}{3}$ sakar á hinn 294
- Hinn 3. október 1953, klukkan 2030, hélt konan A ásamt móður sinni í strætisvagni frá Hafnarfirði áleiðis að Silfurtúni. Af ókunnugleika fóru þær of snemma úr vagninum og hugðust ganga það, sem eftir var í áfangastað. Héldu þær nú austur veginn vinstra megin, og gekk A innar á veginum. Er þær höfðu stutt gengið, ók bifreið, sem kom á eftir þeim, aftan á þær með þeim afleiðingum, að A beið bana. Bifreið sú, er slysinu olli, var á vegum varnarliðs Bandaríkjanna, og var ökumaður hennar talinn eiga alla sök á slysinu. Ríkissjóði, sem játaði fébótaábyrgð sinni, sbr. 2. tl. 12. gr. fylgiskjals laga nr. 110/1951, var dæmt að greiða börnum hennar og eiginmanni bætur 332
- M tók við störfum póstafgreiðslumanns í Vestmannaeyjum hinn 1. ágúst 1946. Á árinu 1951 undirrituðu tíu menn ábyrgðarskjal, þar sem þeir skuldbundu sig til að greiða póstsjóði tiltekna fjárhæð, ef vanskil yrðu á skilum póstfjár af hendi M. M varð á árinu 1952 uppvís að sjóðþurrð, og krafðist póststjórnin þá greiðslu úr hendi ábyrgðarmannanna. Þeir töldu hins vegar, að póststjórninni hefðu verið kunn fjárprot M, er hún veitti ábyrgðarskjali þeirra viðtöku, og ættu þeir því að vera óbundnir af ábyrgðaryfirlýsingu sinni. Ósannað var, að póststjórninni hefðu verið kunn fjárprot M, og var sýknukröfu ábyrgðarmannanna þegar af þeirri ástæðu hrundið. Talið var eðlilegast að skýra ósamhljóða ákvæði ábyrgðarskjalsins á þann veg, að ábyrgðin væri pro rata 392
- Hinn 27. júní 1953 fékk J vörubifreið lánaða hjá K til ökuferðar og bifreiðarstjóra til að stjórna henni. Var síðan lagt upp, og tóku þeir J og K ásamt fleira fólki sér far með bifreiðinni. Var J meðal annarra á palli bifreiðarinnar, þar sem nokkrum umbúnaði hafði verið komið fyrir til hagræðis og öryggis þeim farþegum. Í þessari ökuferð féll J af bifreiðinni og hlaut lemskur, er leiddur hann til bana. Ekkja hans höfðaði fyrir sína hönd og barna sinna skaðabótamál gegn eiganda bifreiðarinnar og öikumanni. Bifreiðin var umrætt skipti um eigi til afnota fyrir almenning gegn borgun, og fór því um skaðabótaskyldu eigandans eftir almennum reglum, sbr. 2. mgr. 34. gr. laga nr. 23/1941. Á sama hátt fór um skaðabótaskyldu öikumanns, sbr. 3. mgr. 35. gr. sömu laga. Leitt var í ljós, að J hafði sleppt taki á reipi, sem farþegum þeim, er á palli voru, var ætlað að halda sér í, án þess að akstur bifreiðarinnar ylli þar nokkru um, svo sannað væri.

- Þetta leiddi hins vegar til falls J af bifreiðinni og bana hans. Samkvæmt þessu voru eigi efni til að taka til greina skaðabótakröfur þær, sem um var að tefla 578
- Mannsbani hlaut af akstri bifreiðar, og var eiganda hennar dæmt að greiða dánarbætur 627
- B varð að borga viðgerðir, sem hann lét framkvæma á eignum annarra aðilja, enda bentu atvik máls eigi til þess, að þeim, sem verkið annaðist, hefði mátt vera ljóst, að það væri eigi unnið í þágu B 651
- Hinn 25. ágúst 1951 lá b/v G við bryggju, þar sem skipað var upp úr honum. Að uppskipun lokinni, þurfti að snúa skipinu. Var tekið að vinna að því laust eftir kl. 2230, er dimmt var af nóttu, en ljós voru á skipi og bryggju. Skipstjóri var á stjórnþalli, 1. stýrimaður ásamt tveimur hásetum á hvalbak og 1. vélstjóri einn við vélgæzlu í vélarrúmi. Skömmu áður en hér var komið, hafði 1. vélstjóri komið á stjórnþall. Taldi skipstjóri hann þá vera með áhrifum áfengis, en þó eigi vanhæfan til skyldustarfa. Skipinu var nú snúið í rétt horf við bryggju og tvær landfestar úr stálvír festar í hana. Er aflvél skipsins hafði síðan unnið hæfilegan tíma hægt aftur á bak, kveðst skipstjóri hafa gefið fyrirmæli í vélarrúm um stöðvun vélarinnar. Er skipið var ferðlítið orðið, jókst ferð þess aftur á bak mjög skyndilega. Urðu skipverjar á hvalbak þessa varir, og kallaði 1. stýrimaður til skipstjóra viðvörun um þetta. Reyndi nú á landfestarnar, og slitnuðu þær báðar. Slóst endi annarrar þeirra í vinstri fót annars hásetanna (A), sem áður getur, og hlaut hann mikil lemskur. Orsök slyssins var talin sú, að hraði skipsins aftur á bak var aukinn skyndilega, eins og áður greinir. Sú hraðaaukning var óverjandi, eins og á stöð. Hvort sem 1. vélstjóri framkvæmdi hana af sjálfsdáðum eða samkvæmt skipun skipstjóra, var hér um mistök skipstjórnamanns að tefla. A varð hins vegar engin sök gefin á slysinu. H/f K var því dæmt að bæta tjón A að fullu 702
- Sumarið 1952 var fluttur fjöldi sauðfjár af Norðurlandi til Suðurlands. Var féð flutt á bifreiðum. Hinn 24. september um haustið var bifreiðin R 1825 á suðurleið með fjárhóp, og gætti K fjárins á palli bifreiðarinnar. Ökumaður bifreiðarinnar skýrði svo frá, að hann hefði stöðvað bifreiðina í grennd við Fornahvamm í Norðurárdal og rætt við K. Var þá ráðgert, að næsti áfangastaður yrði að Hreðavatnsskála. Ók hann síðan þangað án þess að verða nokkurs óvanalegs var á leiðinni, en þar kom í ljós, að K var ekki með bifreiðinni. K fannst örendur á veginum skammt frá Hvammi í Norðurárdal, þar sem símalína var strengd yfir veginn. Einangrunarkúla símalínu þessarar átti að hvíla á járnkrók

í símastaur, og var hún þá 4.5 m yfir miðju vegar. Fram kom í málinu, að bifreiðar með háfermi höfðu þá um sumarið lyft símalínunni af króknum, en við að losna af króknum féll símalínan niður í rúmlega 3 m hæð. Af verksummerkjum mátti ráða, að símalínan hefði, er greind bifreið fór um veginn, eigi verið á burðarkróknum, að hún hefði lent á K, sært hann í andliti, hálsbrotið hann, svipt honum aftur af bifreiðinni og valdið þannig bana hans. Skylt er vegna almannaoýggis að leggja símalínur svo hátt yfir vegum, að vegfarendum stafi eigi hætta af þeim. Og þar sem K varð engin sök á því gefin, þótt hann varaðist ekki símalínuna, var skaðabótaábyrgð á þessu dauðaslysi öll lögð á Landssíma Íslands, sem var dæmt að greiða ekkju K útfarakostnað og dánarbætur 731

- A starfaði við trésmíði hjá amerískum verktaka á vegum varnarliðs Bandaríkjanna á Keflavíkurflugvelli. Hinn 15. júlí 1953 vann hann ásamt samstarfsmanni sínum B að smíði flekamóta. Hjálpuðust þeir nú að því A og B að negla krossviðarplötur á tréramma, en hvorugur þeirra var lærður trésmiður. Studdi A við, en B negldi. Við áslátt B hrökk nagli undan hamri hans í opið hægri auga A. Nethimna augans losnaði og rifnaði. Tókst ekki að ráða bót á þessu með lækniáðgerð, og varð augað sjónlaust að mestu. Þar sem greindur verktaki taldist til liðs Bandaríkjanna, sbr. lög nr. 110/1951, og B hafði ekki sýnt fulla aðgæzlu við áslátt naglans, en A varð ekki gefin nein ógætni að sök, þá var ríkissjóði dæmt að bæta að fullu tjón A, sem metið var samtals kr. 102.258.00 777

Áfengislagabrot.

- A, sem var með áhrifum áfengis, tók hinn 27. febrúar 1955 bifreið annars manns leyfislaust og ók henni um götur Reykjavíkur með allt að 100 km hraða, miðað við klukkustund, unz bifreiðin rakst á stein og laskaðist. Eigandi bifreiðarinnar krafðist eigi saksóknar vegna heimildarlausrar notkunar hennar. A var dæmd refsing fyrir akstur bifreiðar með áfengisáhrifum, m. a. samkvæmt 1. mgr. 24. gr. sbr. 45. gr. áfengislaga nr. 58/1954 50
- Hinn 27. marz 1955 voru A og B, sem áttu fólksbifreið, að drykkju í Reykjavík. Síðdegis fengu þeir C, sem var ódrukkinn, til að aka þeim í bifreiðinni. Var síðan haldið áleiðis til Keflavíkur. Er bifreiðin var á beygju á veginum sunnan Hafnarfjarðar, lenti hún í lausri mól, kastaðist til og stöðvaðist þversum á veginum. Við þetta rak B höfuðið í hliðarúðu bifreiðarinnar og hlaut áverka. C flutti sig nú aftur í bifreiðina og tók að hlúa að B, en A, sem var drukkinn,

tók stjórn bifreiðarinnar og ók af stað áleiðis til Hafnarfjarðar þrátt fyrir mótmæli C. Ók A mjög hratt. Valt bifreiðin brátt út af veginum og stöðvaðist á þaki. A meiddist nokkuð, en eigi þeir B og C. Mark var ekki tekið á þeirri vörn A, að um neyðarúrræði af hans hálfu hefði verið að tefla vegna nauðsynjar þess að koma B til læknis, enda var C fullfær til að aka bifreiðinni. Var A dæmd refsing, m. a. samkvæmt 1. mgr. 24. gr. sbr. 1. mgr. 45. gr. áfengislaga nr. 58/1954 136

Hinn 12. júlí 1954, um klukkan 2012, varð árekstur á Suðurnesjavegi í Njarðvíkum milli bifreiðanna A 319 og VL 2396, er ökumaður hinnar fyrr nefndu sveigði inn á hliðarveg til hægri, en ökumaður hinnar síðar nefndu reyndi samtímis að aka fram úr á hægri brautarjaðri sínum. Urðu nokkrar skemmdir á báðum bifreiðunum. Lögreglumenn, sem komu á vettvang, töldu áfengisáhrifa gæta í fari A, sem ók bifreiðinni VL 2396. Var honum tekið blóð til rannsóknar, og reyndist áfengismagn þess 2.41%. A játaði að hafa neytt áfengis árdegis umræddan dag og þá fundið töluvert á sér. Hann hefði hins vegar lagt sig klukkan 1030 og sofið fram til klukkan 1700 síðdegis og hafi þá verið af honum runnið. Þrír lögreglumenn, sem afskipti höfðu af máli A, lýstu útliti hans og töldu einkenni, er bentu til áfengisáhrifa. Samkvæmt skýrslum lögreglumanna og því, sem í ljós var leitt um áfengisneyzlu A og áfengismagn í blóði hans, þótti þrátt fyrir neitun A sannað, að hann hefði verið með áfengisáhrifum við akstur nefndrar bifreiðar, og var honum dæmd refsing m. a. fyrir brot gegn 1. mgr. 24. gr. sbr. 1. mgr. 45. gr. áfengislaga nr. 58/1954 146

Hinn 7. júní 1954, kl. 0340, var lögreglunni í Hafnarfirði tilkynnt, að bifreið hefði verið ekið á raflínustaur við Hverfisgötu þar í kaupstaðnum. Er lögreglumenn komu á vettvang, stóðu hjá bifreiðinni tveir menn, þeir A, sem var umráðamaður bifreiðarinnar og „allt að því dauðadrukinn“, og B, sem eigi var með áhrifum áfengis. Rannsókn máls þessa leiddi til málshöfðunar gegn A fyrir brot gegn áfengislögum og bifreiðalögum. Samkvæmt skýrslum, sem fram komu í málinu, höfðu greindir menn verið kvöldið áður saman á heimili einu í Hafnarfirði, og var A ölvaður. Kvaðst húsráðandi hafa beðið B að aka A heim og hefði B lofað því. A hafi verið leiddur út í bifreiðina, enda hefði A verið ofurölvi og eigi getað gengið óstuddur. A kvaðst muna það eitt, að hann hefði verið í bifreiðinni þetta kvöld, en eigi minnst þess, að hann hefði stjórnað henni. B kvaðst hins vegar eftir nokkurn akstur hafa fengið A stjórn bifreiðarinnar samkvæmt skipun hans og A hefði síðan ekið á staurinn.

- Þar sem B, sem tekizt hafði á hendur að sjá A farborða, var einn til frásagnar um það, að hann hefði fengið A ofur-ölvi stjórn bifreiðarinnar, þótti vætti B, sem átti hendur sínar að verja, eigi næg sönnun þess, að A hefði ekið bifreiðinni og valdið árekstrinum. Var A því dæmd sýkna í málinu 248
- Hinn 23. apríl 1955 stöðvaði lögreglumaður bifreið á þjóðveginum sunnan Hafnarfjarðar. Þrír leigubílstjórar úr Reykjavík voru farþegar í bifreiðinni, og höfðu þeir meðferðis 108 brennivínsflöskur. Sölubúðir Áfengisverzlunar ríkisins voru lokaðar um þessar mundir. Höfðu bílstjórnarnir því látið verzlunina senda vínföng þessi suður með sjó, og voru þeir nú á heimleið með þau. Bílstjórnarnir, sem töldu sig eiga brennivínið að þriðjungi hver, kváðust ætla það til eigin neyzlu, en eigi var tekið mark á þeim framburði þeirra. Var hverjum þeirra samkvæmt 3. og 4. mgr. 19. gr. sbr. 2. mgr. 42. gr. áfengislaga nr. 58/1954 dæmd 16050 króna sekt til Menningarsjóðs og allt áfengið gert upptækt ríkissjóði til handa 288
- Refsað fyrir neyzlu áfengis í veitingahúsi samkvæmt 20. gr. sbr. 43. gr. áfengislaga nr. 58/1954 50, 354, 657
- Refsað fyrir ölvun 409, 657
- E og G fóru ölvaðir úr Reykjavík að kvöldi hinn 19. nóvember 1955 að Hlégarði í Mosfellssveit. Var þar háður dansleikur, og stóðu allmargar bifreiðar úti fyrir samkomuhúsi. Er þeir félagar komust eigi inn í samkomuhúsið, tóku þeir að huga að bifreiðunum og fundu meðal þeirra eina, sem var ólæst. Fóru þeir síðan í bifreið þessa, og settist E undir stýri, en G við hlið hans. E, sem hinn 4. október 1955 hafði verið dæmt fangelsi 5 mánuði, ævilöng ökuleyfisvæpting og greiðsla skaðabóta fyrir ófrjáls not bifreiða, ölvun við akstur og slysaakstur, hóf síðan að aka bifreiðinni með samþykki G, og neyttu þeir báðir áfengis, meðan ekið var. Eftir að hafa ekið til Reykjavíkur, þaðan til Hafnarfjarðar og til Reykjavíkur aftur, héldu þeir félagar vestur Skothúsvæg í Reykjavík með miklum hraða, og á gatnamótum þess vegar og Suðurgötu lentu þeir í árekstri við bifreið, sem kom sunnan þá götu. Er ökumaður þeirrar bifreiðar hafði orð á því að kalla lögreglumenn á vettvang, hlupust þeir E og G á brott. Spjöll urðu í árekstrinum á báðum bifreiðunum. Eigandi bifreiðar þeirrar, er þeir E og G óku, krafðist saksóknar vegna hinnar ófrjálsu notkunar hennar. Þeim E og G var báðum dæmd refsing samkvæmt 1. mgr. 259. gr. laga nr. 19/1940 og E enn fremur samkvæmt 1. mgr. 20. gr., 1. mgr. 23. gr., 2., 4. og 5. mgr. 26. gr., 1. mgr. 27. gr. og 29. gr. sbr. 1. mgr. 38. gr. laga nr. 23/1941 sbr. 2. gr. laga nr. 6/1951, 1. mgr. 24. gr. sbr. 45. gr. laga nr. 58/1954, 2.

gr., 2. og 3. mgr. 4. gr. og 2. mgr. 9. gr. sbr. 14. gr. laga nr. 24/1941 og 37. gr. og 46. gr. sbr. 96. gr. lögreglusamþykktar fyrir Reykjavík nr. 2/1930. Hlaut E fangelsi 9 mánuði og G fangelsi 3 mánuði. Enn fremur var E sviptur ökuleyfi ævilangt samkvæmt 1. mgr. 39. gr. laga nr. 23/1941 og 1. mgr. 24. gr. laga nr. 58/1954 662

Áfrýjun. Sbr. kærumál.

- Ný málsgögn lögð fram í Hæstarétti 33, 65, 89, 146, 252, 354, 591, 771, 789
- Áfrýjunarleyfi .. 106, 133, 142, 168, 209, 221, 235, 252, 263, 268, 294, 305, 327, 421, 578, 588, 609, 620, 645, 702, 723, 731, 763, 777
- Héraðsdómur ómerktur í Hæstarétti og málinu vísað heim í hérað 133, 263, 387
- Áfrýjandi (M) krafðist ómerkingar héraðsdóms um greiðslu verkkaups vegna hitalagnar í hús, þar eð sérfróðir samdómsmenn hefðu eigi um málið fjallað í héraði. Þessari kröfu var ekki sinnt, þar sem einungis greinargerð hafði komið fram af hendi M í héraði og hann hafði eigi sótt þing, er málið var dómtekið 252
- Stefndi (M) kom fyrir dóm í héraði og lagði fram greinargerð af sinni hendi, en síðar sótti hann ekki þing, og var málið þá tekið til dóms. M áfrýjaði málinu og lagði fram í Hæstarétti ýmis ný gögn, en gagnaðiljar mótmæltu því, að önnur gögn kæmu til greina en þau, sem legið höfðu fyrir héraðsdómara. Málsástæður og ný gögn, sem M flutti fram í Hæstarétti, var honum í löfa lagið að bera fram í héraði. Var þeim því eigi sinnt, eins og á stóð, sbr. 110. gr. og 111. gr. laga nr. 85/1936 252
- Áfrýjandi krafðist málskostnaðar í héraði, en þar sem þar hafði eigi komið fram krafa um málskostnað, varð hann ekki dæmdur 255
- Málflutningur málsaðilja í héraði var skilinn á þann veg, að hann vildi sætta sig við að bera tiltekinn hluta sakar í skaðabótamáli út af árekstri bifreiða. Varð því í málinu eigi dæmd þessum aðilja hagstæðari sakarskipting 294
- Kröfur áfrýjanda voru svo óákveðnar, að þær þóttu ekki dómhæfar. Var þeim því vísað frá héraðsdómi 305
- Samkvæmt ákvæðum 11. gr. laga nr. 61/1947 skal skylduvátrygging skips taka til 9/10 virðingarverðs skipsins. Héraðsdómari taldi samt sem áður gilt það ákvæði í vátryggingarskilmálum vátryggingarfélags, að 15% virðingarverðs skips skyldi vera í sjálfstryggingu eigenda þess. Skipseigendur, sem áfrýjað höfðu héraðsdómi, kröfðust staðfestingar hans. Gagnvart þeim varð því að leggja úrlausn héraðsdóms um þetta efni til grundvallar 305

Hæstaréttarlögmenn, er flutt höfðu mál í héraði, staðfestu, að rétt væri í héraðsdómi hermt um tiltekið málsatvik. Var frásögn héraðsdómara því lögð til grundvallar, þrátt fyrir andmæli málsaðilja	318
Opinberu máli áfrýjað, einungis að því er varðaði ákvæði héraðsdóms um sviptingu réttinda samkvæmt 3. mgr. 68. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940	348
Héraðsdómari dæmdi M synjunareið í barnsfaðernismáli. M áfrýjaði málinu, er eiðsfrestur hans samkvæmt héraðsdómi var liðinn, og krafðist barnsmóðir því frávísunar málsins frá Hæstarétti. En þar sem 197. gr. laga nr. 85/1936 gildi um áfrýjun málsins og ákvæða þess lagaboðs hafði verið gætt, var frávísunarkröfunni hrundið	421
Aðiljum stefnt til réttargæzlu með framhaldsáfrýjunarstefnu ..	591
Héraðsdómur ómerktur og máli vísað frá héraðsdómi vegna vanreifunar	637
Aðili hafði fyrir Hæstarétti uppi varnarástæður, er hann hafði ekki hreyft í héraði. Komu þær ekki til álita gegn andmælum gagnaðilja	645

Áfrýjunarleyfi.

Áfrýjunarfrestur liðinn ..	106, 133, 142, 168, 209, 221, 235, 252, 263, 268, 294, 305, 327, 421, 578, 588, 609, 620, 645, 702, 723, 731, 763, 777
----------------------------	--

Ágreiningsatkvæði. Sjá sératkvæði.

Ákæra.

Héraðsdómari lét undan falla að leggja dóm á tiltekið ákæruatriði. Að þessu var fundið, en héraðsdómur eigi ómerktur	50
Í opinberu máli á hendur skipstjóra fyrir brot gegn 261. gr. siglingalaga nr. 56/1914 og 215. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 var þess krafizt í ákæruskjali, að hann yrði auk refsingar sviptur skipstjórnarréttindum samkv. 264. gr. siglingalaganna, sbr. 6. gr. laga nr. 40/1930. Skipstjóri varð í því máli eigi sviptur stýrimannsréttindum, þar sem þess var ekki krafizt sérstaklega í ákæru	189
Opinber starfsmaður (S) sætti ákæru fyrir ýmislegt misferli í sýslan, þ. á m. fyrir sjóðþurrð, samkvæmt 247. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940. Áður en dómur gekk í héraði, greiddi S ríkissjóði sjóðskuld sína, og felldi dómsmálaráðherra þá ákæru samkvæmt téðri hegningarlaga-grein niður	432
H sætti ákæru samkvæmt 108. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 fyrir meiðandi ummæli um opinberan starfsmann, G. Í ákæruskjali var m. a. krafizt ómerkingar ummæla og	

- að H yrði dæmt að greiða kostnað af birtingu dómsorða. Þessar kröfur voru eigi gerðar að tilhlutan G, og voru þær því eigi teknar til greina, sbr. 241. gr. hegningarlaganna 457
- L sætti m. a. ákæru samkvæmt 244. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 fyrir hnupl, en þar sem atvik að þessu misferli, svo sem staður og stund verknaðar, voru eigi nægilega í ljós leidd, varð dómur eigi lagður á ákæruatriðið, sbr. 2. tl. 2. mgr. 115. gr. laga nr. 27/1951 657
- Hinn 8. ágúst 1956 gaf dómsmálaráðherra út ákæruskjal á hendur F og krafðist refsingar samkvæmt 218. gr. laga nr. 19/1940 fyrir líkamsárás og líkamsáverka. Ákvörðun héraðsdómara um þingfestingu málsins 19. október s. á. var því næst rituð á ákæruskjalið og það síðan birt fyrir föður F, þar sem F hafði talið sig til heimilis. Er málið var þingfest, krafðist verjandi F þess, að málinu yrði vísað frá dómi vegna ófullnægjandi birtingar ákæruskjals, sem eigi hefði verið birt fyrir ákærða sjálfum, er farinn væri af landi brott. Héraðsdómari úrskurðaði birtingu ákæruskjalsins lögmæta og hratt frávísunarkröfunni. Hæstiréttur staðfesti þá niðurstöðu héraðsdómara, að eigi bæri að frávísa málinu, en með því að ákærði væri erlendis, en hins vegar ókunnugt um dvalarstað hans, skyldi birting ákæruskjals fram fara með þeim hætti, sem kveðið er á um í 117. gr. laga nr. 27/1951 669
- Krafa ákæruvalds um refsingu samkvæmt 231. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 eigi tekin til greina, þar sem sú krafa var eigi höfð uppi fyrir atbeina þess, sem hlut átti að máli 674
- Hinn 4. júlí 1956 gaf dómsmálaráðherra út ákæruskjal á hendur þrettán mönnum, sem sakaðir voru um ólögleg gjald-eyrisviðskipti. Tveir hinna ákærðu kröfðust frávísunar málsins, að því er þá varðaði, vegna ólöglegs aðiljasamlags. Samkvæmt 28. gr. laga nr. 27/1951 ber undir handhafa ákæruvalds að kveða á um aðiljasamlag í opinberum málum. Þar sem dómsmálaráðherra hafði með greindu ákæruskjali eigi farið út fyrir mörk nefnds lagaákvæðis, var frávísunarkröfunni hrundið 678
- Atferli, sem í ákæruskjali var talið varða við 203. gr. laga nr. 19/1940, að nokkru fært til 209. gr. sömu laga 682
- Efnisdómur lagður á ákæruatriði, enda þótt tímamörk verknaðar væru ekki nákvæm, enda vafalaust, við hvert afbrot var átt, sbr. 3. mgr. 118. gr. laga nr. 27/1951 682

Ásetningur. Sjá saknæmi.

Álitsgerðir. Sjá mat og skoðun.

*Áverkar. Sjá líkamsáverkar.**Ávísanir.*

Hlutfélagið S á Akureyri sendi hlutfélaginu Ö í Reykjavík á vegum Skipaútgerðar ríkisins tvær vörusendingar veturinn 1950 til 1951. Fyrir andvirðinu gaf S út ávísanir á Ö og seldi þær útibúi Landsbanka Íslands á Akureyri. Jafnframt afhenti S útibúinu fylgibréf um vörurnar, sem umboðsmaður skipaútgerðarinnar hafði gefið út. Ö neitaði að greiða ávísanir þessar, en skipaútgerðin afhenti því hins vegar vörurnar eigi að síður. Nefnd fylgibréf voru heimildarskjöl, og veitti handhöfn þeirra bankanum rétt til að setja það að skilyrði fyrir afhendingu varanna til Ö, að andvirði þeirra væri greitt. Að svo vöxnu máli var skipaútgerðinni dæmt að greiða bankanum fjárhæðir ávísananna 570

Barnaverndarnefnd.

Barnaverndarnefnd kærir fyrir héraðsdómara skírlífisbrot, framin af fulltíða manni gagnvart ungum drengjum 682

Barnsfaðernismál.

K ól hinn 7. janúar 1954 óskilgetið fullburða meybarn og lýsti M föður þess, en hann vildi eigi við faðernið kannast. Aðiljar voru sammála um, að þau hefðu átt mök saman, en greindi á um, hvenær það hefði verið. Blóðrannsókn á þeim og barninu útilokaði M ekki frá faðerninu. Þar sem skýrsla K um, hvenær mök aðilja hefðu átt sér stað, var óljós, og ekkert kom fram til styrktar því, að þau hefðu gerzt á getnaðartíma barnsins, þá var M í héraði dæmdur synjunareður. M áfrýjaði héraðsdómi, eftir að eiðsfrestur hans samkvæmt dóminum var liðinn, og K gagnáfrýjaði. Að liðnum eiðsfresti taldi K áfrýjun M óheimila og krafðist því frávísunar málsins frá Hæstarétti. En þar sem ákvæði 197. gr. laga nr. 85/1936 tóku til áfrýjunar málsins og þeirra ákvæða hafði verið gætt, var frávísunarkröfunni hrundið. Var héraðsdómur staðfestur að öðru leyti en því, að M var mæltur eiðsfrestur tvo mánuði frá birtingu hæstaréttardómsins 421

*Bifreiðar.*a) *Einkamál.*

Í marzmánuði 1953 sneri A sér til B, sem gert hafði sér að atvinnu sölu á notuðum bifreiðum, og bað hann að koma í verð fyrir sig tveimur notuðum bifreiðum. Bifreiðarnar voru síðan til sölu á vegum B, og seldust þær nokkru síðar á kr. 12.000.00 og kr. 26.000.00. Aðilja greindi nú á um,

hvað þeim hefði samizt um bifreiðarnar, en voru sam-
mála um, að samkomulag hefði verið, að A smíðaði handa
B húsgagnasamstæðu fyrir kr. 8.000.00, en B legði til á-
klæði, er A fékk í hendur skömmu síðar. B hélt því fram,
að A hefði selt honum bifreiðarnar á samtals kr. 25.000.00
gegn gjaldfresti á andvirðinu, unz bifreiðarnar seldust. Af
söluverði bifreiðanna hefði A fengið kr. 30.000.00, og auk
þess kvaðst B hafa greitt kr. 3.000.00, er A skuldaði C.
Samkvæmt þessu taldi B sig hafa innt af hendi að fullu
andvirði húsgagnanna og höfðaði mál til afhendingar þeirra
eða til vara endurheimtu andvirðis þeirra. A kvaðst hins
vegar hafa veitt B kost á bifreiðunum og umræddum hús-
gögnum fyrir samtals kr. 33.000.00, ef andvirðið greiddist
fyrir 7. apríl 1953. B hefði eigi greitt fyrir þann tíma, og
tilboð sitt þar með verið úr sögunni. Aðiljar höfðu ekki gert
með sér skriflegan samning. Tveir menn, sem voru við-
staddir, er aðiljar ræddust við, töldu samkomulag hafa
orðið um, að B greiddi kr. 33.000.00 fyrir bifreiðarnar og
húsgögnin, en kváðust eigi hafa heyrt A áskilja sér ákveð-
inn gjalddaga. Að svo vöxnu máli og þar sem aðiljum hefði
verið innan handar að gera skriflegan samning, var eigi
talið sannað, að samkomulag aðilja hefði verið með öðrum
hætti en A lýsti því. Var hann því sýkn dæmdur að öðru
en því, að hann skyldi skila aftur áklæði því, er að fram-
an greinir 79

A hafði ókeypis far í bifreið löggæzlumanna á vegum úti.
Fyrir mistök löggæzlumanns, sem ók bifreiðinni, valt hún
út af veginum. Hlaut A meiðsl og krafðist bóta úr ríkis-
sjóði. Flutningur á A var eigi framkvæmd á starfa lög-
gæzlumanna né í svo nánu sambandi við hann, að ríkis-
sjóður væri ábyrgur til fébóta fyrir meiðsli A. Krafa A
var því eigi til greina tekin 94, 100

Hinn 1. nóvember 1951, um klukkan 2100, varð árekstur á þjóð-
veginum í Öxnadalshólum milli vörubifreiðarinnar A 331
og farþegabifreiðarinnar R 4715, er tók 26 farþega. Var
R 4715 á leið til Akureyrar, en A 331 kom á móti henni.
Lögreglumenn mældu breidd vegarins, þar sem árekstur-
inn varð, og reyndist hún 4.15 m, en á hól um 60—70 m sunn-
ar eru útskot á veginum. Ökumaður bifreiðarinnar A 331
kveðst hafa stöðvað bifreið sína, er hann sá, að hann mundi
ekki ná nefndum útskotum, áður en hina bifreiðina bæri
að. Stóð hún því kyrr og var með fullum ljósum, er árekst-
urinn varð. Á henni urðu litlar skemmdir við áreksturinn.
Ökumaður R 4715 skýrði svo frá, að hann hefði eigi orðið
var A 331, fyrr en hann var kominn fram hjá útskotunum.
Hafi hann þá skipt í lægra ganghraðastig og hemlað, eins

- og hann þorði vegna hálfu á veginum, en ljós A 331 hafi verið svo sterk, að hann sá illa fram á veginn. Er bifreiðarnar rákust á, valt R 4715 út af veginum, farþegar í bifreiðinni meiddust og spjöll urðu á bifreiðinni. Bifreiðin R 4715 var keðjulaus, og athugun leiddi í ljós, að ljós A 331 voru rangstæð. Eigandi R 4715 krafðist bóta af eiganda A 331, sem dæmt var að bæta tjónið að $\frac{1}{2}$ hluta, enda var hann samkvæmt málflutningi sínum í héraði talinn vilja sætta sig við þau úrslit 294
- Hinn 3. október 1953, klukkan 2030, hélt konan A ásamt móður sinni í strætisvagni frá Hafnarfirði áleiðis að Silfurtúni. Af ókunnugleika fóru þær of snemma úr vagninum og hugðust ganga það, sem eftir var í áfangastað. Héldu þær nú austur veginn vinstra megin, og gekk A innar á veginum. Er þær höfðu stutt gengið, ók bifreið, sem kom á eftir þeim, aftan á þær með þeim afleiðingum, að A beið bana. Bifreið sú, er slysinu olli, var á vegum varnarliðs Bandaríkjanna, og var ökumaður hennar talinn eiga alla sök á slysinu. Ríkissjóði, sem játaði fébótaábyrgð sinni, sbr. 2. tl. 12. gr. fylgiskjals laga nr. 110/1951, var dæmt að greiða börnum hennar og eiginmanni bætur 332
- Hinn 27. júní 1953 fékk J vörubifreið lánaða hjá K til ökuferðar og bifreiðarstjóra til að stjórna henni. Var síðan lagt upp, og tóku þeir J og K ásamt fleira fólki sér far með bifreiðinni. Var J meðal annarra á palli bifreiðarinnar, þar sem nokkrum umbúnaði hafði verið komið fyrir til hagræðis og öryggis þeim farþegum. Í þessari ökuferð féll J af bifreiðinni og hlaut lemskur, er leiddi hann til bana. Ekkja hans höfðaði fyrir sína hönd og barna sinna skaðabótamál gegn eiganda bifreiðarinnar og ökumanni. Bifreiðin var umrætt skipti eigi til afnota fyrir almenning gegn borgun, og fór því um skaðabótaskyldu eigandans eftir almennum reglum, sbr. 2. mgr. 34. gr. laga nr. 23/1941. Á sama hátt fór um skaðabótaskyldu ökumanns, sbr. 3. mgr. 35. gr. sömu laga. Leitt var í ljós, að J hafði sleppt taki á reipi, sem farþegum þeim, er á palli voru, var ætlað að halda sér í, án þess að akstur bifreiðarinnar ylli þar nokkru um, svo sannað væri. Þetta leiddi hins vegar til falls J af bifreiðinni og bana hans. Samkvæmt þessu voru eigi efni til að taka til greina skaðabótakröfur þær, sem um var að tefla 578
- Hinn 6. júlí 1953, klukkan tæplega 0530, varð árekstur milli bifreiðanna X 351 og R 5582 með þeim afleiðingum, að bandarískur maður (M), farþegi í bifreiðinni R 5582, hlaut slík lemskur, að hann andaðist skömmu síðar. Árekstur þessi varð á Reykjanesbraut. Var X 351 á leið til Reykja-

víkur, en R 5582 á leið til Keflavíkur. Orsök slyssins reyndist sú, að ökumaður á X 351 sveigði án nokkurs tilefnis til hægri í veg fyrir hina bifreiðina, og varð þá áreksturinn. Að svo vöxnu máli, taldist ökumaður X 351 eiga alla sök á árekstrinum. M var kvæntur maður, og krafðist ekkja hans (S) bóta úr hendi eiganda X 351 vegna missis eiginmanns síns. Er M andaðist, var hann í þjónustu erlendra verktaka á vegum varnarliðs Bandaríkjanna á Keflavíkurflugvelli. Hafði hann ráðið til þess starfa hinn 27. maí 1953, eða 5 vikum áður en hann lézt. Eigi var leitt í ljós, að M hefði haft nema um 1150 dollara tekjur á árunum 1945 til 1953. Hins vegar hafði S allt þetta tímabil rekið verzlun og saumastofu. Námu hreinar tekjur af þeim atvinnurekstri árið 1953 samkvæmt skattaframtali fyrir það ár kr. 41.360.68. Eigi kom fram, að M hefði starfað fyrir fyrirtæki þetta, en sýnt þótti, að hjónin hefðu að mestu haft framfæri sitt af rekstri þess. S voru dæmdar bætur, að fjárhæð kr. 70.000.00, fyrir röskun á stöðu og högum vegna missis eiginmanns síns og svo fyrir fjártjón, er samkvæmt gögnum málsins gat ekki talizt mikið, þegar litið var til atvinnuhátta mannsins, meðan hjúskapur þeirra stóð 627

Sumarið 1952 var fluttur fjöldi sauðfjár af Norðurlandi til Suðurlands. Var féð flutt á bifreiðum. Hinn 24. september um haustið var bifreiðin R 1825 á suðurleið með fjárhóp, og gætti K fjárlins á palli bifreiðarinnar. Ökumaður bifreiðarinnar skýrði svo frá, að hann hefði stöðvað bifreiðina í grennd við Fornahvamm í Norðurárdal og rætt við K. Var þá ráðgert, að næsti áfangastaður yrði að Hreðavatnsskála. Ók hann síðan þangað án þess að verða nokkurs óvanalegs var á leiðinni, en þar kom í ljós, að K var ekki með bifreiðinni. K fannst örendur á veginum skammt frá Hvammi í Norðurárdal, þar sem símalína var strengd yfir veginn. Einangrunarkúla símalínu þessarar átti að hvíla á járnkrók í símastaur, og var hún þá 4,5 m yfir miðju vegar. Fram kom í málinu, að bifreiðar með háfermi höfðu þá um sumarið lyft símalínunni af króknum, en við að losna af króknum féll símalínan niður í rúmlega 3 m hæð. Af verksummerkjum mátti ráða, að símalínan hefði, er greind bifreið fór um veginn, eigi verið á burðarkröknum, að hún hefði lent á K, sært hann í andliti, hálsbrotið hann, svipt honum aftur af bifreiðinni og valdið þannig bana hans. Skyld er vegna almannaöryggis að leggja símalínur svo hátt yfir vegum, að vegfarendum stafi eigi hætta af þeim. Og þar sem K varð engin sök á því gefin, þótt hann varaðist ekki símalínuna, var skaðabótaábyrgð á þessu dauðaslysi öll lögð á Landssíma Íslands, sem var dæmt

að greiða ekkju K útfararkostnað hans og dánarbætur .. 731

b) *Opinber mál.*

A ók bifreiðinni B 115 um Urðargötu á Patreksfirði að vegamótum hennar, Aðalstrætis og Bjarkargötu. Við gatnamótin kom bifreiðin B 65 úr Aðalstræti á vinstri hönd A. Rákust bifreiðarnar saman, og urðu á þeim nokkur spjöll. A var talinn eiga sök á árekstrinum, og var honum dæmd refsing fyrir brot á 1. mgr. 27. gr. sbr. 38. gr. bifreiðalaga nr. 23/1941, 2. gr. og 1. mgr. 7. gr. sbr. 14. gr. umferðarlaga nr. 24/1941 og 21. gr. sbr. 93. gr. lögreglusamþykktar fyrir Barðastrandarsýslu nr. 180/1941 33

Hinn 2. júlí 1954, um klukkan 10 árdegis, ók A bifreiðinni B 115 frá húsinu nr. 15 við Aðalstræti á Patreksfirði áleiðis inn á Geirseyri. Er hann nálgast gatnamót Aðalstrætis og Urðargötu, hlupu þrír drengir inn á veginn, einn frá vinstri og tveir frá hægri, miðað við stefnu bifreiðarinnar. Kveðst A þá hafa gefið hljóðmerki. Drengirnir hafi virzt ætla út af veginum til vinstri. Hafi hann því sveigt til hægri, en drengirnir þá snúið við og hlaupið til hægri. Urðu þeir nú allir fyrir bifreiðinni og ýttust á undan henni, unz hún rakst á húsið nr. 10 við Aðalstræti og stöðvaðist þar. Hraðamælir bifreiðarinnar var óvirkur, og engin örugg vitneskja fékkst um hraða bifreiðarinnar. A beitti ekki hemlum fyrr en í öfni var komið. Fekk hann eigi stöðvað bifreiðina, enda var handhemill hennar óvirkur, og fót-hemlar, sem blotnað höfðu í akstri nóttina áður, eigi full-virkir. Þá kom það einnig fram við skoðun á bifreiðinni, að slit var „í armi í sambandi við stýrisstangir svo og í spindilboltanum“, er skoðunarmaður telur kunna að valda óstöðugleika bifreiðarinnar á miklum hraða. Einn drengj-anna, fæddur 13. maí 1948, lemstraðist svo, að hann andaðist á vettvangi, annar, fæddur 17. ágúst 1945, dó af meiðsl-um sínum nokkrum stundum eftir slysið, en hinn þriðji, fæddur 1. ágúst 1949, hlaut minni háttar áverka, er lýsing 218. gr. laga nr. 19/1940 tók eigi til. A var dæmt varð-hald 4 mánuði samkvæmt 215. gr. laga nr. 19/1940, 5. og 26. gr. sbr. 18. og 38. gr. bifreiðalaga nr. 23/1941, 2. og 4. gr. sbr. 14. gr. umferðarlaga nr. 24/1941 og 2. sbr. 9. gr. reglugerðar nr. 72/1937 um gerð og notkun bifreiða. Þá var A samkvæmt 39. gr. bifreiðalaga nr. 23/1941 sviptur ökuleyfi ævilangt 33

A, sem var með áhrifum áfengis, tók bifreið annars manns leyfislaust og ók henni um götur Reykjavíkur með allt að 100 km hraða, miðað við klukkustund, unz bifreiðin rakst á stein og laskaðist. Eigandi bifreiðarinnar krafðist ekki

saksóknar vegna heimildarlausrar notkunar bifreiðarinnar. A var dæmd refsing fyrir akstur bifreiðarinnar með áhrifum áfengis samkvæmt 1. mgr. 24. gr. sbr. 45. gr. laga nr. 58/1954 og 1. mgr. 23. gr. sbr. 38. gr. laga nr. 23/1941, 2. gr. og 2. mgr. 4. gr. sbr. 14. gr. laga nr. 24/1941 og 46. gr. sbr. 96. gr. lögreglusamþykktar fyrir Reykjavík nr. 2/1930 50

Hinn 27. marz 1955 voru A og B, sem áttu fólksbifreið, að drykkju í Reykjavík. Síðdegis fengu þeir C, sem var ódrukkinn, til að aka þeim í bifreiðinni. Var síðan haldið áleiðis til Keflavíkur. Er bifreiðin var í beygju á veginum sunnan Hafnarfjarðar, lenti hún í lausri mól, kastaðist til og stöðvaðist þversum á veginum. Við þetta rak B, sem sat í aftursæti, höfuðið í hliðarrúðu bifreiðarinnar og hlaut við það blæðandi áverka. C flutti sig nú aftur í bifreiðina og tók að hlúa að B, en A, sem var drukkinn, tók stjórn bifreiðarinnar og ók af stað áleiðis til Hafnarfjarðar, þrátt fyrir mótmæli C. Ók A mjög hratt. Valt bifreiðin brátt út af veginum og stöðvaðist á þaki. A meiddist við þetta nokkuð, en eigi þeir B og C. Eigi var tekið mark á þeirri vörn A, að um neyðarúrræði af hans hálfu hefði verið að tefla vegna nauðsynjar á að koma B til læknis, enda var C fullfær til að aka bifreiðinni. Var A dæmd 1500 króna sekt og svipting ökuleyfis 15 mánuði fyrir brot gegn 1. mgr. 24. gr. sbr. 1. mgr. 45. gr. áfengislaga nr. 58/1954, 1. mgr. 23. gr., 1., 2. og 4. mgr. 26. gr. og 1. mgr. 27. gr. sbr. 38. gr. og 1. mgr. 39. gr. bifreiðalaga nr. 23/1941 og 2. gr. sbr. 14. gr. umferðarlaga nr. 24/1941 136

Hinn 12. júlí 1954, um klukkan 2012, varð árekstur á Suðurnesjavegi í Njarðvíkum milli bifreiðanna A 319 og VL 2396, er ökumaður hinnar fyrr nefndu sveigði inn á hliðarveg til hægri, en ökumaður hinnar síðar nefndu reyndi samtímis að aka fram úr á hægri brautarjaðri sínum. Á báðum bifreiðunum urðu nokkrar skemmdir. Lögreglumenn, sem komu á vettvang, töldu gæta áfengisáhrifa í fari A, sem ók bifreiðinni VL 2396. Var honum tekið blóð til rannsóknar, og reyndist áfengismagn þess 2,41%. A játaði að hafa neytt áfengis árdegis umræddan dag og þá fundið töluvert á sér. Hann hefði hins vegar lagt sig klukkan 1030 og sofið fram til klukkan 1700 síðdegis, og hafi þá verið af honum runnið. Þrír lögreglumenn, sem afskipti höfðu af máli A, lýstu útliti hans og töldu einkenni, er bentu til áfengisáhrifa. Samkvæmt skýrslu lögreglumanna og því, sem leitt var í ljós um áfengisneyzlu A og áfengismagn í blóði hans, þótti þrátt fyrir neitun A sannað, að hann hefði verið með áfengisáhrifum við akstur

bifreiðarinnar VL 2396, og var honum fyrir brot gegn 1. mgr. 24. gr. sbr. 1. mgr. 45. gr. áfengislaga nr. 58/1954, 1. mgr. 23. gr. og 1. mgr. 27. gr. sbr. 38. gr. og 39. gr. laga nr. 23/1941 og 2. gr. og 2. mgr. 4. gr. sbr. 1. mgr. 14. gr. laga nr. 24/1941 dæmt 12 daga varðhald og ökuleyfis-svipting ævilangt, enda var um ítrekun brots að tefla .. 146

Hinn 7. júní 1954, kl. 0340, var lögreglunni í Hafnarfirði tilkynnt, að bifreið hefði verið ekið á raflínustaur við Hverfisgötu þar í kaupstaðnum. Er lögreglumenn komu á vettvang, stóðu hjá bifreiðinni tveir menn, þeir A, sem var umráðamaður bifreiðarinnar og „allt að því dauðadrukkin“, og B, sem eigi var með áhrifum áfengis. Rannsókn máls þessa leiddi til málshöfðunar gegn A fyrir brot gegn áfengislögum og bifreiðalögum. Samkvæmt skýrslum, sem fram komu í málinu, höfðu greindir menn verið kvöldið áður saman á heimili einu í Hafnarfirði, og var A ölvaður. Kvaðst hús-ráðandi hafa beðið B að aka A heim, og hefði B lofað því. A hefði verið leiddur út í bifreiðina, enda hefði A verið ofurölvi og eigi getað gengið óstuddur. A kvaðst muna það eitt, að hann hefði verið í bifreiðinni þetta kvöld, en eigi minnst þess, að hann hefði stjórnað henni. B kvaðst hins vegar eftir nokkurn akstur hafa fengið A stjórn bifreiðarinnar samkvæmt skipun hans og A hefði síðan ekið á staurinn. Þar sem B, sem tekizt hafði á hendur að sjá A farborða, var einn til frásagnar um það, að hann hefði fengið A ofurölvi stjórn bifreiðarinnar, þótti vætti B, sem átti hendur sínar að verja, eigi næg sönnun þess, að A hefði ekið bifreiðinni og valdið árekstrinum. Var A því dæmd sýkna í málinu 248

Hinn 13. marz 1955, klukkan 0315, sáu lögreglumenn, sem fóru um Suðurlandsbraut í Reykjavík, bifreiðina R 608 utan vegarins. Var vél bifreiðarinnar í gangi, og undir stýri hennar sat A, sem var ölvaður. Sýnt var, að reynt hafði verið að aka bifreiðinni úr stað, þar sem hjól hennar höfðu grafizt í jarðvegin. Eiginkona A skýrði svo frá fyrir dómi, að hún hefði ekið bifreiðinni, þangað sem hún stóð, tekið kveikjulykilinn með sér og gengið heim. Kvaðst hún hafa ekið bifreiðinni út af veginum til þess að A, sem hafði annan lykil að henni, reyndi síður að aka henni. A taldi fram-burð konu sinnar hljóta að vera réttan, en hann neitaði því að hafa sjálfur ekið bifreiðinni eða gert tilraun til þess. Samkvæmt skýrslu lögreglumanna og reyndum málsins þótti sannað, að A hefði gert tilraun til að aka bifreiðinni, og var honum samkvæmt 1. mgr. 23. gr. sbr. 38. gr. og 39. gr. laga nr. 23/1941 dæmd 1500 króna sekt til ríkissjóðs

- og ökuleyfissvipting 6 mánuði 284
- Hinn 13. nóvember 1955, klukkan 0430, framkvæmdi lögreglu-
maður tollskoðun í bifreið varnarliðsmanns (E) á leið út
af Keflavíkurflugvelli og varð þá var áfengisþefs úr vitum
E, sem stjórnaði bifreiðinni. E játaði að hafa neytt nokk-
urs áfengis á tímabilinu frá kl. 2200—2400 kvöldið áður,
og vínandamagn í blóði hans reyndist 1.58‰. Tveir lög-
reglumenn kváðu vínþef hafa verið af vitum E, eins og
áður greinir. Annar lögreglumannanna kvað E enn fremur
hafa verið voteygðan og linmæltan. Hinn lögreglumaður-
inn sagði, að hann hefði verið rauðeygður og voteygður,
en kurteis. Af hendi ákæruvalds var mál höfðað gegn E
fyrir brot á 3. mgr. 23. gr. sbr. 38. gr. og 39. gr. laga nr.
23/1941, og var hann talinn sannur að sök samkvæmt þeim
lagaboðum. Hinn 12. desember 1955 hafði E verið dæmdur
til refsingar og ökuleyfissviptingar fyrir brot gegn áfengis-
lögum, bifreiðalögum og umferðarlögum. Var honum því
nú með hliðsjón af 78. gr. laga nr. 19/1940 dæmd 500 króna
sekt í ríkissjóð og ökuleyfissvipting 6 mánuði 648
- E og G fóru ölvaðir úr Reykjavík að kvöldi hinn 19. nóvember
1955 að Hlégarði í Mosfellssveit. Var þar háður dansleikur,
og stóðu allmargar bifreiðar úti fyrir samkomuhúsi. Er
þeir félagar komust eigi inn í samkomuhúsið, tóku þeir
að huga að bifreiðunum og fundu meðal þeirra eina, sem
var ólæst. Fóru þeir síðan í bifreið þessa, og settist E
undir stýri, en G við hlið hans. E, sem hinn 4. október 1955
hafði verið dæmt fangelsi 5 mánuði, ævilöng ökuleyfissvipt-
ing og greiðsla skaðabóta fyrir ófrjáls not bifreiða, ölvun
við akstur og slysaakstur, hóf síðan að aka bifreiðinni
með samþykki G, og neyttu þeir báðir áfengis, meðan ekið
var. Eftir að hafa ekið til Reykjavíkur, þaðan til Hafnar-
fjarðar og til Reykjavíkur aftur, héldu þeir félagar vestur
Skothúsveg í Reykjavík með miklum hraða, og á gatna-
mótum þess vegar og Suðurgötu lentu þeir í árekstri við
bifreið, sem kom sunnan þá götu. Er ökumaður þeirrar
bifreiðar hafði orð á því að kalla lögreglumenn á vettvang,
hlupust þeir E og G á brott. Spjöll urðu í árekstrinum á báð-
um bifreiðunum. Eigandi bifreiðar þeirrar, sem þeir E og
G óku, krafðist saksóknar vegna hinnar ófrjálsu notkunar
hennar. Þeim E og G var báðum dæmd refsing samkvæmt
1. mgr. 259. gr. laga nr. 19/1940 og E enn fremur samkvæmt
1. mgr. 20. gr., 1. mgr. 23. gr., 2., 4. og 5. mgr. 26. gr., 1.
mgr. 27. gr. og 29. gr. sbr. 1. mgr. 38. gr. laga nr. 23/1941
sbr. 2. gr. laga nr. 6/1951, 1. mgr. 24. gr. sbr. 45. gr. laga
nr. 58/1954, 2. gr., 2. og 3. mgr. 4. gr. og 2. mgr. 9. gr. sbr.
14. gr. laga nr. 24/1941 og 37. gr. og 46. gr. sbr. 96. gr. lög-

reglusamþykktar fyrir Reykjavík nr. 2/1930. Hlaut E fangelsi 9 mánuði og G fangelsi 3 mánuði. Enn fremur var E sviptur ökuleyfi ævilangt samkvæmt 1. mgr. 39. gr. laga nr. 23/1941 og 1. mgr. 24. gr. laga nr. 58/1954 662

Hinn 22. febrúar 1955, um klukkan 1157, var lögreglunni í Reykjavík tilkynnt, að umferðarslys hefði orðið við gatnamót Ásvallagötu og Blómvallagötu í Reykjavík. Höfðu tveir drengir, þriggja ára og fimm ára, orðið fyrir vörubifreið, þar sem þeir voru á sleða við syðri gangstétt Ásvallagötu, og beðið bana. Tæplega tíu ára gömul telpa (S) sá, þegar slysið varð, en eigi var leitt í ljós, að um aðra sjónarvotta hefði verið að tefla. S skýrði svo frá, að hún hefði verið stödd við gatnamótin, er vörubifreið með bláu húsi kom norðan Blómvallagötu, beygði inn í Ásvallagötu til hægri og rann í beygjunni yfir drengina. S virtist bifreiðarstjórinn eigi verða slyssins var. Ekki sá hún hann greinilega, en virtist hann frekar unglegur. Sérfróður maður kannaði greind og vitnishæfi S. Kvað hann eftirtekt og minni hennar í góðu meðallagi og litskynjun vel það. Við eftirgrennslan þess, hvaða bifreið hefði valdið slysinu, beindist athygli rannsóknarmanna að vörubifreið, er stóð nokkru vestar á Ásvallagötu og sneri í vestur. Bifreið þessi var græn að lit. Var hún skoðuð, en þó eigi rækilega fyrr en daginn eftir. Fannst þá hár undir vinstra bretti hennar, og gat það samkvæmt rannsókn, sem framkvæmd var, verið af öðrum drengnum, en um það varð hins vegar ekkert fullyrt. Öku- maður bifreiðar þessarar, K, fæddur 18. september 1897, skýrði rannsóknarlögreglunni svo frá, að hann hefði ekið um greind gatnamót á leið heim til sín, er klukkuna vantaði, að hann taldi, um 15 mínútur í tólf umræddan dag. Hefði hann komið um Blómvallagötu á gatnamótin og beygt á venjulegan hátt til hægri vestur Ásvallagötu. Hann kvaðst ekki hafa séð börn á gatnamótunum og ekki hafa orðið þess var, að hjól bifreiðar sinnar færi þar yfir ójöfnu. Þessum framburði sínum breytti K síðar fyrir rannsóknarlögreglunni og dómi. Kvaðst hann meðal annars hafa fundið, að hjól bifreiðarinnar fóru á gatnamótunum yfir ójöfnu, er hann þá taldi vera suðurgangstétt Ásvallagötu. Var framburður K á þá leið, að honum sjálfum virtist líklegt, að slysið hefði orðið af völdum bifreiðar hans. Síðar var lögð fram skýrsla sérfróðs læknis um geðheilsu K eftir þessa atburði. Var það álit læknisins, að K hefði á tímabilinu 23. febrúar 1955 til 5. apríl 1955 verið haldinn slíku sjúklegu þunglyndi, að framburður hans á því tímabili gæti hafa verið „ósakbær“. Fellst Læknaráð á, að niðurstöður læknisins gætu haft við rök að styðjast. Þegar virt var

skýrsla S um lit bifreiðarinnar, lýsing hennar á öikumanni, annað, sem fram kom í málinu, m. a. um ferðir annarra bifreiða um gatnamótin, og svo sá möguleiki, að fleiri bifreiðar en kunnugt var um hefðu á þeim tíma, er máli skipti, verið þar á ferð, þá brast sönnun fyrir því, að K hefði valdið slysinu. Var hann því sýkn dæmdur af ákæru um brot gegn 215. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 og ákvæðum bifreiðalaga, umferðarlaga og lögreglusamþykktar Reykjavíkur 742

Birting.

Hinn 8. ágúst 1956 gaf dómsmálaráðherra út ákæruskjal á hendur F og krafðist refsingar á hendur honum samkvæmt 218. gr. laga nr. 19/1940 fyrir líkamsárás og líkamsáverka. Ákvörðun héraðsdómara um þingfestingu málsins 19. október s. á. var því næst rituð á ákæruskjalið og það síðan birt fyrir föður F, þar sem F hafði talið sig til heimilis. Er málið var þingfest, krafðist verjandi F þess, að málinu yrði vísað frá dómi vegna ófullnægjandi birtingar ákæruskjals, sem eigi hefði verið birt fyrir ákærða sjálfum, er farinn væri af landi brott. Héraðsdómari úrskurðaði birtingu ákæruskjalsins lögmæta og hratt frávisunarkröfunni. Hæstiréttur staðfesti þá niðurstöðu héraðsdómara, að eigi bæri að frávísa málinu, en með því að ákærði væri erlendis, en ókunnugt hins vegar um dvalarstað hans, skyldi birting ákæruskjalsins fram fara með þeim hætti, sem kveðið er á um í 117. gr. laga nr. 27/1951 669

Björgun. Dráttaraðstoð.

Hinn 14. nóvember 1953 lá v/s Súlan á Grundarfirði, en aðal aflvél hennar hafði bilað daginn áður. Vátryggingarfélag skipsins samdi nú svo um, að v/s Snæfell drægi Súluna frá Grundarfirði til Reykjavíkur fyrir kr. 12.000.00. Hinn 15. nóvember, kl. 0245, hófst svo drátturinn. Gekk ferðin í fyrstu vel, en kl. 0900 í versnandi veðri undan Malarriffi slitnaði dráttarfesti. Eftir að gengið hafði verið frá nýjum dráttartaugum, var haldið til Bervíkur og lagzt þar kl. 1515. Eigi gátu skipin haldizt lengi við þar sakir veðurofsa, og var nú haldið til Ólafsvíkur, þar sem varpað var akkerum, en jafnframt voru dráttartaugar látnar haldast milli skipanna. Ofsarok var á. Leitað var aðstoðar varðskipa, en án árangurs. Aðfaranótt 16. nóvember slitnaði festin milli skipanna, og tók Súlan þegar að reka með miklum hraða. Legufæri Snæfells höfðu snúizt saman, og gat það því eigi farið þegar Súlunni til hjálpar. Skip, sem einnig var á þessum slóðum, gat eigi vegna ofviðris sinnt hjálparbeiðni Súlunnar.

Snæfellsmenn hófust hins vegar þegar handa um að greiða legufæri sín. Var það mjög erfitt verk og tókst ekki, fyrr en stjórnborðsakkeri var dregið á þilfar. Hafði skipstjóri Snæfells sigið í sjó í böndum til að koma festum á akkerið, svo að því yrði lyft. Var nú haldið til Súlunnar í mjög vondu veðri og hún tekin í drátt til Ólafsvíkur. Komu skipin þangað milli kl. 1 og 2 síðdegis, eftir að dráttarfesti hafði enn slitnað og skipin rekizt saman. Skiptum skipanna var þar með lokið, enda var björgunarskipið Sæbjörg fengið til að draga Súluna til Reykjavíkur. Hjálp sú, sem áhöfn Snæfells veitti Súlunni hinn 16. nóvember og nú var lýst, var metin björgun. Súlan með búnaði var virt á kr. 785.000.00. Farangur skipsmanna var váttryggður fyrir kr. 80.000.00. Bjarglaun voru dæmd kr. 100.000.00. Við ákvörðun þeirra var litið til skyldna þeirra, sem eigandi Snæfells hafði tekizt á hendur gagnvart Súlunni með dráttarsamningi. En þóknun fyrir drátt til Ólafsvíkur var ákveðin kr. 6.000.00 106

Hinn 27. nóvember 1951 lagði v/s Erna, sem fermd var 673 salt-sildartunnum, af stað frá Djúpavík áleiðis til Siglufjarðar, en Sildarútvegsnefnd var samkvæmt skjölum skipsins viðtakandi sildarfarmsins. Veður var vont, sjór kom á skipið og sildartunna á þilfari brotnaði. Skipinu var því snúið upp í vindinn, meðan tunnur á þilfarinu voru lagfærðar. Skömmu síðar voru vélar skipsins stöðvaðar til athugunar að ráði vélstjóra, og kom í ljós, að vélar höfðu laskazt. Var nú leitað aðstoðar, en skipið var 12—15 sm undan Skagatá, vindur NNV 8, snjókoma og skyggni 100—200 metrar. Varðskipið Þór lá í vari undir Hrísey, er skipherranum barst um hendur Slysavarnarfélags Íslands beiðni um skjóta hjálp frá skipstjóra v/s Ernu, sem ræki hratt að landi. V/s Þór var þegar haldið til hjálpar. Vindur var NNA 9 og snjókoma, og er komið var að v/s Ernu, var hún á reki 11 sm í réttvísandi 44° frá Skagatá. Eftir að dráttartaugum hafði verið komið milli skipanna, var haldið til Siglufjarðar. Gekk drátturinn slysalaust að öðru leyti en því, að óverulegar skemmdir urðu á skipunum, er þau rákust saman í Siglufjarðarhöfn. Þar sem v/s Erna var með óvirka vél á reki í stórhrið, náttmyrkri og stormi skammt undan landi, landtaka var slæm og viðgerð vélar vonlaus, áður en skipið tæki land, var hjálp varðskipis metin björgun. Verðmæti þess, sem bjargað var, var talið nema um 600.000 krónum og bjarglaun ákveðin kr. 65.000.00, er eigendum skips og Sildarútvegsnefnd vegna farmeigenda var dæmt að greiða in solidum 142

Hinn 30. nóvember 1950 var v/s Erna RE 15 sunnan lands á leið til Reykjavíkur, er vél hennar bilaði. Var þá ákveðið

að leita hjálpar. Kl. 0920 sama dag barst björgunarskipinu Sæbjörgu, sem lá í Reykjavíkurböfn, beiðni Slysavarnarfélags Íslands um að fara til hjálpar Ernu, er ræki með bilaða vél suður af Reykjanesi. Sæbjörg lagði úr höfn kl. 1000 og kom að Ernu kl. 1520 um 7.5 sm suðvestur af Reykjanesi. Er dráttartaug hafði verið komið milli skipanna, hélt Sæbjörg af stað áleiðis til Reykjavíkur með Ernu í eftirdragi. Veður var þá NA 3, sjór NV 5 og loft skýjað. Um kl. 1900, er skipin voru út af Kirkjubogi, slitnaði dráttartaugin. Veður fór mjög versnandi um þetta leyti, og jókst vindhraðinn á nokkrum mínútum upp í NA 12 með slyddu, særoki og brotsjóum. Þrátt fyrir erfiðar aðstæður tókst brátt að koma af nýju dráttartaug milli skipanna, en einnig sú dráttartaug slitnaði innan skamms. Enn var dráttartaug komið yfir í Ernu, en skipverjar þar misstu hana í sjóinn. Er þessu fór fram, varð árekstur milli skipanna og við það lítils háttar skemmdir á björgunarskipinu. Er Sæbjörg því næst sigldi að Ernu, tókst að koma dráttartaug yfir í hana og festa hana þar. Um kl. 2200 var síðan haldið upp undir Reykjanes, og sigldi björgunarskipið eftir ratsjá. Veðri tók nú heldur að slota, og um kl. 2400 var vindur NA 10, sjór NA 6 og særok. Var nú haldið suður og austur. Kl. 0940 hinn 1. desember lögðust skipin í var vestur af Grindavík. Daginn eftir var haldið til Reykjavíkur, og skilaði björgunarskipið Ernu að bryggju þar kl. 1400. Í óveðrinu kvöldið 30. nóvember varð vart mikils leka á Sæbjörgu, í vélarrúmi og víðar, enda erfiðaði skipið mjög. Þá virtist og yfirbygging skipsins láta undan sjóum, sem á hana komu. Nokkurra bilana varð síðar vart á Sæbjörgu. Eigi þótti sannað, að þær hefðu aðallega hlotizt af drætti Ernu, en ætla mátti, að Sæbjörg hefði reynzt nokkuð við dráttinn. Talið var, að v/s Erna hefði verið statt í neyð, enda með öllu óvíst, að tekizt hefði að gera við vélina á hafi úti, og allra veðra var von. Hjálpar Sæbjargar var því metin björgun. Verðmæti v/s Ernu var metið kr. 394.700.00. Bjarglaun ásamt kostnaði dæmd kr. 75.000.00 221

Hinn 26. nóvember 1953 árdegis var olíuflutningaskipinu Linde, 15680 smálestir d.w. og 153 m á lengd, lagt utan hafnargarða Reykjavíkur norðaustur af Örfirisey. Varpað var stjórnborðsakkeri skipsins með 8 liðum af keðju, legufæri I, frá stefni skipsins var 4" vír og 10" kaðli fest í legudufl til bakborða, legufæri II, og að aftan var skipið tengt tveimur duflum með vír og 10" kaðli, legufæri III og IV. Lá skipið nú þannig, að stefni þess vissi sem næst til norðvesturs, og var afstaða þess til legufæranna sú, að I var beint norður af stefni skipsins, II sem næst vestur af stefninu, III beint

austur af skut skipsins og IV beint suður af skutnum. Er á daginn leið, tók að hvesa. Kl. 1900 var vindátt 20 stig austan norðurs, meðalvindhraði 22 hnútar, en mesti vindhraði 34 hnútar. Tók skipið um þetta leyti að reka í átt til lands. Dró skipið stjórnborðsakkerið og sleit bakborðsfestingu. Bakborðsakkeri var þá látið falla og hafnsögumaður (A) fenginn um borð kl. 1935. Bakborðsduflið að aftan var þá komið undir síðu skipsins vegna reks þess, og voru festar því leystar úr duflinu. Í samráði við A var nú beðið um hjálp skipa, og til þess réðst togarinn Hvalfell, 655 rúmllestir brúttó með 1000 hestafla gufuvél, er staddur var á ytri höfninni. Brá Hvalfell þegar við, fór á staðinn, lagðist til kuls við Linde og lét bæði akkeri falla ásamt 5 liðum af keðju. Togvírur Hvalfells voru því næst báðir festir á stafn Linde og vél Hvalfells látin ganga áfram á hægri ferð. Þessum ráðstöfunum var lokið kl. 2230. Lágu skipin þannig af nóttina, og var vél Hvalfells látin vinna á sama hátt, enda kvað A sig og skipstjóra Linde hafa verið sammála um, að rétt væri vegna stórviðris að láta skipið liggja, eins og það var komið, meðan ekkert bilaði. Vindátt hélzt alla nóttina 10 stig austan norðurs, meðalvindur oftast 8 vindstig, en mestur vindhraði 10 vindstig. Kl. 0830 næsta morgun hafði veður lægt mjög. Léttu skipin þá akkerum, og dró Hvalfell Linde frá landi. Lauk þar með skiptum skipanna. Talið var ótvírætt með hliðsjón af stærð skipsins, nálægð þess við landgrynningar, veðurhæð og veðurátt, að skipið hefði verið í yfirvofandi hættu, er það tók að reka að landi. Með öllu var óvíst, að afturfesting skipsins héldi, eftir að það var farið að draga stjórnborðsakkerið og framfesting til bakborða hafði brostið. Þrír hafnsögumenn, sem voru um borð í skipunum um kvöldið og nóttina, lýstu allir fyrir dómi því áliti sínu, að Linde hafi verið í hættu statt, og hið sama var álit hinna sérfróðu sjóðómsmanna. Eftir að hættuástand þetta var á komið, var Hvalfell kvatt til hjálpar, sem það veitti, eftir því sem skipstjórnamenn á Linde töldu að mestu gagni koma. Með því að toga í Linde með vélarafli og með akkerum sínum styrkti það framfestingu Linde, og fór Linde því meðal annars betur í sjó en ella. Með framangreindum aðgerðum stuðlaði Hvalfell að því, að framfestingar Linde færu eigi úr skorðum eða biluðu, en slíkt hefði valdið aukinni hættu og hefði getað leitt til áhættusamra stjórnataka skipstjórnamanna Linde, eins og á stóð. Var Hvalfell talið hafa unnið björgunarstarf í merkingu 229. gr. siglingalaga nr. 56/1914. Verðmæti Linde og farms var talið nema kr. 34.168.446.14. Bjarglaun ákveðin kr. 900.000.00

Blóðrannsókn.

Atvinnudeild Háskóla Íslands framkvæmir rannsókn á hjarta- blóði manns, sem farízt hafði í eldsvoða af mannavöldum	9
Rannsókn framkvæmd á áfengismagni í blóði manns, sem ók bifreið ölvaður	146
Greining framkvæmd á blóðflokkum málsaðilja og barns í sam- bandi við barnsfaðernismál	421
Rannsókn framkvæmd á áfengismagni í blóði manns, sem sakaður var um að hafa verið með áfengisáhrifum við akstur bifreiðar	648

Blöð og tímarit.

Ritstjórum tímarits dæmd sekt fyrir ærumeiðingar samkvæmt 234. gr. og 235. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 og ummæli ómerkt samkvæmt 1. mgr. 241. gr. sömu laga	85
M höfðaði mál gegn ábyrgðarmanni dagblaðs og krafðist refs- ingar á hendur ábyrgðarmanninum, vegna þess að í blaðinu hefði birzt grein, sem merkt hefði verið M án heimildar. Héraðsdómur í málinu var ómerktur og málinu vísað frá héraðsdómi vegna vanreifunar af hendi stefnanda í héraði	637

Borgararéttindi.

A var dæmd refsing fyrir brennu, manndráp af gáleysi og fjársvik samkvæmt 2. mgr. 164. gr., 215. gr. og 248. gr. sbr. 1. mgr. 20. gr. laga nr. 19/1940. Hann var sviptur kosningar- rétti og kjörgengi samkvæmt 3. mgr. 68. gr. sömu laga	9
A, sem sekur var um brot gegn 244. gr., 247. gr. og 248. gr. laga nr. 19/1940, var sviptur kosningarrétti og kjörgengi sam- kvæmt 3. mgr. 68. gr. sömu laga	50
A var dæmd refsing fyrir þjófnað samkvæmt 244. gr. laga nr. 19/1940 og sviptur kosningarrétti og kjörgengi samkvæmt 3. mgr. 68. gr. sömu laga	157
A var sekur um þjófnað samkvæmt 244. gr. laga nr. 19/1940 og sviptur kosningarrétti og kjörgengi samkvæmt 3. mgr. 68. gr. sömu laga	227
Tveimur mönnum var dæmt skilorðsbundið fangelsi samkvæmt 244. gr. laga nr. 19/1940 fyrir þjófnað. Að svo vöxnu máli var svipting réttinda samkvæmt 3. mgr. 68 gr. sömu laga eigi dæmd, sbr. 2. mgr. 8. gr. laga nr. 22/1955	348
Fjórir menn, sem sekir voru um stórfelld brot samkvæmt al- mennum hegningarlögum nr. 19/1940, sviptir réttindum sam- kvæmt 3. mgr. 68. gr. sömu laga	354
A var dæmd refsing samkvæmt 1. mgr. 106. gr. og 218. gr. laga nr. 19/1940 fyrir árás á lögreglumenn, er af hlutust stór- felldir áverkarn. Hann var sviptur kosningarrétti og kjör- gengi samkvæmt 3. mgr. 68. gr. sömu laga	409

Manni refsað fyrir þjófnað samkvæmt 244. gr. laga nr. 19/1940.	
Hann var sviptur réttindum samkvæmt 3. mgr. 68. gr. sömu laga	657
A, sem sekur var um nauðgun samkvæmt 194. gr. laga nr. 19/1940, sviptur kosningarrétti og kjörgengi samkvæmt 3. mgr. 68. gr. sömu laga	674
A, sem dæmd var refsing fyrir skirlífisbrot samkvæmt 203. gr. og 209. gr. laga nr. 19/1940, sviptur kosningarrétti og kjörgengi samkvæmt 3. mgr. 68. gr. sömu laga	682
Manni dæmd refsing fyrir þjófnað og fjársvik samkvæmt 244. gr. og 248. gr. laga nr. 19/1940 og svo svipting réttinda samkvæmt 3. mgr. 68. gr. sömu laga	718

Botnvörpuveiðar. Sjá fiskveiðibrot.

Bókhald.

H, sem rak verzlun og útgerð, varð uppvís að ýmsum misfellingum í bókhaldi, er vörðuðu við 1. mgr. 5. gr., 1. mgr. 6. gr., 7. gr., 8. gr. og 10. gr. sbr. 18. gr. og 1. mgr. 19. gr. laga nr. 62/1938 og 262. gr. laga nr. 19/1940. Hins vegar þótti eigi sannað, að færslu verzlunarbókanna hefði verið hagað, svo sem raun var á, í því skyni að blekkja í lögskiptum. Var H því dæmd sýkna af ákæru um brot gegn 158. gr. laga nr. 19/1940	457
---	-----

Brenna.

S keypti hinn 19. maí 1954 nýlenduvöruverzlun, er var til húsa í kjallara hússins nr. 19 við Framnesveg í Reykjavík, sem er einlyft steinhús með timburlofti og innveggjum. Sölu-búðin var í herbergi götumegin, en vöruheymsla í tveimur bakherbergjum. Kaupverð verzlunarinnar var talið kr. 90.644.57, þar af kaupverð vörubirgða kr. 52.165.27. S hélt starfrækslu verzlunarinnar áfram á greindum stað. Hinn 10. júní 1954 ritaði hann Sjóváttryggingarfélagi Íslands h/f beiðni um brunatryggingu á vörum og tækjum verzlunarinnar, að fjárhæð kr. 200.000.00. Síðar ákvað S að kynna sér, hvernig váttryggingu verzlunarinnar hefði verið háttað áður en hann keypti hana, og hinn 8. júlí 1954 fékk hann í skrifstofu Váttryggingarfélagsins h/f vitneskju um, að hjá því félagi hefði fyrrverandi eigandi verzlunarinnar váttryggt vörubirgðir hennar á kr. 100.000.00 til nóvembermánaðar 1954 og verzlunarbúnað á kr. 50.000.00 til 13. febrúar 1955. S kvað sig hafa talið váttryggingarfjárhæð varanna of lága og því beðið um hækkun fjárhæðarinnar í kr. 150.000.00. S gekk rekstur verzlunarinnar frá upphafi mjög illa. Lenti hann þegar í vanskilum við skuldheimtu-

menn, og hinn 7. júlí 1954 lokaði hann verzluninni vegna fjárhagsörðugleika. Hinn 12. s. m. krafðist umboðsmaður skuldheimtumanna hans þess, að hann kæmi daginn eftir á fund sinn til viðræðna um skuldamálin. Er S nú hugleiddi fjárhagsvandræði þau, sem hann hafði ratað í, kveður hann að mótazt hafi sá ásetningur sinn að brenna vörur sínar ásamt verzlunarbúnaði og fá greitt váttryggingarféð. S fór því næst þegar næstu nótt í verzlunina og kveikti eld í birgðageymslunni, en hélt að því búnu heim til sín og lagðist til svefns. Á tíunda tímanum morguninn eftir var slökkviliðinu gert viðvart um, að eldur væri í húsinu, og fór það þá þegar á vettvang. Reykur var þá mikill í húsinu, en lítill eldur, sem þegar var slökktur, en í íbúð sinni yfir verzluninni var örendur af kolsýrings-eitrun aldraður maður, sem S var kunnugt um að bjó þar. Húsið nr. 19 við Framnesveg er í íbúðarhverfi. Veður brennunóttina var S og SV 4—6 og rigning. Hætta var ekki talin á útbreiðslu eldsins, eins og á stóð. Skoðunar- og matsmenn töldu útsöluverð vörubirgða S kr. 46.004.98 og verðmæti verzlunarbúnaðar kr. 968.00, en sýnt þótti, að ásetningur S hefði verið að heimta að fullu greindar váttryggingarfjárhæðir, samtals kr. 400.000.00, þrátt fyrir framburð hans um, að hann hefði eigi talið váttryggingu sína hjá Sjóváttryggingarfélagi Íslands h/f gilda vegna vanskila á greiðslu iðgjalda. S var dæmt fangelsi 5 ár fyrir brot gegn 2. mgr. 164. gr., 215. gr. og 248. gr. sbr. 1. mgr. 20. gr. laga nr. 19/1940 og svo sviptur borgararéttindum samkvæmt 3. mgr. 68. gr. sömu laga 9

Dagsektir.

Skattstjóri Reykjavíkur krafðist þess með bréfi til Trésmiðafélags Reykjavíkur, dags. 14. marz 1956, að félagið léti honum í té skýrslur um uppmælingar vegna smiðavinnu við húsabyggingar, er framkvæmdar hefðu verið á vegum félagsins árið 1955, eða veitti starfsmönnum hans aðgang að gögnum um þetta efni, en mælingar þessar eru lagðar til grundvallar launagreiðslum samkvæmt ákvæðisvinnu-taxta. Formaður félagsins neitaði að verða við þessum kröfum skattstjórans, enda færu launagreiðslur engar fram á vegum félagsins, sem væri stéttarfélag, er ákvæði 34. gr. laga nr. 46/1954 um upplýsingarskyldu stofnana tækju ekki til. Samkvæmt tillögum skattstjóra lagði Fjármálaráðuneytið því næst fyrir félagsstjórnina að láta umræddar skýrslur í té, að viðlögðum dagsektum samkvæmt 51. gr. laga nr. 46/1954, og krafðist síðan fjárnáms fyrir dagsekt, er fyrir mælum þess var ekki hlýtt. Synjað var um fram-

kvæmd fjárnáms, enda gat félagið, að því er umrætt máls-efni varðar, eigi talizt til félaga þeirra eða stofnana, sem ræðir um í 34. gr. nefndra laga. Þótti sú skýring á því lagaákvæði og styðjast við 81. gr. reglugerðar nr. 147/1955 427

Dánarbætur.

- Hinn 3. október 1953, kl. 2030, hélt konan A ásamt móður sinni frá Hafnarfirði í strætisvagni áleiðis til Silfurtúns. Er þær af ókunnugleika höfðu farið of snemma úr vagninum, hugðust þær ganga það sem eftir var í áfangastað. Þær héldu nú austur veginn vinstra megin, og gekk A innar á veginum. Er þær höfðu stutt gengið, ók bifreið, sem kom á eftir þeim, aftan á þær með þeim afleiðingum, að A beið bana. Bifreið sú, er slysinu olli, var á vegum varnarliðs Bandaríkjanna, og var ökumaður hennar talinn eiga alla sök á slysinu. Ríkissjóði, sem játaði fébótaábyrgð sinni, sbr. lög nr. 110/1951, var dæmt að greiða tveimur börnum A og eiginmanni hennar bætur 332
- Hinn 27. júní 1953 fékk J vörubifreið lánaða hjá K til ökuferðar og svo bifreiðarstjóra til að aka henni. Var síðan lagt upp, og tóku þeir J og K ásamt fleira fólki sér far með bifreiðinni. J og fleiri farþegar voru á palli bifreiðarinnar, þar sem komið hafði verið fyrir nokkrum umbúnaði til hagræðis og öryggis. Í ökuför þessari féll J af bifreiðinni og hlaut lemskur, er leiddi til bana hans. Ekkja hans krafðist fyrir sína hönd og barna sinna skaðabóta úr hendi eiganda bifreiðarinnar og ökumanns. Bifreiðin var umrætt skipti eigi til afnota fyrir almenning gegn borgun, og fór því um skaðabótaskyldu eigandans eftir almennum reglum, sbr. 2. mgr. 34. gr. laga nr. 23/1941. Á sama hátt fór um skaðabótaskyldu ökumanns, sbr. 3. mgr. 35. gr. sömu laga. Leitt var í ljós, að J hafði sleppt taki á reipi, sem farþegum þeim, er á palli voru, var ætlað að halda sér í, án þess að akstur bifreiðarinnar ylli þar nokkru um, svo sannað væri. Þetta leiddi hins vegar til falls J af bifreiðinni og þar með bana hans. Fébóta-kröfur þær, sem um var að tefla, urðu því eigi til greina teknar 578
- Hinn 6. júlí 1953 varð árekstur milli bifreiðanna X 351 og R 5582 með þeim afleiðingum, að bandarískur maður (M), farþegi í R 5582, lemsaðist svo, að hann andaðist skömmu síðar. Átti ökumaður X 351 alla sök á slysi þessu, og krafðist eiginkona M (S) fébóta vegna missis eiginmanns síns úr hendi eiganda bifreiðarinnar. Er M andaðst, var hann í þjónustu erlendra verktaka á vegum varnarliðs Bandaríkjanna á Keflavíkurflugvelli. Hafði hann ráðizt

- til þess starfa, fimm vikum áður en hann lézt. Eigi var leitt í ljós, að M hefði haft nema um 1150 dollara tekjur á árunum 1945 til 1953. Hins vegar hafði S allt þetta tímabil rekið verzlun og saumastofu. Námu hreinar tekjur af þeim atvinnurekstri árið 1953 samkvæmt skattaframtali fyrir það ár kr. 41.360.68. Eigi kom fram, að M hefði starfað á vegum þessa fyrirtækis, en sýnt þótti, að hjónin hefðu að mestu haft framfæri sitt af rekstri þess. S voru dæmdar bætur, kr. 70.000.00 alls, fyrir röskun á stöðu og högum og svo fjártjón, er eigi gat talizt mikið, eins og á stöð .. 627
- K gætti fjár á palli bifreiðar, er hún ók undir símalínu, sem strengd var þvert yfir veginn í svo lítilli hæð, að hún lenti á andliti K og lemstraði hann til bana. Slys þetta var metið Landssíma Íslands til sakar, og var honum dæmt að greiða ekkju K dánarbætur 731

Dómar og úrskurðir.

- Fundið að því, að héraðsdómari hafði eigi lagt dóm á tiltekið ákæruatriði og skaðabótakröfu, er höfð var uppi í því máli 50
- Skilorðsbundnir refsíðomar 153, 348, 409
- Atvikalýsingu og rökstuðningi dóms í einkamáli var svo áfátt, að hann var ómerktur og málinu vísað heim í hérað til löglegrar meðferðar 263
- Gagnáfrýjendur máls kröfðust staðfestingar héraðsdóms, sem því varð að leggja til grundvallar gagnvart þeim um tiltekið atriði, enda þótt Hæstiréttur kæmist um það að niðurstöðu hagkvæmari þeim en héraðsdómari hafði gert .. 305
- Áfrýjandi taldi ranga frásögn héraðsdómara í dómi um tiltekið málsatvik. Hún var þó lögð til grundvallar, enda staðhæfðu hæstaréttarlögmenn, sem flutt höfðu málið í héraði, að rétt væri með farið 318
- Eigendur tveggja jarða deildu um eignarrétt til eyrar í veiðiá. Lagði landamerkjadómur dóm á mál þeirra. Eigandi þriðju jarðarinnar (S) átti og land gegnt eyrinni. Dómur um sakarefni skipti hann máli, sbr. 7. gr. vatnalaga nr. 15/1923 og 7. gr. laga nr. 112/1941 um lax- og silungsveiði. Þar sem S hafði eigi verið veitt færi á að gerast aðili málsins, sbr. 8. gr. laga nr. 41/1919, var dómur landamerkjadómsins ómerktur og málinu vísað heim í hérað til löglegrar meðferðar 387
- Aðilja greindi á um það, hvort málflutningur skyldi vera munnlegur eða skriflegur. Bar héraðsdómara að veita úrlausn um ágreiningsefni þetta með úrskurði, þar sem greindir væru málsaðiljar, mál það, sem um var að tefla, helztu málsástæður og svo niðurstöður, sbr. 2. mgr. 190. gr. laga nr. 85/1936. Þessa í stað færði héraðsdómariinn einungis til

þingbókar þá ákvörðun sína, að málflutningur skyldi skriflegur vera. Var sú dómsathöfn ómerkt og málinu vísað heim í hérað til löglegrar meðferðar	807
--	-----

Dómarar.

Fundið að því, að héraðsdómari hafði látið heitfestingu vitna undan falla, sbr. 100. gr. laga nr. 27/1951	9, 146, 573
Héraðsdómari vikur sæti í lögtaksmáli, þar sem hann hafði í yfirskattanefnd tekið afstöðu til málsástæðu, er höfð var uppi í lögtaksmálinu	41, 43
Fundið að því, að í þjófnaðarmáli hafði héraðsdómari ekki lagt dóm á tiltekið ákæruatriði	50
Í sama máli hafði héraðsdómari látið undir höfuð leggjast að rannsaka og leggja dóm á skaðabótakröfur	50
Héraðsdómur í máli til heimtu girðingarkostnaðar var ómerktur og málinu vísað heim í hérað, þar sem mál var vanreifað og dæmt án dómsetu sérfróðra samdómsmanna ..	133
Áfrýjandi krafðist ómerkingar héraðsdóms um greiðslu kostnaðar við hitalögn í hús, vegna þess að sérfróðir samdómsmenn hefðu eigi fjallað um málið ásamt héraðsdómara. Kröfu þessari var hrundið, enda höfðu engin gögn önnur en greinargerð komið fram af hendi stefnda í héraði (áfrýjanda) og hann ekki sótt þing, er málið var dómtekið	252
Héraðsdómari lét undir höfuð leggjast að leiðbeina málsaðilja, sem var ólöglærður, um kröfugerð, öflun gagna og rökstuðning, eftir því sem þörf var á	263
Í sama máli var héraðsdómi áfátt um lýsingu málsatvika og rökstuðning, sbr. 193. gr. laga nr. 85/1936. Var dómurinn því ómerktur og málinu vísað heim í hérað	263
Er krafizt var dóms um eignarrétt til eyrar í veiðiá, var jarðeiganda, sem land átti gegnt eyrinni, eigi veitt færi á að koma fyrir landamerkjadóminn og gerast aðili í málinu, sbr. 8. gr. laga nr. 41/1919. Var héraðsdómur því ómerktur og málinu vísað heim í hérað	387
Fundið að því, að héraðsdómari í opinberu máli lýsti í dómi háttsemi, sem felld hafði verið undan ákæru	432
Héraðsdómari í máli milli Þ og F hafði áður gegnt dómara-störfum í máli sömu aðilja. Af þeim sökum krafðist Þ þess, að dómurinn viki sæti. Héraðsdómari hratt þessari kröfu með úrskurði, sem kærður var til Hæstaréttar. Hæstiréttur staðfesti úrskurðinn og vítti kæru hans	564
Er sannreyna skyldi, hvort vitni þekktu ákærða, gætti héraðsdómari þess ekki að láta þau leita hans í hópi manna, sbr. 2. mgr. 2. tl. 35. gr. laga nr. 27/1951	682
Rannsókn máls út af banaslysi ófullkomin	742
Er ágreiningur var með málsaðiljum um það, hvort málflutn-	

ingur skyldi vera munnlegur eða skriflegur, bókaði héraðs-
dómari þá ákvörðun sína, að málflutningur skyldi vera
skriflegur, án þess að kveða á um ágreininginn með úr-
skurði, er fullnægði ákvæðum 190. gr. laga nr. 85/1936.
Var greind dómsathöfn því felld úr gildi og málinu vísað
heim í hérað til uppsögu löglegs úrskurðar 807

Dómstólar.

- Fyrir fógætadómi var krafizt lögtaks fyrir eftirstöðvum út-
svars, er lagt var á A í Siglufjarðarkaupstað árið 1954.
Úrskurður sakadóms um heimilisfang A í öðru sveitar-
félagi nefnt ár skar eigi úr um skyldu hans til greiðslu
útsvarsskuldarinnar. Bar fógæta því að veita efnisúrlausn
um lögtakskröfuna 61
- Í opinberu máli út af fiskveiðabroti kvaddi héraðsdómari með
sér tvo samdómendur samkvæmt 3. mgr. 5. gr. laga nr.
27/1951 65, 89, 771
- Dómstólar skera úr ágreiningi um skattskyldu, sbr. 42. gr.
laga nr. 46/1954 117
- Eigendur jarða deildu um kostnað af girðingu á mörkum jarð-
anna. Athugun vettvangs, lýsing og mat á staðhættum
skipti máli um úrlausn þess máls. Átti héraðsdómari því
að dæma málið ásamt samdómendum samkvæmt III. kafla
laga nr. 41/1919. Þar sem þessa hafði eigi verið gætt, var
héraðsdómur ómerktur 133
- Héraðsdómari lét undan falla að kveðja sérfróða samdóms-
menn til að fara ásamt sér með og dæma skaðabótamál
út af slysförum á vinnustað, sbr. 3. tl. 1. mgr. 200. gr.
laga nr. 85/1936. En eigi þótti næg ástæða til að ómerkja
héraðsdóm af þeim sökum 168
- M var í héraði dæmt að greiða kostnað af hitalögn í hús hans.
M áfrýjaði dóminum og krafðist ómerkingar hans, þar
sem héraðsdómari hefði ekki kvatt sérfróða menn til að
dæma málið með sér, sbr. 3. tl. 1. mgr. 200. gr. laga nr.
85/1936. En þegar þess var gætt, að engin gögn önnur en
greinargerð höfðu í héraði komið fram af hendi M, sem
eigi hafði sótt þing, er málið var dómtekið, þótti ekki efni
til að sinna ómerkingarkröfunni 252
- Jarðeigandi hafði eigi með skurðgreftir og öðrum framkvæmd-
um á lendum, sem við yfirlandskipti komu í hans hlut,
firrt sig rétti til að bera lögmæti yfirlandskiptagerðar-
innar undir dómstóla 300
- Hæstiréttur vísaði frá héraðsdómi gagnsök í héraði samkvæmt
kæru gagnstefnda (S), er þá hafði ekki uppi kröfu um
málkostnað í gagnsökinni í héraði. S gat því eigi síðar
borið slíka kröfu undir dómstóla 343

Héraðsdómari dæmir ásamt tveimur sérfróðum samdómsmönnum mál út af brotum gegn löggjöf um innflutning, gjald- eyri, verðlag, bókhald o. fl.	457
Héraðsdómari dæmir ásamt tveimur sérfróðum samdómsmönnum skaðabótamál út af slysförum á vinnustað	777
Ágreiningsmál um kaupverð húss, er flutt var frá útlöndum, dæmt af héraðsdómara ásamt tveimur sérfróðum sam- dómsmönnum	784

Dráttaraðstoð. Sjá björgun.

Eftirgrennslan afbrota. Sjá opinber mál.

Eiðar og heit.

Fundið að því, að vitni í opinberu máli voru eigi heitfest . . 9, 146,	573
Í barnsfaðernismáli var skýrsla barnsmóður óljós og úrslit lát- in velta á synjunareiði mannsins	421
K hafði verið forstjóri félags og annazt samningsgerð af þess hendi. Málaferli urðu um þau skipti, og var K krafinn vættis um samningsgerðina. Enda þótt K hefði á greindan veg verið við málsefni riðinn, var honum gegn andmælum gagnaðilja leyfð heitfesting vættis síns	653

Eignakönnun.

P var á árinu 1949 gert að greiða eignakönnunarskatt, kr. 11.250.00, og á árinu 1950 skattaauka, kr. 4750.00. Eftir að almennir lögtaksúrskurðir um eignakönnunarskatt þessara ára höfðu verið upp kveðnir hinn 9. nóvember 1949 og 26. október 1950, var hafizt handa um framkvæmd lögtaks hjá P fyrir greindum skattfjárhæðum, og var það lögtaksmál tekið fyrir í fógætadómi hinn 23. desember 1952. Hinn 31. maí 1954 kvað fógæti upp úrskurð um lögtak, sem fram- kvæmt var sama dag, en þá var lögtaksréttur fyrndur, þar sem málinu hafði eigi verið fylgt fram með hæfilegum hraða, sbr. 2. gr. laga nr. 29/1885 og lög nr. 83/1947. Úr- skurður fógæta og lögtaksgerð voru úr gildi felld	255
Þ var gert að greiða eignakönnunarskatt, kr. 28.500.00, sbr. lög nr. 67/1947 og reglugerð nr. 190/1947. Samkvæmt greindri reglugerð bar að miða álagningu eignakönnunarskatts við 31. desember 1947. Þann dag voru eignir Þ minni en skuldir hans, en eign, sem þá var gengin til þurrðar, gat eigi orðið grundvöllur slíks skatts, sem hér var um að tefla. Þ var því sýknaður af kröfu ríkissjóðs um greiðslu nefndrar fjárhæðar	588

Eignarnám.

Hinn 17. maí 1956 fór raforkumálaráðherra þess á leit, að dómkvaddir yrðu tveir menn samkvæmt lögum um framkvæmd eignarnáms nr. 61/1917 til þess að meta til fjár öll vatnsréttindi í svonefndum Mjólkám og Hófsá í Ísafjarðarsýslu og svo réttindi til sand- og malartöku vegna fyrirhugaðra vatnsvirkjunarframkvæmda af hálfu ríkisins. Þá skyldi og meta rétt til umferðar um jarðir og önnur afnot þeirra vegna greindra framkvæmda. Hugðist ríkisstjórnin taka réttindi þessi eignarnámi, sbr. 54. gr. laga nr. 15/1923. Eigandi þessara réttinda mótmælti eignarnáminu og taldi það óheimilt samkvæmt 4. gr. laga nr. 54/1954 um orkuver Vestfjarða. En þá lagagrein bar að skilja þannig, að hún heimilaði ráðherra kaup greindra vatnsréttinda með samningi við rétta aðilja, ef viðunandi kjör væru fánleg, en sviptu ráðherra hins vegar ekki rétti samkvæmt 54. gr. laga nr. 15/1923 til eignarnáms, ef slík kjör fengjust ekki að dómi hans. Var því staðfestur úrskurður héraðsdómara um dómkvaðningu matsmanna 351

Eignarréttur.

Kveðið á um ítölu jarðanna G og V í óskiptu beitolandi jarðanna 1
Eigendur tveggja jarða deila um eignarrétt til eyrar í veiðiá.
En þar sem eigandi þriðju jarðar, sem átti hagsmuna að gæta, hafði eigi verið veittur kostur á að gerast aðili máls, var héraðsdómur ómerktur og málinu vísað heim í hérað 387

Eignarupptaka. Sjá upptaka eignar.

Einkalíf. Sjá friðhelgi einkalífs.

Embættisbrot.

Starfsmaður bæjarfógetaskrifstofu (S), sem hafði á hendi tollafgreiðslu vara, varð uppvís að því að tollafgreiða vörur án tilskilinna innflutningsleyfa og vanrækja að tilgreina slík leyfi, sem fyrir hendi voru, á tollreikningum. Þá hafði hann og í símskeyti til Viðskiptanefndar 18. júní 1948 skýrt rangt frá um innflutningsleyfi fyrir innfluttum vörum. S var fyrir þetta misferli samkvæmt 1. mgr. 11. gr. sbr. 2. mgr. 22. gr. laga nr. 70/1947, 1. mgr. 21. gr. sbr. 2. mgr. 39. gr. reglugerðar nr. 82/1947 og 141. gr. og 146. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 dæmd 10.000 króna sekt í ríkissjóð 432

Embættismenn. Sjá opinberir starfsmenn.

Endurgreiðsla.

- A fékk til landsins í nóvembermánuði 1953 barnabækur frá bókaforlagi í Þýzkalandi. Samkvæmt 3. lið 45. kafla tollskrárlaga voru aðflutningsgjöld eigi reiknuð af nokkrum hluta bókanna. Að öðru leyti var aðflutningsgjald reiknað af bókum þessum samkvæmt 1. lið nefnds kafla tollskrárlaga, samtals kr. 4.949,35, er A greiddi með fyrirvara, þar eð hann taldi bækurnar eiga að vera tollfrjálsar. Höfðaði A síðan mál til endurheimtu fjárhæðarinnar úr ríkissjóði. Fyrirsvarsmaður ríkissjóðs, sem krafðist sýknu í málinu, hélt því fram, að bækur þessar, sem voru með íslenskum texta og greindu hvorki prentstöð né útgefanda, hefðu verið gerðar fyrir reikning íslenzks útgefanda, enda gildi sú regla í framkvæmd að telja bækur með íslenskum texta, sem fluttar væru frá útlöndum, gefnar út af íslenskum aðilja. Hið þýzka forlag, sem hafði árum saman gefið út barnabækur með lesmáli á ýmsum tungumálum, gaf skýlausa yfirlýsingu um, að það hefði gefið bækurnar út. Að svo vöxn máli, var við það miðað, að forlagið væri raunverulegur útgefandi þeirra. Af því leiddi, að aðflutningsgjald átti ekkert að greiða, og var krafa A samkvæmt því tekin til greina .. 68
- Skattýfirvöld heimtu árin 1950 og 1951 af bókaforlaginu B 3% söluskatt af bókum þess í umsýslusölu, en ákvæði III. kafla laga nr. 100/1948 bar hins vegar að skýra þannig, að af þeirri sölu skyldi greiða 2% söluskatt. B hafði greitt söluskatt þenna án nokkurs fyrirvara, og var kröfu hans um endurgreiðslu skattgjaldsins að hluta hrundið 161
- Hinn 2. desember 1952 dæmdi Hæstiréttur, að samkvæmt lögum nr. 100/1948 skyldi greiða 2% söluskatt af bókum í umsýslusölu. Þrátt fyrir þessa dómsúrlausn kröfðust skattheimtuyfirvöld greiðslu á 3% söluskatti, sem lagður hafði verið á bókaforlagið B vegna slíkrar bóksölu árið 1952. Varð það úr, að B greiddi söluskattinn með fyrirvara og höfðaði síðan mál til endurgreiðslu þess hluta skattgjaldsins, sem var umfram 2%. Af hálfu ríkissjóðs var því haldið fram, að B hefði við verðlagningu bóka nefnt ár miðað við 3% söluskatt og tekið af kaupendum þann skatt ríkissjóði til handa, enda sé í 26. gr. laga nr. 100/1948 svo mælt, að verð vöru megi hækka, sem söluskatti nemur. Af þessu leiddi, að B bæri að greiða samsvarandi fjárhæð í ríkissjóð. Nefnt ákvæði skipti eigi máli, þar sem álagning á bækur var óháð verðlagsákvæðum. Kaupendur gátu því ekki krafizt endurgreiðslu vegna verðlagningarinnar, og í málssókn hefði ríkissjóður eigi fengið dæmdan hærri söluskatt en lög mæltu. Endurgreiðsla ofgreidds söluskatts var því dæmd 161

- Vátryggingarfélag krafðist endurheimtu fjárhæða, er það hafði innt af hendi vegna sjóttjóns. En þar sem félagið hafði greitt fjárhæðir þessar án fyrirvara um endurheimtu og eigi hafizt handa um endurheimtu, þegar er efni var til, voru kröfur þessar eigi teknar til greina 609
- M pantaði tímurbús frá útlöndum, og kom það til landsins hinn 9. september 1946. Er M var krafinn um kaupverðið, taldi hann það herra en ráð hafði verið gert fyrir, en greiddi það þó án fyrirvara hinn 17. marz 1947. Með sátta-kæru 23. september 1949 hófst M handa um endurheimtu kaupverðsins að hluta. Sú krafa var, eins og á stóð, eigi tekin til greina 784

Fasteignasala.

- Í aprilmánuði 1953 keypti F húseign í Hafnarfirði. Annaðist málflutningsmaðurinn A kaupin og gerð samninga, er að þeim lutu. Málflutningsmaðurinn B krafði seljanda hússins um sölulaun, en þar sem hvorki var sannað, að B hefði verið falin sala hússins né heldur að sölutilraunir hans hefðu stuðlað að kaupum þeim, sem síðar tókust fyrir atbeina A, þá var krafa B eigi tekin til greina 129

Fasteignir.

- Landskiptagerð undirlandskiptanefndar felld úr gildi og sagt fyrir um grundvöll að skiptingu sameiginlegs beitilands jarða 1
- Mál til heimtu kostnaðar af markagirðingu að hluta var rekið á bæjarþingi. Hæstiréttur ómerkti héraðsdóminn, þar sem málið var svo vaxið, að vettvangsdómur samkvæmt III. kafla laga nr. 41/1919 átti um það að fjalla 133
- A seldi með kaupsamningi 6. febrúar 1954 B húshluta í Reykjavík með þeim kjörum, að B greiddi við undirskrift kaupsamnings kr. 55.000.00, en kaupverðið skyldi B að öðru leyti greiða með peningum á tilteknum gjalddögum, með því að taka að sér greiðslu skuldar samkvæmt skuldabréfi og loks með því að afhenda A til eignar tiltekin veðskulda-bréf. Afsal átti að gefa út 15. október 1954, að fullnægðum skilyrðum samningsins, og loks var svo kveðið á, að hvor aðilja gæti vegna vanefnda hins rift samningnum eða krafizt bóta, kr. 100.00 á dag, unz úr yrði bætt, og yrði samningnum riftað, skyldi sá, er vanefnt hefði, greiða riftanda bætur, kr. 15.000.00. Mikilvægur dráttur varð á því, að B stæði í skilum samkvæmt kaupsamningnum, og tókst B ekki að færa sönnur á staðhæfingar sínar um, að greiðslu-dráttur hans hefði verið samþykktur af aðiljum, sem hlut áttu að máli. Krafa A um riftun kaupsamningsins var því tekin til greina gegn endurgreiðslu hans á fjárhæðum, er

- B hafði af hendi innt samkvæmt samningnum. Þá var og B dæmt að greiða S samningsbætur, eins og ákveðið var í samningi aðilja, en þær voru samkvæmt 35. gr. laga nr. 7/1936 færðar niður í kr. 5000.00, þar sem A hagnaðist á riftun samningsins vegna verðhækkunar á fasteignum .. 209
- A veitti B með samningi 11. júlí 1924 leigurétt að baklóð hússins nr. 20 við Þórsögðu í Reykjavík og gangrétt um lóð þess húss út á nefnda götu. Á baklóðinni var síðan reist húsið nr. 20A, og við eigendaskipti að því húsi voru lóðarréttindi samkvæmt greindum samningi framseld með húsinu, en þess hins vegar ekki gætt að þinglýsa samningnum sjálfum fyrr en 2. október 1952. Hinn 26. október 1926 afsalaði A húsinu nr. 20 við Þórsögðu, og er samningsins frá 11. júní 1924 getið í því afsali. Í afsali til H 20. apríl 1940 er lóðarréttinda bakhússins hins vegar eigi getið, en fasteignasali, sem annaðist þá sölu, taldi sig hafa skýrt H frá þeim. Með stefnu 18. marz 1953 höfðaði H fyrir merkjadómi Reykjavíkur mál gegn S, þáverandi eiganda hússins nr. 20A, og krafðist þess, að afmáður yrði úr veðmálabókum samningurinn frá 11. júlí 1924, en S gagnstefndi til viðurkenningar réttindum samkvæmt því skjali. Er H keypti húsið nr. 20, var honum ljóst, að húsið nr. 20A var íbúðarhús, sem jafnan hafði verið búið í, og þar sem það stóð á upphaflegri lóð húss þess, er H hugðist kaupa, hafði hann ástæðu til að kynna sér, hvernig lóðarréttindum þess væri háttað. Var eigi talið, að H hefði verið eða mátt vera grandlaus um tilvist lóðarréttinda S, enda þótt þeim væri ekki þinglýst. Var S því dæmd sýkna, en gild metin ákvæði gerningsins frá 11. júlí 1924 um lóðarréttindi og umferðarrétt eiganda bakhússins 278
- Með skurðgrefttri og öðrum framkvæmdum á landi, sem komið hafði í hlut K við yfirlandskipti, var hann eigi talinn hafa fyrirgert rétti sínum til að vefengja landskiptin fyrir dómstólum 300
- Hinn 27. maí 1936 seldi Þ ríkissjóði eignar- og ábúðarjörð sína Holt í D-hreppi, en því voru kaup þessi gerð, að fyrirhugaðar framkvæmdir vegamálastjórnarinnar voru taldar mundu valda spjöllum á jörðinni. Með byggingarbréfi 10. september s. á. byggði ríkissjóður Þ hins vegar jörðina ævilangt og að honum látnum ekkju hans, ef því væri að skipta. Þau hjónin bjuggu síðan í Holti til ársins 1942, er þau fluttu að Níkhóli, m. a. vegna fyrrgreindra framkvæmda vegamálastjórnarinnar. Þetta sama ár lézt Þ, en ekkja hans (J) hélt áfram búskap og nytjaði Holt ásamt hinni nýju ábýlisjörð sinni. Á árinu 1947 voru hús öll í Holti seld J til niðurrifs, og andvirðið greitt í ríkissjóð.

Leið svo fram til ársins 1952, en hinn 12. desember það ár byggði ríkissjóður J út af jörðinni frá næstu fardögum að telja, vegna þess að hún fullnægði ekki ákvæðum ábúðarlaga um búsetu á jörðinni og notkun hennar. J mótmælti útbyggingunni og hóf næsta vor venjuleg vorverk á jörðinni og síðan túnaslátt í júlímánuði. En daginn eftir að sláttur hófst á vegum J, hóf maður, sem fengið hafði byggingu fyrir jörðinni frá fardögum, einnig að slá túnið. Að tilhlutan ríkissjóðs var hinn 22. júlí lagt lögbann við nytjun jarðarinnar á vegum J. Í málinu kom það m. a. fram, að umbóðsstjórn þjóðjarða hafði leyft Þ og síðan ekkju hans að halda byggingu á Holti þrátt fyrir brottflutninginn. Kröfum ríkissjóðs var hrundið og lögbannsgerðin úr gildi felld 327

Landamerkjadómur fór með og dæmdi mál tveggja jarðeigenda, sem deildu um eignarrétt til eyrar í veiðiá. Þriðji jarðeigandinn átti og land gegnt eyrinni. Þar sem dómur um eignarrétt yfir eyrinni skipti síðast nefndan jarðeiganda máli, en honum hafði eigi verið veitt færi á að gerast málsaðili, var dómur landamerkjadómsins ómerktur og málinu heimvísað 387

Félög.

Eftir að varnarlið Bandaríkjanna kom hingað til lands samkvæmt hverndarsamningnum 5. maí 1951, stofnuðu ýmsir atvinnurekendur samtök með sér, er koma skyldu fram í sambandi við eða annast verklegar framkvæmdir á vegum varnarliðsins. Nefndust samtök þessi Sameinaðir verktakar. Ágreiningur reis um skattskyldu þessa fyrirtækis. Skattstjórinn í Reykjavík gerði því árið 1952 að greiða skatta í ríkissjóð, samtals að fjárhæð kr. 99.915.00. Var skattálagning þessi kærð af hendi gjaldanda. Yfirsattanefnd staðfesti álagninguna, en Ríkisskattanefnd felldi skattana niður með þeim rökum, að Sameinaðir verktakar væru ekki skattskyldir. Fjármálaráðherra höfðaði þá mál fyrir dómstólum til greiðslu skattfjárhæðar þeirrar, er áður getur. Samkvæmt samþykktum Sameinaðra verktaka komu samtök þessi að öllu leyti fram sem sérstök og sjálfstæð stofnun, og þátttakendur ábyrgðust sín á milli og gagnvart þriðja manni allar skuldbindingar samtakanna í þeim hlutföllum, sem framlagsfé þeirra sagði til um. Þá ráku Sameinaðir verktakar sem sjálfstæður aðili stórfellda atvinnu, og allir þátttakendur tóku með þeim hætti, sem áður greinir, á sig ábyrgð á verkum einstakra verktaka innan samtakanna. Samkvæmt þessu voru samtökin talin félag í merkingu 1. mgr. 3. gr. sbr. 15. gr. laga nr. 6/1935, enda tóku ákvæði 4. gr. og 16. gr. laganna ekki til þessara

- samtaka. Ákvæði 2. mgr. 3. gr. sömu laga áttu ekki hér við, og voru Sameinaðir verktakar því skattskyldir til ríkissjóðs sem félag. En þar sem Ríkisskattanefnd hafði enn eigi haft efni til að kveða á um fjárhæðir skattgjalda, sem um var að tefla og byggðar voru á áætlun skattstjóra, var sýknað að svo stöddu af dómkröfum fjármálaráðherra 268
- Skattstjóri Reykjavíkur krafðist þess með bréfi til Trésmiðafélags Reykjavíkur, dags. 14. marz 1956, að félagið léti honum í té skýrslur um uppmælingar vegna smíðavinnu við húsaþýggingar, er framkvæmdar hefðu verið á vegum félagsins árið 1955, eða veitti starfsmönnum hans aðgang að gögnum um þessi efni, en mælingar þessar eru lagðar til grundvallar launagreiðslum samkvæmt ákvæðisvinnu-taxta. Formaður félagsins neitaði að verða við þessum kröfum skattstjórans, enda færu launagreiðslur engar fram á vegum félagsins, sem væri stéttarfélag, er ákvæði 34. gr. laga nr. 46/1954 um upplýsingaskyldu stofnana tækju ekki til. Samkvæmt tillögum skattstjóra lagði Fjármálaráðuneytið því næst fyrir félagið að láta umræddar skýrslur í té, að viðlögðum dagsektum samkvæmt 51. gr. laga nr. 46/1954, og krafðist síðan fjárnáms fyrir dagsekt, er fyrir-mælum þess var ekki hlýtt. Synjað var um framkvæmd fjárnáms, enda gat félagið, að því er umrætt málefni varðar, eigi talizt til félaga þeirra eða stofnana, sem ræðir um í 34. gr. nefndra laga. Þótti sú skýring á því laga-ákvæði og styðjast við 81. gr. reglugerðar nr. 147/1955 .. 427
- Kaupfélag gaf eigi „glögga skýrslu um viðskipti sín við utan-félagsmenn“ í merkingu 6. gr. laga nr. 66/1945, og byggði niðurjöfnunarnefnd því ákvörðun um útsvar félagsins á áætlun 752

Févíti.

- Kaupsamningi um húseign riftað vegna vanskila kaupanda, en févíti úr hendi hans fært niður samkvæmt 35. gr. laga nr. 7/1936, þar sem seljanda var hagrur að riftuninni vegna verðhækkunar á fasteignum 209

Fiskveiðabrot.

- Hinn 12. júní 1955 kom varðskip að brezkum togara út af Vestrahorni, þar sem hann var að veiðum með bakborðs-vörpu 0.6—0.7 sm innan fiskveiðimarkanna. Togarinn var 354.26 brúttórúmllestir að stærð. Skipstjórinn játaði brot sitt og var dæmd sekt, kr. 74.000.00, og upptaka afla og veiðarfæra til Landhelgisjóðs Íslands 65
- Hinn 18. júlí 1955 kom varðskip að brezkum togara að veiðum út af Þistilfirði. Samkvæmt staðarákvörðun varðskipisins

kl. 1952 var togarinn um 1.4 sm, samkvæmt staðarákvörðun þess kl. 2008 um 0.8 sm og dufl, sem varðskipið setti út við hlið togarans kl. 2054, er hann var enn að toga, um 0.2 sm innan fiskveiðimarkanna. Togarinn var 380.02 brúttórúmllestir að stærð. Skipstjóra hans var dæmd 74.000 króna sekt og upptaka afla og veiðarfæra togarans til Landhelgis-sjóðs Íslands

89

Hinn 9. júlí 1956 var belgiskur togari að veiðum norður af Eldey, er varðskip kom að honum. Kl. 0612 framkvæmdu skipstjórnamenn varðskipsins athugun á stað togarans með ratsjármælingum og miðun, og reyndist hann vera um 1.3 sm innan fiskveiðimarkanna. Sigldi togarinn síðan vestlæga stefnu út frá landi og sinnti eigi stöðvunarmerkjum varðskipsins. Kl. 0637 setti varðskipið út dufl í kjölfar togarans, sem var enn að veiðum, og reyndist staður þess samkvæmt hornamælingum varðskipsmanna um 0.5—0.6 sm utan fiskveiðimarkanna. Fjarlægðin milli hinna mældu staða togarans kl. 0612 og kl. 0637 kom vel heim við líklegan hraða togarans þetta tímabil. Togarinn var 596 brúttórúmllestir að stærð. Skipstjóra hans var dæmd sekt, kr. 74.000.00, til Landhelgis-sjóðs Íslands og svo upptaka afla og veiðarfæra togarans til sama sjóðs

771

Fiskveiðimörk. Sjá fiskveiðabrot.

Fjárhættuspil.

Þ lét að staðaldri fjárhættuspil fram fara í húsakynnum sínum, tók sjálfur þátt í þeim og hafði af þeim fjárhagslegan ávinning. Þessi háttsemi varðaði við 183. gr. og 184. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940. Þ var samkvæmt nefndum lagaboðum og með hliðsjón af 2. mgr. 49. gr. sömu laga dæmd sekt auk fangelsishegningar

573

Fjárnám.

Trésmiðafélag Reykjavíkur varð ekki við kröfu skattstjóra um að gefa skýrslu eða veita aðgang að gögnum um uppmælingar, sem lagðar voru til grundvallar kaupgreiðslum félagsmanna í ákvæðisvinnu, sbr. 34. gr. laga nr. 46/1954. Fjármálaráðherra lagði þá samkvæmt 51. gr. sömu laga dagsektir á stjórn félagsins, unz kröfu skattstjóra yrði fullnægt, og krafðist síðan fjárnáms í eignum formanns félagsstjórnarinnar. En með hliðsjón af starfsemi félagsins varð það ekki talið til þeirra félaga og stofnana, er um ræðir í nefndri 34. gr., að því er varðar málsefni það, sem um var að tefla. Var því synjað um framkvæmd fjárnáms

427

Fjársvik.

Kaupmaður kveikti í vörubirgðum, sem taldar voru kr. 46.004.98 virði, miðað við útsöluverð, og verzlunarbúnaði, sem metinn var á kr. 968.00, í því skyni að svíkja út váttryggingarfé, samtals kr. 400.000.00. Honum var dæmd refsing, m. a. fyrir brot á 248. gr. sbr. 1. mgr. 20. gr. laga nr. 19/1940	9
A, sem hafði hljóðfæri annars manns að láni, seldi hljóðfærið og sló eign sinni á andvirði þess. Honum var dæmd refsing samkvæmt 247. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940	50
Manni dæmd refsing samkvæmt 248. gr. laga nr. 19/1940, þar sem hann hafði tekið bifreið á leigu án þess að hafa fé til greiðslu ökugjaldsins	50
S lagði smáfjárhæðir á bankareikninga í Reykjavík og fékk afhent eyðublöð til ávísana á reikninga þessa. Gaf hann síðan út og seldi ávísanir, er námu hærri fjárhæðum en innstæður hans. Varðaði þetta athæfi refsingu samkvæmt 248. gr. laga nr. 19/1940 og réttindamissi samkvæmt 3. mgr. 68. gr. sömu laga	718

Fógetagerðir.

Ákvörðun um tekjur H varð ekki breytt, enda þótt fiskbirgðir í lok skattársins seldust lægra verði en áætlað var í framtali. Lögtak var því heimilað fyrir skattfjárhæðum, sem um var deilt	117
Lögtaksmáli til heimtu eignakönnunarskatts hafði eigi verið fylgt fram með hæfilegum hraða, sbr. 2. gr. laga nr. 29/1885 og lög nr. 83/1947. Þar sem lögtaksréttur var því fyrndur, var synjað um framkvæmd lögtaks fyrir skattfjárhæðum, sem um var að tefla	255
Löghald til tryggingar fjárkröfu staðfest	318, 651
Útbygging landseta ríkisjarðar fékk ekki staðizt, og var því úr gildi fellt lögbann landbúnaðarráðherra gegn nýtingu jarðarinnar af hendi landsetans	327
Sönnur voru eigi á það færðar, að Ó hefði átt heimilisfang í Siglufjarðarkaupstað á þeim tíma, er máli skipti um álagningu útsvars árið 1954, og var því synjað um lögtak fyrir útsvarsfjárhæð, sem um var að tefla	406
Með hliðsjón af starfsemi Trésmiðafélags Reykjavíkur varð það ekki talið til félaga eða stofnana samkvæmt 34. gr. laga nr. 46/1954. Dagsektum samkvæmt 51. gr. sömu laga mátti því ekki beita til að knýja félagsstjórnina til að gefa skattstjóra skýrslur um hagi félagsmanna. Fjárnám til heimtu slíkra sekta náði því ekki fram að ganga	427
Lögtak var heimilað fyrir útsvari kaupfélags, sem byggt var á	

áætlun, enda hafði félagið ekki gefið fullnægjandi skýrslu um skipti sín við utanfélagsmenn, sbr. 6. gr. laga nr. 66/1945 752

V greiddi með heimild í lögum nr. 59/1950 stóreignaskattskuld, að fjárhæð kr. 126.992.00, með fasteign, er hafði kostað kr. 27.757.00 og verið í eign H skemur en 5 ár. Mismunur skattskuldarinnar og kostnaðarverðsins var því skattskyldur hagnaður V. Lögtak var leyft til heimtu skattfjárhæða, er við það voru miðaðar 763

*Frávísun.**a) Frá Hæstarétti.*

A kærði frávísunardóm, en B gagnkærði og krafðist m. a. málskostnaðar í héraði. En þar sem kæra B barst Hæstarétti eftir lok kærufrests samkvæmt 199. gr. laga nr 85/1936 var greindri kröfu B vísað frá Hæstarétti 61

Í barnsfaðernismáli var M dæmdur synjunareður með héraðsdómi, er hann áfrýjaði, eftir að eiðsfrestur hans samkvæmt dóminum var liðinn, en barnsmóðirin (K) gagnáfrýjaði. K taldi áfrýjun M að liðnum eiðsfresti óheimila og krafðist þess aðallega, að málinu yrði vísað frá Hæstarétti. En þar sem ákvæði 197. gr. laga nr. 85/1936 giltu um áfrýjun málsins og þeirra ákvæða hafði verið gætt, var frávísunarkröfunni hrundið 421

b) Frá héraðsdómi.

Kröfulið gagnsakar í héraði vísað frá héraðsdómi vegna vanreifunar 46

Krafizt var lögtaks fyrir eftirstöðvum útsvars, sem lagt hafði verið á S í Siglufjarðarkaupstað árið 1954. Fógeti vísaði málinu frá fógetadóminum með þeim rökum, að með úrskurði sakadóms hefði verið kveðið á um heimilisfang S nefnt ár í öðru sveitarfélagi. En þar sem sá úrskurður skar ekki úr um útsvarsskylduna, bar fógeta að veita efnisúrlausn um lögtakskröfuna 61

Kröfu um skaðabætur vegna líkamsárásar að nokkru vísað frá sakadómi vegna vanreifunar 153

Er skuldamál hafði velkt fyrir héraðsdómi nærfellt tvö ár, var gagnsök höfðuð, en henni var samkvæmt kröfu aðalstefnanda og með hliðsjón af ákvæðum laga um fresti og greiða málsmeðferð vísað frá héraðsdómi, sbr. 2. mgr. 70. gr., 110. gr. og 111. gr. laga nr. 85/1936 206

Sjómaður höfðaði mál gegn útgerðarfélagi til heimtu kaups á röngu varnarþingi, og var málinu því vísað frá héraðsdómi 233

A höfðaði mál „til greiðslu miskabóta að mati dómara“. Taldi hann heimilt að gera slíka dómkröfu, án þess að nokkur fjárhæð væri tiltekin, samkvæmt því ákvæði 88. gr. laga

- nr. 85/1936, að greina skuli í stefnu „kröfur þær, sem gerðar eru, svo skýrt sem unnt er, svo sem upphæð í krónutali, skaðabætur ótiltekið eða eftir mati“. En skýra bar nefnda lagagrein þannig, að orðið „ótiltekið“ eigi einungis við, er stefna verður, áður en unnt er að tiltaka kröfuhæð, enda sé krafa um ákveðna fjárhæð höfð uppi eigi síðar en fyrir munnlegan málflutning eða fyrir lok skriflegs málflutnings.
- Var bótakröfunni því vísað frá héraðsdómi 235
- Eigandi jarðar mátti þrátt fyrir framkvæmdir sínar á landi, sem komið hafði í hlut hans við yfirlandskipti, bera lög-
mæti yfirlandskiptanna undir dómstóla. Kröfu um frávísun
málsins var því hrundið 300
- Dómkröfur voru svo óákveðnar, að þær töldust ódómhæfar.
Var þeim því vísað frá héraðsdómi 305
- Aðalstefnandi í héraði (A) krafðist þess, að gagnsök á hendur
honum yrði vísað frá héraðsdómi og gagnstefnanda dæmt
að greiða honum málskostnað. Héraðsdómari hratt frávís-
unarkröfunni, en kvað svo á, að ákvörðun um málskostnað
biði efnisdóms um sökina. Aðalstefnandi kærði úrskurð hér-
aðsdómara til Hæstaréttar, þar sem hann krafðist frávís-
unar og kærumálskostnaðar, en hafði hins vegar ekki uppi
kröfu um málskostnað í héraði. Hæstiréttur vísaði sökinni
frá héraðsdómi og dæmdi A kærumálskostnað samkvæmt
kröfu hans. Að svo vöxnu máli var vísað frá héraðsdómi
kröfu, er A gerði síðar um málskostnað í greindri sök í
héraði 343
- H höfðaði í héraði mál gegn G til greiðslu skuldar vegna múr-
húðunar hússins nr. 107 við B-veg, en síðar í málflutningi
sínnum taldi H skuldina eftirstöðvar vinnulauna fyrir múr-
húðun hússins nr. 18 við H-gerði. Vegna þessara mistaka H
í málatilbúnaði og vanreifunar málsins að öðru leyti af
hans hendi var málinu samkvæmt kröfu G vísað frá dómi 586
- M höfðaði mál gegn ritstjóra og ábyrgðarmanni dagblaðs (V)
og krafðist þess, að V yrði dæmd refsing og greiðsla máls-
kostnaðar. Í héraðsstefnu var sú ein lýsing á sakarefni, að
í tilteknu tölublaði dagblaðsins hefði birzt smágrein með
fyrirsögninni: „Ósmekklegar orðmyndir“, sem merkt hefði
verið M án heimildar. Í greinargerð, sem lögð var fram með
stefnu, var einungis vísað til stefnunnar og umrædds ein-
taks dagsblaðsins. Var þannig hvorki í stefnu né greinar-
gerð að því vikið, að M væri höfundur ritsmíðar þeirrar,
sem um var að tefla, og gaf málatilbúnaðurinn ekki tilefni
til að ætla, að svo væri. Eigi var getið heimildar til höfð-
unar einkarefsimáls né refsíákvæðis í lögum, er talið væri
brotið. Málið hafði því verið tekið upp og flutt með þeim
hætti í héraði, að mjög braut í bága við fyrirmæli 88. gr. og

105. gr. laga nr. 85/1936 um skýran málatilbúnað og málflutning. Héraðsdómur og málsmeðferð í héraði voru því ómerkt og málinu vísað frá héraðsdómi 637
- Hinn 8. ágúst 1956 gaf dómismálaráðherra út ákæruskjal á hendur F og krafðist refsingar samkvæmt 218. gr. laga nr. 19/1940 fyrir líkamsárás og líkamsáverka. Ákvörðun héraðsdómara um þingfestingu málsins 19. október s. á. var því næst rituð á ákæruskjalið og það síðan birt fyrir föður F, þar sem F hafði talið sig til heimilis. Er málið var þingfest, krafðist verjandi F þess, að málinu yrði vísað frá dómi vegna ófullnægjandi birtingar ákæruskjals, sem eigi hefði verið birt fyrir ákærða sjálfum, er farinn væri af landi brott. Héraðsdómari úrskurðaði birtingu ákæruskjalsins lögmeta og hratt frávísunarkröfunni. Hæstiréttur staðfesti þá niðurstöðu héraðsdómara, að eigi bæri að frávísa málinu, en með því að ákærði væri erlendis, en ókunnugt hins vegar um dvalarstað hans, skyldi birting ákæruskjals fram fara með þeim hætti, sem kveðið er á um í 117. gr. laga nr. 27/1951 669
- Dómismálaráðherra gaf út ákæruskjal á hendur þrettán mönnum, sem sakaðir voru um ólögleg gjaldeyrisviðskipti. Tveir hinna ákærðu kröfðust frávísunar málsins, að því er þá varðaði, þar sem um væri að tefla ólöglegt aðiljasamlag. Ákvörðun um aðiljasamlag í opinberum málum ber samkvæmt 28. gr. laga nr. 27/1951 undir dómismálaráðherra. Ráðherra hafði með greindu ákæruskjali eigi farið út fyrir mörk þess lagaákvæðis. Frávísunarkröfunni var því hrundið 678

Frestir.

- Synjað um frekari frest í máli til heimtu vinnulauna 739

Friðhelgi einkalífs.

- Menn, sem rændu kaupmann í sölubúð hans, voru taldir hafa tekið ákvörðun um ránið, áður en þeir ruddust heimildarlaust inn í búðina. Þar sem þetta atferli var því einn liður í framkvæmd ránsins, varðaði það ekki sérstaklega við 231. gr. hinna almennu hegningarlaga nr. 19/1940 354
- Maður fór að næturlagi inn til konu, sem bjó ein í húsi, og nauðgaði henni. Konan krafðist ekki saksóknar samkvæmt 231. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940, og var krafa ákæruvalds um refsingu samkvæmt því lagaboði því eigi tekin til greina, sbr. a-lið 2. töluliðar 242. gr. hegningarlaganna 674

*Fyrning.*a) *Fyrning réttarfarsheimildar.*

- Lögtaks var krafizt hjá P fyrir eignakönnunarskatti, er hon-

um hafði verið gert að greiða á árunum 1949 og 1950. Var lögtaksmálið tekið til meðferðar í fúgetadómi hinn 23. desember 1952, en almennir lögtaksúrskurðir höfðu verið kveðnir upp hinn 9. nóvember 1949 og 26. október 1950. Eftir að málið hafði verið sótt og varið fyrir fúgetadómnum, kvað fúgeti hinn 31. maí 1954 upp úrskurð um framkvæmd lögtaks. Hæstiréttur taldi hins vegar, að lögtaksmálinu hefði eigi verið fylgt fram með hæfilegum hraða, sbr. lög nr. 83/1947, og lögtaksréttur því fyrndur, er úrskurður fúgeta var upp kveðinn. Var úrskurðurinn því úr gildi felldur 255

b) *Fyrning sakar.*

Dómpróf um brot H gegn löggjöf um innflutning, verðlag o. fl. hófust hinn 22. júlí 1948. Dróst réttarrannsóknin mjög á langinn, og á henni var algert hlé frá 28. júlí 1948 til 20. maí 1950. En þar sem H var sekur um framhaldandi röð eðlislíkra brota frá því á árinu 1947 til 1. júlí 1950, voru brot eigi talin hafa fyrnt af þessum sökum 457

H var sakaður um að hafa á árunum 1948—1950 ráðstafað ólöglega erlendum gjaldeyri, andvirði fisks, er hann flutti út, og brotið þar með gegn lögum nr. 70/1947 og reglugerð nr. 82/1947. Dómpróf í málinu hófust hinn 20. maí 1950. Voru þá fyrnd brot, er framin höfðu verið fyrir 20. maí 1948, og H því dæmd sýkna að því leyti 457

Gáleysi. Sjá saknæmi.

Geðrannsókn. Sjá mat og skoðun, sakhæfi.

Gengi.

Ísafjarðarkaupstaður tók á árinu 1948 lán í Bretlandi, að fjárhæð £12.000-0-0, og greiddi með því hlutafjárframlag sitt í h/f Í. Var togari félagsins með samþykki þess settur að veði fyrir láninu. Þá varð að samkomulagi, að h/f Í annaðist greiðslur afborgana og vaxta lánsins af söluverði afla í Bretlandi, en skuldajafnaði síðan þeim greiðslum við kröfur bæjarins á hendur félaginu. Er lánið var tekið, var gengi sterlingspunds kr. 26.22, en 19. marz 1950 hækkaði það í kr. 45.70. Voru þá ógreidd af láninu £2.000-0-0. Er þessar eftirstöðvar voru greiddar færði h/f Í Ísafjarðarkaupstað fjárhæðina til skuldar, miðað við hið nýja gengi. Var félaginu þetta heimilt, enda hafði það eigi gagnvart kaupstaðnum tekizt á hendur að bera hallann af breyttu gengi 620

Gerðardómar.

Hinn 1. nóvember 1946 réð A kaupmaður B sem nemanda í húsa-

smíði. Var gerður námssamningur með aðiljum lögum samkvæmt. A hafði ekki kennsluréttindi í húsasmíði, en húsasmíðameistarinn S, sem var í þjónustu A, hafði tekið að sér kennsluna, og undirritaði hann samninginn ásamt aðiljum. B hóf þegar námið, en 26. nóvember 1946 veiktist hann, og var hann að mestu óvinnufær þar til í ágústmánuði 1947. Hóf hann námið að nýju og vann undir handleiðslu S til 31. október 1947, er S fór úr þjónustu A. Eftir það var B í þjónustu A án tilsagnar í iðngrein sinni þar til á miðju ári 1949. Hvarf B þá frá störfum hjá A, rifti námssamningnum og krafðist skaðabóta vegna vanrækrar kennslu. Gerðardómur, sem skipaður var samkvæmt 19. gr. laga nr. 100/1938 gerði A að greiða bætur, kr. 25.000.00, og málskostnað, kr. 3.000.00. A neitaði greiðslu, og höfðaði B þá mál fyrir dómstólum til efnda gerðinni. A bar fyrir sig vanhæfi gerðardómanda og kvað röng sjónarmið lögð til grundvallar gerðinni. Hvorug þessara málsástæðna var á rökum reist, og var A dæmt að greiða nefndar fjárhæðir auk málskostnaðar fyrir dómstólum 56

Gjafsókn. Gjafvörn.

- J réðst til H sem nemandi í húsasmíði. H vanefndi námssamninginn, og var samningnum þá riftað. Gerðardómur samkvæmt lögum um iðnaðarnám gerði J bætur úr hendi H, sem neitaði að virða gerðina. Höfðaði J þá mál gegn H og krafðist greiðslna samkvæmt gerðardóminum. J fékk gjafsókn og vann mál sitt fyrir báðum dómum. Málflytjendum J voru dæmd málflutningslaun úr ríkissjóði. Í héraði féll málskostnaður niður, en H var dæmt að greiða málskosn að fyrir Hæstarétti 56
- A, sem orðið hafði fyrir slysi við vinnu á vegum ríkissjóðs, höfðaði mál gegn ríkissjóði og krafðist slysabóta. Hann fékk gjafsókn og vann mál sitt bæði í héraði og fyrir Hæstarétti. Ríkissjóði var dæmt að greiða málflutningslaun talsmanns A og málskostnað fyrir báðum dómum 168
- E taldi sig hafa beðið heilsutjón af kolsýringseitrun frá vélum strætisvagna, sem hann ók í þjónustu bæjarsjóðs Reykjavíkur. E fékk gjafsókn, en tapaði máli sínu bæði í héraði og fyrir Hæstarétti. Talsmanni E fyrir báðum dómum voru dæmd málflutningslaun úr ríkissjóði, en málskostnaður féll niður 177
- A krafðist miskabóta úr ríkissjóði vegna rannsóknar lögreglu-manna og dómara á flutningi mikilla áfengisbirgða milli kaupstaða, sem hann hafði tekið þátt í. Hann fékk gjafsókn bæði í héraði og fyrir Hæstarétti. Í héraði var ríkissjóði dæmd sýkna og málskostnaður úr hendi A, en mál-

- flutningslaun talsmanns hans voru dæmd úr ríkissjóði. Í Hæstarétti var héraðsdómur ómerktur, að undanskildu ákvæði hans um málskostnað, og málinu vísað frá héraðsdómi, þar sem bótakrafa A var ódómhæf, og A sektaður fyrir bersýnilega tilefnislausu málshöfðun. Þá var A dæmt að greiða ríkissjóði málskostnað fyrir Hæstarétti, en talsmanni hans þar bar ríkissjóði að greiða málflutningslaun 235
- S tapaði fyrir merkjadómi Reykjavíkur deilumáli um lóðarréttindi og umferðarrétt. Hún áfrýjaði málinu og fékk gjafsókn fyrir Hæstarétti. Þar voru kröfur hennar um nefnd réttindi teknar til greina, málskostnaður bæði í héraði og fyrir Hæstarétti felldur niður og málflutningslaun talsmanns hennar lögð á ríkissjóð 278
- Héraðsdómur í barnsfaðernismáli var staðfestur í Hæstarétti, málskostnaður þar felldur niður og málflutningslaun talsmanna aðilja, sem bæði höfðu gjafsókn fyrir Hæstarétti, felld á ríkissjóð 421
- H, sem misst hafði eiginmann sinn í bifreiðarslysi, krafðist fébóta vegna sín og barna sinna úr hendi eiganda og öku­manns bifreiðar þeirrar, sem um var að tefla. Hún fékk gjafsókn fyrir báðum dómum, en tapaði málinu í Hæstarétti. Málskostnaður bæði í héraði og fyrir Hæstarétti var felldur niður og málflutningslaun talsmanna H lögð á ríkissjóð 578
- Í máli um mörk tveggja samliggjandi jarða höfðu báðir aðiljar gagnkvæmt gjafsókn og gjafvörn í héraði og fyrir Hæstarétti. Kröfur um breytingu á merkjum jarðanna, sem aðiljar höfðu áður komið sér saman um og staðfest með merkja­garði, voru eigi teknar til greina. Málskostnaður var felldur niður og greiðsla málflutningslauna til talsmanna aðilja lögð á ríkissjóð 591
- F höfðaði mál gegn ríkissjóði til fébóta vegna slyss, sem hann henti við vinnu hjá erlendum verktaka á vegum varnarliðs Bandaríkjanna á Keflavíkurflugvelli. Hann fékk gjafsókn bæði í héraði og fyrir Hæstarétti. Honum voru dæmdar bætur og laun talsmanna sinna úr ríkissjóði 777

Gjaldeyrismál.

- H, sem rak verzlun og útgerð, ráðstafaði ólöglega gjaldeyri, er honum hafði verið greiddur fyrir út fluttan fisk, og var honum fyrir þessa háttsemi dæmd refsing samkvæmt 1. mgr. 13. gr. sbr. 2. mgr. 22. gr. laga nr. 70/1947 og 1. og 7. mgr. 25. gr. og 1. mgr. 28. gr. sbr. 2. mgr. 39. gr. reglu­gerðar nr. 82/1947 457

Greiðsla.

- Víxill, út gefinn af S og samþykktur af K, var seldur sparisjóði og andvirði hans varið til greiðslu skuldar h/f G við K. Sá víxill var greiddur með andvirði annars víxils, sem gefinn var út af K, samþykktur af h/f G og seldur Ú h/f. Sá víxill greiddist ekki. Féll víxilréttur niður á hendur K, en h/f G varð gjaldþrota, og úr búi þess fékkst ekkert upp í víxilskuldina. Að svo vöxnu máli var K samkvæmt 74. gr. laga nr. 93/1933 dæmt að greiða Ú h/f víxilfjárhæðina, sem K hefði ella unnið úr hendi þess 27
- B dæmd endurgreiðsla úr ríkissjóði á aðflutningsgjaldi af bókum, sem hann hafði greitt með fyrirvara um endurheimtu 68
- S greiddi án nokkurs fyrirvara 3% söluskatt af söluverði bóka fyrir árin 1950 og 1951, enda þótt ákvæði III. kafla laga nr. 100/1948 bæri að skýra þannig, að söluskattur þessi skyldi einungis nema 2%. Synjað var endurgreiðslu mismunarins 161
- Sami aðili greiddi 3% söluskatt af söluverði bóka fyrir árið 1952 með fyrirvara um endurheimtu þeirrar fjárhæðar, sem hann greiddi umfram 2%, og var krafa hans um þá endurgreiðslu tekin til greina 161

Gripdeild.

- G var staddur á dansleik í veitingahúsi. Tók hann þá gleraugu úr vasa manns og sló eign sinni á þau. Fyrir þenna verknað sætti G ákæru samkvæmt 245. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940, en Hæstiréttur taldi brotið varða við 244. gr. hegningarlaganna 50

Gæzluvarðhald.

- Gæzluvarðhald sökunauts látið koma til frádráttar dæmdri refsivist 9, 354, 657, 682, 718
- Staðfestur úrskurður héraðsdómara um gæzluvarðhald sökunauts, er kært hafði úrskurðinn til Hæstaréttar 342, 425, 568

Hafning máls.

- Mál hafið samkvæmt kröfu áfrýjanda. Stefnda dæmdar ómaksbætur 78

Hegningarauki.

- E var í héraði hinn 12. desember 1955 dæmd sekt og svipting ökuleyfis fyrir að aka bifreið, er hann var með áhrifum áfengis. Með ákæruskjali 10. marz 1956 var mál höfðað gegn E fyrir að hafa hinn 13. nóvember 1955 brotið gegn 3. mgr. 23. gr. laga nr. 23/1941 með því að aka bifreið, er hann var miður sín vegna undanfarinnar neyzlu áfengis. Var E í því máli dæmdur hegningarauki samkvæmt 78. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 648

Heimildarskjöl.

Hlutfélagið S á Akureyri sendi hlutfélaginu Ö í Reykjavík á vegum Skipaútgerðar ríkisins tvær vörusendingar veturinn 1950 til 1951. Fyrir andvirðinu gaf S út ávísanir á Ö og seldi þær útibúi Landsbanka Íslands á Akureyri. Jafnframt afhenti S útibúinu fylgibréf um vörurnar, sem umboðsmaður skipaútgerðarinnar hafði gefið út. Ö neitaði að greiða ávísanir þessar, en skipaútgerðin afhenti því hins vegar vörurnar eigi að síður. Nefnd fylgibréf voru heimildarskjöl, og veitti handhöfn þeirra bankanum rétt til að setja það skilyrði fyrir afhendingu varanna til Ö, að andvirði þeirra væri greitt. Að svo vöxnu máli var skipaútgerðinni dæmt að greiða bankanum fjárhæðir ávísananna 570

Heimilisfang.

- Krafízt var lögtaks hjá S fyrir eftirstöðvum útsvars, sem á hann hafði verið lagt í Siglufjarðarkaupstað árið 1954 fyrir útsvarsárið 1953. Í sakadómi Eyjafjarðarsýslu hafði hinn 8. desember 1954 verið úrskurðað, að heimilisfang S hefði verið í Öngulstaðahreppi, er útsvar var á lagt á því ári, sbr. lög nr. 95/1936. Vegna þessa úrskurðar sakadómsins taldi fógæti sig ekki bærán til að skera úr um útsvarsskyldu S og vísaði málinu frá fógætadómi, sbr. 196. gr. laga nr. 85/1936. Greindur úrskurður sakadóms um heimilisfang S fól ekki í sér úrlausn um skyldu hans til greiðslu útsvars, og bar fógæta að kveða á um það, hvort lögtak skyldi framkvæmt. Úrskurður hans var því úr gildi felldur og málinu vísað heim í hérað til löglegrar meðferðar 61
- A krafðist þess með tilvísun til 24. gr. laga nr. 80/1942 um kosningar til Alþingis með kæru 8. júní 1956, að hann yrði tekinn á kjörskrá í Vestmannaeyjum, en hann var þá hvergi á kjörskrá. A hafði átt lögheimili í Vestmannaeyjum árið 1947, er hann fluttist á berklahæli, og síðan dvalizt sem sjúklingur í slíku hæli. Þessi vist hans á heilsuhæli hafði eigi slitið heimilisfesti hans í Vestmannaeyjum, sbr. 14. gr. laga nr. 80/1947. Átti A því enn heimili í Vestmannaeyjum, og var krafa hans tekin til greina, sbr. 33. gr. stjórnarskrárinnar nr. 33/1944 og 15. gr. laga nr. 80/1942 400
- Eiginkona A, sem að framan greinir, gerði samtímis A einnig kröfu til að vera tekin á kjörskrá í Vestmannaeyjum. Leitt var í ljós, að hún hafði ásamt börnum þeirra hjóna flutzt til Reykjavíkur í febrúarmánuði 1950 og búið þar síðan. Þar af leiddi, að hún átti ekki lögheimili í Vestmannaeyjum, og voru kröfur hennar því eigi til greina teknar, sbr. 33. gr. stjórnarskrárinnar nr. 33/1944 og 15. gr. laga nr. 80/1942 um kosningar til Alþingis 403

Við niðurjöfnun útsvara árið 1954 var Ó gert að greiða útsvar í Siglufjarðarkaupstað, þar sem hann hafði starfað og haft herbergi á leigu 7 mánuði ársins 1953. Það var hins vegar í ljós leitt, að A hafði dvalið hjá foreldrum sínum í Grýtubakkahreppi framan af ári 1953 og talið sig eiga þar lögheimili á manntali það ár. Þóttu eigi færðar á það sönnur, að Ó hefði haft heimilisfang í kaupstaðnum á þeim tíma, er máli skipti, sbr. 8. gr. laga nr. 66/1945, og var því synjað um framkvæmd lögtaks til heimtu útsvarsins 406

Heimvísun. Sjá ómerking.

Hilming.

Eftir að fjórir menn höfðu sameiginlega staðið að glæpaverkum, fóru tveir þeirra og stálu matvælum, sem þeir neyttu allir. Þeim tveimur, sem einungis neyttu matvælnanna, var dæmd refsing samkvæmt 1. mgr. 254. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 354

Manni dæmd refsing samkvæmt 1. mgr. 254. gr. laga nr. 19/1940 fyrir aðstoð við að koma undan verðmætum, sem rænt hafði verið, og fyrir að taka þátt í ávinningi af því ráni .. 354

Hlutdeild. Sjá hilming.

Hótanir.

Fjórir menn höfðu framið glæpi í sameiningu. Einn þeirra, sem hafði byssu undir höndum, hótaði félaga sínum bana, ef hann játaði brot þeirra, og var honum dæmd refsing samkvæmt 233. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 .. 354

Húsaleiga.

Hinn 12. nóvember 1952 gerðu F og Kaupfélag Reykjavíkur og nágrennis (Kron) leigusamning um verzlunar-, skrifstofu- og íbúðarhúsnæði í húsi F í Reykjavík. Leiga eftir húsnæðið var ákveðin kr. 20.000.00 á mánuði. Var leigufjárhæðin „miðuð við byggingarvísitölu í Reykjavík haustið 1951“. Skyldi endurskoða leigufjárhæðina um hver áramót og hún þá taka „breytingum í samræmi við síðustu byggingarvísitölu“. Vísitala byggingarkostnaðar í Reykjavík, sbr. lög nr. 87/1947, fyrir tímabilið frá 1. október 1950 til 20. september 1951 var 674 stig, og var sú vísitala birt í nóvemberhefti Hagtiðinda 1951. Sama vísitala ársins 1952 reyndist hins vegar 790 stig. Samkvæmt þessu krafðist F 17,2% hækkunar leigumálans. Fyrirsvarsmenn Kron litu hins vegar svo á, að miða bæri endurskoðun leigufjárhæðarinnar við vísitölu, sem reiknuð væri sérstaklega fyrir 1. október

1951 og 1. október 1952 og næmi þannig reiknuð 769 og 797 stigum. Talið var, að skýra bæri samning aðilja, að því er varðaði vísitölu, á þann veg, að miða bæri við þá vísitölu, sem reiknuð var samkvæmt lögum af þar til bærum aðilja, og voru kröfur F því teknar til greina 605

Húsleit.

Húsleit framkvæmd í sambandi við rannsókn á þjófnaði og ráni 354

Iðnaðarnám.

Hinn 1. nóvember 1946 réð A kaupmaður B sem nemanda í húsasmíði. Var gerður námssamningur með aðiljum lögum samkvæmt. A hafði ekki kennsluréttindi í húsasmíði, en húsasmíðameistarin S, sem var í þjónustu A, hafði tekið að sér kennsluna, og undirritaði hann samninginn ásamt aðiljum. B hóf þegar námið, en 26. nóvember 1946 veiktist hann, og var hann að mestu óvinnufær þar til í ágústmánuði 1947. Hóf hann þá námið af nýju og vann undir handleiðslu S til 31. október 1947, er S fór úr þjónustu A. Eftir það var B í þjónustu A án tilsagnar í iðngrein sinni þar til á miðju ári 1949. Hvarf B þá frá störfum hjá A, rifti námssamningnum og krafðist skaðabóta vegna vanrækrar kennslu. Gerðardómur, sem skipaður var samkvæmt 19. gr. laga nr. 100/1938 gerði A að greiða bætur, kr. 25.000.00, og málskostnað, kr. 3000.00. A neitaði greiðslu, og höfðaði B þá mál fyrir dómstólum til efnda gerðinni. A bar fyrir sig vanhæfi gerðardómanda og kvað röng sjónarmið lögð til grundvallar gerðinni. Hvorug þessara málásástæðna var á rökum reist, og var A dæmt að greiða nefndar fjárhæðir auk málskostnaðar fyrir dómstólum 56

Innflutningur.

A fékk til landsins í nóvembermánuði 1953 barnabækur frá forlagi í Þýzkalandi. Samkvæmt 3. lið 45. kafla tollskrárlaga voru aðflutningsgjöld eigi reiknuð af nokkrum hluta bóka. Að öðru leyti var aðflutningsgjald reiknað af bókum þessum samkvæmt 1. lið nefnds kafla tollskrárlaga, samtals kr. 4949.35, er A greiddi með fyrirvara, þar eð hann taldi bækurnar eiga að vera tollfrjálsar. Höfðaði A síðan mál til endurheimtu fjárhæðarinnar úr ríkissjóði. Fyrirsvarsmaður ríkissjóðs, sem krafðist sýknu í málinu, hélt því fram, að bækur þessar, sem voru með íslenzkum texta og greindu hvorki prentstöð né útgefanda, hefðu verið gerðar fyrir reikning íslenzks útgefanda, enda gilti sú regla í framkvæmd, að telja bækur með íslenzkum texta,

sem fluttar væru frá útlöndum, gefnar út af íslenskum aðilja. Hið þýzka forlag, sem hafði árum saman gefið út barnabækur með lesmáli á ýmsum tungumálum, gaf skýlausa yfirlýsingu um, að það hefði gefið bækurnar út. Að svo vöxnu máli, var við það miðað, að forlagið væri raunverulegur útgefandi þeirra. Af því leiddi, að aðflutningsgjald átti ekkert að greiða, og var krafa A samkvæmt því tekin til greina 68

Með bréfi 29. október 1954 pantaði A umboðssali frá fyrirtæki einu í Þýzkalandi (F) samkvæmt innflutningsleyfi úrarmbönd fyrir £109-6-0. Með sama bréfi pantaði hann einnig úrarmbönd fyrir £29-12-3, en sú fjárhæð var talin innunnin sölubóknun hans hjá sama fyrirtæki. Bað A um, að sending samkvæmt stærri pöntuninni yrði merkt nr. 8088 og sending samkvæmt minni pöntuninni nr. 8089 og svo, að sérstakur reikningur yrði sendur um hvora pöntun. Varningur þessi kom í einu lagi til landsins hinn 12. desember 1954, og um miðjan sama mánuð fékk A tvo reikninga, en aðeins annan um hendur Landsbanka Íslands til greiðslu þar, þ. e. um stærri pöntunina. A greiddi þann reikning hinn 17. desember 1954, en hann tjáðist vera samkvæmt pöntun A nr. 8088 og í samræmi við sendinguna, að fjárhæð £109-6-0. Lagði nú A innflutningsskýrslu og reikning þenna fyrir tollgæzlumenn, sem skoðuðu sendinguna, og kom þá í ljós, að í henni voru 64 úrarmbönd umfram það, sem talið var á vörureikningi. Er A kvartaði undan mistökum, sem hann taldi hafa orðið í þessu sambandi af hendi F, svaraði fyrirtækið því, að það hefði misskilið fyrirmæli hans, varðandi umbúnað og sendingu vörunnar. Að svo vöxnu máli taldist eigi sannað, að A hefði verið ljóst ósamræmið milli innflutningsskýrslu hans og vörumagns þess, sem raunverulega var um að tefla. Var hann því sýkn dæmdur af ákæru um brot gegn 1. mgr. 36. gr. laga nr. 63/1937 150

Starfsmaður bæjarfógetaskrifstofu (S), sem hafði á hendi tollafgreiðslu vara, varð uppvís að því að tollafgreiða vörur án tilskilinnar innflutningsleyfa og að vanrækja að tilgreina slík leyfi, sem fyrir hendi voru, á tollreikningum. Þá hafði hann og í símskeyti til Viðskiptanefndar 18. júní 1948 skýrt rangt frá um innflutningsleyfi fyrir innfluttum vörum. S var fyrir þetta misferli dæmd 10.000.00 króna sekt í ríkissjóð samkvæmt 1. mgr. 11. gr. sbr. 2. mgr. 22. gr. laga nr. 70/1947, 1. mgr. 21. gr. sbr. 2. mgr. 39. gr. reglugerðar nr. 82/1947 og 141. gr. og 146. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 432

Kaupmaður, sem hafði skip í förum, flutti á árunum 1948 og

1949 til landsins ýmsan varning án lögboðinna innflutningsleyfa. Þau brot hans vörðuðu við 1. mgr. 11. gr. sbr. 2. mgr. 22. gr. laga nr. 70/1947 og 1. mgr. 21. gr., 22. gr. og 24. gr. sbr. 2. mgr. 39. gr. reglugerðar nr. 82/1947 457

Sami kaupmaður hóf sölu vöru, er flutt hafði verið frá útlöndum, áður en lögmæt aðflutningsgjöld væru greidd og tollgællumönnum fengin í hendur nauðsynleg gögn til afgreiðslu varanna. Voru þessi brot talin varða við 1. mgr. 25. gr., 1. mgr. 27. gr., 28. gr. og 29. gr. sbr. 43. gr. laga nr. 63/1937 og 44. gr., 2. mgr. 45. gr., 46. gr., 1. mgr. 51. gr. og 52. gr. sbr. 93. gr. reglugerðar nr. 123/1938 457

Ítrekun.

Hinn 5. júlí 1947 var K dæmt varðhald og svipting ökuleyfis fyrir að aka bifreið, er hann var með áhrifum áfengis, en hinn 29. nóvember 1949 var varðhaldsrefsingunni breytt í sekt með náðun. Hafði greindur dómur því ítrekunaráhrif á sams konar brot, sem K framdi hinn 12. júlí 1954, sbr. 39. gr. laga nr. 23/1941 og 71. gr. laga nr. 19/1940 146

Játning. Sjá aðiljaskýrslur.

Kaup og sala.

Í marzmánuði 1953 sneri A sér til B, sem gert hafði sér að atvinnu sölu á notuðum bifreiðum, og bað hann að koma í verð fyrir sig tveimur notuðum bifreiðum. Bifreiðarnar voru síðan til sölu á vegum B, og seldust þær nokkru síðar á kr. 12.000.00 og kr. 26.000.00. Aðilja greindi nú á um, hvað þeim hafði samizt um bifreiðarnar, en voru sammála um, að samkomulag hefði verið, að A smíðaði handa B húsgagnasamstæðu fyrir kr. 8.000.00, en B legði til áklæði, er A fékk í hendur skömmu síðar. B hélt því fram, að A hefði selt honum bifreiðarnar á samtals kr. 25.000.00 gegn gjaldfresti á andvirðinu, unz bifreiðarnar seldust. Af söluverði bifreiðanna hefði A fengið kr. 30.000.00, og auk þess kvaðst B hafa greitt kr. 3.000.00, er A skuldaði C. Samkvæmt þessu taldi B sig hafa innt af hendi að fullu andvirði húsgagnanna og höfðaði mál til afhendingar þeirra eða til vara endurheimtu andvirðis þeirra. A kvaðst hins vegar hafa veitt B kost á bifreiðunum og umræddum húsgögnum fyrir samtals kr. 33.000.00, ef andvirðið greiddist fyrir 7. apríl 1953. B hefði eigi greitt fyrir þann tíma, og tilboð sitt þar með verið úr sögunni. Aðiljar höfðu ekki gert með sér skriflegan samning. Tveir menn, sem voru viðstaddir, er aðiljar ræddust við, töldu samkomulag hafa orðið um, að B greiddi kr. 33.000.00 fyrir bifreiðarnar og

húsgögnin, en kváðust eigi hafa heyrt A áskilja sér ákveðinn gjalddaga. Að svo vöxnu máli og þar sem aðiljum hefði verið innan handar að gera skriflegan samning, var eigi talið sannað, að samkomulag aðilja hefði verið með öðrum hætti en A lýsti því. Var hann því sýkn dæmdur að öðru en því, að hann skyldi skila aftur áklæði því, er að fram-
an greinir 79

Héraðsdómslögmanni (G) tókst ekki að sanna, að húseigandi hefði falið honum sölu húss síns. Eigi var heldur í ljós leitt, að G hefði með sölutilraunum sínum átt þátt í því, að kaup tókust um húsið. Var húseigandinn því sýknaður af kröfu G um sölulaun 129

A seldi með kaupsamningi 6. febrúar 1954 B húshluta í Reykjavík með þeim kjörum, að B greiddi við undirskrift kaupsamnings kr. 55.000.00, en kaupverðið skyldi B að öðru leyti greiða með peningum á tilteknum gjalddögum, með því að taka að sér greiðslu skuldar samkvæmt skulda-
bréfi og loks með því að afhenda A til eignar tiltekin veðskuldabréf. Afsal átti að gefa út 15. október 1954, að fullnægðum skilyrðum samningsins, og loks var svo kveðið á, að hvor aðilja gæti vegna vanefnda hins rift samningnum eða krafizt bóta, kr. 100.00 á dag, unz úr yrði bætt, og yrði samningnum riftað, skyldi sá, er vanefnt hefði, greiða riftanda bætur, kr. 15.000.00. Mikilvægur dráttur varð á því, að B stæði í skilum samkvæmt kaupsamningnum, og tókst B ekki að færa sönnur á staðhæfingar sínar um, að greiðsludráttur hans hefði verið samþykktur af aðiljum, sem hlut áttu að máli. Krafa A um riftun kaupsamningsins var því tekin til greina gegn endurgreiðslu hans á fjárhæðum, er B hafði af hendi innt samkvæmt samningnum. Þá var og B dæmt að greiða A samningsbætur, eins og ákveðið var í samningi aðilja, en þær voru samkvæmt 35. gr. laga nr. 7/1936 færðar niður í kr. 5000.00, þar sem A hagnaðist á riftun samningsins vegna verðhækkunar á fasteignum 209

Hinn 24. febrúar 1947 gerðu K og Keflavíkurhreppur með sér samkomulag um, að hreppurinn skyldi fá innflutningsleyfi fyrir grind í langferðabifreið, er K hafði fengið í byrjun sama árs, en sú grind var þá komin til landsins. K skyldi síðan fá sams konar bifreiðargrind samkvæmt fyrsta innflutningsleyfi, sem hreppnum áskotnaðist. Hinn 5. maí 1948 fékk K fyrir atbeina hreppsins bifreiðargrind. Var hún með einföldu drifi, en hin grindin hafði haft tvöfalt drif. Keflavíkurhreppi var dæmt að greiða verðmismun grindanna, en var hins vegar sýknaður af kröfu um skaðabætur vegna

dráttar á efndum af hendi hreppsins, þar sem K hafði án áskilnaðar um slíkar bætur veitt umræddri grind viðtöku .. 756

Hinn 11. janúar 1946 pantaði M sænskt timburhús hjá h/f O, sem annaðist innflutning slíkra húsa. Kvað M kaupverð hússins hafa verið ákveðið kr. 13.000.00 sænskar f.o.b. og hafi h/f O gert ráð fyrir, að verð hússins mundi nema alls um kr. 48.000.00. Er húsið kom til landsins í september 1946, tjáði h/f O verð þess vera samtals kr. 67.510.26, er M greiddi án fyrirvara. Að svo vöxnu máli og þar sem M leitaði eigi réttar síns með málssókn fyrr en með sátta-kæru 23. september 1949, varð krafa hans um endurgreiðslu kaupverðsins að hluta eigi tekin til greina 784

Kjörskrá.

A krafðist þess með tilvísun til 24. gr. laga nr. 80/1942 um kosningar til Alþingis með kæru 8. júní 1956, að hann yrði tekinn á kjörskrá í Vestmannaeyjum, en hann var þá hvergi á kjörskrá. A hafði átt lögheimili í Vestmannaeyjum árið 1947, er hann fluttist á berklahæli, og síðan dvalið sem sjúklingur á slíku hæli. Þessi vist hans á heilsuhæli hafði eigi slitið heimilisfesti hans í Vestmannaeyjum, sbr. 14. gr. laga nr. 80/1947. Átti A því enn heimili í Vestmannaeyjum, og var krafa hans tekin til greina, sbr. 33. gr. stjórnarskrárinnar nr. 33/1944 og 15. gr. laga nr. 80/1942 400

Eiginkona A, sem að framan greinir, gerði samtímis A einnig kröfu til að vera tekin á kjörskrá í Vestmannaeyjum. Leitt var í ljós, að hún hafði ásamt börnum þeirra hjóna flutt til Reykjavíkur í febrúarmánuði 1950 og búið þar síðan. Þar af leiddi, að hún átti ekki lögheimili í Vestmannaeyjum, og voru kröfur hennar því eigi til greina teknar, sbr. 33. gr. stjórnarskrárinnar nr. 33/1944 og 15. gr. laga nr. 80/1942 um kosningar til Alþingis 403

Kröfuréttindi. Sjá ábyrgð, endurgreiðsla, greiðsla, húsaleiga, kaup og sala, samningar, skaðabætur, skuldamál.

Kynferðisbrot. Sjá skírlífisbrot.

Kýrrsetning.

Staðfest kýrrsetningargerð til tryggingar fjárkröfu 318, 651

Kæruleyfi.

Dómsmálaráðherra leyfir kæru úrskurðar í opinberu máli, þar sem synjað var kröfu um frávísun máls, sbr. 124. gr. laga nr. 27/1951 669

Kærumál.

a) Einkamál.

- Héraðsdómara bar að víkja dómarasæti í lögtaksmáli til heimtu útsvars, þar sem hann hafði í yfirskattanefnd tekið afstöðu til málsástæðu, sem einnig kom til úrlausnar í lögtaksmálinu 41, 43
- Í skuldamáli A gegn B höfðaði B gagnsök til skuldajafnaðar. Gagnkrafan var vanreifuð, og þar sem B sinnti hvorki kröfu A né leiðbeiningum dómara um að koma fyrir dóm, var gagnsökinni að hluta vísað sjálfkrafa frá héraðsdómi 46
- A var árið 1954 gert að greiða útsvar í bæjarsjóð Siglufjarðar-kaupstaðar. Er A greiddi eigi útsvarið að fullu, var krafizt lögtaks fyrir eftirstöðvum þess í eignum A. Fógeti vísaði málinu frá fógetadómi með þeim rökum, að með úrskurði hliðstæðs dómstóls, sakadóms Eyjafjarðarsýslu, hefði hinn 8. desember 1954 verið kveðið svo á, að heimilisfang A hefði, er útsvarið var á lagt, verið að Öngulstöðum í Öngulstaðahreppi, sbr. lög nr. 95/1936. Hæstiréttur felldi úrskurð fógeta úr gildi, þar sem úrskurður sakadóms um heimilisfang skæri eigi úr um skyldu A til greiðslu útsvarsskuldarinnar, og vísaði málinu heim í hérað til efnisúrlausnar.. 61
- A kærði til Hæstaréttar úrskurð fógeta um frávisun máls frá héraðsdómi. B gagnkærði ákvæði úrskurðarins um málskostnað. En þar sem gagnkæran barst Hæstarétti eigi fyrr en eftir lok kærufrests samkvæmt 199. gr. laga nr. 85/1936, var kröfu B um málskostnað í héraði vísað frá Hæstarétti 61
- Staðfest ákvæði héraðsdóms um málskostnað 183, 186
- Er skuldamál hafði velkzt fyrir héraðsdómi nærfellt tvö ár, höfðaði stefndi gagnsök. Samkvæmt ákvæðum laga nr. 85/1936 um fresti og meginreglum laganna um greiða málsmeðferð þótti gagnstefnandi eigi mega koma gagnsökinni fram. Var henni því vísað frá héraðsdómi samkvæmt kröfu gagnstefnda í héraði 206
- H/f S, sem átti lögheimili og varnarþing á Ísafirði, gerði út vélbát, sem skrásettur var á Ísafirði. Hinn 26. febrúar 1954 leitaði báturinn hafnar í Hafnarfirði, og réðst H þá mat-sveinn bátsins. Gengdi H því starfi til 1. apríl s. á., er báturinn var aftur staddur í Hafnarfirði. Hinn 15. apríl 1955 höfðaði H mál fyrir sjó- og verzlunardómi Hafnarfjarðar gegn h/f S til greiðslu á eftirstöðvum kaups fyrir greindan starfa. Samkvæmt kröfu h/f S var málinu vísað frá sjó- og verzlunardóminum, þar sem málið mátti eigi höfða á því varnarþingi gegn andmælum stefnda 233
- G krafðist þess á bæjarþingi Reykjavíkur, að skattstjóri Reykjavíkur kæmi fyrir dóm sem vitni og gæfi skýrslu um áætlun sína um tekjur G tiltekið ár, en skýrslu þessa hugðist G

- leggja fram í lögtaksmáli til heimtu útsvars, er á hann hafði verið lagt. Skattstjóra var óskýlt að svara spurningum um grundvöll útsvarsálagningar, þar sem niðurjöfnunarnefnd ákveður sjálfstætt fjárhæð útsvars lögum samkvæmt og áætlað gjaldanda eignir og tekjur, ef framtal er ófullnægjandi, enda skýlt samkvæmt 2. gr. laga nr. 48/1954 að gefa hverjum gjaldanda, sem krefst þess, nákvæmar, sundurliðaðar upplýsingar um það, hvernig útsvar hans er á lagt. Greindri kröfu G var því hrundið 260
- Landeigandi eigi talinn hafa með skurðgrefti og öðrum framkvæmdum á landi firrt sig rétti til að vefengja yfirlandskipti fyrir dómstólum. Kröfu um, að máli, sem hann hafði höfðað í því skyni, yrði vísað frá dómi, var því hrundið .. 300
- Aðalstefnandi í héraði krafðist þess, að gagnsök á hendur honum yrði vísað frá dómi og gagnstefnanda dæmt að greiða honum málskostnað. Héraðsdómari hratt frávísunarkröfunni, en kvað svo á, að ákvörðun um málskostnað biði efnisdóms um sökina. Aðalstefnandi kærði úrskurð þenna til Hæstaréttar. Þar var sökinni vísað frá héraðsdómi og kæranda dæmdur kærakostnaður samkvæmt kröfu hans. Síðar gerði aðalstefnandi kröfu um málskostnað í gagnsökinni í héraði, en þar sem hann hafði eigi haft þá kröfu uppi í greindu kærumáli fyrir Hæstarétti og sökinni hafði þegar verið vísað frá héraðsdómi, var málskostnaðarkröfunni sjálfkrafa vísað frá dómi 343
- Af hendi ríkissjóðs var þess krafizt, að dómkvaddir væru tveir menn samkvæmt lögum um framkvæmd eignarnáms nr. 61/1917 til að meta til fjár vatnsréttindi, réttindi til jarðefnatöku og rétt til umferðar vegna fyrirhugaðra vatnsvirkjana ríkissjóðs í Ísafjarðarsýslu. Eigandi þessara réttinda andmælti dómkvaðningunni og kvað það leiða af 4. gr. laga nr. 54/1954, að eignarnám væri óheimilt. Nefnda lagagrein bar að skýra þannig, að hún heimilaði ríkisstjórninni kaup, ef því væri að skipta, en svipti ráðherra ekki rétti til eignarnáms samkvæmt 54. gr. laga nr. 15/1923. Var því staðfestur úrskurður héraðsdómara um dómkvaðningu matsmanna 351
- Dómari var vitaskuld ekki vanhæfur til að fara með mál, þó að hann hefði áður gegnt dómarastörfum og kveðið upp úrskurð í öðru máli milli málsaðilja og það mál kynni að einhverju leyti að snerta málsefni það, sem nú var um að tefla. Var því staðfestur úrskurður héraðsdómara um, að hann viki ekki sæti, og vítt fráleit kæra úrskurðarins til Hæstaréttar 564
- H höfðaði mál í héraði til greiðslu skuldar vegna múrhúðunar hússins nr. 107 við B-veg, en síðar í málflutningi sínum

- taldi H skuldina eftirstöðvar vinnulauna fyrir múrhúðun hússins nr. 18 við H-gerði. Vegna þessara mistaka H í málatilbúnaði og vanreifunar málsins að öðru leyti af hans hendi var málinu samkvæmt kröfu G vísað frá dómi .. 586
- K var forstjóri félags og annaðist samningsgerð af þess hálfu. Deilur risu um þau viðskipti, er leiddu til málaferla. K hafði þá látið af störfum hjá félaginu og bar vætti í málinu. Þrátt fyrir greinda aðstöðu sína til aðilja og málsefnis var honum gegn andmælum gagnaðilja leyfð heitfesting vættis síns 653
- Synjað var um frest í héraði í máli til heimtu vinnulauna, er á tíunda mánuð var liðið frá þingfestingu málsins 739
- Á dómþingi í héraði var ágreiningur um það með aðiljum, hvort málflutningur skyldi vera munnlegur eða skriflegur. Færði dómari þá til bókar án rökstuðnings þá ákvörðun sína, að málið skyldi flytja skriflega, í stað þess að kveða upp rökstuddan úrskurð um ágreiningsefnið, þar sem greindir væru málsaðiljar, mál það, sem um var að tefla, helztu málsástæður og svo niðurstöður dómsins, sbr. 2, mgr. 190. gr. laga nr. 85/1936. Greind dómsathöfn var ómerkt og málinu vísað heim í hérað til löglegrar meðferðar 807

b) *Opinber mál.*

- Staðfestur úrskurður sakadóms um gæzluvarðhald S, sem var undir rannsókn og sakaður um skírlífisbrot 342, 425
- S var hinn 8. september 1956 í sakadómi dæmt fangelsi þrjú ár fyrir skírlífisbrot gagnvart ungmennum, og sama dag var svo kveðið á með úrskurði sakadóms, að S skyldi sæta gæzluvarðhaldi allt að fjórum mánuðum, þar til ákvörðun yrði tekin um fullnustu héraðsdóms eða málið til lykta leitt með dómi Hæstaréttar. Hinn 14. september s. á. krafðist S áfrýjunar refsisdómsins og kærði jafnframt gæzluvarðhaldsúrskurðinn, sem Hæstiréttur staðfesti með skírskotun til 1. og 5. töluliðar 67. gr. laga nr. 27/1951 568
- Hinn 8. ágúst 1956 gaf dómsmálaráðherra út ákæruskjal á hendur F og krafðist refsingar samkvæmt 218. gr. laga nr. 19/1940 fyrir líkamsárás og líkamsáverka. Ákvörðun héraðsdómara um þingfestingu málsins 19. október s. á. var því næst rituð á ákæruskjalið og það síðan birt fyrir föður F, þar sem F hafði talið sig til heimilis. Er málið var þingfest, krafðist verjandi F þess, að málinu yrði vísað frá dómi vegna ófullnægjandi birtingar ákæruskjals, sem eigi hefði verið birt fyrir ákærða sjálfum, er farinn væri af landi brott. Héraðsdómari úrskurðaði birtingu ákæruskjalsins lögmæta og hratt frávisunarkröfunni. Hæstiréttur staðfesti þá niðurstöðu héraðsdómara, að eigi bæri að frá-

- vísa málinu, en með því að ákærði væri erlendis, en ókunnugt hins vegar um dvalarstað hans, skyldi birting ákæruskjals fram fara með þeim hætti, sem kveðið er á um í 117. gr. laga nr. 27/1951 669
- Hinn 4. júlí 1956 gaf dómsmálaráðherra út ákæruskjal á hendur þrettán mönnum, sem sóttir voru til sakar fyrir ólögleg gjaldeyrisviðskipti. Tveir hinna ákærðu kröfðust frávísunar málsins, að því er þá varðaði, þar sem um væri að tefla ólöglegt aðiljasamlag. Samkvæmt 28. gr. laga nr. 27/1951 ber undir handhafa ákærvalds að kveða á um aðiljasamlag í opinberum málum. Dómsmálaráðherra hafði með greindu ákæruskjali eigi farið út fyrir mörk nefnds lagaákvæðis. Var frávísunarkröfu ákærðu því hrundið 678

Landamerkjamálar.

- Á árinu 1938 ákváðu eigendur jarðanna Herriðarhóls í Ásahreppi og Kambs í Holtahreppi að koma upp girðingu á mörkum jarða sinna. Á vettvangi voru aðilar og úttektarmenn Holtahrepps eftir athugun kennileita og gamalla landamerkjabréfa sammála um mörk jarðanna. Á þeim mörkum gerðu landeigendur því næst sameiginlega háan og öflugan merkjagarð með vírgirðingu ofan á. Síðar taldi eigandi Herriðarhóls sig hafa fengið vitneskju um, að merkjagarðurinn væri ekki á réttum mörkum, og með stefnu 25. júní 1954 höfðaði hann landamerkjámál af því efni. Ekkert kom fram í málinu, er hnekkkt gæti merkja-setningu landeigenda frá árinu 1938, sem eigandi Herriðarhóls hafði staðið að með framangreindum hætti og síðan eigi vefengt árum saman 591

Landamerkjadómur.

- Mál um landskipti 1, 300
- Mál um eignarrétt til eyrar í veiðiá 387
- Mál um landamerki 591

Landhelgi. Sjá fiskveiðibrot.

Landskipti.

- Samkvæmt Nýrri jarðabók fyrir Ísland frá 1861 var Víkurtorfan í Skagafirði talin 80 hundruð að dýrleika, þ. e. aðaljörðin Vík 40 hundruð og hjáleigurnar Glæsibær og Ögmundarstaðir hvor 20 hundruð, en lendur þessara jarða lágu báðum megin Sæmundarár. Hinn 20. ágúst 1910 var landi Ögmundarstaða skipt úr torfunni, og kom í hlut þeirrar jarðar land bæði vestan og austan Sæmundarár. Landamerkjaskrá fyrir Glæsibæ var síðan gerð hinn 18.

júní 1923, og var hún undirrituð af eiganda Víkur auk eiganda Glæsibæjar. Í landmerkjaskrá þessari er því lýst, að Glæsibær sé að fornu mati $\frac{1}{4}$ Víkurtorfunnar, tún og engi jarðanna séu úrskipt, en beitiland „sameiginlegt við Vík vestan Sæmundarár“. Með þessu ákvæði merkjaskrárinnar var eigandi Glæsibæjar talinn hafa fallið frá rétti til beitilands austan Sæmundarár. Hins vegar voru eigi leiddar að því sönnur, að hann hefði gefið upp rétt til þess, að við fullnaðarskipti milli Glæsibæjar og Víkur kæmi svo mikið beitiland vestan Sæmundarár í hlut Glæsibæjar, að beitiland þeirrar jarðar yrði að dýrleika $\frac{1}{3}$ hluti alls beitilands beggja jarðanna	1
Landskiptagerð felld úr gildi, þar sem landskiptamenn þóttu ekki hafa gætt réttra sjónarmiða um skiptingu lands eftir landgæðum	1
Landeigandi eigi talinn hafa með skurðgrefttri og öðrum framkvæmdum á landi, er komið hafði í hans hlut við yfirlandskipti, firrt sig rétti til að vefengja skiptin fyrir dómstólum	300

Leiðbeiningarskylda dómara.

Héraðsdómari lét undir höfuð leggjast að leiðbeina stefnanda í héraði, sem var ólöglærður og flutti mál sitt sjálfur, um kröfugerð, öflun gagna og rökstuðning. Var héraðsdómur meðal annars af þessum sökum ómerktur	263
---	-----

Leiga. Sjá húsaleiga.

Líkamsáverkar.

Líkamsáverkar, sem maður hlaut í bifreiðarslysi, eigi taldir slíkir sem lýst er í 218. gr. laga nr. 19/1940. Var bifreiðarstjóri, sem hlut átti að máli, því sýknaður af ákæru um brot gegn 219. gr. sömu laga	33
Kona féll í myrkri í holu í gangstétt í Reykjavík. Hlaut hún líkamsmeiðsl og fataspjöll. Starfsmenn Rafmagnsveitu Reykjavíkur höfðu verið þarna að verki og rofið hellulag gangstéttarinnar án þess að færa það aftur í fyrra horf. Þá var götulýsingu áfátt. Var Rafmagnsveitu Reykjavíkur dæmt að bæta tjón konunnar	73
Manni, sem hafði ókeypis far í löggæzlubifreið og hlaut líkamsmeiðsl vegna mistaka ökumanns, eigi dæmdar fábætur úr ríkissjóði	94, 100
Er varpa var dregin inn á botnvörpungi, var A háseta ætlað það verk að festa framhlerann, er hann kæmi í gálga. Er A var að renna gálgabeðjunni gegnum hlerahöldin, dróst hlerinn nokkuð upp, og við það festist þumalfingur	

hægri handar A milli hlerahaldanna. Gaf skipstjóri þá samkvæmt beiðni A fyrirmæli um, að hlerinn yrði látinn síga, en fyrir mistök við stjórn vindunnar dróst hlerinn enn hærra. Klemmdist hönd A við þetta milli gálghjólsins og hlerahaldanna og lemstraðist svo, að taka varð hana af ofan úlnliðar. A hlaut varanlega örorku, sem metin var 60%.

Eiganda skipsins var dæmt að bæta tjón A að fullu 122

K greiddi manni höfuðhögg, svo að hann rotaðist og úr honum brotnuðu tvær tennur. K var dæmd refsing fyrir þetta atferli samkvæmt 218. gr. almennra hegningarlaga nr.

19/1940 og svo greiðsla skaðabóta 153

Í septembermánuði 1949 var á vegum ríkissjóðs unnið að smíði brúar yfir Múlaá í Skriðdal. Fallhamri hafði verið komið fyrir úti í ánni, 900 kg að þyngd, og var hann notaður til að reka niður í árbotninn staura, er verða skyldu undirstaða brúarstöpla. Umhverfis fallhamarsásinn var vinnupallur, gerður af viðarborðum á bitum, er hvíldu á stoðum í árbotninum. Fallhamrinum var lyft með vélknúnni vindu á árbakkanum, og gaf verkstjóri vindumanni merki um, er hefja skyldi lyftingu hamarsins og hætta henni. Eitt sinn, er unnið var með hamrinum, var starfsmaður við brúargerðina (A) staddur á nefndum vinnupalli. Verkstjóri, sem gætti fallhamarsins, kallaði þá til A og bað hann rétta sér járnkarl, er lá þar á pallinum. A tók járnkarlinn og bjóst til að færa verkstjóra hann, en missti þá jafnvægi, og til þess að verjast falli, greip hann hægri hendi um enda staurisins, sem þá var verið að reka niður. Lenti höndin milli hamarsins, sem þá fell niður, og staurisins. Tók af alla fingur handarinnar, aðra en litla fingur, og allt upp á miðhandarbein. Sáraumbúðir og lyf voru engin á vinnustað, og var A ekið sárþjáðum klukkutíma leið til læknis að Egilsstöðum, þar sem búið var til bráðabirgða um sár hans. Síðan dvaldist hann um skeið í sjúkrahúsi á Seyðisfirði. Loks var framkvæmd á honum mikil skurðaðgerð í Kaupmannahöfn, og linnti þá þrautum í hendinni. Varanleg örorka A var metin 47%, en með öllu var hann óvinnufær fram í ágústmánuð 1950. Orsök slyssins var talin annað tveggja hálfka á vinnupallinum eða skriður lausra borða í honum. Var ríkissjóði því dæmd óskoruð ábyrgð á tjóni A og greiðsla skaðabóta, samtals að fjárhæð kr. 196.274.19 168

Aðfaranótt 23. nóvember 1952 var I, fæddur 13. ágúst 1936, á reiki um götur Reykjavíkur. Var hann með nokkrum áfengisáhrifum. Er hann kom á gatnamót Frakkastígs og Laugavegar, veitti hann athygli konunni X, er hélt niður Laugaveg. Veitti I henni eftirför og gaf sig á tal við

hana, en X vekst undan félagsskap hans og hratt honum frá sér, er hann vildi leggja hendur á hana. Leið X til heimilis síns lá um húsasund frá Laugavegi. Er X kom í sundið, réðst I á hana, dró hana upp sundið og hratt henni niður í kjallaratröppur, þar sem hann gerði ítrekaða tilraun til að nauðga henni. Hélt I fyrir vit X og um kverkar henni, en þó tókst henni að gefa hljóð frá sér, og varð það til þess, að lögreglunni var gert viðvart. Kom lögreglan á vettvang og handtók I. Var X þá mjög illa leikin, hafði hlotið alvarlegt taugaáfall auk ytri áverka. I var fyrir brot gegn 1. mgr. 194. gr. sbr. 20. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 og fleiri afbrot dæmt fangelsi 3 ár, réttindasvipting samkvæmt 3. mgr. 68. gr. nefndra laga og svo greiðsla skaðabóta til X 354

I og L, sem voru á dansleik og báðir með áhrifum áfengis, urðu ósáttir. Greiddi I þá L höfuðhögg með þeim afleiðingum, að L kjálkabrotnaði. I var dæmd refsing samkvæmt 218. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 og greiðsla skaðabóta 354

Fjórir ungir menn, Þ, fæddur 10. marz 1937, R, fæddur 6. febrúar 1936, I, fæddur 13. ágúst 1936 og J, fæddur 15. nóvember 1935, voru að drykkju í veitingahúsum í Reykjavík að kvöldi 12. október 1955. Eftir lokun veitingahúsa hittust þeir í miðbænum. Voru þeir þá áfengislausir og félausir. Er þeir voru staddir í Kolasundi, sáu þeir T kaupmann á göngu. Hafði Þ þá orð á því, að hægt mundi að hafa fé af honum. Varð það nú úr, að R gekk til T og kvaðst vilja gjalda honum skuld vegna vöruúttektar, sem T hafði árangurslaust reynt að innheimta. T, sem var á leið til búðar sinnar í Tryggvagötu, bauð R af þessu tilefni að fylgjast með sér þangað. Er í búðina kom, fóru þeir í skrifstofu þar inn af, en eigi eru þeir samsaga um skipti sín þar. Lenti í nokkru þófi þeirra í milli, sem lauk með því, að T hugðist koma R út og færði hann til útidyra. Af þeim Þ, I og J er það að segja, að þeir höfðu allir haldið í humátt á eftir þeim T og R. Er þeir T og R hurfu inn í búðina, tóku þeir þremmenningarnir sér stöðu gegnt búðinni og biðu átekt. En er þeim þótti biðin löng, hélt Þ að búðardyrnum til að njósna. Er T opnaði dyrnar til að koma R út, ruddist Þ inn í búðina, réðst umsvifalaust á T með ofbeldi og hrakti hann inn í skrifstofuna. Veitti T hart viðnám, en R mun hafa veitt Þ í þessum átökum. Á leiðinni inn í skrifstofuna greip T síma, er þar var við dyrnar, en Þ þreif þegar heyrnartólið af honum og laust því í höfuð honum tvisvar eða þrisvar sinnum og heimtaði jafnframt af honum peninga. J, sem er bróðir Þ, bar þá að, og þreif heyrnartólið og vítti

aðfarir bróður síns. Er hér var komið, hafði R einnig barið T nokkuð, en eigi er sammæli um þátt J í barsmíðum á þessu stigi málsins. J bauðst nú hins vegar til að halda T, og kom til nokkurra átaka með þeim, áður en J hefði T undir. Þ lét nú greipar sópa í búðinni og tók að raða vindlingum í tösku, sem þar var. Gerðist nú T ókyrr, og urðu þeir J og R báðir að halda honum um sinn. R bauðst þó brátt til að halda T einn. Hélt J skömmu síðar á brott með nokkurn ránsfeng. Um það bil sem J hvarf úr búðinni, tókst T að losa sig úr greipum R og rísa upp. Er þá sá þetta, þreif hann leirbrúsa undan genever og færði í höfuð T, er þá féll af nýju, enda var höggið svo mikið, að brúsinn brotnaði við. Stóð R öðrum fæti á hálsi T, er J fór úr búðinni, en þeir R og Þ sögðu T, að eigi þýddi annað en að vera rólegur. Leituðu þeir R og Þ nú áfengis og peninga í verzlunarhúsnæðinu. Hótaði Þ T bana, ef hann segði ekki til peninga, en T kvað þá enga vera. R kom auga á lyklasti í vasa T, sem hann sleit lausa og fékk Þ lykla, sem við hana voru festir og gengu að peningaskáp og skjálaskáp, sem þeir R og Þ leituðu síðan í. Fundu þeir í peningaskápnnum nokkur veski, en við leit á T sjálfum 200 krónur, er þeir tóku, og svo gullarmbandsúr hans. Þeir R og Þ héldu áfram leit að fjármunum nokkra stund, og enn tókst T tvisvar sinnum að rísa á fætur, en þeir félagar börðu hann jafnharðan niður með bareflum, unz hann loks var með öllu meðvitundarlaus og hreyfingarlaus. Tóku þeir nú tvo hringa af T, en skildu eftir giftingarhring hans, og reiðufé telja þeir sig hafa fundið, kr. 1.600.00, auk fyrr greindra kr. 200.00. Við svo búið fóru þeir R og Þ af vettvangi með ránsfeng sinn, sem þeir félagar allir fjórir nýttu í félagi eða skiptu með sér. T komst af eigin rammleik á lög-reglustöðina kl. 0055. Hafði hann hlotið mikil lemskur og lá í sjúkrahúsi til 22. desember 1955. Þeim Þ, R og J var dæmd refsing samkvæmt 252. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 og I samkvæmt 1. mgr. 254. gr. sömu laga. Þá voru þeir Þ og R einnig sekir við 218. gr. laganna vegna líkamsáverka T, er hlutust af ofbeldi þeirra. Allir voru þeir félagar sviptir réttindum samkvæmt 3. mgr. 68. gr. hegningarlaga og dæmt að greiða skaðabætur 354

Hinn 30. nóvember 1954 kom fiskveiðiskip til Ísafjarðar. Tveir hásetanna, A og G, neyttu vins þá um kvöldið bæði um borð í skipinu og í veitingahúsi, en nokkru eftir miðnætti lögðu þeir ásamt þremur skipsfélögum sínum leið sína að skólahúsi, þar sem dansleikur var. Vildu þeir komast á dansleikinn, en var tjáð, að hann væri einungis fyrir nemendur skólans. Hurfu þá til skips greindir skipsfélagar þeirra A

og G, sem urðu eftir við skólahúsið og ollu þar ónæði. Um kl. 0130 bað skólastjóri um lögregluaðstoð, og komu þá á vettvang lögregluþjónarnir H og J. Lögreglumennirnir skipuðu þeim A og G að hverfa frá húsinu, en þeir hlýddu ekki, og kom þá til mikilla átaka milli þeirra og lögreglumanna. Af hálfu þeirra félaga hafði G sig aðallega í frammí og veitti lögreglumönnum þung högg og stór. H lögreglu maður hlaut eigi svo mikla áverka í viðureign þessari, að hann þyrfti að leita læknis. J hlaut hins vegar mikil lemstur, heilahristing, beinbrot og blæðingu á bæði augu. Var hann rúmliggjandi til áramóta, fór þá að hafa fótavist, en þjáðist af svefnleysi. Hinn 9. janúar 1955 réð hann sér bana, og taldi læknir mega rekja þau afdrif hans til áverka þeirra, er áður greinir. A var dæmt skilorðsbundið varðhald 15 daga fyrir brot gegn 21. sbr. 44. gr. áfengislaga nr. 58/1954, 1. mgr. 4. gr. sbr. 99. gr. lögreglusamþykktar fyrir Ísafjörð nr. 12/1949 og 1. mgr. 106. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940. G var talinn sekur um brot gegn greindum lögreglusamþykktarákvæðum auk 1. mgr. 106. gr. og 218. gr. laga nr. 19/1940. Honum var dæmt fangelsi 18 mánuði og svipting réttinda samkvæmt 3. mgr. 68. gr. laga nr. 19/1940 409

V húsasmiður í Reykjavík var staddur heima hjá sér, er hann heyrði mann kominn inn í anddyri íbúðar sinnar. Er V hugaði að þessu, var þar kominn innheimtumaður (G), er kvaðst hafa gengið í bæinn, með því að dyrabjalla var óvirk og útidyrólæstar. V kvaðst hafa beðið G að bíða utan dyra, meðan hann sækti peninga til greiðslu reiknings, er G hafði meðferðis, en G hefði þá ráðizt á hann, slegið hann og hrint honum. G kvað V hafa ýtt sér út úr húsinu, og hefði hann þá rekið hnefa í bringu V og hrundið honum frá sér. Eftir þessa atburði vottaði læknir um bólgu og mar á brjósti V. Þótti sannað, að V hefði hlotið ákomu þessa í nefndri viðureign, og voru honum dæmdar fébætur úr hendi G 640

B hafði nauðgað K. Samkvæmt vottorði læknis var K eftir tilræðið bólgin á vör og marín á rífi. B var eigi dæmd refsing samkvæmt 217. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 auk 194. gr. sömu laga 674

Hinn 25. ágúst 1951 lá b/v G við bryggju, þar sem skipað var upp úr honum. Að uppskipun lokinni, þurfti að snúa skipinu. Var tekið að vinna að því laust eftir kl. 2230, er dimmt var af nóttu, en ljós voru á skipi og bryggju. Skipstjóri var á stjórnpalli, 1. stýrimaður ásamt tveimur hásetum á hvalbak og 1. vélstjóri einn við vélgæzlu í vélarrúmi. Skömmu áður en hér var komið, hafði 1. vélstjóri komið á stjórnpall. Taldi skipstjóri hann þá vera með áhrifum áfengis, en

- bó eigi vanhæfan til skyldustarfa. Skipinu var nú snúið í rétt horf við bryggju og tvær landfestar úr stálvír festar í hana. Er aflvél skipsins hafði síðan unnið hæfilegan tíma hægt aftur á bak, kveðst skipstjóri hafa gefið fyrirmæli í vélarrúm um stöðvun vélarinnar. Er skipið var ferðlitið orðið, jókst ferð þess aftur á bak mjög skyndilega. Urðu skipverjar á hvalbak þessa varir, og kallaði 1. stýrimaður til skipstjóra viðvörun um þetta. Reyndi nú á landfestarnar, og slitnuðu þær báðar. Slóst endi annarrar þeirra í vinstri fót annars hásetans (A), sem á verði var, og hlaut hann mikil lemskur. Vinstri lærleggur brotnaði opnu broti, allir vöðvar framan á lærleggnum krömdust sundur, bein brotnaði í vinstri hendi og vinstri handleggur marðist allur. Miklum erfiðleikum reyndist bundið að græða A, og var lærleggur hans tvisvar brotinn upp í því skyni að lagfæra skekkju á brotsárinu. Hann hlaut varanlega örorku, sem metin var 38%. Með stefnu 10. febrúar 1953 höfðaði A mál gegn eiganda skipsins, h/f K, og krafðist fébóta fyrir orkutjón sitt, atvinnutjón, þjáningar og röskun á stöðu og högum. Orsök slyssins var talin sú, að hraði skipsins aftur á bak var aukinn skyndilega, eins og áður greinir. Sú hraðaukning var óverjandi, eins og á stóð. Hvort sem 1. vélstjóri framkvæmdi hana af sjálfsdáðum eða samkvæmt skipun skipstjóra, var hér um að tefla mistök skipstjórnarmanns. Hins vegar varð A engin sök gefin á slysinu. H/f K var því dæmt að bæta tjón hans að fullu 702
- Á götu í Vestmannaeyjum veittist S að Þ og felldi hann. Hlaut Þ meiðsl í fallinu, skábrot á sperrilegg ofan vinstra ökla. Við ákvörðun refsingar samkvæmt 218. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 á hendur S var litið til þess, að hann með atlögunni hugðist koma til hjálpar félaga sínum, er sætt hafði árás af hendi Þ, og að honum hafði eigi verið refsað áður. Var honum dæmt 20 daga varðhald, skil-orðsbundið tvö ár 711
- F og G unnu saman að trésmíði. Hrökk þá nagli undan áslætti G í auga F, sem missti sjón á auganu og hlaut af áverk-anum örorku, sem metin var 20%. Talið var, að G hefði ekki sýnt fulla aðgæzlu við áslátt naglans, en F varð hins vegar eigi gefin nein sök á slysinu. Ríkissjóði var því dæmt að greiða F bætur, þar sem vinnuveitandinn var erlendur verktaki á vegum varnarliðs Bandaríkjanna og taldist til þess, sbr. lög nr. 110/1951 777

Líkur. Sbr. sönnun.

Er þrír menn voru á leið til Reykjavíkur í bifreið með 108 flöskur af áfengi, stöðvaði lögreglumaður þá. Þar sem vín-

búðir Áfengisverzlunar ríkisins í Reykjavík voru lokaðar um þessar mundir, kváðust þeir hafa pantað vínföng þessi í áfengisverzluninni á nöfn manna suður með sjó. Töldu þeir sig eiga áfengi þetta að $\frac{1}{3}$ hluta hver þeirra og ætla það til eigin neyzlu. Þar sem eigi þóttu leiddar að því sterkar líkur, að áfengið væri ekki ætlað til sölu, var greindum mönnum dæmd refsing samkvæmt 19. sbr. 42. gr. laga nr. 58/1954 og svo upptaka áfengisins 288

Lóðarréttindi.

A veitti B með samningi 11. júlí 1924 leigurétt að baklóð hússins nr. 20 við Þórsstötu í Reykjavík og gangrétt um lóð þess húss út á nefnda götu. Á baklóðinni var síðan reist húsið nr. 20A, og við eigendaskipti að því húsi voru lóðarréttindi samkvæmt greindum samningi framseld með húsinu, en þess hins vegar ekki gætt, að þinglýsa samningnum sjálfum fyrr en 2. október 1952. Hinn 26. október 1926 afsalaði A húsinu nr. 20 við Þórsstötu, og er samningsins frá 11. júlí 1924 getið í því afsali. Í afsali til H 20. apríl 1940 er lóðarréttinda bakhússins hins vegar eigi getið, en fasteignasali, sem annaðist þá sölu, taldi sig hafa skýrt H frá þeim. Með stefnu 18. marz 1953 höfðaði H fyrir merkjadómi Reykjavíkur mál gegn S, þáverandi eiganda hússins nr. 20A, og krafðist þess, að afmáður yrði úr veðmálabókum samningurinn frá 11. júlí 1924, en S gagnstefndi til viðurkenningar réttindum samkvæmt því skjali. Er H keypti húsið nr. 20, var honum ljóst, að húsið nr. 20A var íbúðarhús, sem jafnan hafði verið búið í, og þar sem það stóð á upphaflegri lóð húss þess, er H hugðist kaupa, hafði hann ástæðu til að kynna sér, hvernig lóðarréttindum þess væri háttað. Var eigi talið, að H hefði verið eða mátt vera grandlaus um tilvist lóðarréttinda S, enda þótt þeim væri ekki þinglýst. Var S því dæmd sýkna, en gild metin ákvæði gerningsins frá 11. júlí 1924 um lóðarréttindi og umferðarrétt eiganda bakhússins 278.

Læknar.

Læknir framkvæmir réttarkrufningu á líki manns, sem farizt hafði í eldsvoða af mannavöldum 9
 Álitserð læknis um dánarorsök manns, sem lézt af völdum eldsvoða af mannavöldum 9
 Læknir gefur skýrslu um áverka, er drengur hlaut af völdum bifreiðar 33
 Læknir lýsir áverkum, er kona hlaut af slysförum 73
 Læknir lýsir áverkum manns, er hlutust af bifreiðarslysi 94, 100, 136
 Tryggingarlæknir metur örorku manns .. 94, 100, 122, 168, 702, 777

Læknir lýsir áverkum sjómanns, sem slasaðist um borð í togara	122
Læknir tekur manni blóð til rannsóknar	146, 648
Læknir lýsir áverkum, sem maður hlaut af slysförum	168
Læknar lýsa heilsufari manns, sem krafðist fébóta úr hendi vinnuveitanda vegna heilsutjóns, er hann taldi sig hafa hlotið af óhollum starfsháttum	177
Læknir lýsir meiðslum og afleiðingum meiðsla, er maður hlaut vegna árásar af hendi annars manns ..	354, 409, 640, 674, 711
Geðveikralæknir rannsakar sakhæfi sakbornings ..	354, 657, 682
Læknir lýsir heilsufari manns, er réð sér bana	409
Læknir greinir blóðflokka málsaðilja og barns í sambandi við barnsfaðernismál	421
Læknir lýsir álitinu um getnaðartíma barns í sambandi við barnsfaðernismál	421
Læknir framkvæmir skoðun á unglingum, sem fullorðinn maður hafði átt kynmök við	682
Læknir framkvæmir skoðun á líki manns, sem farizt hafði í bifreiðarslysi	731
Réttarkrufning framkvæmd á líkum tveggja drengja, sem urðu fyrir bifreið og biðu bana	742
Augnlæknar lýsa sjón bifreiðarstjóra, sem talinn var hafa valdið slysi	742
Læknir lýsir geðheilsu manns, sem sakaður var um að hafa orðið mannsbani með gálausum akstri	742
Læknir lýsir áverkum og heilsutjóni manns, sem slasaðist við vinnu	777

Læknaráð.

Læknaráð lýsir álitinu á því, hvort heilsutjón manns sé sennileg afleiðing af starfi hans	177
Læknaráð lýsir álitinu á læknisvottorði, varðandi geðheilsu sakaðs manns	742

Lög. Lögskýring.

Hinn 6. janúar 1943 var víxill seldur í Sparisjóði Siglufjarðar, að fjárhæð kr. 30.000.00, út gefinn af kaupfélagsstjóra Kaupfélags Siglfirðinga og samþykktur af kaupfélaginu, og var andvirði víxilsins varið til endurgreiðslu á fé og vörum, sem kaupfélagið hafði innt af hendi síðustu mánuði ársins 1942 til þess að koma upp mannvirkjum, er síðar urðu eign h/f G, en það var stofnað til fullnaðar 7. maí 1943 og skrásett 5. júní s. á. H/f G lenti í fjárpröng og gat eigi greitt fé það, sem kaupfélagið hafði lagt fram, og var greindur víxill framlengdur afborgunarlaust til 13. júlí 1944, en þá var hann greiddur með andvirði víxils, að fjárhæð kr. 30.000.00, sem gefinn var út af kaupfélaginu,

- samþykktur af h/f G og seldur Útvegsbanka Íslands h/f. Eftir að sá víxill hafði lent í vanskilum og verið framlengdur til 12. júlí 1945, féll maður, sem var eigi samkvæmt dómi Hæstaréttar 13. desember 1946 bær til þess, frá afsögn víxilsins af hendi útgefanda. Víxilréttur bankans á hendur útgefanda leið því undir lok samkvæmt ákvæðum 53. gr. laga nr. 93/1933. Útvegsbankinn fékk ekkert greitt upp í kröfu sína vegna þessara viðskipta af eignum h/f G, en bú þess var tekið til gjaldprotaskipta hinn 23. ágúst 1946. Höfðaði hann því mál gegn útgefanda víxilsins, Kaupfélagi Siglfirðinga, og krafðist víxilfjárhæðarinnar samkvæmt 74. gr. víxillaganna. Þar sem talið var samkvæmt framangreindu, að kaupfélagið mundi vinna víxilfjárhæðina úr hendi bankans, ef sú fjárheimta félli niður, voru kröfur hans teknar til greina 27
- Skattýfirvöld heimtu árin 1950 og 1951 af bókaforlaginu B 3% söluskatt af bókum þess í umsýslusölu, en ákvæði III. kafla laga nr. 100/1948 bar hins vegar að skýra þannig, að af þeirri sölu skyldi greiða 2% söluskatt. B hafði greitt söluskatt þennan án nokkurs fyrirvara, og var kröfu hans um endurgreiðslu hrundið 161
- Hinn 2. desember 1952 dæmdi Hæstiréttur, að samkvæmt lögum nr. 100/1948 skyldi greiða 2% söluskatt af bókum í umsýslusölu. Þrátt fyrir þessa dómsúrlausn kröfðust skattheimtuyfirvöld greiðslu á 3% söluskatti, sem lagður hafði verið á bókaforlagið B vegna slíkrar bóksölu árið 1952. Varð það úr, að B greiddi söluskattinn með fyrirvara og höfðaði síðan mál til endurgreiðslu þess hluta skattgjaldsins, sem var umfram 2%. Af hálfu ríkissjóðs var því haldið fram, að B hefði við verðlagningu bóka nefnt ár miðað við 3% söluskatt og tekið af kaupendum þann skatt ríkissjóði til handa, enda sé í 26. gr. laga nr. 100/1948 svo mælt, að verð vöru megi hækka, sem söluskatti nemi. Af þessu leiddi, að B bæri að greiða samsvarandi fjárhæð í ríkissjóð. Nefnt ákvæði skipti eigi máli, þar sem álagning á bækur var óháð verðlagsákvæðum. Kaupendur gátu því ekki krafizt endurgreiðslu vegna verðlagningarinnar, og í málssókn hefði ríkissjóður eigi fengið dæmdan hærri söluskatt en lög mæltu. Endurgreiðsla ofgreidds söluskatts var því dæmd 161
- A höfðaði mál samkvæmt 3. tölulið 154. gr. laga nr. 27/1951 gegn ríkissjóði „til greiðslu miskabóta að mati dómara“. Taldi hann heimilt að gera slíka dómkröfu, án þess að nokkur fjárhæð væri tiltekin, samkvæmt því ákvæði 88. gr. laga nr. 85/1936, að greina skuli í stefnu „kröfur þær, sem gerðar eru, svo skýrt sem unnt er, svo sem upphæð í krónu-

tali, skaðabætur ótiltekið eða eftir mati“. Áður en lög nr. 85/1936 voru sett, hafði það um langan aldur verið meginregla íslenzks dómsskapaþráttar, að dómhæf væri sú fjárfkrafa ein, er fjárhæð hennar var tiltekin, sbr. 5. gr. tilskipunar 15. ágúst 1832. Meginregla þessi hefur og um langan aldur gilt í löndum, sem hafa líka lögskipan þeirri, er á Íslandi gildir. Í athugasemdum við 88. gr. frumvarps nefndra laga frá 1836 segir: „Ákvæði greinar þessarar eru í samræmi við gildandi reglur og eðli málsins, sbr. tilsk. 15. ágúst 1832, 5. gr.“ Í samræmi við greinda meginreglu var 88. gr. laganna skýrð þannig, að orðið „ótiltekið“ eigi einungis við, er stefna verður, áður en unnt er að tiltaka kröfuhæð, enda sé krafa um ákveðna fjárhæð höfð uppi eigi síðar en fyrir munnlegan málflutning eða fyrir lok skriflegs málflutnings. A mátti þegar í héraðsstefnu hafa uppi kröfu um tiltekna fjárhæð. Þar sem hann hafði ekki gert það, voru málsmeðferð og dómur í héraði, að undanskildu ákvæði hans um málskostnað, ómerkt og málinu vísað frá héraðsdómi

235

Af hendi bæjarsjóðs Reykjavíkur var krafizt lögtaks í eignum A fyrir útsvari, sem á hann hafði verið lagt árið 1955. Í lögtaksmáli þessu krafðist A þess, að skattstjóri Reykjavíkur kæmi fyrir dóm sem vitni og gæfi skýrslu um áætlun sína um tekjur A útsvarsárið 1954. Niðurjöfnunarnefnd, sem ákveður fjárhæð útsvars og áætlar í því sambandi eignir gjaldþegns og tekjur, ef því er að skipta, er samkvæmt 2. gr. laga nr. 48/1954 skylt að gefa sérstaklega hverjum gjaldanda, er þess krefst, sundurliðaða skýrslu um það, hvernig útsvar hans er á lagt. Bar A því að snúa sér til nefndarinnar, ef hann vildi fá vitneskju um álagningu útsvarsins. Skattstjóra er hins vegar óskylt að svara spurningum um grundvöll slíkrar álagningar. Kröfu A var því hrundið

260

Bátaábyrgðarfélagi Vestmannaeyja var samkvæmt lögum nr. 110/1949 skylt að taka í tryggingu tiltekinn vélbát, sem skrásettur var í Vestmannaeyjum, og eigendum vélbátsins var samkvæmt 2. gr. laga nr. 61/1947 skylt að vátryggja hann hjá félaginu. Þar sem um slíka skyldutryggingu var að tefla, var talið, að félaginu bæri að hafa vélbátinn í þeirri tryggingu, sem ákveðin er í lögum nr. 61/1947, og að frá því væri óheimilt að víkja með ákvæði í vátryggingarskírteini

305

Af hendi ríkissjóðs var þess krafizt, að dómkvaddir væru tveir menn samkvæmt lögum um framkvæmd eignarnáms nr. 61/1917 til að meta til fjár vatnsréttindi, réttindi til jarðefnatöku og rétt til umferðar vegna fyrirhugaðra vatns-

virkjana ríkissjóðs í Ísafjarðarsýslu. Eigandi þessara réttinda andmælti dómkvaðningunni og kvað það leiða af 4. gr. laga nr. 54/1954, að eignarnám væri óheimilt. Nefnda lagagrein bar að skýra þannig, að hún heimilaði ríkisstjórninni kaup, ef því væri að skipta, en svipti ráðherra ekki rétti til eignarnáms samkvæmt 54. gr. laga nr. 15/1923. Var því staðfestur úrskurður héraðsdómara um dómkvaðningu matsmanna 351

Í máli til skráningar á kjörskrá er sagt, að dvöl manns í heilsuhæli slíti eigi heimilisfesti hans, sbr. 14. gr. laga nr. 80/1947 400

Skattstjóri Reykjavíkur krafðist þess með bréfi til Trésmiðafélags Reykjavíkur, dags. 14. marz 1956, að félagið léti honum í té skýrslur um uppmælingar vegna smíðavinnu við húsabyggingar, er framkvæmdar hefðu verið á vegum félagsins árið 1955, eða veitti starfsmönnum hans aðgang að gögnum um þetta efni, en mælingar þessar eru lagðar til grundvallar launagreiðslum samkvæmt ákvæðisvinnutaxta. Formaður félagsins neitaði að verða við þessum kröfum skattstjórans, enda færu launagreiðslur engar fram á vegum félagsins, sem væri stéttarfélag, er ákvæði 34. gr. laga nr. 46/1954 um upplýsingaskyldu stofnana tækju ekki til. Samkvæmt tillögum skattstjóra lagði Fjármálaráðuneytið því næst fyrir félagið að láta umræddar skýrslur í té, að viðlögðum dagsektum samkvæmt 51. gr. laga nr. 46/1954, og krafðist síðan fjárnáms fyrir dags sekt, er fyrirmælum þess var ekki hlýtt. Synjað var um framkvæmd fjárnáms, enda gat félagið, að því er umrætt málsefni varðar, eigi talizt til félaga þeirra eða stofnana, sem ræðir um í 34. gr. nefndra laga. Þótti sú skýring á því lagaákvæði og styðjast við 81. gr. reglugerðar nr. 147/1955 .. 427

Orðin „lið Bandaríkjanna“ í 1. gr. viðbætis við varnarsamning milli lýðveldisins Íslands og Bandaríkjanna, sbr. lög nr. 110/1951, talin taka til erlends verktaka, sem annaðist framkvæmdir á vegum varnarliðsins á Keflavíkurflugvelli 777

Lögbann.

Landbúnaðarráðherra byggði ábúanda út af jörð ríkissjóðs og fekk síðar lagt lögbann við nýtingu jarðarinnar á vegum hans. En þar sem útbyggingin reyndist ekki á rökum reist, var lögbannið felld úr gildi 327

Löghald. Sjá kyrrsetning.

Lögmenn. Sjá málflutningsmenn.

*Lögreglumenn. Sjá opinberir starfsmenn.**Löggræði.*

Faðir sækir dánarbótamál af hendi ólöggræða sonar síns	332
Löggræðamaður sækir dánarbótamál fyrir hönd ófjárræða barns	332
Móðir sækir dánarbótamál vegna ólöggræða barna sinna	578

Lögtak.

H taldi fram til skatts fyrir skattárið 1952 hinn 22. apríl 1953. Fiskafurðir frá skattárinu, sem H hafði þá eigi fengið reikningsskil útflutningsaðilja um, taldi H sér til tekna á áætluðu söluverði. Er síðar kom í ljós, að áætlunarverðið reyndist of hátt, vildi H fá skatta sína reiknaða af nýju, miðað við raunverulegt söluverð fiskafurðanna. Á þetta varð ekki fallið, enda yrði verðmunurinn að teljast tap H árið 1953. Lögtak var því leyft til heimtu skattfjárhæðum, sem um var að tefla	117
Almennur úrskurður um lögtak eignakönnunarskatts ársins 1949 var upp kveðinn hinn 9. nóvember 1949 og um lögtak eignakönnunarskatts ársins 1950 hinn 26. október þ. á. Lögtaksmál til heimtu slíkra skattskulda P frá þessum árum var eigi tekið fyrir í fógetarétti fyrr en 23. desember 1952, og eftir sókn og vörn málsins kvað fógeti hinn 31. maí 1954 upp úrskurð um lögtak, sem framkvæmt var sama dag. En þar sem lögtaksmálinu hafði eigi verið fylgt fram með hæfilegum hraða, sbr. 2. gr. laga nr. 29/1885 og lög nr. 83/1947, var lögtaksréttur fyrndur. Úrskurður fógeta og lögtaksgerðin voru því úr gildi felld	255
Við niðurjöfnun útsvara árið 1954 var Ó gert að greiða útsvar í Siglufjarðarkaupstað, þar sem hann hafði starfað og haft herbergi á leigu 7 mánuði ársins 1953. Það var hins vegar í ljós leitt, að Ó hafði dvalið hjá foreldrum sínum í Grýtbakkahreppi framan af ári 1953 og talið sig eiga þar lögheimili á manntali það ár. Sönnur þóttu eigi á það færðar, að Ó hefði haft heimilisfang í kaupstaðnum á þeim tíma, er máli skipti, sbr. 8. gr. laga nr. 66/1945, og var því synjað um framkvæmd lögtaks til heimtu útsvarsins	406
Niðurjöfnunarnefnd miðaði útsvar kaupfélags við áætlun, þar sem félagið hafði ekki gefið „glögga skýrslu um viðskipti sín við utanfélagsmenn“, sbr. 6. gr. laga nr. 66/1945. Eigi var sýnt fram á, að nefndin hefði við ákvörðun útsvarsfjárhæðarinnar farið út fyrir lögleg mörk. Bar því að framkvæma lögtak til heimtu útsvarsins	752
V neytti af sjálfsdáðum heimildar laga nr. 59/1950 til að greiða stóreignaskatt, kr. 126.992.00, með fasteignarhluta, er kostað hafði kr. 27.757.00 og verið í eigu V skemur en 5 ár, sbr. e-lið	

7. gr. laga nr. 6/1935. Mismunur greindra fjárhæða, kr. 99.235.00, taldist til skattskyldra tekna V, og var lögtak heimilað fyrir skatti þar af 763

Lögveð. Sbr. sjóveð.

Lögveð dæmt í bifreið samkvæmt 34. gr. laga nr. 23/1941 til tryggingar skaðabótakröfu 627

Manndráp.

S kaupmaður kveikti að næturlagi í vörubirgðum í kjallara hússins nr. 19 við Framnesveg í Reykjavík, sem er einlyft steinhús með timburlofti. Var tilgangur S sá að fá greitt vátryggingarfé varanna. Er slökkvilið kom á vettvang næsta dag, fannst aldraður maður örendur í íbúð sinni yfir kjallaranum, og var banamein hans kolsýringseitrun frá eldi S, sem dæmd var refsing m. a. samkv. 215. gr. laga nr. 19/1940 9

Hinn 2. júlí 1954, um klukkan 10 árdegis, ók A bifreiðinni B 115 frá húsinu nr. 15 við Aðalstræti á Patreksfirði áleiðis inn á Geirseyri. Er hann nálgast gatnamót Aðalstrætis og Urðargötu, hlupu þrír drengir inn á veginn, einn frá vinstri og tveir frá hægri, miðað við stefnu bifreiðarinnar. Kveðst A þá hafa gefið hljóðmerki. Drengirnir hafi virzt ætla út af veginum til vinstri. Hafi hann því sveigt til hægri, en drengirnir þá snúið við og hlaupið til hægri. Urðu þeir nú allir fyrir bifreiðinni og ýttust á undan henni, unz hún rakst á húsið nr. 10 við Aðalstræti og stöðvaðist þar. Hraðamælir bifreiðarinnar var óvirkur, og engin örugg vitneskja fékkst um hraða bifreiðarinnar. A beitti ekki hemlum fyrr en í óefni var komið. Fékk hann eigi stöðvað bifreiðina, enda var handhemill hennar óvirkur, og fóthemlar, sem blotnað höfðu í akstri nóttina áður, eigi fullvirkir. Þá kom það einnig fram við skoðun á bifreiðinni, að slit var „í armi í sambandi við stýrisstangir svo og í spindilboltanum“, er skoðunarmaður taldi kunna að valda óstöðugleika bifreiðar á miklum hraða. Einn drengjanna, fæddur 13. maí 1948, lemstraðist svo, að hann andaðist á vettvangi, annar, fæddur 17. ágúst 1945, dó af meiðslum sínum nokkrum stundum eftir slysið, en hinn þriðji, fæddur 1. ágúst 1949, hlaut minni háttar áverka, er lýsing 218. gr. laga nr. 19/1940 tók eigi til. A var dæmt varðhald 4 mánuði samkvæmt 215. gr. laga nr. 19/1940, 5. og 26. gr. sbr. 18. og 38. gr. bifreiðalaga nr. 23/1941, 2. og 4. gr. sbr. 14. gr. umferðarlaga nr. 24/1941 og 2. sbr. 9. gr. reglugerðar nr. 72/1937 um gerð og notkun bifreiða. Þá var A samkvæmt 39. gr. bifreiðalaga nr. 23/1941 sviptur ökuleyfi ævilangt 33

Hinn 26. janúar 1955, um kl. 1830, strandaði togarinn Egill rauði undir Grænuhlíð við Ísafjarðardjúp. Fimm menn af 34

manna áhöfn fórust, og skipið ónýttist á skömmum tíma. Hafði skipið leitað á þessar slóðir vegna óveðurs á miðunum og stöðvazt nefndan dag kl. 1430 tæpa sjómílu innan við Rit, en réttar tvær sjómílur frá landi. Samkvæmt ákvörðun skipstjóra var færeyskur skipverji, sem hafði erlend skipstjórnarréttindi, vaktformaður á stjórnþalli, frá kl. 1530 nefndan dag og þar til skipið strandaði. Af skipstjórnamönnum átti skipstjóri vakt frá kl. 1230 til kl. 1830, en þann tíma dvaldi hann lengst af í íbúð sinni. Síðdegis var veður þarna í grennd samkvæmt athugunum Veðurstofunnar NE 8, snjó-koma, skyggni 7—8 km og mikill sjór. Á leið til kvöldverðar um kl. 1800 kom skipstjóri á stjórnþall, og kveðst hann þá hafa gefið fyrirmæli um siglingu skipsins. Eftir kvöldverð kom skipstjóri enn á stjórnþall, og er hann sá ekki ljós skipa í grennd, gaf hann fyrirmæli um stöðvun vélar og setti ratsjá skipsins í gang, en rétt í þann mund tók skipið niðri. Tilraunir til að losa skipið báru ekki árangur, súð þess rifnaði og brátt brotnaði það þvert yfir í tvennt. Fjórir skipverjar fórust þegar, en aðrir komust á stjórnþall. Höfðust þeir við þar og gátu enga björg sér veitt af sjálfsdáðum. Milli kl. 0900 og kl. 1000 næsta dag hófst björgun skipverja í björgunarstól yfir í v/b Andvara, sem kominn var á vettvang, og um kl. 1400 sama dag hófst björgun einnig til lands. Einn skipverja, færeyskur maður, féll útbýrðis á leið í björgunarstólinn og drukknaði. Aðrir björguðust. Skylt var, að einhver skipstjórnamanna, skipstjóri eða stýrimaður, væri ávallt á stjórnþalli varðtíma þann, sem áður greinir. Skipverji sá, er settur var þá til varðgæzlu, hafði að vísu erlent skipstjórapróf, en var ókunnugur á þessum slóðum og kunni hvorki að fara með ratsjá né dýptarmæli skipsins. Var því hvorugt þessara tækja notað, þótt þess væri brýn þörf, eins og á stóð. Þá bar skipstjóra að kynna sér rækilega fyrri siglingu skipsins og fararstað þess, er hann gaf fyrirmæli sín kl. 1800. Með vanrækslu skyldustarfa þótti skipstjóri eiga sök á strandi skipsins og mannskaða þeim, sem af því hlaut. Var honum dæmt fangelsi 6 mánuði og svipting skipstjóraréttinda 3 ár samkvæmt 261. gr. og 264. gr. laga nr. 56/1914, 6. gr. laga nr. 40/1930 og 215. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 .. 189

Hinn 22. febrúar 1955, um kl. 1157, var lögreglunni í Reykjavík tilkynnt, að umferðarslys hefði orðið við gatnamót Ásvallagötu og Blómvallagötu í Reykjavík. Höfðu tveir drengir, þriggja ára og fimm ára, orðið fyrir vörubifreið, þar sem þeir voru á sleða við syðri gangstétt Ásvallagötu, og beðið bana. Tæplega 10 ára gömul telpa (S) sá, þegar slysið varð, en eigi var leitt í ljós, að um aðra sjónarvotta hefði verið

að tefla. S skýrði svo frá, að hún hefði verið stödd við gatnamótin, er vörubifreið með bláu húsi kom norðan Blómvallagötu, beygði inn í Ásvallagötu til hægri og rann í beygj-
unni yfir drengina. S virtist bifreiðarstjórinn ekki verða slyssins var. Ekki sá hún hann greinilega, en virtist hann frekar unglegur. Sérfróður maður kannaði greind og vitnis-
hæfi S. Kvað hann eftirtekt og minni hennar í góðu meðal-
lagi og litskynjun vel það. Við eftirgrennsan þess, hvaða
bifreið hefði valdið slysinu, beindist athygli rannsóknar-
manna að vörubifreið, er stóð nokkru vestar á Ásvallagötu
og sneri í vestur. Bifreið þessi var græn að lit. Var hún
skoðuð, en þó eigi rækilega fyrr en daginn eftir. Fannst þá
hár undir vinstra bretti hennar, og gat það samkvæmt rann-
sókn, sem framkvæmd var, verið af öðrum drengnum, en
um það varð hins vegar ekkert fullyrt. Ökumaður bifreiðar
þessarar, K, fæddur 18. september 1897, skýrði rannsóknar-
lögreglunni svo frá, að hann hefði ekið um greind gatna-
mót á leið heim til sín, er klukkuna vantaði, að hann taldi,
um 15 mínútur í tólf umræddan dag. Hefði hann komið um
Blómvallagötu á gatnamótin og beygt á venjulegan hátt til
hægri vestur Ásvallagötu. Hann kvaðst ekki hafa séð börn
á gatnamótunum og ekki hafa orðið þess var, að hjól bif-
reiðar sinnar færu þar yfir ójöfnu. Þessum framburði sín-
um breytti K síðar fyrir rannsóknarlögreglu og dómi.
Kvaðst hann m. a. hafa fundið, að hjól bifreiðarinnar fóru
á gatnamótunum yfir ójöfnu, er hann þá taldi vera suður-
gangstétt Ásvallagötu. Var framburður K á þá leið, að
honum sjálfum fyndist líklegt, að slysið hefði orðið af völd-
um bifreiðar hans. Síðar var lögð fram skýrsla sérfróðs
læknis um geðheilsu K eftir þessa atburði. Var það álit lækn-
isins, að K hefði á tímabilinu 23. febrúar 1955 til 5. apríl
1955 verið haldinn slíku sjúklegu þunglyndi, að framburð-
ur hans á því tímabili gæti hafa verið „ósakbær“. Félst
Læknaráð á, að niðurstöður læknisins gætu haft við rök að
styðjast. Þegar virt var skýrsla S um lit bifreiðarinnar, lýs-
ing hennar á ökumanni, annað, sem fram kom í málinu,
m. a. um ferðir annarra bifreiða um gatnamótin, og sá
möguleiki, að fleiri bifreiðar en kunnugt var um hefðu á
þeim tíma, er máli skipti, verið þar á ferð, þá þótti sönnun
bresta fyrir því, að K hefði valdið slysinu. Var hann því
sýkn dæmdur af ákæru um brot gegn 215. gr. almennra
hegningarlaga nr. 19/1940 og ákvæðum bifreiðalaga, um-
ferðarlaga og lögreglusamþykktar Reykjavíkur 742

Mat og skoðun.

Landskiptagerð felld úr gildi, með því að landskiptamenn þóttu

ekki hafa gætt réttra sjónarmiða við skiptingu lands eftir landgæðum	1
Dómkvaddir menn lýsa skoðun sinni á því, hvort íkveikja í húsi í Reykjavík „hefði getað haft almannahættu í för með sér eða hvort mönnum hafi verið búinn bersýnilegur lífs-háski af henni eða að hún hafi verið til þess fallin að valda augljósri hættu á yfirgripsmikilli eyðingu á eign-um annarra manna“	9
Metnar vörur og verzlunarbúnaður kaupmanns, sem kveikt hafði í til þess að svíkja út váttryggingarfé	9
Atvinnudeild Háskóla Íslands framkvæmir rannsókn á hjarta-blóði manns, sem farizt hafði í eldsvoða af mannavöldum	9
Réttarkrufning framkvæmd í Rannsóknarstofu Háskóla Íslands á líki manns, sem farizt hafði í eldsvoða af mannavöldum	9
Læknir lýsir meiðslum og afleiðingum meiðsla, sem maður hlaut í bifreiðarslysi	33, 94, 100, 136
Bifreiðaeftirlitsmaður lýsir bifreið, sem valdið hafði slysi, og aðstæðum á slysstað	33
Forstöðumaður Stýrimannaskólans framkvæmir athugun á stað-arákvörðun landhelgisgæzlumanna í sambandi við ákæru-um brot gegn fiskveiðalöggjöfinni	65, 89, 771
Læknir lýsir áverkum konu, sem orðið hafði fyrir slysi	73
Tryggingarlæknir metur örorku manns ..	94, 100, 122, 168, 702, 777
Tryggingarfræðingur metur orkutjón manns ..	94, 100, 122, 168, 702, 777
Dómkvaddir menn meta skip í sambandi við mál til heimtu bjarglauna	106, 221
Læknir lýsir meiðslum manns, sem slasaðist við vinnu	122, 168, 702, 777
Meðferð máls, sem reis af deilu um kostnað af markagirðingu, var áfátt m. a. að því leyti, að uppdrátt vantaði og lýs-ingu á staðháttum	133
Læknir tekur manni blóð til rannsóknar	146, 648
Tollgæzlumenn rannsaka vörusendingu, sem eigi var í samræmi við innflutningsskýrslu, og framkvæma mat á munum, sem eigi var getið í skýrslunni	150
Læknar lýsa heilsufari manns, sem taldi sig hafa sýkt af óholl-um starfsháttum	177
Læknarád lýsir því álitinu, að vanheilsa manns sé eigi senni-leg afleiðing af starfi hans	177
Dómkvaddir menn lýsa álitinu á því, hvort skemmdir á björg-unarskipi stafi af áreynslu við björgun tiltekins skips	221
Lögreglumenn framkvæma athugun vettvangs, þar sem bifreiða-slys hafði orðið	294
Dómkvaddir menn meta strandað skip, kostnað af að gera við það og verðmæti þess, að viðgerð lokinni	305, 609

Tryggingarfræðingur áætlað tjón vegna missis maka og foreldris	332, 578
Dómkvaðning matsmanna vegna eignarnáms	351
Læknir lýsir meiðslum og afleiðingum meiðsla, sem maður hlaut vegna árársar af hendi annars manns	354, 409, 640, 674, 711
Geðveikralæknir rannsakar sakhæfi sakbornings	354, 657, 682
Læknir lýsir geðheilsu manns, sem réð sér bana	409
Blóðflokkagreining í barnsfaðernismáli	421
Álitsgerð læknis um getnaðartíma í sambandi við barnsfaðernismál	421
Verðlagsrannsókn og bókhalds	457
Bifreiðaeftirlitsmaður lýsir bifreið og búnaði hennar, er slys hafði orðið	578
Mælingaverkfræðingur gerir uppdrátt af þrætusvæði á mörkum jarða í sambandi við landamerkjámál	591
Eigendur jarða ganga ásamt úttektarmönnum á vettvang og ákveða landamerki	591
Tryggingarfræðingur áætlað tjón af missi framfæranda	627
Læknir lýsir skoðun á unglingum, sem maður hafði átt kynmök við	682
Rannsóknarstofa Háskólans framkvæmir rannsókn á flík manns, sem framið hafði kynvillumök	682
Læknir framkvæmir skoðun á líki manns, sem beið bana af slysförum	731
Læknar votta um heilsufar sakaðs manns	742
Álitsgerð Læknaráðs um læknisvottorð, varðandi geðheilsu sakaðs manns	742
Telpa, tæpra tíu ára að aldri, sá, er vörubifreið ók á tvo drengi, er biðu bana. Aðrir sjónarvottar voru ekki að slysinu. Hún lýsti bifreiðinni, þar á meðal lit hennar, og svo bifreiðarstjóranum að nokkru. Að tilhlutan héraðsdómara prófaði sálfræðingur greind hennar og vitnishæfi, m. a. minni hennar og litskynjun	742
Álitsgerðir sérfróðra manna fengnar í máli til heimtu bjarglauna	789

Málasamlag.

S fékk í banka samtals \$ 228.031.50 til kaupa á útgerðarvörum. Gjaldeyri þenna seldi S hins vegar innanlands. Leiddi rannsókn málsins til ákæru á hendur tólf mönnum saman auk S fyrir ólögleg gjaldeyrisviðskipti, þar á meðal þeim E og J, en E hafði fyrir milligöngu J keypt ávísun, að fjárhæð \$ 2.000.00. Þeir E og J töldu málasamsteypu þessa ólöglega og kröfðust frávísunar málsins, að því er þá varðaði. Handhafi ákæruvalds kveður á um aðiljasamlag í opinberum málum samkvæmt 28. gr. laga nr. 27/1951, og þar sem

ráðherra hafði eigi farið út fyrir mörk þess lagaákvæðis, var frávísunarkröfunni hrundið	678
---	-----

Málflutningsmenn.

Héraðsdómslögmaður krafðist sölulauna af húseign. En þar sem hvorki var í ljós leitt, að honum hefði verið falin sala eign- arinnar né að hann hefði átt þátt í því, að kaup komust á, þá var krafa hans ekki tekin til greina	129
Átalinn dráttur máls fyrir Hæstarétti í höndum málflutnings- manna	252
Ólöglerður maður flytur mál sitt sjálfur	263, 640
Hæstaréttarlögmaður dæmdur í sekt fyrir meiðyrði	457
Aðili, sem flutti mál sitt sjálfur fyrir Hæstarétti, víttur fyrir óhæfileg ummæli	678

Málflutningur.

Hæstiréttur staðfestir frávísunardóm um kröfulið, sem var mjög vanreifaður þrátt fyrir tilmæli héraðsdómara um að reifa hann til hlítar	46
A krafðist í kærumáli málskostnaðar í héraði, en þar sem kæra hans var of seint fram komin, var kröfunni vísað frá Hæstarétti	61
Héraðsdómur í máli, sem var vanreifað í héraði, ómerktur og málinu heimvísað	133
Aðili krafðist eigi málskostnaðar, og var hann því eigi dæmdur	183, 186, 233, 343
Dómkrafa um miskabætur var ódómhæf, þar sem fjárhæð henn- ar var ótiltekin, sbr. 88. gr. laga nr. 85/1936	235
A var í héraði krafinn greiðslu fyrir hitalögn í húsi hans. Hann sótti þing í héraði, lagði fram greinargerð, þar sem hann kannaðist við, að verkið hefði verið unnið í þágu hans, en síðar kom hann ekki fyrir dóm, er mál var þingfest. Fyrir Hæstarétti krafðist A þess, að héraðsdómur yrði ómerktur, þar sem héraðsdómari hefði átt að kveðja sérfróða menn til að dæma málið með sér. En með hliðsjón af málflutn- ingi A í héraði var sú krafa eigi tekin til greina	252
Í sama máli lagði A fram í Hæstarétti ný gögn, sem honum hefði verið í löfa lagið að bera fram í héraði. Gegn mót- mælum gagnaðilja var þeim því ekki sinnt	252
A flutti mál sitt sjálfur í héraði. Þar sem A var ólöglerður, bar héraðsdómara að leiðbeina honum um kröfugerð, öfl- um gagna og rökstuðning. Þetta lét dómari undan falla, og var héraðsdómur því meðal annars af þessum sökum ómerktur og málinu heimvísað	263
Aðili flytur mál sitt sjálfur fyrir Hæstarétti	263, 640
Málflutningur aðilja í skaðabótamáli út af árekstri bifreiða	

var skilinn þannig, að hann sætti sig við að bera $\frac{1}{3}$ hluta sakar, svo sem ákveðið var síðan í héraðsdómi	294
Dómkröfur voru svo óákveðnar, að þær voru ódómhæfar, og var þeim vísað frá héraðsdómi	305
Samkvæmt ákvæðum 11. gr. laga nr. 61/1947 átti skylduvátrygging bátaábyrgðarfélagar að taka til 9/10 hluta virðingarverðs hvers skips. Héraðsdómari fellst hins vegar á, að gilda skyldi í skiptum aðilja ákvæði vátryggingarskírteinis um, að ábyrgð félagsins tæki aðeins til 85% af virðingarverði skips. Eigendur skipsins áfrýjuðu héraðsdómi, en kröfðust staðfestingar hans. Varð því að leggja greinda niðurstöðu héraðsdóms til grundvallar gagnvart þeim ..	305
A höfðaði mál í héraði gegn B til greiðslu skuldar. B höfðaði gagnsök, er Hæstiréttur vísaði frá héraðsdómi samkvæmt kröfu A, sem þá hafði eigi uppi fyrir Hæstarétti kröfu um málskostnað í héraði í þeirri sök. Að svo vöxnu máli var slíkri kröfu, sem A bar fram, vísað frá dómi	343
Mál flutt skriflega fyrir Hæstarétti samkvæmt 1. tölulið 38. gr. laga nr. 112/1935	392, 406
Héraðsdómur ómerktur og máli vísað frá héraðsdómi sakir vanreifunar	637
Varnarástæður, sem hafðar voru uppi í Hæstarétti, en eigi í héraði, komu ekki til álita gegn andmælum gagnaðilja ..	645

Málshöfðun. Sbr. ákæra.

A höfðaði mál gegn B til greiðslu skuldar. Er það mál hafði velkt fyrir héraðsdómi nærfellt tvö ár, höfðaði B gagnsök. Samkvæmt meginreglum laga nr. 85/1936 um greiða málsmeðferð og ákvæðum þeirra laga um fresti, sbr. 2. mgr. 70. gr., 110. gr. og 111. gr., þótti B eigi mega koma gagnsökinni fram. Var henni því vísað frá dómi	206
A réðst matsveinn á fiskiskip í kaupstaðnum H, er skipið kom þar í höfn, og fór þar síðar úr skiprúmi. Hann höfðaði mál fyrir sjó- og verzlunardómi H til greiðslu kaups. Eigandi skipsins, h/f S, átti heimili og varnarþing í kaupstaðnum Í, þar sem skipið einnig var skrásett. Samkvæmt þessu og kröfu h/f S var málinu vísað frá dómi, þar sem það var ekki höfðað á réttu varnarþingi	233
A höfðaði mál til greiðslu miskabóta úr ríkissjóði, án þess að tiltaka fjárhæð kröfu sinnar. Þar sem dómkrafa þessi var ódómhæf, sbr. 88. gr. laga nr. 85/1936, var málinu vísað frá héraðsdómi	235
Löggæzlumenn og héraðsdómari framkvæmdu rannsókn á flutningi mikilla birgða áfengis milli kaupstaða norðanlands. Eigi leiddi sú rannsókn þó til ákæru. A, sem tók þátt í flutningi áfengisbirgðanna, höfðaði síðan mál gegn ríkis-	

sjóði og krafðist miskabóta. Áfengisflutningur sá, sem um var að tefla, var þess eðlis, að lögreglumönnum og dómara var rétt og skylt að rannsaka hann ýtarlega. Rannsóknin var ekki framkvæmd á særandi eða meiðandi hátt, og í framkvæmd hennar var ekki beitt neinum harðræðum. Krafa A um bætur úr ríkissjóði var því gersamlega ófyrirsynju. Var honum því samkvæmt 2. tölulið 188. gr. laga nr. 85/1936 dæmd sekt fyrir bersýnilega tilefnislausa málshöfðun	235
A hafði eigi með skurðgrefti og öðrum framkvæmdum á landi, sem komið hafði í hlut hans við yfirlandskipti, firrt sig rétti til að bera lögmæti yfirlandskiptagerðarinnar undir dómstóla	300

Málskostnaður.

Málskostnaðarákvæði héraðsdóms kært sérstaklega	183, 186
Dómkrafa stefnanda í héraði var ódómhæf. Héraðsdómur var því ómerktur, að undanskildu ákvæði hans um málskostnað, og málinu vísað frá héraðsdómi	235
Sakaður maður kærir úrskurð héraðsdómara í opinberu máli. Krafa kæranda eigi tekin til greina, en málflutningslaun talsmanns hans dæmd úr ríkissjóði	342, 425, 568, 669, 678

Málsmeðferð.

Átalið, að héraðsdómari hafði látið undan falla heitfestingu vitna í opinberu máli, eftir því sem við átti, sbr. 100. gr. laga nr. 27/1951	9, 146
Átalið, að héraðsdómari hafði eigi lagt dóm á tiltekið ákæruatriði. Þá hafði héraðsdómari og látið undir höfuð leggjast að rannsaka og leggja dóm á skaðabótakröfur í því máli	50
Deila um kostnað af markagirðingu jarða kom fyrir dómstóla. Málið var mjög vanreifað í héraði og svo vaxið, að héraðsdómari hefði átt að dæma það með samdómendum samkvæmt III. kafla laga nr. 41/1919. Héraðsdómur var ómerktur og málinu vísað heim í hérað til löglegrar meðferðar	133
A slasaðist við vinnu og krafðist skaðabóta af vinnuveitanda. Við meðferð þess máls var það athugavert, að eigi var samkvæmt 26. gr. laga nr. 24/1928 hlutast til um rannsókn á slysförunum og að héraðsdómari kvaddi eigi sérfróða menn til að fara með og dæma málið með sér ..	168
Dráttur á meðferð máls fyrir Hæstarétti af hendi lögmanna talinn ámælisverður	252
Lögtaksmáli var eigi fylgt fram með hæfilegum hraða samkvæmt 2. gr. laga nr. 29/1885, sbr. lög nr. 83/1947. Var lögtaksréttur því fyrndur, er lögtaksgerð fór fram	255

Meðferð máls í héraði var áfátt af hendi héraðsdómara. Hann lét undir höfuð leggjast að leiðbeina A, sem var ólöglerður og flutti mál sitt sjálfur, um kröfugerð, öflun gagna og rökstuðning, eftir því sem þörf var. Þá var lýsingu málsatvika og rökstuðningi um niðurstöður í héraðsdómi mjög áfátt. Var héraðsdómur ómerktur og málinu vísað heim í hérað til löglegrar meðferðar	263
Aðili flytur mál sitt sjálfur fyrir Hæstarétti	263, 640
Landamerkjadómur fór með og dæmdi deilu tveggja jarðeigenda um eignarrétt til eyrar í veiðiá. Þriðji jarðeigandinn átti land gegnt eyrinni. Dómur um greint ágreiningsefni skipti hann máli. Héraðsdómur átti því að kveðja hann fyrir dóm og veita honum færi á að gerast aðili málsins, sbr. 8. gr. laga nr. 41/1919. Þar sem þessa hafði eigi verið gætt var héraðsdómur ómerktur og málinu vísað heim í hérað til löglegrar meðferðar	387
Mál flutt skriflega fyrir Hæstarétti samkvæmt 1. tölulíð 38. gr. laga nr. 112/1935	392, 406
Í barnsfaðernismáli var manningnum dæmdur synjunareyður. Hann áfrýjaði málinu, eftir að eiðsfrestur hans samkvæmt héraðsdómi var líðinn. En þar sem 197. gr. laga nr. 85/1936 gildi um áfrýjunina og þess lagaboðs hafði verið gætt, var kröfu um frávísun áfrýjunarmálsins hrundið	421
Mál var svo vanreifað af hendi stefnanda í héraði, að héraðsdómari hefði átt að vísa málinu frá héraðsdómi, er talið var, að gagnaöflun væri lokið. Var héraðsdómur því ómerktur og málinu vísað frá héraðsdómi	637
Sakaður maður hafði komið sér úr landi á erlent skip, en ókunnugt var um dvalarstað hans. Ákæru á hendur honum bar því að birta með þeim hætti, sem mælt er fyrir um í 117. gr. laga nr. 27/1951	669
Þrettán menn voru ákærðir sameiginlega fyrir lögbrot í sambandi við öflun og meðferð erlends gjaldeyris. Tveir hinna ákærðu töldu aðiljasamlag þetta ólöglegt og kröfðust frávísunar málsins, að því er þá varðaði. En þar sem ákvörðun um aðiljasamlag í opinberum málum ber samkvæmt 28. gr. laga nr. 27/1951 undir handhafa ákæruvalds, er eigi hafði með ákæru í málinu farið út fyrir mörk þess ákvæðis, var frávísunarkröfunni hrundið	678
Rannsókn út af banaslysi af völdum bifreiðar var að ýmsu leyti ófullkomin	742

Meiðyrði. Sjá ærumeiðingar.

Merkjadómur Reykjavíkur.

Mál um lóðarréttindi og umferðarrétt	278
--	-----

Nauðgun.

- Aðfaranótt 23. nóvember 1952 var I, fæddur 13. ágúst 1936, á reiki um götur Reykjavíkur. Var hann með nokkrum áfengisáhrifum. Er hann kom á gatnamót Frakkastígs og Laugavegar veitti hann athygli konunni X, er hélt niður Laugaveg. Veitti I henni eftirför og gaf sig á tal við hana, en X vékst undan félagsskap hans og hratt honum frá sér, er hann vildi leggja hendur á hana. Leið X til heimilis hennar lá um húsasund frá Laugavegi. Er X kom í sundið, réðst I á hana, dró hana upp sundið og hratt henni niður í kjallaratröppur, þar sem hann gerði ítrekaða tilraun til að nauðga henni. Hélt I fyrir vit X og um kverkar henni, en þó tókst henni að gefa hljóð frá sér, og varð það til þess, að lögreglunni var gert viðvart. Kom lögreglan á vettvang og handtók I. Var X þá mjög illa leikin, hafði hlotið alvarlegt taugaáfall auk ytri áverka. I var samkvæmt 1. mgr. 194. gr. sbr. 20. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 og fyrir fleiri afbrot dæmt fangelsi 3 ár, réttindasvipting samkvæmt 3. mgr. 68. gr. nefndra laga og svo greiðsla skaðabóta til X 354
- B fór að næturlagi heim til konu, sem bjó ein í húsi, og nauðgaði henni. Honum var samkvæmt 194. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 dæmt fangelsi 12 mánuði og svipting réttinda samkvæmt 3. mgr. 68. gr. sömu laga 674

Námssamningar. Sjá samningar, iðnaðarnám.

Nytjastuldur.

- E og G fóru ölvaðir úr Reykjavík að kvöldi hinn 19. nóvember 1955 að Hlégarði í Mosfellssveit. Var þar háður dansleikur, og stóðu allmargar bifreiðar úti fyrir samkomuhúsi. Er þeir félagar komust eigi inn í samkomuhúsið, tóku þeir að huga að bifreiðunum og fundu meðal þeirra eina, sem var ólæst. Fóru þeir síðan í bifreið þessa, og settist E undir stýri, en G við hlið hans. E, sem hinn 4. október 1955 hafði verið dæmt fangelsi 5 mánuði, ævilöng ökuleyfisvipting og greiðsla skaðabóta fyrir ófrjáls not bifreiða, ölvun við akstur og slysaakstur, hóf síðan að aka bifreiðinni með samþykki G, og neyttu þeir báðir áfengis, meðan ekið var. Eftir að hafa ekið til Reykjavíkur, þaðan til Hafnarfjarðar og til Reykjavíkur aftur, héldu þeir félagar vestur Skot-húsveg í Reykjavík með miklum hraða, og á gatnamótum þess vegar og Suðurgötu lentu þeir í árekstri við bifreið, sem kom sunnan þá götu. Er ökumaður þeirrar bifreiðar hafði orð á því að kalla lögreglumenn á vettvang, hlupust þeir E og G á brott. Spjöll urðu í árekstrinum á báðum

bifreiðunum. Eigandi bifreiðar þeirrar, er þeir E og G óku, krafðist saksóknar vegna hinnar ófrjálsu notkunar hennar. Þeim E og G var báðum dæmd refsing samkvæmt 1. mgr. 259. gr. laga nr. 19/1940 og E enn fremur samkvæmt 1. mgr. 20. gr., 1. mgr. 23. gr., 2., 4. og 5. mgr. 26. gr., 1. mgr. 27. gr. og 29. gr. sbr. 1. mgr. 38. gr. laga nr. 23/1941 sbr. 2. gr. laga nr. 6/1951, 1. mgr. 24. gr. sbr. 45. gr. laga nr. 58/1954, 2. gr., 2. og 3. mgr. 4. gr. og 2. mgr. 9. gr. sbr. 14. gr. laga nr. 24/1941 og 37. gr. og 46. gr. sbr. 96. gr. lögreglusamþykktar fyrir Reykjavík nr. 2/1930. Hlaut E fangelsi 9 mánuði og G fangelsi 3 mánuði. Enn fremur var E sviptur ökuleyfi ævilangt samkvæmt 1. mgr. 39. gr. laga nr. 23/1941 og 1. mgr. 24. gr. laga nr. 58/1954 662

Opinber mál.

Héraðsdómari lét heitfestingu vitna undir höfuð leggjast, andstætt fyrirmælum 100. gr. laga um meðferð opinberra mála nr. 27/1951 9, 146, 573

Rannsóknarstofa Háskólans rannsakar blóð manns, sem látizt hafði af kolsýringseitrun frá eldi, er lagður hafði verið í hús í glæpsamlegum tilgangi 9

Rannsóknarstofa Háskólans framkvæmir réttarkrufningu á líki sama manns og vottar um banamein hans 9

Dómkvaddir menn framkvæma athugun á aðstæðum á brunastað, þar sem framin hafði verið glæpsamleg íkveikja .. 9

Virðingarmenn framkvæma mat á vörum og verzlunarbúnaði, sem kveikt hafði verið í til þess að fá greitt vátryggingarfé 9

Gæzluvarðhald sökunauts látið koma til frádráttar dæmdri refsivist, sbr. 76. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 9, 354, 657, 682, 718

Sökunautur sviptur borgararéttindum samkvæmt 3. mgr. 68. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 .. 9, 50, 157, 227, 230, 354, 409, 657, 674, 682, 718

Læknir gefur skýrslu um meiðsli, er maður hlaut í bifreiðarslysi 33, 136

Bifreiðarstjóri sviptur ökuleyfi samkvæmt 39. gr. laga nr. 23/1941 33, 50, 136, 146, 284, 648, 662

Bifreiðaskoðunarmaður framkvæmir athugun á bifreið, er slys hafði hlotizt af akstri hennar 33

Héraðsdómari hafði látið undan falla að leggjá samkvæmt ákæruskjali dóm á þjófnaðarbrot sökunauts. Að þessu var fundið, en héraðsdómur eigi ómerktur 50

Héraðsdómari lagði eigi dóm á og rannsakaði eigi skaðabóta-kröfur í opinberu máli 50

Dæmd upptaka afla og veiðarfæra skips vegna fiskveiðabrots skipstjóra	65, 89, 771
Skólastjóri Stýrimannaskólans framkvæmir athugun á staðar- ákvörðunum varðskipsmanna í máli út af broti á fisk- veiðilöggjöfnni	65, 89, 771
Héraðsdómari kveður samdómsmenn til að fara með og dæma mál með sér, sbr. 3. mgr. 5. gr. laga nr. 27/1951 um með- ferð opinberra mála	65, 89, 771
Framkvæmd rannsókn á áfengismagni í blóði manns, sem sak- aður var um að hafa verið með áhrifum áfengis við akst- ur bifreiðar	146, 648
Tollgæzlumenn framkvæma mat á varningi, sem eigi var getið í innflutningsskýrslu	150
Kröfu um skaðabætur vegna líkamsáverka vísað frá héraðs- dómi vegna vanreifunar	153
Í ákæruskjali var þess krafizt, að skipstjóri væri sviptur skip- stjórnarréttindum. Þessi krafa tók ekki til stýrimanns- réttinda, og varð því eigi dæmd svipting þeirra	189
Siglingadómur fer með mál á hendur skipstjóra, sem sakaður var um að hafa með vanrækslu í starfi valdið sjóslysi og ákærður var um brot gegn 261. gr. laga nr. 56/1914 og 215. gr. laga nr. 19/1940	189
Skipstjóri sviptur skipstjórnaréttindum samkvæmt 264. gr. laga nr. 56/1914, sbr. og 6. gr. laga nr. 40/1930	189
Dæmd upptaka áfengis, sem flutt var ólöglega í bifreið, sbr. 42. gr. laga nr. 58/1954	288
Sakaður maður kærir úrskurð héraðsdómara um gæzluvarð- hald	342, 425, 568
Sakaður maður kærir úrskurð héraðsdómara til Hæstaréttar. Kröfur hans eigi teknar til greina, en laun talsmanns hans dæmd úr ríkissjóði	342, 425, 568, 669, 678
Héraðsdómi áfrýjað, einungis að því er varðaði ákvæði hans um sviptingu réttinda samkvæmt 3. mgr. 68. gr. laga nr. 19/1940	348
Tveimur mönnum var í héraði dæmt að sæta skilorðsbundinni refsivist og sviptingu réttinda samkvæmt 3. mgr. 68. gr. laga nr. 19/1940. Ákvæði héraðsdóms um sviptingu rétt- inda var fellt niður, sbr. 2. mgr. 8. gr. laga nr. 22/1955 ..	348
Læknir lýsir meiðslum og afleiðingum meiðsla, er maður hlaut vegna árásar af hendi annars manns	354, 409, 674, 711
Byssa og skotfæri, sem maður hafði ólöglega undir hendi, dæmd upptæk til ríkissjóðs, sbr. 3. gr. laga nr. 69/1936 og 7. gr. reglugerðar nr. 105/1936	354
Geðveikralæknir rannsakar sakhæfi sökunauts	354, 657, 682
Fundið að því, að héraðsdómari lýsti í dómi háttsemi, sem fellt hafði verið undan ákæru	432
Dæmd upptaka ólöglegs hagnaðar af verðlagsbrotum	457

- Brot á gjaldeyrislöggjöfinni, sem framin höfðu verið tveimur árum áður en réttarrannsókn hófst um þá háttsemi, fyrnd, sbr. 1. tl. 81. gr. laga nr. 19/1940 457
- Ákvæði laga um innflutning og verðlag, sem sökunautur hafði brotið, höfðu verið úr gildi numin, er héraðsdómur var upp kveðinn. Afnám þessara lagaákvæða byggðist á breyttum aðstæðum, en eigi á breyttu mati löggjafans á refsineami athafna, sem hamla átti gegn, meðan þess var þörf af félagslegum ástæðum. Afnám ákvæðanna leiddi því ekki til refsileysis, sbr. 1. mgr. 2. gr. laga nr. 19/1940 457
- Rannsókn máls út af brotum gegn löggjöf um innflutning, verðlag o. fl. hófst hinn 22. júlí 1948. Dróst rannsóknin mjög á langinn, og á dómprófum varð algert hlé frá 28. júlí 1948 til 20. maí 1950. En þar sem um var að tefla röð eðlislíkra brota frá því á árinu 1947 til 1. júlí 1950, leiddi dráttur á meðferð málsins eigi til fyrningar sakar 457
- Sagt, að eigi verði staðreynt tölulega, hve mikill hagnaður hafi orðið af ólöglegri verðlagningu tiltekinna vara. Því séu eigi efni til upptöku hagnaðar, en til þessa verði lítið við ákvörðun refsingar 457
- Verjandi sökunauts sektaður fyrir ærumeiðingar um dómara og aðstoðarmenn hans 457
- L sætti ákæru fyrir hnúpl, sem hann játaði að hafa framið. En atvik að þessu misferli voru eigi nægilega í ljós leidd, til þess að L yrði af því efni dæmt áfall, sbr. 2. tl. 2. mgr. 115. gr. laga nr. 27/1951 657
- Sakaður maður hafði komið sér úr landi og á erlent skip. Um birtingu ákæruskjals á hendur honum fór því með þeim hætti, sem kveðið er á um í 117. gr. laga nr. 27/1951 669
- Dómsmálaráðherra veitir kæruleyfi 669, 678
- B sætti ákæru, m. a. samkvæmt 231. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940. En þar sem sá, sem hlut átti að máli, hafði eigi krafist saksóknar að þessu leyti, varð B ekki refsað fyrir brot gegn nefndri hegningarlagagrein 674
- Aðili, sem flutti kærumál munnlega, víttur fyrir óhæfileg ummæli um handhafa ákærvalds 678
- Dómsmálaráðherra hafði eigi farið út fyrir valdmörk sín samkvæmt 28. gr. laga nr. 27/1951 með útgáfu sameiginlegs ákæruskjals gegn þrettán mönnum, sem sakaðir voru um ólöglega öflun og meðferð gjaldeyris. Var því hrundið kröfu tveggja hinna ákærðu um frávísun málsins, að því er þá varðaði 678
- Er sannreyna skyldi, hvort vitni þekktu ákærða, var þess ekki gætt, að sýna hann í hópi fleiri manna, sbr. 2. mgr. 2. tl. 35. gr. laga nr. 27/1951 682

Rannsóknarstofa Háskólans framkvæmir réttarkrufningu á líki manns, sem farizt hafði í bifreiðarslysi	742
Rannsókn framkvæmd á bifreið, sem ætlað var, að ekið hefði verið um gatnamót, þar sem slys hafði orðið	742
Sálfræðingur framkvæmir athugun á vitnishæfi stúlku, sem tæpra tíu ára varð sjónarvottur að banaslysi	742
Læknir lýsir geðheilsu manns, sem sakaður var um að hafa orðið mannsbani af gáleysi	742
Læknaráð fjallar um álitserð læknis um geðheilsu manns, sem sakaður var um að hafa orðið mannsbani af gáleysi	742
Augnlæknar framkvæma athugun á sjón bifreiðarstjóra, sem sakaður var um að hafa orðið mannsbani af gáleysi	742
Rannsókn á bifreiðarslysi, er tveir drengir biðu bana, var að ýmsu leyti ábótavant	742

Opinberir starfsmenn.

- A hafði ókeypis far með löggæzlubifreið, er var við eftirlit á vegum úti. Fyrir mistök löggæzlumanns, sem ók bifreiðinni, valt hún út af veginum. Hlaut A meiðsl og krafðist bóta úr ríkissjóði. En þar sem flutningur A var eigi framkvæmd löggæzlustarfa né í svo nánu sambandi við hann, að ríkissjóður yrði talinn ábyrgur til fébóta fyrir meiðsl A, var krafa A eigi tekin til greina 94, 100
- A starfaði sem flugumferðarstjóri á Reykjavíkurflogvelli, að því er virðist samkvæmt munnlegri óákveðinni ráðningu. Eftir viðræður A og annarra flugumferðarstjóra við flugstjórnvöld um kaup og kjör flugumferðarstjóranna, lýstu þeir í bréfi til flugmálastjóra 16. október 1947 kröfum sínum, þ. á m. að fá skipunarbréf til starfans. Samningsumleitunum um þessi kjaramál lauk með því, að ráðherra gaf þann 26. febrúar 1948 út skipunarbréf til handa A til starfans frá 1. marz s. á., en uppsagnarfrestur skyldi samkvæmt bréfinu „vera 6 mánuðir af beggja hálfu“. A tók við skipunarbréfi sínu og hélt áfram starfi án nokkurra athugasemda um uppsagnarákvæðið. Með bréfi 24. nóvember 1951 vék ráðherra A úr starfi frá 1. desember s. á., en tilkynnti honum jafnframt, að honum yrðu greidd laun 6 mánuði. A taldi, að í viðræðum flugumferðarstjóra og flugstjórnvalda hefði verið ákveðið, að því aðeins mætti neyta uppsagnarákvæðisins af hendi stjórnvalda, að fellt yrði niður eða skert til muna fjárframlag Alþjóðaflugmálastofnunarinnar, því að svo komnu væri ríkissjóði um megn fjárhagslega að standa undir þessari flugþjónustu. Ósannað var, að ráðherra sá, er gaf skipunarbréfið út, hefði fallt á umrætt skilorð uppsagnarákvæðisins. Kröfum A um bætur vegna uppsagnarinnar var hrundið, þar sem 6 mánaða uppsagnarfrestur gildi

- gagnkvæmt samkvæmt skipunarbréfi hans 200
- M tók við störfum póstaðgreiðslumanns í Vestmannaeyjum hinn 1. ágúst 1946. Á árinu 1951 undirrituðu tíu menn ábyrgðarskjal, þar sem þeir skuldbundu sig til að greiða póstsjóði tiltekna fjárhæð, ef vanskil yrðu á skilum póstfjár af hendi M. M varð á árinu 1952 uppvís að sjóðþurrð, og krafðist póststjórnin þá greiðslu úr hendi ábyrgðarmannanna. Þeir töldu hins vegar, að póststjórninni hefðu verið kunn fjárprot M, er hún veitti ábyrgðarskjali þeirra viðtöku, og ættu þeir því að vera óbundnir af ábyrgðaryfirlýsingu sinni. Ósannað var, að póststjórnin hefði haft vitneskju um fjárprot M, og var sýknukröfu ábyrgðarmannanna þegar af þeirri ástæðu hrundið. Talið var eðlilegast að skýra ósamhljóða ákvæði ábyrgðarskjalsins á þann veg, að ábyrgðin væri pro rata 392
- Hinn 30. nóvember 1954 kom fiskveiðiskip til Ísafjarðar. Tveir hásetanna, A og G, neyttu vins þá um kvöldið bæði um borð í skipinu og í veitingahúsi, en nokkru eftir miðnætti lögðu þeir ásamt þremur skipsfélögum sínum leið sína að skólahúsi, þar sem dansleikur var. Vildu þeir komast á dansleikinn, en var tjáð, að hann væri einungis fyrir nemendur skólans. Hurfu þá til skips greindir skipsfélagar þeirra A og G, sem urðu eftir við skólahúsið og ollu þar ónæði. Um kl. 0130 bað skólastjóri um lögregluaðstoð, og komu þá á vettvang lögregluþjónarnir H og J. Lögreglumennirnir skipuðu þeim A og G að hverfa frá húsinu, en þeir hlýddu ekki, og kom þá til mikilla átaka milli þeirra og lögreglumannanna. Af hálfu þeirra félaga hafði G sig aðallega í frammi og veitti lögreglumönnum þung högg og stór. H lögreglumaður hlaut eigi svo mikla áverka í viðureign þessari, að hann þyrfti að leita læknis. J hlaut hins vegar mikil lemskur, heilahristing, beinbrot og blæðingu á bæði augu. Var hann rúmliggjandi til áramóta, fór þá að hafa fótavist, en þjáðist af svefnleysi. Hinn 9. janúar 1955 réð hann sér bana, og taldi læknir mega rekja þau afdrif hans til áverka þeirra, er áður greinir. A var dæmt skilorðsbundið varðhald 15 daga fyrir brot gegn 21. sbr. 44. gr. áfengislaga nr. 58/1954, 1. mgr. 4. gr. sbr. 99. gr. lögreglusamþykktar fyrir Ísafjörð nr. 12/1949 og 1. mgr. 106. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940. G var talinn sekur um brot gegn greindum lögreglusamþykktarákvæðum auk 1. mgr. 106. gr. og 218. gr. laga nr. 19/1940. Honum var dæmt fangelsi 18 mánuði og svipting réttinda samkvæmt 3. mgr. 68. gr. laga nr. 19/1940 409
- Starfsmaður bæjarfógetaskrifstofu (S), sem hafði á hendi tollafgreiðslu vara, varð uppvís að því að tollafgreiða vörur án tilskilinna innflutningsleyfa og að vanrækja að tilgreina

slík leyfi, sem fyrir hendi voru, á tollreikningum. Þá hafði hann og í símskeyti til Viðskiptanefndar 18. júní 1948 skýrt rangt frá um innflutningsleyfi fyrir innfluttum vörum. S var fyrir þetta misferli dæmd 10.000.00 króna sekt í ríkis-sjóð samkvæmt 1. mgr. 11. gr. sbr. 2. mgr. 22. gr. laga nr. 70/1947 og 141. gr. og 146. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 432

Ólögleg meðferð á fundnu fé.

Við húsleit hjá Þ fundust frimerki í vindlakassa, samtals að fjárhæð kr. 292.20, og kvaðst hann hafa fundið þau í nefnd-um kassa á almannafæri. Þ hafði áður orðið sekur um auðg-unarbrot, er fallið hafði niður samkvæmt 2. mgr. 256. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940, og var nú auk frí-merkjamálsins sóttur til sakar fyrir auðgunarbrot, sem féllu utan ákærumarka nefndrar málsgreinar. Kröfu um frávísun sakar vegna heimildarlausrar ákæru var því hrundið. Þ hafði enga tilraun gert til að koma frimerkjunum til skila. Var honum dæmd refsing samkvæmt 246. gr. laga nr. 19/1940 og réttindasvipting samkvæmt 3. mgr. 68. gr. sömu laga 354

Ómaksbætur.

Mál hafið samkvæmt kröfu áfrýjanda. Stefnda dæmdar ómaks-bætur 78
Áfrýjandi kom ekki fyrir dóm, og voru stefnda dæmdar ómaks-bætur samkvæmt kröfu hans 278, 563

Ómerking.

Einkamál.

Héraðsdómur í máli til heimtu kostnaðar af girðingu milli jarða ómerktur, þar sem mál var vanreifað og því svo háttað, að samdómsmenn hefði átt að kveðja til dómsetu samkvæmt III. kafla laga nr. 41/1919, en það hafði héraðsdómari látið undan falla 133
Hæstiréttur taldi skaðabótamál vegna slyss á vinnustað svo vaxið, að sérfróðir samdómsmenn hefðu átt um það að fjalla með héraðsdómara, en þó eigi næga ástæðu til ómerk-ingar héraðsdóms af þeim sökum, að sá háttur var eigi á hafður 168
A höfðaði mál gegn ríkissjóði „til greiðslu miskabóta að mati dómara“. Þar sem fjárhæð kröfunnar var eigi tiltekin, var hún ódómhæf. Efnisdómur um hana í héraði var því ómerktur 235
Héraðsdómari hafði látið undir höfuð leggjast að leiðbeina stefnanda í héraði, sem var ólöglærður. Héraðsdómi var og

- áfátt um ýmis atriði. Var héraðsdómurinn af þessum sök-
um ómerktur 263
- P krafðist þess í landamerkjamáli, að eyri í á, sem réð mörkum
jarða, yrði talin til jarðar sinnar. S, eigandi jarðar hinum
megin árinna, kvað ána árum saman hafa brotið af landi
sínu og eyrina lengzt í áttina til þess lands vegna árfram-
burðar. Taldi S sig eiga rétt til árinna, að því leyti sem
hún rynni yfir land, sem verið hefði hluti af jörð hans.
Dómur um eignarrétt til eyrarinnar skipti S því máli. Landa-
merkjadómur hafði látið undan falla að veita honum færi
á að gerast málsaðili, sbr. 8. gr. laga nr. 41/1919. Að svo
vöxnu máli var héraðsdómur ómerktur 387
- Mál var svo vanreifað af hendi stefnanda í héraði, að héraðs-
dómari hefði átt að frávísa því, er gagnasöfnun var talið
lokið. Þar sem héraðsdómari gerði það ekki, var efnisdóm-
ur hans um sökina ómerktur 637
- Er málsaðilja greindi á um málflutning, ákvað héraðsdómur
skriflegan málflutning án þess að kveða upp úrskurð, sbr.
2. mgr. 190. gr. laga nr. 85/1936. Var þessi ákvörðun dómsins
ómerkt og málinu heimvísað til uppsögu löglegs úrskurðar 807

Rangar skýrslur.

- Eigi var í ljós leitt, að innflytjandi vöru hefði gegn betri vit-
und skýrt tollgæzlumönnum rangt frá um magn vörunnar,
og var hann því sýknaður af ákæru um brot gegn 1. mgr.
36. gr. laga nr. 63/1937 um tollheimtu og tollfirtlit 150
- Tollafgreiðslumaður gaf Viðskiptanefnd í símskeyti rangar
skýrslur um innflutningsleyfi fyrir vörum og var dæmd
refsing samkvæmt 146. gr. almennra hegningarlaga nr.
19/1940 432
- H, sem rak verzlun og útgerð, gaf stjórnvöldum rangar skýrsl-
ur um inn fluttar vörur og út fluttan fisk. Varðaði þetta
við 146. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940, 1. mgr.
22. gr. laga nr. 70/1947 og 1. mgr. 39. gr. reglugerðar nr.
82/1947 457

Rán.

- Fjórir ungir menn, Þ, fæddur 10. marz 1937, R, fæddur 6.
febrúar 1936, I, fæddur 13. ágúst 1936, og J, fæddur 15. nóv-
ember 1935, voru að drykkju í veitingahúsum í Reykjavík
að kvöldi 12. október 1955. Eftir lokun veitingahúsa hittust
þeir í miðbænum. Voru þeir þá áfengislausir og félausir.
Er þeir voru staddir í Kolasundi, sáu þeir T kaupmann á
göngu. Hafði Þ þá orð á því, að hægt mundi að hafa fé af
honum. Varð það nú úr, að R gekk til T og kvaðst vilja
gjalda honum skuld vegna vöruúttektar, sem T hafði árang-

urslaust reynt að innheimta. T, sem var á leið til búðar sinnar í Tryggvagötu, bauð R af þessu tilefni að fylgjast með sér þangað. Er í búðina kom, fóru þeir í skrifstofu þar inn af, en eigi eru þeir samsaga um skipti sín þar. Lenti í nokkru þófi þeirra í milli, sem lauk með því, að T hugðist koma R út og færði hann til útidyra. Af þeim Þ, I og J er það að segja, að þeir höfðu allir haldið í humátt á eftir þeim T og R. Er þeir T og R hurfu inn í búðina, tóku þeir þremmingarnir sér stöðu gegnt búðinni og biðu átekta. Er þeim þótti biðin löng, hélt Þ að búðardyrnum til njósna. Er T opnaði dyrnar til að koma R út, ruddist Þ inn í búðina, réðst umsvifalaust á T með ofbeldi og hrakti hann inn í skrifstofuna. Veitti T hart viðnám, en R mun hafa veitt Þ í þessum átökum. Á leiðinni inn í skrifstofuna greip T síma, er þar var við dyrnar, en Þ þreif þegar heyrnartólið af honum og laust því í höfuð honum tvisvar eða þrisvar sinn- um og heimtaði jafnframt af honum peninga. J, sem er bróðir Þ, bar þá að, og þreif hann heyrnartólið og vítti aðfarir bróður síns. Er hér var komið, hafði R einnig barið T nokkuð, en eigi er sammæli um þátt J í barsmiðum á þessu stigi málsins. J bauðst nú hins vegar til að halda T, og kom til nokkurra átaka með þeim, áður en J hefði T undir. Þ lét nú greipar sópa í búðinni og tók að raða vindlingum í tösku, sem þar var. Gerðist T ókyrr, og urðu þeir J og R báðir að halda honum um sinn. R bauðst þó brátt til að halda T einn. Tók J þá til við að raða vindlingum í töskuna og hélt síðan á brott með hana, en sagði félögum sínum að flýta sér. Hitti J nú I, þar sem hann beið átekta, og fóru þeir brátt heim til J og fólu ránsfenginn þar. Héldu þeir við svo búð í bæinn aftur og biðu félaga sinna við Lækjartorg. Um það bil sem J hvarf úr búðinni, tókst T að losa sig úr greipum R og rísa upp. Er Þ sá þetta, þreif hann leirbrúsa undan genever og færði í höfuð T, er þá féll af nýju, enda var höggið svo mikið, að brúsinn brotnaði við. Stóð R öðrum fæti á hálsi T, er J fór úr búðinni, en þeir R og Þ sögðu T, að eigi þýddi annað en að vera rólegur. Leituðu þeir R og Þ nú áfengis og peninga í verzlunarhúsnæðinu. Hótaði Þ T bana, ef hann segði ekki til peninga, en T kvað þá enga vera. R kom auga á lykklafesti í vasa T, sem hann sleit lausa og fékk Þ lykla, sem við hana voru festir og gengu að peningaskáp og skjalaskáp, sem þeir R og Þ leituðu síðan í. Fundu þeir í peningaskápnum nokkur veski, en við leit á T sjálfum 200 krónur, er þeir tóku, og svo gullarmbandsúr hans. Þeir R og Þ héldu áfram leit að fjármunum nokkra stund, og enn tókst T tvisvar sinnum að rísa á fætur, en þeir félagar börðu hann jafnharðan nið-

ur með bareflum, unz hann loks var með öllu meðvitundarlaus og hreyfingarlaus. Tóku þeir nú tvo hringa af T, en skildu eftir giftingarhring hans, og reiðufé telja þeir sig hafa fundið, kr. 1.600.00, auk fyrr greindra kr. 200.00. Við svo búið fóru þeir R og Þ af vettvangi með ránsfeng sinn, sem þeir félagar allir fjórir nýttu í félagi eða skiptu með sér. Þeim Þ, R og J var dæmd refsing samkvæmt 252. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 og I samkvæmt 1. mgr. 254. gr. sömu laga. Þá voru þeir Þ og R einnig sekir við 218. gr. laganna vegna líkamsáverka T, er hlutust af ofbeldi þeirra. Allir voru þeir félagar sviptir réttindum samkvæmt 3. mgr. 68. gr. hegningarlaganna og dæmt að greiða skaðabætur 354

Refsingar.

1. Einstök refsiverð verk og refsíákvæði.

- S kveikti að næturlagi eld í sölubúð í kjallara húss í Reykjavík í því skyni að brenna vörubirgðir sínar og verzlunarbúnað og fá greitt váttryggingarfé þeirra. M, sem svaf í íbúð á næstu hæð ofan sölubúðarinnar, beið bana af kolsýringseitrun frá þeim eldi. S var dæmt fangelsi 5 ár samkvæmt 164. gr., 215. gr. og 248. gr. sbr. 1. mgr. 20. gr. laga nr. 19/1940 9
- Er E ók bifreið, sem áfátt var um öryggisbúnað, gálauslega og of hratt innan kaupsins, urðu þrír drengir fyrir bifreiðinni. Tveir þeirra biðu bana, en einn hlaut nokkur meiðsl. E var dæmt varðhald 4 mánuði samkvæmt 215. gr. laga nr. 19/1940, 1. og 2. mgr. 5. gr., 1., 4. og 5. mgr. 26. gr. og 1. mgr. 27. gr. sbr. 38. gr. laga nr. 23/1941, 2. gr. og 3. mgr. 4. gr. sbr. 14. gr. laga nr. 24/1941 og 2. og 3. tl. 2. gr. sbr. 1. mgr. 9. gr. reglugerðar nr. 72/1937 33
- G var fyrir þjófnað, fjársvik, ólöglega neyzlu áfengis í veitingahúsi og gálausan akstur bifreiðar, er hann var með áhrifum áfengis, dæmt fangelsi 8 mánuði samkvæmt 244. gr., 247. gr. og 248. gr. laga nr. 19/1940, 1. mgr. 23. gr., 1. mgr. 26. gr. og 1. mgr. 27. gr. sbr. 38. gr. laga nr. 23/1941, 2. gr. og 2. mgr. 4. gr. sbr. 14. gr. laga nr. 24/1941, 46. gr. sbr. 96. gr. lögreglusamþykktar fyrir Reykjavík nr. 2/1930 og svo 1. mgr. 20. gr. og 1. mgr. 24. gr. sbr. 43. gr. og 45. gr. laga nr. 58/1954 50
- Togaraskiptjóra samkvæmt 1. gr. sbr. 3. gr. laga nr. 5/1920 dæmd 74.000 króna sekt fyrir ólöglegar botnvörpuveiðar í landhelgi 65, 89, 771
- A ók bifreið ölvaður, of hratt og gálauslega. Hvolfdi bifreiðinni og farþegi slasaðist. A var dæmd 1500 króna sekt samkvæmt 1. mgr. 24. gr. sbr. 1. mgr. 45. gr. laga nr. 58/1954, 1. mgr. 23. gr., 1., 2. og 4. mgr. 26. gr. og 1. mgr. 27. gr. sbr. 38.

gr. laga nr. 23/1941 og 2. gr. sbr. 14. gr. laga nr. 24/1941 ..	136
K, sem var með áhrifum áfengis, ók bifreið gálauslega. Honum var dæmt varðhald 12 daga samkvæmt 1. mgr. 24. gr. sbr. 45. gr. laga nr. 58/1954, 1. mgr. 23. gr. og 1. mgr. 27. gr. sbr. 38. gr. laga nr. 23/1941 og 2. gr. og 2. mgr. 4. gr. sbr. 14. gr. laga nr. 24/1941	146
K, sem sekur var um líkamsárás, dæmt varðhald 20 daga skil-orðsbundið samkvæmt 218. gr. laga nr. 19/1940, sbr. 4. tl. 74. gr. sömu laga	153
A dæmt fangelsi 3 mánuði fyrir þjófnað samkvæmt 244. gr. laga nr. 19/1940	157
Togari fóst, og fimm skipverja drukknðu. Skipstjóri var fyrir vanrækslu í starfi talinn eiga sök á sjóslysi þessu. Honum var dæmt fangelsi 6 mánuði samkvæmt 261. gr. laga nr. 56/1914 og 215. gr. laga nr. 19/1940	189
P brauzt inn og stal tveimur áfengisflöskum. Honum var dæmt fangelsi 6 mánuði samkvæmt 244. gr. laga nr. 19/1940	227
S dæmt fangelsi 4 mánuði samkvæmt 244. gr. laga nr. 19/1940 fyrir þjófnað á myndavél	230
M gerði ölvaður tilraun til að aka bifreið. Honum var dæmd 1500 króna sekt samkvæmt 1. mgr. 23. gr. sbr. 38. gr. laga nr. 23/1941	284
Er vínbúðir Áfengisverzlunar ríkisins voru lokaðar, létu þeir H, M og Ú senda sér frá verzluninni suður með sjó á nöfn manna þar 108 vínflöskur, er þeir töldust eiga að $\frac{1}{3}$ hluta hver þeirra. Er þeir voru síðar á leið til Reykjavíkur með áfengi þetta í bifreið, voru þeir stöðvaðir af lögreglumanni. Hverjum greindra manna var samkvæmt 19. gr. sbr. 42. gr. laga nr. 58/1954 dæmd 16.050 króna sekt, þar sem eigi þótti sennilegt, að þeir hefðu ekki ætlað vínföngin til sölu	288
S og E dæmt fangelsi 45 daga hvorum skilorðsbundið samkvæmt 244. gr. laga nr. 19/1940 fyrir vinstuld	348
I dæmt fangelsi 3 ár fyrir þjófnað, tilraun til nauðgunar, líkamsárás, hilmingu og ólöglega neyzlu áfengis í veitingahúsum samkvæmt 244. gr., 194. gr. sbr. 1. mgr. 20. gr., 218. gr. og 1. mgr. 254. gr. laga nr. 19/1940 og 1. mgr. 20. gr. sbr. 1. mgr. 43. gr. laga nr. 58/1954	354
J dæmt fangelsi 18 mánuði fyrir líkamsárás, þjófnað, rán og ólöglega neyzlu áfengis í veitingahúsum samkvæmt 218. gr., 244. gr. og 252. gr. laga nr. 19/1940 og 1. mgr. 20. gr. sbr. 1. mgr. 43. gr. laga nr. 58/1954	354
R dæmt fangelsi 5 ár og 6 mánuði fyrir líkamsárás, þjófnað, rán, hilmingu og ólöglega neyzlu áfengis í veitingahúsum samkvæmt 218. gr., 244. gr., 252. gr. og 1. mgr. 254. gr. laga nr. 19/1940 og 1. mgr. 20. gr. sbr. 1. mgr. 43. gr. laga nr. 58/1954	354

- Þ dæmt fangelsi 6 ár og 6 mánuði fyrir líkamsárás, lífláts-
hótanir, þjófnað, ólöglega meðferð á fundnu fé, rán, ólög-
lega vörzlu skotvopns og skotfæra og svo ólöglega neyzlu
áfengis á veitingahúsum samkvæmt 218. gr., 233. gr., 244.
gr., 246. gr. og 252. gr. laga nr. 19/1940, 1. mgr. 3. gr. sbr.
7. gr. reglugerðar nr. 105/1936 og 1. mgr. 20. gr. sbr. 1.
mgr. 43. gr. laga nr. 58/1954 354
- A og G fóru með óspektum á almannafæri í Ísafjarðarkaup-
stað, og var A ölvaður. Snerust þeir með ofstopa gegn lög-
gæzlumönnum, sem af völdum G hlutu meiðsli og einn
þeirra stórfellt lemskur og heilsutjón. A var dæmt skil-
orðsbundið varðhald 15 daga samkvæmt 21. gr. sbr. 44.
gr. laga nr. 58/1954, 1. mgr. 4. gr. sbr. 99. gr. lögreglu-
samþykktar fyrir Ísafjarðarkaupstað nr. 12/1949 og 1. mgr.
106. gr. laga nr. 19/1940. G var dæmt fangelsi 18 mánuði
samkvæmt 1. mgr. 4. gr. sbr. 99. gr. nefndrar lögreglu-
samþykktar og 1. mgr. 106. gr. og 218. gr. laga nr. 19/1940 409
- Starfsmaður bæjarfógetaskrifstofu (S), sem hafði á hendi toll-
afgreiðslu vara, varð uppvís að því að tollafgreiða vörur
án tilskilinna innflutningsleyfa og að vanrækja að til-
greina slík leyfi, sem fyrir hendi voru, á tollreikning-
um. Þá hafði hann og í símskeyti til Viðskiptanefndar 18.
júni 1948 skýrt rangt frá um innflutningsleyfi fyrir inn-
fluttum vörum. S var fyrir þetta misferli dæmd 10.000.00
króna sekt í ríkissjóð samkvæmt 1. mgr. 11. gr. sbr. 2.
mgr. 22. gr. laga nr. 70/1947, 1. mgr. 21. gr. sbr. 2. mgr.
39. gr. reglugerðar nr. 82/1947 og 141. gr. og 146. gr. al-
mennra hegningarlaga nr. 19/1940 432
- H, sem rak verzlun og útgerð, dæmd 280.000 króna sekt fyrir
innflutning vöru án lögmæltra innflutningsleyfa samkvæmt
1. mgr. 11. gr. sbr. 2. mgr. 22. gr. laga nr. 70/1947 og 1.
mgr. 21. gr., 22. gr. og 24. gr. sbr. 2. mgr. 39. gr. reglu-
gerðar nr. 82/1947, fyrir að hefja sölu á vöru, áður en
aðflutningsgjöld höfðu verið greidd og tollgæzlumenn höfðu
fengið gögn til tollafgreiðlu, samkvæmt 1. mgr. 25. gr.,
1. mgr. 27. gr., 28. gr. og 29. gr. sbr. 43. gr. laga nr.
63/1937 og 44. gr., 2. mgr. 45. gr., 46. gr., 1. mgr. 51. gr.
og 52. gr. sbr. 93. gr. reglugerðar nr. 123/1938, fyrir að
selja vöru án þess að leita staðfestingar verðlagsvalda á
útsöluverði samkvæmt 15. gr. sbr. 2. mgr. 22. gr. laga nr.
70/1947, 1. mgr. 17. gr. sbr. 2. mgr. 39. gr. reglugerðar
nr. 82/1947 og tilkynningu verðlagsstjóra nr. 8/1947, fyrir
að hefja sölu varnings, áður en útsöluverð hafði verið sam-
þykkt af stjórnvöldum verðlagsmála samkvæmt 15. gr.
sbr. 2. mgr. 22. gr. laga nr. 70/1947, 1. mgr. 17. gr. sbr. 2.
mgr. 39. gr. reglugerðar nr. 82/1947 og tilkynningu verð-

- lagsstjóra nr. 8/1947, fyrir að selja vöru, sem háð var verð-
lagsákvæðum, of háu verði samkvæmt 15. gr. sbr. 2. mgr.
22. gr. laga nr. 70/1947 og 1. mgr. 17. gr. sbr. 2. mgr. 39. gr.
reglugerðar nr. 82/1947, fyrir rangar skýrslur til stjórnvalda
um innflutning vöru og ráðstöfun gjaldeyris samkvæmt 146.
gr. laga nr. 19/1940 og 1. mgr. 22. gr. laga nr. 70/1947 og
1. mgr. 39. gr. reglugerðar nr. 82/1947, fyrir ólöglega ráð-
stöfun gjaldeyris samkvæmt 1. mgr. 13. gr. sbr. 2. mgr. 22.
gr. laga nr. 70/1947 og 1. og 7. mgr. 25. gr. og 1. mgr. 28.
gr. sbr. 2. mgr. 39. gr. reglugerðar nr. 82/1947, fyrir ýmsar
misfellingar í bókhaldi samkvæmt 1. mgr. 5. gr., 1. mgr. 6. gr.,
7. gr., 8. gr. og 10. gr. sbr. 18. gr. og 1. málslíð 19. gr. laga
nr. 62/1938 og 262. gr. laga nr. 19/1940 og fyrir meiðyrði um
embættismann samkvæmt 108. gr. laga nr. 19/1940 457
- E dæmd 500 króna sekt samkvæmt 3. mgr. 23. gr. sbr. 38. gr.
laga nr. 23/1941, sbr. og 78. gr. laga nr. 19/1940, fyrir að aka
bifreið miður sín af undanfarandi neyzlu áfengis 648
- L var dæmt fangelsi eitt ár samkvæmt 1. mgr. 20. gr. sbr. 1.
mgr. 43. gr. laga nr. 58/1954 fyrir að neyta áfengis í veit-
ingahúsi, þar sem sala áfengis var bönnuð, samkvæmt 21.
gr. sbr. 44. gr. laga nr. 58/1954 og 7. gr. sbr. 96. gr. lög-
reglusamþykktar Reykjavíkur nr. 2/1930 fyrir ölvun og
samkvæmt 244. gr. laga nr. 19/1940 fyrir þjófnað 657
- E dæmt fangelsi 9 mánuði samkvæmt 1. mgr. 259. gr. laga nr.
19/1940 fyrir ófrjáls not bifreiðar og samkvæmt 1. mgr. 20.
gr., 1. mgr. 23. gr., 2., 4. og 5. mgr. 26. gr., 1. mgr. 27.
gr. og 29. gr. sbr. 38. gr. laga nr. 23/1941, 1. mgr. 24. gr. sbr.
45. gr. laga nr. 58/1954, 2. gr., 2. og 3. mgr. 4. gr. og 2. mgr.
9. gr. sbr. 14. gr. laga nr. 24/1941 og 37. gr. og 46. gr. sbr.
96. gr. lögreglusamþykktar fyrir Reykjavík nr. 2/1930 fyrir
að aka bifreiðinni ölvaður, neyta áfengis við aksturinn, aka
bifreiðinni ökuleyfislaus, gálauslega og óhæfilega hratt og
loks að hverfa af slysstað án þess að gera lögmætar ráð-
stafanir 662
- Í sama máli var G samkvæmt 1. mgr. 259. gr. laga nr. 19/1940
dæmt fangelsi 3 mánuði fyrir að taka bifreið ásamt E til
ófrjálsra nota 662
- B dæmt fangelsi 12 mánuði samkvæmt 194. gr. laga nr. 19/1940
fyrir nauðgun 674
- S dæmt fangelsi 3 ár samkvæmt 203. gr. og 209. gr. laga nr.
19/1940 fyrir skírlífisbrot 682
- S dæmt skilorðsbundið varðhald 20 daga samkvæmt 218. gr.
laga nr. 19/1940 fyrir líkamsárás 711
- S dæmt fangelsi eitt ár samkvæmt 244. gr. og 248. gr. laga nr.
19/1940 fyrir þjófnað og fjársvik 718

2. Ákvörðun refsingar.

Refsing ákveðin með hliðsjón af 4. tl. 74. gr. laga nr. 19/1940	153
Við ákvörðun sektar tekið tillit til ólöglegs hagnaðar, sem ekki varð ákveðinn tölulega	457
Hegningarauki dæmdur samkvæmt 78. gr. laga nr. 19/1940	648

3. Einstakar refsitæðingundir og önnur viðurlög.

a. Sekt dæmd og varðhald eða fangelsi sem vararefsing:	
Fjárhæð sektar kr. 74.000.00 Varðhald 7 mánuði 65, 89, 771	
— — — 900.00 — 4 daga	85
— — — 1.500.00 — 12 —	136
— — — 600.00 — 4 —	235
— — — 1.500.00 — 10 —	284
— — — 16.050.00 — 75 —	288
— — — 10.000.00 — 75 —	432
— — — 280.000.00 — 12 mánuði	457
— — — 300.00 — 2 daga	457
— — — 8.000.00 Fangelsi 60 —	573
b. Sekt dæmd auk fangelsishegningar	573
c. Varðhald dæmt	33, 146, 153, 409, 711
d. Fangelsi dæmt	
.... 9, 50, 157, 189, 227, 230, 348, 354, 409, 657, 662, 674, 682,	718
e. Upptaka eignar dæmd	65, 89, 288, 354, 457, 771
f. Svipting réttinda samkvæmt 3. mgr. 68. gr. laga nr. 19/1940 dæmd	9, 50, 157, 227, 230, 354, 657, 674, 682, 718
g. Svipting ökuleyfis og réttar til að öðlast ökuleyfi	
.....	33, 50, 136, 146, 284, 648, 662
h. Svipting skipstjóraréttinda	189
i. Ömerking ummæla	85, 457, 723
í. Skilorðsdómar	153, 348, 409, 711

Réttarfarssæktir og vítur.

Hæstiréttur kveður mjög aðfinnsluvert, að héraðsdómari hafði í opinberu máli látið undan falla heitfestingu vitna, eftir því sem við átti, sbr. 100. gr. laga nr. 27/1951	9
Hæstiréttur finnur að því, að héraðsdómari hafði eigi lagt dóm á tiltekið ákæruatriði í opinberu máli	50
Héraðsdómari rannsakaði eigi og lét ódæmda skaðabótakröfu í þjófnaðarmáli. Í sama máli lét héraðsdómari undir höfuð leggja að inna aðilja, sem beittur hafði verið fjársvikum, eftir skaðabótakröfu á hendur ákærða. Var þetta talið vitavert í Hæstarétti	50
Hæstiréttur finnur að því, að héraðsdómari hafði eigi heitfest vitni í opinberu máli, eftir því sem við átti, sbr. 100. gr. laga nr. 27/1951	146

Stjórnendur brúargerðar hlutuðust ekki til um rannsókn á slysförum í sambandi við brúarsmiðina, svo sem rétt hefði verið samkvæmt 26. gr. laga nr. 24/1928, sbr. 26. gr. laga nr. 23/1952. Var þetta talið í Hæstarétti	168
Héraðsdómari fór með skaðabótamál út af slysförum án þess að kveðja sérfróða menn í dóm með sér, svo sem gera bar, en eigi taldi Hæstiréttur þó næga ástæðu til ómerkningar héraðsdóms af þeim sökum	168
Kæra málskostnaðarákvæðis talin ófyrirsynju	183, 186
Opinber rannsókn var framkvæmd á flutningi mikilla áfengisbirgða, sem A átti hlut að. Af þessu efni höfðaði A mál á hendur ríkissjóði til greiðslu miskabóta. Var krafa þessi algerlega ófyrirsynju, og dæmdi Hæstiréttur A samkvæmt 2. tl. 1. mgr. 188. gr. laga nr. 27/1951 600 króna sekt fyrir bersýnilega tilefnislausu málshöfðun	235
Hæstiréttur átelur drátt á máli í höndum lögmannna	252
Héraðsdómari lýsti í dómi í opinberu máli háttsemi, sem felld hafði verið undan ákæru. Var fundið að þessu í Hæstarétti	432
Verjandi sektaður samkvæmt 160. gr. laga nr. 27/1951 fyrir meiðandi ummæli um dómara og aðstoðarmenn hans. Þá voru og ummælin ómerkt	457
Hæstiréttur vítir fráleita kæru úrskurðar héraðsdómara um, að hann víki ekki sæti	564
Hæstiréttur finnur að því, að héraðsdómari hafði látið heitfestingu vitna í opinberu máli undan falla	573
Í munnlegum flutningi kærumáls viðhafði ákærði óhæfileg ummæli um handhafa ákæruvalds, og voru þau vítt	678
Við athugun á því, hvort vitni þekktu sakaðan mann, hafði hann eigi verið sýndur þeim í hópi fleiri manna, sbr. 2. mgr. 2. tl. 35. gr. laga nr. 27/1951. Var þetta talið í Hæstrétti	682
Ómerkt ummæli í greinargerð málflutningsmanns í héraði ..	723
Rannsókn út af banaslysi talin að ýmsu leyti ábótavant	742

Réttarkrufning.

Réttarkrufning framkvæmd í Rannsóknarstofu Háskóla Íslands á líki manns, sem farizt hafði í eldsvoða af mannavöldum	9
Réttarkrufning framkvæmd á líkum tveggja drengja, er beðið höfðu bana af slysförum	742

Sakhæfi.

I, fæddur 13. ágúst 1936, sætti ákæru fyrir ýmsa glæpi, þ. á m. tilraun til nauðgunar hinn 23. nóvember 1952. Geðsjúkdómalæknir rannsakaði geðheilsu hans og sakhæfi. Læknirinn taldi I andlega fullþroska og hvorki geðveikan né

geðveilan, en glæpi hans „skammhlaupaverk undir áhrif- um áfengis“. I var dæmd refsing, fangelsi 3 ár	354
L var sekur um þjófnað og fleiri lögprot. Geðveikralæknir, sem rannsakaði sakhæfi hans og geðheilsu, lýsti því áliti sínu, að hann væri fáviti og geðveill, en ekki geðveikur, og taldi refsingu mundu geta borið nokkurn árangur. L dæmt fangelsi 1 ár	657
S var sekur um kynmök við ungmenni. Geðsjúkdómalæknir rannsakaði geðheilsu hans og sakhæfi. Var það álit lækn- isins, að S væri ekki geðveikur, en geðveill og með ótraust- ar hömlur. Ekkert hefði komið fram við rannsóknina, er leiddi til þess, að S teldist ósakhæfur. S var dæmt fangelsi 3 ár	682

Saknæmi.

Manndráp af gáleysi	9, 33, 189
Bifreiðaslys talið stafa af gáleysi bifreiðarstjóra ..	33, 50, 94, 100, 136, 146, 294, 332, 627
Togaraskipstjóri játaði botnvörpuveiðar í landhelgi, en kvað þær hafa orðið að óvilja sínum, þar sem fyrir mælum hans um siglingu skipsins hafði eigi verið hlýtt	65
Manni dæmdar fóbætur fyrir tjón vegna gáleysisverks eða handvammur annars manns ..	73, 122, 168, 294, 332, 627, 702, 731, 777
Í vörusendingu til F frá útlöndum reyndist meira vörumagn en F hafði greint í innflutningsskýrslu. Af gögnum máls- ins varð ekki ráðið, að F hefði gegn betri vitund sagt rangt til um innihald sendingarinnar. Var hann sýknaður af ákæru um brot gegn 1. mgr. 36. gr. laga nr. 63/1937 og reglugerðarákvæðum	150
Fóbætur dæmdar vegna meiðsla og afleiðinga meiðsla, sem maður hlaut af árás annars manns	153, 354, 640
Líkur voru ekki leiddar að því, að áfengi, sem þrír menn fluttu í bifreið, væri eigi ætlað til sölu. Var þeim því dæmd refsing samkvæmt 19. gr. sbr. 42. gr. laga nr. 58/1954 ..	288

Samaðild.

Eigendur tveggja jarða deildu fyrir landamerkjadómi um eign- arrétt til eyrar í veiðiá. Eigandi þriðju jarðarinnar átti og land að ánni gegnt eyrinni. Dómur um eignarrétt til eyrarinnar skipti hann máli, sbr. 7. gr. laga nr. 15/1923 og 7. gr. laga nr. 112/1941. Þar sem honum hafði eigi verið veittur kostur á að gerast aðili málsins, sbr. 8. gr. laga nr. 41/1919, var héraðsdómur ómerktur og málinu vísað heim í hérað til löglegrar meðferðar og dómsálagningar af nýju	387
--	-----

Samningar.

Samkvæmt Nýrri jarðabók fyrir Ísland frá 1861 var Víkurtorf-an í Skagafirði talin 80 hundruð að dýrleika, þ. e. aðal-jörðin Vík 40 hundruð og hjáleigurnar Glæsibær og Ögmundarstaðir hvor 20 hundruð, en lendur þessara jarða lágu báðum megin Sæmundarár. Hinn 20. ágúst 1910 var landi Ögmundarstaða skipt úr torfunni, og kom í hlut þeirrar jarðar land bæði vestan og austan Sæmundarár. Landamerkjaskrá fyrir Glæsibæ var síðan gerð hinn 18. júní 1923, og var hún undirrituð af eiganda Víkur auk eiganda Glæsibæjar. Í landamerkjaskrá þessari er því lýst, að Glæsibær sé að fornu mati $\frac{1}{4}$ Víkurtorfunnar, tún og engi jarðanna séu úrskipt, en beutiland „sameiginlegt við Vík vestan Sæmundarár“. Með þessu ákvæði merkjaskrárinnar var eigandi Glæsibæjar talinn hafa fallið frá rétti til beutilands austan Sæmundarár. Hins vegar voru eigi leiddar að því sönnur, að hann hefði gefið upp rétt til þess, að við fullnaðarskipti milli Glæsibæjar og Víkur kæmi svo mikið beutiland vestan Sæmundarár í hlut Glæsibæjar, að beutiland þeirrar jarðar yrði að dýrleika $\frac{1}{3}$ hluti alls beutilands beggja jarðanna

1

Hinn 1. nóvember 1946 réð A kaupmaður B sem nemanda í húsasmíði. Var gerður námssamingur með aðiljum lögum samkvæmt. A hafði ekki kennsluréttindi í húsasmíði, en húsasmíðameistarin S, sem var í þjónustu A, hafði tekið að sér kennsluna, og undirritaði hann samninginn ásamt aðiljum. B hóf þegar námið, en 26. nóvember 1946 veiktist hann, og var hann að mestu óvinnufær þar til í ágústmánuði 1947. Hóf hann þá námið af nýju og vann undir handleiðslu S til 31. október 1947, er S fór úr þjónustu A. Eftir það var B í þjónustu A án tilsagnar í iðngrein sinni þar til á miðju ári 1949. Hvarf B þá frá störfum hjá A, rifti námssamningnum og krafðist skaðabóta vegna vanrækttrar kennslu. Gerðardómur, sem skipaður var samkvæmt 19. gr. laga nr. 100/1938, gerði A að greiða bætur, kr. 25.000.00, og málskostnað, kr. 3000.00. A neitaði greiðslu, og höfðaði B þá mál fyrir dómstólum til efnda gerðinni. A bar fyrir sig vanhæfi gerðardómanda og kvað röng sjónarmið lögð til grundvallar gerðinni. Hvorug þessara málsástæðna var á rökum reist, og var A dæmt að greiða nefndar fjárhæðir auk málskostnaðar fyrir dómstólum

56

Í marzmánuði 1953 sneri A sér til B, sem gert hafði sér að atvinnu sölu á notuðum bifreiðum, og bað hann að koma í verð fyrir sig tveimur notuðum bifreiðum. Bifreiðarnar voru síðan til sölu á vegum B, og seldust þær nokkru síðar á kr. 12.000.00 og kr. 26.000.00. Aðilja greindi nú á um,

hvað þeim hefði samizt um bifreiðarnar, en voru sam-
mála um, að samkomulag hefði verið, að A smíðaði handa
B húsgagnasamstæðu fyrir kr. 8.000.00, en B legði til á-
klæði, er A fékk í hendur skömmu síðar. B hélt því fram,
að A hefði selt honum bifreiðarnar á samtals kr. 25.000.00
gegn gjaldfresti á andvirðinu, unz bifreiðarnar seldust. Af
söluverði bifreiðanna hefði A fengið kr. 30.000.00, og auk
þess kvaðst B hafa greitt kr. 3.000.00, er A skuldaði C.
Samkvæmt þessu taldi B sig hafa innt af hendi að fullu
andvirði húsgagnanna og höfðaði mál til afhendingar þeirra
eða til vara endurheimtu andvirðis þeirra. A kvaðst hins
vegar hafa veitt B kost á bifreiðunum og umræddum hús-
gögnum fyrir samtals kr. 33.000.00, ef andvirðið greiddist
fyrir 7. apríl 1953. B hefði eigi greitt fyrir þann tíma, og
tilboð sitt þar með verið úr sögunni. Aðiljar höfðu ekki
gert með sér skriflegan samning. Tveir menn, sem voru
viðstaddir, er aðiljar ræddust við, töldu samkomulag hafa
orðið um, að B greiddi kr. 33.000.00 fyrir bifreiðarnar og
húsgögnin, en kváðust eigi hafa heyrt A áskilja sér ákveð-
inn gjalddaga. Að svo vöxnu máli og þar sem aðiljum hefði
verið innan handar að gera skriflegan samning, var eigi
talið sannað, að samkomulag aðilja hefði verið með öðrum
hætti en A lýsti því. Var hann því sýkn dæmdur að öðru
en því, að hann skyldi skila aftur áklæði því, er að fram-
an greinir

79

Samið var um, að v/s Sn drægi til Reykjavíkur v/s S, sem
lá með bilaða vél á Grundarfirði, fyrir dráttarlaun, kr.
12.000.00. Skipin lentu í ofviðri, og komst S í bráða hættu.
Hjálp, sem Sn veitti S í þessum hrakningum, var björgun
í merkingu 229. gr. siglingalaga nr. 56/1914 og lauk með
drætti á S til Ólafsvíkur. Fjárhæð björgunarlauna til
til handa Sn var ákveðin með hliðsjón af skyldum Sn sam-
kvæmt dráttarsamningnum, en þóknun fyrir drátt til Ólafs-
víkur var ákveðin kr. 6.000.00

106

A starfaði sem flugumferðarstjóri á Reykjavíkurflugvelli, að
því er virðist samkvæmt munnlegri, óákveðinni ráðningu.
Eftir viðræður A og annarra flugumferðarstjóra við flug-
stjórnvöld um kaup og kjör flugumferðarstjóranna, lýstu
þeir í bréfi til flugmálastjóra 16. október 1947 kröfum sín-
um, þ. á m. að fá skipunarbréf til starfans. Samningsum-
leitunum um þessi kjaramál lauk með því, að ráðherra gaf
þann 26. febrúar 1948 út skipunarbréf til handa A til starf-
ans frá 1. marz s. á., en uppsagnarfrestur skyldi samkvæmt
bréfinu „vera 6 mánuðir af beggja hálfu“. A tók við skip-
unarbréfi sínu og hélt áfram starfi án nokkurra athuga-
semnda um uppsagnarákvæðið. Með bréfi 24. nóvember 1951

vék ráðherra A úr starfi frá 1. desember s. á., en tilkynnti honum jafnframt, að honum yrðu greidd laun 6 mánuði. A taldi, að í viðræðum flugumferðarstjóra og flugstjórnvalda hefði verið ákveðið, að því aðeins mætti neyta uppsagnarákvæðisins af hendi stjórnvalda, að fellt yrði niður eða skert til muna fjárframlag Alþjóðaflugmálastofnunarinnar, því að svo komnu væri ríkissjóði um megn fjárhagslega að standa undir þessari flugþjónustu. Ósannað var, að ráðherra sá, er gaf skipunarbréfið út, hefði fallt á umrædd skilorð uppsagnarákvæðisins. Kröfum A um bætur vegna uppsagnarinnar var hrundið, þar sem 6 mánaða uppsagnarfrestur gildi gagnkvæmt samkvæmt skipunarbréfi hans 200

A seldi með kaupsamningi 6. febrúar 1954 B húshluta í Reykjavík með þeim kjörum, að B greiddi við undirskrift kaupsamnings kr. 55.000.00, en kaupverðið skyldi B að öðru leyti greiða með peningum á tilteknum gjalddögum, með því að taka að sér greiðslu skuldar samkvæmt skuldabréfi og loks með því að afhenda A til eignar tiltekin veðskuldabréf. Afsal átti að gefa út 15. október 1954, að fullnægðum skilyrðum samningsins, og loks var svo kveðið á, að hvor aðilja gæti vegna vanefnda hins rift samningnum eða krafizt bóta, kr. 100.00 á dag, unz úr yrði bætt, og yrði samningnum riftað, skyldi sá, er vanefnt hefði, greiða riftanda bætur, kr. 15.000.00. Mikilvægur dráttur varð á því, að B stæði í skilum samkvæmt kaupsamningnum, og tókst B ekki að færa sönnur á staðhæfingar sínar um, að greiðsludráttur hans hefði verið samþykktur af aðiljum, sem hlut áttu að máli. Krafa A um riftun kaupsamningsins var því tekin til greina gegn endurgreiðslu hans á fjárhæðum, er B hafði af hendi innt samkvæmt samningnum. Þá var og B dæmt að greiða A samningsbætur, eins og ákveðið var í samningi aðilja, en þær voru samkvæmt 35. gr. laga nr. 7/1936 færðar niður í kr. 5000.00, þar sem A hagnaðist á riftun samningsins vegna verðhækkunar á fasteignum 209

A veitti B með samningi 11. júlí 1924 leigurétt að baklóð hússins nr. 20 við Þórsgötu í Reykjavík og gangrétt um lóð þess húss út á nefnda götu. Á baklóðinni var síðan reist húsið nr. 20A, og við eigendaskipti að því húsi voru lóðarréttindi samkvæmt greindum samningi framseld með húsinu, en þess hins vegar ekki gætt, að þinglýsa samningnum sjálfum fyrr en 2. október 1952. Hinn 26. október 1926 afsalaði A húsinu nr. 20 við Þórsgötu, og er samningsins frá 11. júlí 1924 getið í því afsali. Í afsali til H 20. apríl 1940 er lóðarréttinda bakhússins hins vegar eigi getið, en fasteignasali, sem annaðist þá sölu, taldi sig hafa skýrt

H frá þeim. Með stefnu 18. marz 1953 höfðaði H fyrir merkjadómi Reykjavíkur mál gegn S, þáverandi eiganda hússins nr. 20A, og krafðist þess, að afmáður yrði úr veð-málabókum samningurinn frá 11. júlí 1924, en S gagn-stefndi til viðurkenningar réttindum samkvæmt því skjali. Er H keypti húsið nr. 20, var honum ljóst, að húsið nr. 20A var íbúðarhús, sem jafnan hafði verið búið í, og þar sem það stóð á upphaflegri lóð húss þess, er H hugðist kaupa, hafði hann ástæðu til að kynna sér, hvernig lóðar-réttindum þess væri háttað. Var eigi talið, að H hefði verið eða mátt vera grandlaus um tilvist lóðarréttinda S, enda þótt þeim væri ekki þinglýst. Var S því dæmd sýkna, en gild metin ákvæði gerningsins frá 11. júlí 1924 um lóðar-réttindi og umferðarrétt eiganda bakhússins 278

Þ seldi ríkissjóði eignar. og ábýlisjörð sína Holt í D-hreppi hinn 27. maí 1936, en með byggingarbréfi 10. september s. á. byggði ríkissjóður síðan Þ jörðina ævilangt og að honum látnum ekkju hans (J). Árið 1942 fluttust þau hjón frá Holti að Nikhóli í sömu sveit, enda voru þá orðin og yfir-vofandi spjöll á landi Holts vegna framkvæmda Vegagerð-ar ríkissjóðs og hús þar hrörleg orðin. Þetta sama ár andaðist Þ, en J hélt áfram búskap og nýtti Holt ásamt hinni nýju ábýlisjörð sinni. Leið svo fram til ársins 1952, en hinn 12. desember það ár byggði ráðherra J út af jörð-inni, vegna þess að hún fullnægði ekki ákvæðum ábúðar-laga um búsetu á jörðinni og nýtingu hennar. J mótmælti útbyggingunni, og að loknum vorverkum lét hún næsta ár hefja túnaslátt þar. Fékk ráðherra þá lagt lögbann við nýtingu jarðarinnar af hennar hendi. Í málinu kom það fram, að umboðsstjórn þjóðjarða hafði leyft Þ og síðan ekkju hans að halda byggingu á Holti þrátt fyrir brott-flutning þeirra af jörðinni. Þá var ósannað, að landsnytjar jarðarinnar hefðu rýrnað í búskapartíð J. Að svo vöxnu máli var útbygging ráðherra ógild metin og lögbann hans úr gildi fellt 327

M tók við störfum póstaðgreiðslumanns í Vestmannaeyjum hinn 1. ágúst 1946. Á árinu 1951 undirrituðu tíu menn ábyrgðar-skjal, þar sem þeir skuldbundu sig til að greiða póstsjóði tiltekna fjárhæð, ef vanskil yrðu á póstfé af hendi M. M varð á árinu 1952 uppvís að sjóðþurrð, og krafðist póststjórnin þá greiðslu úr hendi ábyrgðarmannanna. Þeir töldu hins vegar, að póststjórninni hefðu verið kunn fjár-þrot M, er hún veitti ábyrgðarskjali þeirra viðtöku, og ættu þeir því að vera óbundnir af ábyrgðaryfirlýsingu sinni. Ósannað var, að póststjórninni hefðu verið kunn fjárþrot M, og var sýknukröfu ábyrgðarmannanna þegar af þeirri

- ástæðu hrundið. Talið var eðlilegast að skýra ósamhljóða ákvæði ábyrgðarskjalsins á þann veg, að ábyrgðin væri pro rata 392
- K húsgagnabólstrari réðst með samningi 3. júní 1953 til starfa hjá trésmiðjunni V um tveggja ára skeið frá 1. ágúst s. á. að telja. Af beggja hálfu skyldi samningur aðilja síðan vera uppsegjanlegur með mánaðar fyrirvara, en fram- lengjast ella um eitt ár í senn. Með bréfi til V 29. júlí 1953 tilkynnti K, að hann gæti ekki staðið við samninginn, og kom hann samkvæmt því ekki til starfa hjá V. Af hendi K voru ekki leiddar í ljós neinar lögmætar ástæður til riftunar samningsins, er talin var hafa bakað V fjár- tjón. Samkvæmt þessu var K dæmt að greiða V bætur, kr. 6000.00 566
- Fiskiðjuver ríkisins (F) samdi við h/f I á þann veg, að F greiddi allan kostnað af útgerð vélbáts á vertíð, þar á meðal mannakaup. Kaupgreiðslur voru jafnóðum færðar h/f I til skuldar, en er kaup var greitt að fullu, lét F sjó- menn framselja sér kaupkröfurnar. Sjóveðréttur gat eigi fylgt framsöllum þessum til F, enda máttu sjómenn eigi í vertíðarlok framselja sjóveðrétt, er þeir áttu ekki þá ... 601
- Hinn 12. nóvember 1952 gerðu F og Kaupfélag Reykjavíkur og nágrennis (Kron) leigusamning um verzlunar-, skrif- stofu- og íbúðarhúsnæði í húsi F í Reykjavík. Leiga eftir húsnæðið var ákveðin kr. 20.000.00 á mánuði. Var leigu- fjárhæðin „miðuð við byggingarvísitölu í Reykjavík haustið 1951“. Skyldi endurskoða leigufjárhæðina um hver áramót og hún þá taka „breytingum í samræmi við síðustu bygg- ingarvísitölu“. Vísitala byggingarkostnaðar í Reykjavík, sbr. lög nr. 87/1943, fyrir tímabilið frá 1. október 1950 til 20. september 1951 var 674 stig, og var sú vísitala birt í nóvemberhefti Hagtiðinda 1951. Sama vísitala ársins 1952 reyndist hins vegar 790 stig. Samkvæmt þessu krafðist F 17.2% hækkunar leigumálans. Fyrirsvarsmenn Kron litu hins vegar svo á, að miða bæri endurskoðun leigufjárhæð- arinnar við vísitölu, sem reiknuð væri sérstaklega fyrir 1. október 1951 og 1. október 1952 og næmi þannig reiknuð 769 og 797 stigum. Talið var, að skýra bæri samning aðilja, að því er varðaði vísitölu, á þann veg, að miða bæri við þá vísitölu, sem reiknuð var samkvæmt lögum af þar til bærum aðilja, og voru kröfur F því teknar til greina 605
- B, sem sá um útgerð tveggja vélbáta, fékk J til að framkvæma ýmsar viðgerðir á bátunum. Enn fremur gerði J við mið- stöðvarketil samkvæmt beiðni B. Er B var krafinn greiðslu fyrir verk þessi, kvaðst hann einungis vera starfsmaður h/f V, sem ætti vélbátana og bæri að greiða viðgerðarkostn-

- að á þeim, og bróður sinn, H, er miðstöðvarketilinn ætti, kvað hann eiga að borga kostnað af viðgerð á honum. Atvik þóttu eigi benda til þess, að J hafi mátt vera ljóst, að umrædd verk hefðu eigi verið unnin í þágu B, sem um þau hafði beðið, og var B því dæmt að greiða kostnað af þeim 651
- S seldi V hluta húss hinn 10. marz 1950, og tókst S jafnframt á hendur að múrhúða útveggi hússins V að kostnaðarlausu. Er V seldi húshluta sinn sumarið 1952, hafði S enn eigi framkvæmt múrhúðunina, og framseldi V kaupanda því kröfu sína til þessa verks. V taldi húsið mundu hafa selzt herra verði, ef múrhúðun hefði verið lokið, er sala fór fram, og krafði S bóta af því efni. En hvorki hafði S lofað framkvæmd verksins innan tiltekins tíma né heldur hafði honum, svo sannað væri, verið settur frestur til að lúka því. Var krafa um fébætur því eigi tekin til greina 723
- K fékk í ársbyrjun 1947 innflutningsleyfi fyrir bifreiðargrind í langferðabifreið. Hinn 24. febrúar s. á. gerðu K og Keflavíkurhreppur með sér samning þess efnis, að hreppurinn fengi nefnt leyfi K, en hann skyldi í þess stað fá sams konar bifreiðargrind samkvæmt fyrsta leyfi hreppsins á því eða næsta ári. Fyrir atbeina hreppsins fékk K síðan bifreiðargrind, sem var afhent honum fyrir 5. maí 1948. K tók þá við grindinni án áskilnaðar um bætur vegna dráttar á efndum af hendi hreppsins. Gat hann því eigi síðar krafizt slíkra bóta 756

Samningsbætur. Sjá féviti.

Samvinnufélög.

- Kaupfélag gaf eigi um útsvarsár „glögga skýrslu um viðskipti sín við utanfélagsmenn“ í skilningi 6. gr. laga nr. 66/1945. Niðurjöfnunarnefnd byggði því útsvarsálagningu á félagið á áætlun. Eigi var sýnt fram á, að nefndin hefði við ákvörðun útsvarsfjárhæðarinnar farið út fyrir lögleg mörk. Bar því að framkvæma lögtak til heimtu útsvarsins 752

Sératkvæði.

- Einn dómenda Hæstaréttar greiðir sératkvæði í máli um endurheimtu söluskatts 161
- Tveir dómenda Hæstaréttar greiða sératkvæði um réttarfarsvitur 235
- Tveir dómenda Hæstaréttar greiða sératkvæði um vitnaskyldu 260
- Einn dómenda Hæstaréttar greiðir sératkvæði um réttarfarssekt 457
- Tveir dómenda Hæstaréttar greiða sératkvæði í skaðabótamáli 627
- Einn dómenda Hæstaréttar greiðir sératkvæði í kærumáli varðandi birtingu ákæruskjals 669

Tveir dómenda Hæstaréttar greiða sératkvæði í máli til heimtu bjarglauna	789
--	-----

Siðferðisbrot. Sjá skírlífisbrot.

Siglingadómur.

Siglingadómur dæmir í opinberu refsímáli út af ákæru um brot á ákvæðum siglingalaga nr. 56/1914 og 215. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940	189
--	-----

Siglingar.

Hinn 26. janúar 1955, um kl. 1830, strandaði togarinn Egill rauði undir Grænuhlíð við Ísafjarðardjúp. Fimm menn af 34 manna áhöfn fórust, og skipið ónýttist á skömmum tíma. Hafði skipið leitað á þessar slóðir vegna óveðurs á miðunum og stöðvazt nefndan dag kl. 1430 tæpa sjómílu innan við Rít, en réttar tvær sjómílu frá landi. Samkvæmt ákvörðun skipstjóra var færeyskur skipverji, sem hafði erlend skipstjórannarréttindi, vaktformaður á stjórnþalli, frá kl. 1530 nefndan dag og þar til skipið strandaði. Af skipstjórannarmönnum átti skipstjóri vakt frá kl. 1230 til kl. 1830, en þann tíma dvaldi hann lengst af í íbúð sinni. Síðdegis var veður þarna í grennd samkvæmt athugunum Veðurstofunnar NE 8, snjócoma, skyggni 7—8 km og mikill sjór. Á leið til kvöldverðar um kl. 1800 kom skipstjóri á stjórnþall, og kveðst hann þá hafa gefið fyrirmæli um siglingu skipsins. Eftir kvöldverð kom skipstjóri enn á stjórnþall, og er hann sá ekki ljós skipa í grennd, gaf hann fyrirmæli um stöðvun vélar og setti ratsjá skipsins í gang, en rétt í þann mund tók skipið niðri. Tilraunir til að losa skipið báru ekki árangur, súð þess rifnaði og brátt brotnaði það þvert yfir í tvennt. Fjórir skipverjar fórust þegar, en aðrir komust á stjórnþall. Höfðust þeir við þar og gátu enga björg sér veitt af sjálfsdáðum. Milli kl. 0900 og kl. 1000 næsta dag hófst björgun skipverja í björgunarstól yfir í v/b Andvara, sem kominn var á vettvang, og um kl. 1400 sama dag hófst björgun einnig til lands. Einn skipverja, færeyskur maður, féll útbyrðis á leið í björgunarstólinn og druknaði. Aðrir björguðust. Skylt var, að einhver skipstjórannarmanna, skipstjóri eða stýrimaður, væri ávallt á stjórnþalli varðtíma þann, sem áður greinir. Skipverji sá, er settur var þá til varðgæzlu, hafði að visu erlent skipstjórapróf, en var ókunnugur á þessum slóðum og kunni hvorki að fara með ratsjá né dýptarmæli skipsins. Var því hvorugt þessara tækja notað, þótt þess væri brýn þörf, eins og á stóð. Þá bar skipstjóra að kynna sér rækilega fyrri siglingu skipsins og fararstað þess,

er hann gaf fyrirmæli sín kl. 1800. Með vanrækslu skyldu-
starfa þótti skipstjóri eiga sök á strandi skipsins og mann-
skaða þeim, sem af því hlauzt. Var honum dæmt fangelsi 6
mánuði og svipting skipstjóraréttinda 3 ár samkvæmt 261.
gr. og 264. gr. laga nr. 56/1914, 6. gr. laga nr. 40/1930 og
215. gr. laga nr. 19/1940 189

Sjó- og verzlunardómur.

Mál til greiðslu bjarglauna	106, 142, 221, 789
Mál til heimtu slysabóta	122
Mál til heimtu á kaup skipverja	233
Mál til heimtu tryggingarbóta	305, 609
Mál til heimtu skaðabóta vegna heimildarlausrar afhendingar vörusendingar	570

Sjóslýs. Sjá björgun, siglingar.

Sjóveð.

Sjóveðréttur dæmdur til tryggingar greiðslu björgunarlauna	106, 142, 221, 789
Sjóveðréttur dæmdur til tryggingar greiðslu á slysabótum ..	122
Fiskiðjuver ríkisins (F) samdi við h/f I um, að F greiddi allan kostnað af útgerð vélbáts hlutafélagsins á vertíð, þar á með- al mannakaup. Kaupgreiðslur voru síðan færðar h/f I til skuldar jafnóðum, en er kaup var að fullu greitt, lét F skip- verja framselja sér kaupkröfurnar. Sjóveðréttur gat ekki fylgt framsölum þessum til F, enda máttu sjómenn eigi í vertíðarlok framselja sjóveðrétt, er þeir áttu ekki þá 601	

Skaðabætur.

a) Vegna vanefnda á samningi.

Hinn 1. nóvember 1946 réð A kaupmaður B sem nemanda í húsa-
smíði. Var gerður námssamningur með aðiljum lögum sam-
kvæmt. A hafði ekki kennsluréttindi í húsasmíði, en húsa-
smíðameistarinn S, sem var í þjónustu A, hafði tekið að
sér kennsluna, og undirritaði hann samninginn ásamt aðilj-
um. B hóf þegar námið, en 26. nóvember 1946 veiktist
hann, og var hann að mestu óvinnufær þar til í ágústmán-
uði 1947. Hóf hann þá námið af nýju og vann undir hand-
leiðslu S til 31. október 1947, er S fór úr þjónustu A. Eftir
það var B í þjónustu A án tilsagnar í iðngrein sinni þar
til á miðju ári 1949. Hvarf B þá frá störfum hjá A, rifti
námssamningnum og krafðist skaðabóta vegna vanrækrar
kennslu. Gerðardómur, sem skipaður var samkvæmt 19. gr.
laga nr. 100/1938, gerði A að greiða bætur, kr. 25.000.00, og
málkostnað, kr. 3.000.00. A neitaði greiðslu, og höfðaði B

- pá mál fyrir dómstólum til efnda gerðinni. A bar fyrir sig vanhæfi gerðardómandanna og kvað röng sjónarmið lögð til grundvallar gerðinni. Hvorug þessara málsástæðna var á rökum reist, og var A dæmt að greiða nefndar fjárhæðir auk málskostnaðar fyrir dómstólum 56
- A starfaði sem flugumferðarstjóri á Reykjavíkurflugvelli, að því er virðist samkvæmt munnlegri óákveðinni ráðningu. Eftir viðuræður A og annarra flugumferðarstjóra við flugstjórnvöld um kaup og kjör flugumferðarstjóranna, lýstu þeir í bréfi til flugmálastjóra 16. október 1947 kröfum sínum, þ. á m. að fá skipunarbréf til starfans. Samningsumleitunum um þessi kjaramál lauk með því, að ráðherra gaf þann 26. febrúar 1948 út skipunarbréf til handa A til starfans frá 1. marz s. á., en uppsagnarfrestur skyldi samkvæmt bréfinu „vera 6 mánuðir af beggja hálfu“. A tók við skipunarbréfi sínu og hélt áfram starfi án nokkurra athugasemda um uppsagnarákvæðið. Með bréfi 24. nóvember 1951 vék ráðherra A úr starfi frá 1. desember s. á., en tilkynnti honum jafnframt, að honum yrðu greidd laun 6 mánuði. A taldi, að í viðuræðum flugumferðarstjóra og flugstjórnvalda hefði verið ákveðið, að því aðeins mætti neyta uppsagnarákvæðisins af hendi stjórnvalda, að fellt yrði niður eða skert til muna fjárframlag Alþjóðaflugmálastofnunarinnar, því að svo komnu væri ríkissjóði um megn fjárhagslega að standa undir þessari flugþjónustu. Ósannað var, að ráðherra sá, er gaf skipunarbréfið út, hefði fallið á umrætt skilorð uppsagnarákvæðisins. Kröfum A um bætur vegna uppsagnarinnar var hrundið, þar sem 6 mánaða uppsagnarfrestur gildi gagnkvæmt samkvæmt skipunarbréfi hans 200
- A seldi með kaupsamningi 6. febrúar 1954 B húshluta í Reykjavík með þeim kjörum, að B greiddi við undirskrift kaupsamnings kr. 55.000.00, en kaupverðið skyldi B að öðru leyti greiða með peningum á tilteknum gjalddögum, með því að taka að sér greiðslu skuldar samkvæmt skuldabréfi og loks með því að afhenda A til eignar tiltekin veðskuldabréf. Af-sal átti að gefa út 15. október 1954, að fullnægðum skilyrðum samningsins, og loks var svo kveðið á, að hvor aðilja gæti vegna vanefnda hins rift samningnum eða krafizt bóta, kr. 100.00 á dag, unz úr yrði bætt, og yrði samningnum riftað, skyldi sá, er vanefnt hefði, greiða riftanda bætur, kr. 15.000.00. Mikilvægur dráttur varð á því, að B stæði í skilum samkvæmt kaupsamningnum, og tókst B ekki að færa sönnur á staðhæfingar sínar um, að greiðsludráttur hans hefði verið samþykktur af aðiljum, sem hlut áttu að máli. Krafa A um riftun kaupsamningsins var því tekin til greina gegn endurgreiðslu hans á fjárhæðum, er B hafði af hendi

innt samkvæmt samningnum. Þá var og B dæmt að greiða A samningsbætur, eins og ákveðið var í samningi aðilja, en þær voru samkvæmt 35. gr. laga nr. 7/1936 færðar niður í kr. 5.000.00, þar sem A hagnaðist á riftun samningsins vegna verðhækkunar á fasteignum 209

K húsgagnabólstrari réðst með samningi 3. júní 1953 til starfa hjá trésmiðjunni V um tveggja ára skeið frá 1. ágúst s. á. að telja. Af beggja hálfu skyldi samningur aðilja síðan vera uppsegjanlegur með mánaðarfyrirvara, en framlengjast ella um eitt ár í senn. Með bréfi til V 29. júlí 1953 tilkynnti K, að hann gæti ekki staðið við samninginn, og kom hann samkvæmt því ekki til starfa hjá V. Af hendi K voru ekki leiddar í ljós neinar lögmætar ástæður til riftunar samningsins, er talin var hafa bakað V fjártjón. Samkvæmt þessu var K dæmt að greiða V bætur, kr. 6.000.00 566

Hlutfélagið S á Akureyri sendi hlutfélaginu Ö í Reykjavík á vegum Skipaútgerðar ríkisins tvær vörusendingar veturinn 1950 til 1951. Fyrir andvirðinu gaf S út ávísanir á Ö og seldi þær útibúi Landsbanka Íslands á Akureyri. Jafnframt afhenti S útibúinu fylgibréf um vörurnar, sem umboðsmaður skipaútgerðarinnar hafði gefið út. Ö neitaði að greiða ávísanir þessar, en skipaútgerðin afhenti því hins vegar vörurnar eigi að síður. Nefnd fylgibréfa voru heimildarskjöl, og veitti handhöfn þeirra bankanum rétt til að setja það að skilyrði fyrir afhendingu varanna til Ö, að andvirði þeirra væri greitt. Að svo vöxnu máli var skipaútgerðinni dæmt að greiða bankanum fjárhæðir ávísananna 570

S seldi V hluta húss hinn 10. marz 1950, og tókst S jafnframt á hendur að múrhúða útveggi hússins V að kostnaðarlausu. Er V seldi húshluta sinn sumarið 1952, hafði S enn eigi framkvæmt múrhúðunina, og framseldi V kaupanda því kröfu sína til þess verks. V taldi húsið mundu hafa selzt herra verði, ef múrhúðun hefði verið lokið, er sala fór fram, og krafði S bóta af því efni. En hvorki hafði S lofað framkvæmd verksins innan tiltekins tíma né heldur hafði honum, svo sannað væri, verið settur frestur til að lúka því. Var krafa um fébætur því eigi tekin til greina 723

K fékk í ársbyrjun 1947 innflutningsleyfi fyrir bifreiðargrind í langferðabifreið. Hinn 24. febrúar s. á. gerðu K og Keflavíkurhreppur með sér samning þess efnis, að hreppurinn fengi nefnt leyfi K, en hann skyldi í þess stað fá sams konar bifreiðargrind samkvæmt fyrsta leyfi hreppsins á því eða næsta ári. Fyrir atbeina hreppsins fékk K síðan bifreiðargrind, sem var afhent honum fyrir 5. maí 1948. K tók þá við grindinni án áskilnaðar um bætur vegna dráttar á efndum

af hendi hreppsins. Gat hann því eigi síðar krafizt slíkra bóta 756

b) *Utan samninga.*

- Aðfaranótt 28. febrúar 1955 tók A, sem var með áfengisáhrifum, án heimildar eiganda bifreið, ók henni gálauslega og olli á henni skemmdum. Eigandi krafðist ekki saksóknar vegna hinna ófrjálsu nota bifreiðarinnar, en eftir kröfu hans voru honum dæmdar bætur fyrir spjöllin úr hendi A í máli ákærvaldsins gegn A fyrir brot á áfengislögum og umferðarlöggjöf 50
- A, sem dæmd var refsing samkvæmt 248. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 fyrir að taka á leigu bifreið án þess að hafa fé til greiðslu leigugjaldsins, jafnframt dæmt að greiða það umráðamanni bifreiðarinnar 50
- Konan A var í myrkri og þungbúnu veðri á göngu í Reykjavík. Er hún var stödd á gangstétt móts við Þjóðleikhúsið í grennd við ljósastaur, féll hún skyndilega í holu í gangstéttinni, sem myndast hafði við það, að starfsmenn Rafmagnsveitu Reykjavíkur höfðu í sambandi við viðgerð ljósastausins tekið upp nokkrar hellur úr gangstéttinni án þess að setja þær á sinn stað aftur eða hættumerki við staurinn, en ljós logaði ekki á ljóskeri hans. Hlaut A í fallinu nokkur meiðsl, og skemmdir urðu á fötum hennar. Gangstétt sú, sem hér var um að tefla, var vel gerð og slétt, að undanskilinni holu þeirri, sem slysinu olli. Átti A að mega treysta því, að umferð um gangstéttina væri hættulaus vegfarendum, þar eð engin viðvörðunarmerki höfðu verið sett upp. Var Rafmagnsveitu Reykjavíkur samkvæmt þessu dæmt að bæta tjón A að fullu 73
- A hafði ókeypis far með löggæzlubifreið, er var við eftirlit á vegum úti. Fyrir mistök löggæzlu Manns, sem ók bifreiðinni, valt hún út af veginum. Hlaut A meiðsl og krafðist bóta úr ríkissjóði. En þar sem flutningur A var eigi framkvæmd löggæzlustarfa né í svo nánú sambandi við hann, að ríkissjóður yrði talinn ábyrgur til fébóta fyrir meiðsli A, var krafa A eigi tekin til greina 94, 100
- Hinn 2. júní 1951 var b/v Jón forseti að draga inn vörpu sína út af Garðskaga. A háseta var ætlað það verk að festa framhlerann, er hann kom í gálga, með keðju, sem til þess var notuð. Er A vann að því að renna gálgakeðjunni í gegnum hlerahöldin, dróst hlerinn nokkuð upp, og við það festist þumalfingur hægri handar A milli hlerahaldanna. Hrópaði A þá og bað um, að hlerinn yrði látinn síga. Gaf þá skipstjóri, sem var á stjórnþalli, um það fyrir-mæli 2. stýrimanni, er stjórnaði togvindunni, en hún var í hemlum og skipt áfram með nokkrum gufuþrýstingi til

viðhalds. Til þess að hægt væri að slaka hleranum, varð að skipta vindunni aftur á bak, en meðan öryggisfesting var losuð af skiptistönginni, kvað 2. stýrimaður átak hemlanna hafa minnkað, vandan þá unnið lítið eitt áfram og hlerinn dregist upp. Við þetta gengu gálgahöldin upp á gálgahjólið og hönd A klemmdist milli hjólsins og haldanna. Lemstraðist höndin svo mjög, að taka varð hana af ofan úlnliðar. Var sú aðgerð framkvæmd hinn 3. júlí 1951. Varanleg örorka A var hinn 2. júní 1952 metin 60%. Talið var samkvæmt gögnum málsins, að A hefði í umrætt skipti beitt sömu handtökum sem venja var til á skipinu, án þess að það sætti aðfinnslum skipstjórnarmanna, en slysið mætti hins vegar rekja til mistaka skipverja þeirra, er vindunni stjórnuðu. Samkvæmt þessu og því, að starfi A fylgdi hætta, var eiganda skipsins dæmt að bæta A tjón hans að fullu 122

A rotaðist undan höfuðhöggi B, og úr honum brotnuðu tvær tennur. Í opinberu máli var B dæmt að greiða A skaðabætur 153

A stal 200 krónum í peningum. Í opinberu máli var honum dæmt að endurgreiða fjárhæðina 157

Í septembermánuði 1949 var á vegum ríkissjóðs unnið að smíði brúar yfir Múlaá í Skriðdal. Fallhamri hafði verið komið fyrir úti í ánni, 900 kg að þyngd, og var hann notaður til að reka niður í árbotninn staura, er verða skyldu undirstaða brúarstöpla. Umhverfis fallhamarsásinn var vinnupallur, gerður af viðarborðum á bitum, er hvíldu á stoðum í árbotninum. Fallhamrinum var lyft með vélknúnni vindu á árbakkanum, og gaf verkstjóri vindumanni merki um, er hefja skyldi lyftingu hamarsins og hætta henni. Eitt sinn, er unnið var með hamrinum, var starfsmaður við brúargerðina (A) staddur á nefndum vinnupalli. Verkstjóri, sem gætti fallhamarsins, kallaði þá til A og bað hann rétta sér járnkarl, er lá þar á pallinum. A tók járnkarlinn og bjóst til að færa verkstjóra hann, en missti þá jafnvægi, og til þess að verjast falli, greip hann hægri hendi um enda staurisins, sem þá var verið að reka niður. Lenti höndin milli hamarsins, sem þá féll niður, og stauris. Tók af alla fingur handarinnar, aðra en litla fingur, og allt upp á miðhandarbein. Sáraumbúðir og lyf voru engin á vinnustað, og var A ekið sárþjáðum klukkutíma leið til læknis að Egilsstöðum, þar sem búð var til bráðabirgða um sár hans. Síðan dvaldist hann um skeið í sjúkrahúsi á Seyðisfirði. Loks var framkvæmd á honum mikil skurðaðgerð í Kaupmannahöfn, og linnti þá þrautum í hendinni. Varanleg örorka A var metin 47%, en með öllu var hann óvinnufær fram í ágústmánuð 1950. Orsök slyssins

- var talin annað tveggja hálka á vinnupallinum eða skriður lausra borða í honum. Var ríkissjóði því dæmd óskoruð ábyrgð á tjóni A og greiðsla skaðabóta, samtals að fjárhæð kr. 196.274.19 168
- Í októbermánuði 1944 hóf A bifreiðarstjóri akstur bifreiða hjá Strætisvögnum Reykjavíkur. Ók hann bifreiðum bæði með olíu- og benzínhreyflum, þ. á m. tveimur tilgreindum bifreiðum, sem haldnar voru að sögn A m. a. þeim annmörkum, að gasloft frá hreyflunum barst í stýrishús þeirra. Í ársbyrjun 1945 tók A að kenna sjúkleiks, er lýsti sér sem höfuðverkur, magnleysi og svimi. Leiddu þessi veikindi til þess, að A lét af störfum hinn 13. september 1945, þar sem hann taldi sig ekki lengur færan til bifreiðaaksturs, enda hafði hann eitt sinn sofnað við stýrið. Stundaði A síðan ýmsa vinnu næstu ár, en virðist eigi hafa getað unnið að staðaldri. Vorið 1947 krafðist hann bóta úr bæjarsjóði Reykjavíkur, þar sem hann hefði hlotið heilsutjón af ólofti í bifreiðum bæjarins, en þessari kröfu hans var synjað. Hinn 11. febrúar 1948 vottaði sérfróður læknir um tauga- og geðsjúkdóma, sem rannsakað hafði A, að hann hefði þegar fengið grun um, að um væri að ræða varanlega kolsýringseitrun, og síðan sannfærzt betur um, að svo væri. Annar sérfróður læknir rannsakaði A því næst í marzmánuði 1949. Taldi hann sjúkrasögu A benda til kolsýringseitrunar, en rannsóknir sönnuðu þó eigi til hlítar, að sjúkdómseinkenni hans væru afleiðing slíkrar eitrunar. A höfðaði síðan mál gegn bæjarsjóði Reykjavíkur með stefnu 12. september 1949 til greiðslu bóta vegna heilsutjóns síns, og með úrskurði héraðsdóms 31. janúar 1951 var málið lagt fyrir Læknaráð til umsagnar. Í ályktun ráðsins segir, að ekki yrði séð, að A hefði nokkru sinni orðið fyrir kolsýringseitrun og að heilsuleysi hans verði ekki talið sennileg afleiðing af öikumannstarfi hans hjá Strætisvögnum Reykjavíkur. Að svo vöxnu máli þótti ósannað, að kolsýringseitrun í starfi A hefði leitt til sjúkleika hans, og var dómkrafa hans því ekki tekin til greina 177
- Manni, sem sekur var um innbrotspjófnað, dæmt að greiða bætur fyrir hússpjöll og stolna muni 227
- Hinn 1. nóvbr. 1951, um klukkan 2100, varð árekstur á þjóðveginum í Öxnadalshólum milli vörubifreiðarinnar A 331 og farþegabifreiðarinnar R 4715, er tók 26 farþega. Var R 4715 á leið til Akureyrar, en A 331 kom á móti henni. Lögreglumenn mældu breidd vegarins, þar sem áreksturinn varð, og reyndist hún 4.15 m, en á hól um 60—70 m sunnar eru útskot á veginum. Ökumaður bifreiðarinnar A 331 kveðst hafa stöðvað bifreið sína, er hann sá, að hann mundi ekki ná nefndum út-

- skotum, áður en hina bifreiðina bæri að. Stóð hún því kyrr og var með fullum ljósum, er áreksturinn varð. Á henni urðu litlar skemmdir við áreksturinn. Ökumaður R 4715 skýrði svo frá, að hann hefði eigi orðið var A 331, fyrr en hann var kominn fram hjá útskotunum. Hafi hann þá skipt í lægra ganghraðastig og hemlað, eins og hann þorði vegna hálku á veginum, en ljós A 331 hafi verið svo sterk, að hann sá illa fram á veginn. Er bifreiðarnar rákust á, valt R 4715 út af veginum, farþegar í bifreiðinni meiddust og spjöll urðu á bifreiðinni. Bifreiðin R 4715 var keðjulaus, og athugun leiddi í ljós, að ljós A 331 voru rangstæð. Eigandi R 4715 krafðist bóta af eiganda A 331, sem dæmt var að bæta tjónið að $\frac{1}{3}$ hluta, enda var hann samkvæmt málflutningi sínum í héraði talinn vilja setta sig við þau úrslit 294
- Hinn 3. október 1953, klukkan 2030, hélt konan A ásamt móður sinni í strætisvagni frá Hafnarfirði áleiðis að Silfurtúni. Af ókunnugleika fóru þær of snemma úr vagninum og hugðust ganga það sem eftir var í áfangastað. Héldu þær nú austur veginn vinstra megin, og gekk A innar á veginum. Er þær höfðu stutt gengið, ók bifreið, sem kom á eftir þeim, aftan á þær með þeim afleiðingum, að A beið bana. Bifreið sú, er slysinu olli, var á vegum varnarliðs Bandaríkjanna, og var ökumaður hennar talinn eiga alla sök á slysinu. Ríkissjóði, sem játaði fébótaábyrgð sinni, sbr. 2. tl. 12. gr. fylgiskjals laga nr. 110/1951, var dæmt að greiða börnum hennar og eiginmanni bætur 332
- A dæmt að greiða bætur fyrir tvær vínfloskur, sem hann hafði slegið eign sinni á 348
- I var í opinberu máli dæmt að greiða bætur konu, sem hann hafði gert tilraun til að nauðga og veitt mikla áverka 354
- Þremur mönnum, sem sekir voru um rán, dæmt að greiða skaðabætur 354
- Tveimur mönnum, sem rændu mann og veittu honum stórkostlega áverka, dæmt að greiða honum fébætur fyrir atvinnutjón, þjáningar og beinan kostnað 354
- Hinn 27. júní 1953 fékk J vörubifreið lánaða hjá K til ökuferðar og bifreiðarstjóra til að stjórna henni. Var síðan lagt upp, og tóku þeir J og K ásamt fleira fólki sér far með bifreiðinni. Var J meðal annarra á palli bifreiðarinnar, þar sem nokkrum umbúnaði hafði verið komið fyrir til hagræðis og öryggis þeim farþegum. Í þessari ökuför féll J af bifreiðinni og hlaut lemistur, er leiddu hann til bana. Ekkja hans höfðaði fyrir sína hönd og barna sinna skaðabótamál gegn eiganda bifreiðarinnar og ökumanni. Bifreiðin var umrætt skipti eigi til afnota fyrir almenning gegn borgun, og fór því um skaðabótaskyldu eigandans eftir almennum reglum,

sbr. 2. mgr. 34. gr. laga nr. 23/1941. Á sama hátt fór um skaðabótaskyldu ökumanns, sbr. 3. mgr. 35. gr. sömu laga. Leitt var í ljós, að J hafði sleppt taki á reipi, sem farþegum þeim, er á palli voru, var ætlað að halda sér í, án þess að akstur bifreiðarinnar ylli þar nokkru um, svo sannað væri. Þetta leiddi hins vegar til falls J af bifreiðinni og bana hans. Samkvæmt þessu voru eigi efni til að taka til greina skaðabótakröfur þær, sem um var að tefla 578

Hinn 6. júlí 1953, klukkan tæplega 0530, varð árekstur milli bifreiðanna X351 og R 5582 með þeim afleiðingum, að bandarískur maður (M), farþegi í bifreiðinni R 5582, hlaut slík lemskur, að hann andaðist skömmu síðar. Árekstur þessi varð á Reykjanesbraut. Var X 351 á leið til Reykjavíkur, en R 5582 á leið til Keflavíkur. Orsök slyssins reyndist sú, að ökumaður X 351 sveigði án nokkurs tilefnis til hægri í veg fyrir hina bifreiðina, og varð þá áreksturinn. Að svo vöxnu máli taldist ökumaður X 351 eiga alla sök á árekstrinum. M var kvæntur maður, og krafðist ekkja hans (S) bóta úr hendi eiganda X 351 vegna missis eiginmanns síns. Er M andaðist, var hann í þjónustu erlendra verktaka á vegum varnarliðs Bandaríkjanna á Keflavíkurflugvelli. Hafði hann ráðizt til þess starfa hinn 27. maí 1953, eða 5 vikum áður en hann lézt. Eigi var leitt í ljós, að M hefði haft nema um 1150 dollara tekjur á árunum 1945 til 1953. Hins vegar hafði S allt þetta tímabil rekið verzlun og saumastofu. Námu hreinar tekjur af þeim atvinnurekstri árið 1953 samkvæmt skattaframtali fyrir það ár kr. 41.360.68. Eigi kom fram, að M hefði starfað fyrir fyrirtæki þetta, en sýnt þótti, að hjónin hefðu að mestu haft framfæri sitt af rekstri þess. S voru dæmdar bætur, að fjárhæð kr. 70.000.00, fyrir röskun á stöðu og högum vegna missis eiginmanns síns og svo fyrir fjártjón, er samkvæmt gögnum málsins gat ekki talizt mikið, þegar litið var til atvinnuhátta mannsins, meðan hjúskapur þeirra stóð 627

V húsmiður í Reykjavík var staddur heima hjá sér, er hann heyrði mann kominn inn í anddyri íbúðar sinnar. Er V hugaði að þessu, var þar kominn innheimtumaður (G), er kvaðst hafa gengið í bæinn, með því að dyrbjalla var óvirk og útidyr ólæstar. V kvaðst hafa beðið G að bíða utan dyra, meðan hann sækti peninga til greiðslu reiknings, er G hafði meðferðis, en G hefði þá ráðizt á hann, slegið hann og hrint honum. G kvað V hafa ýtt sér út úr húsinu, og hefði hann þá rekið hnefa í bringu V og hrundið honum frá sér. Eftir þessa atburði vottaði læknir um bólgu og mar á brjósti V. Þótti sannað, að V hefði hlotið ákomu þessa í nefndri viðureign, og voru honum dæmdar fébætur úr hendi G 640

- Hinn 25. ágúst 1951 lá b/v G við bryggju, þar sem skipað var upp úr honum. Að uppskipun lokinni, þurfti að snúa skipinu. Var tekið að vinna að því laust eftir kl. 2230, er dimmt var af nóttu, en ljós voru á skipi og bryggju. Skipstjóri var á stjórnþalli, 1. stýrimaður ásamt tveimur hásetum á hvalbak og 1. vélstjóri einn við vélgæzlu í vélarrúmi. Skömmu áður en hér var komið, hafði 1. vélstjóri komið á stjórnþall. Taldi skipstjóri hann þá vera með áhrifum áfengis, en þó eigi vanhæfan til skyldustarfa. Skipinu var snúið í rétt horf við bryggju og tvær landfestar úr stálvír festar í hana. Er aflvél skipsins hafði síðan unnið hæfilegan tíma hægt aftur á bak, kveðst skipstjóri hafa gefið fyrirmæli í vélarrúm um stöðvun vélarinnar. Er skipið var ferðlitið orðið, jókst ferð þess aftur á bak mjög skyndilega. Urðu skipverjar á hvalbak þessa varir, og kallaði 1. stýrimaður til skipstjóra viðvörun um þetta. Reyndi nú á landfestarnar, og slitnuðu þær báðar. Slóst endi annarrar þeirra í vinstri fót annars hásetans (A), sem á hvalbak var, og hlaut hann mikil lemstur. Vinstri lærleggur brotnaði opnu broti, allir vöðvar framan á lærleggnum krömdust sundur, bein brotnaði í vinstri hendi og vinstri handleggur marðist allur. Miklum erfiðleikum reyndist bundið að græða A, og var lærleggur hans tvisvar brotinn upp í því skyni að lagfæra skekkju á brotsárinu. Hann hlaut varanlega örorku, sem metin var 38%. Með stefnu 10. febrúar 1953 höfðaði A mál gegn eiganda skipsins, h/f K, og krafðist fébóta fyrir orkutjón sitt, atvinnutjón, þjáningar og röskun á stöðu og högum. Orsök slyssins var talin sú, að hraði skipsins aftur á bak var aukinn skyndilega, eins og áður greinir. Sú hraðaukning var óverjandi, eins og á stöð. Hvort sem 1. vélstjóri framkvæmdi hana af sjálfsdáðum eða samkvæmt skipun skipstjóra, var hér um mistök skipstjórnarmanns að tefla. Hins vegar átti A enga sök á slysförum þessum. Var h/f K því dæmt að bæta að fullu tjón A, sem metið var alls kr. 282.400.00 702
- S gaf út og seldi tékkávisanir, er hann átti ekki innstæðu fyrir. Í opinberu máli var honum dæmt að greiða viðtakendum ávisana þessara skaðabætur 718
- Sumarið 1952 var fluttur fjöldi sauðfjár af Norðurlandi til Suðurlands. Var féð flutt á bifreiðum. Hinn 24. september um haustið var bifreiðin R 1825 á suðurleið með fjárhóp, og gætti K fjárins á palli bifreiðarinnar. Ökumaður bifreiðarinnar skýrði svo frá, að hann hefði stöðvað bifreiðina í grennd við Fornahvamm í Norðurárdal og rætt við K. Var þá ráðgert, að næsti áfangastaður yrði að Hreðavatnsskála. Ók hann síðan þangað án þess að verða nokkurs óvanalegs

var á leiðinni, en þar kom í ljós, að K var ekki með bifreiðinni. K fannst örendur á veginum skammt frá Hvammi í Norðurárdal, þar sem símalína var strengd yfir veginn. Einangrunarkúla símalínu þessarar átti að hvíla á járnkrók í símastaur, og var hún þá 4.5 m yfir miðju vegar. Fram kom í málinu, að bifreiðar með háfermi höfðu þá um sumarið lyft símalínunni af króknum, en við að losna af króknum féll símalínan niður í rúmlega 3 m hæð. Af verksummerkjum mátti ráða, að símalínan hefði, er greind bifreið fór um veginn, eigi verið á burðarkróknum, að hún hefði lent á K, sært hann í andliti, hálsbrotið hann, svipt honum aftur af bifreiðinni og valdið þannig bana hans. Skyld er vegna almannaoýggis að leggja símalínur svo hátt yfir vegum, að vegfarendum stafi eigi hætta af þeim. Og þar sem K varð engin sök á því gefin, þótt hann varaðist ekki símalínuna, var skaðabótaábyrgð á þessu dauðaslysi öll lögð á Landssíma Íslands, sem var dæmt að greiða ekkju K útfararkostnað hans og dánarbætur 731

- A starfaði við trésmíði hjá amerískum verktaka á vegum varnarliðs Bandaríkjanna á Keflavíkurflugvelli. Hinn 15. júlí 1953 vann hann ásamt samstarfsmanni sínum B að smíði flekamóta. Hjálpuðust þeir nú að því A og B að negla krossviðarplötur á tréramma, en hvorugur þeirra var lærður trésmíður. Studdi A við, en B negldi. Við áslátt B hrökk nagli undan hamri hans í opið hægri auga A. Nethimna augans losnaði og rifnaði. Tókst ekki að ráða bót á þessu með læknaðgerð, og varð augað sjónlaust að mestu. Örorka A af völdum slyss þessa var metin 20%. A höfðaði mál gegn ríkissjóði og krafðist bóta fyrir tjón sitt. Þar sem greindur verktaki taldist til liðs Bandaríkjanna, sbr. lög nr. 110/1951, og B hafði ekki sýnt fulla aðgæzlu við áslátt naglans, en A varð ekki gefin nein ógætni að sök, þá var ríkissjóði dæmt að bæta að fullu tjón A, sem metið var samtals kr. 102.258.00 777

Skattalög. Sjá enn fremur skattar og gjöld.

- Af hendi bæjarsjóðs Reykjavíkur var krafizt lögtaks í eignum A fyrir útsvari, sem á hann hafði verið lagt árið 1955. Í lögtaksmáli þessu krafðist A þess, að skattstjóri Reykjavíkur kæmi fyrir dóm sem vitni og gæfi skýrslu um áætlun sína um tekjur A útsvarsárið 1954. Niðurjöfnunarnefnd, sem ákveður fjárhæð útsvars og áætlar í því sambandi eignir gjaldþegns og tekjur, ef því er að skipta, er samkvæmt 2. gr. laga nr. 48/1954 skyld að gefa sérstaklega hverjum gjaldanda, er þess krefst, sundurliðaða skýrslu um það, hvernig útsvar hans er á lagt. Bar A því að snúa sér til

nefndarinnar, ef hann vildi fá vitneskju um álagningu útsvarsins. Skattstjóra er hins vegar óskýlt að svara spurningum um grundvöll slíkrar álagningar. Kröfu A var því hrundið 260

Skattstjóri Reykjavíkur krafðist þess með bréfi til Trésmiðafélags Reykjavíkur, dags. 14. marz 1956, að félagið léti honum í té skýrslur um uppmælingar vegna smiðavinnu við húsabyggingar, er framkvæmdar hefðu verið á vegum félagsins árið 1955, eða veitti starfsmönnum hans aðgang að gögnum um þetta efni, en mælingar þessar eru lagðar til grundvallar launagreiðslum samkvæmt ákvæðisvinnutaxta. Formaður félagsins neitaði að verða við þessum kröfum skattstjórans, enda færu launagreiðslur engar fram á vegum félagsins, sem væri stéttarfélag, er ákvæði 34. gr. laga nr. 46/1954 um upplýsingaskyldu stofnana tækju ekki til. Samkvæmt tillögum skattstjóra lagði Fjármálaráðuneytið því næst fyrir félagið að láta umræddar skýrslur í té, að viðlögðum dagsektum samkvæmt 51. gr. laga nr. 46/1954, og krafðist síðan fjárnáms fyrir dagssekt, er fyrir mælum þess var ekki hlýtt. Synjað var um framkvæmd fjárnáms, enda gat félagið, að því er umrætt málsefni varðar, eigi talizt til félaga þeirra eða stofnana, sem ræðir um í 34. gr. nefndra laga. Þótti sú skýring á því lagaákvæði og styðjast við 81. gr. reglugerðar nr. 147/1955 .. 427

Skattar og gjöld.

a) Útsvör.

Við niðurjöfnun útsvara árið 1954 var Ó gert að greiða útsvar í Siglufjarðarkaupstað, þar sem hann hafði starfað og haft herbergi á leigu 7 mánuði ársins 1953. Það var hins vegar í ljós leitt, að Ó hafði dvalið hjá foreldrum sínum í Grýtubakkahreppi framan af ári 1953 og talið sig eiga þar lögheimili á manntali það ár. Þóttu eigi færðar á það sönnur, að Ó hefði haft heimilisfang í kaupstaðnum á þeim tíma, er máli skipti, sbr. 8. gr. laga nr. 66/1945, og var því synjað um framkvæmd lögtaks til heimtu útsvarsins 406

Kaupfélag gaf eigi um útsvarsár „glögga skýrslu um viðskipti sín við utanfélagsmenn“ í skilningi 6. gr. laga nr. 66/1945. Niðurjöfnunarnefnd byggði því útsvarsálagningu á félagið á áætlun. Eigi var sýnt fram á, að nefndin hefði við ákvörðun útsvarsfjárhæðarinnar farið út fyrir lögleg mörk. Bar því að framkvæma lögtak til heimtu útsvarsins 752

b) Eignakönnunarskattur.

P var á árinu 1949 gert að greiða eignakönnunarskatt, kr. 11.250.00, og á árinu 1950 kr. 4.750.00. Hinn 9. nóvember

- 1949 kvað fógeti upp almennan lögtaksúrskurð um eignakönnunarskatt ársins 1949 og hinn 26. október 1950 um skatt ársins 1950. Var við það miðað, að skattar P hefðu verið gjaldkræfir, er greindir úrskurðir voru upp kveðnir. Lögtaksmál til heimtu skattskulda P sérstaklega var eigi tekið til meðferðar í fógetadómi fyrr en 23. desember 1952, og eftir sókn og vörn fyrir fógetadómi kvað fógeti hinn 31. maí 1954 upp úrskurð um lögtak, sem framkvæmt var sama dag. En þar sem lögtaksmálinu hafði ekki verið fram fylgt með hæfilegum hraða, sbr. 2. gr. laga nr. 29/1885 og lög nr. 83/1947, var lögtaksréttur fyrndur. Úrskurður fógeta og lögtaksgerðin voru því úr gildi felld 255
- Eignarskatt samkvæmt 17. gr. laga nr. 67/1947 um eignakönnun bar að miða við hreina eign skattþegns hinn 31. desember 1947, sbr. 1. gr. reglugerðar nr. 190/1947. Eftir framtali þ samkvæmt 9. gr. nefndra laga voru skuldir hans hinn 31. desember 1947 meiri en eignir hans. Honum varð því ekki að lögum gert að greiða eignakönnunarskatt, enda skipti eigi máli, þó að í ljós væri leitt, að vantalin hefði á sínum tíma verið eign, sem á framtalsdegi var gengin til þurrðar 588

c) *Stóreignaskattur.*

- V var samkvæmt lögum nr. 22/1950 gert að greiða stóreignaskatt, kr. 126.992.00. V kærði skattálagninguna til Ríkisskattanefndar, sem hinn 10. ágúst 1951 tilkynnti, að kæran hefði ekki verið tekin til greina. Úrskurði Ríkisskattanefndar um þetta efni mátti samkvæmt 4. gr. laga nr. 117/1950 skjóta til dómstóla, ef slíkt mál var höfðað í síðasta lagi fyrir 15. nóvember 1952, sbr. 1. gr. reglugerðar nr. 212/1952. V hófst ekki handa um málshöfðun, en neytti hins vegar heimildar a-liðar 4. gr. laga nr. 59/1950 til að greiða skattgjaldið með fasteignarhluta. Að svo vöxnu máli gat V ekki síðar haft uppi þá málsástæðu fyrir dómstólum, að skatturinn hefði verið ólöglega á lagður, og breytti engu þar um fyrirvari á kvittun fyrir greiðslu skattsins 7. marz 1952 763

d) *Söluskattur.*

- Skattyfirvöld heimtu árin 1950 og 1951 af bókaforlaginu B 3% söluskatt af bókum þess í umsýslusölu, en ákvæði III. kafla laga nr. 100/1948 bar hins vegar að skýra þannig, að af þeirri sölu skyldi greiða 2% söluskatt. B hafði greitt söluskatt þenna án nokkurs fyrirvara, og var kröfu hans um endurgreiðslu hans að hluta hrundið 161
- Hinn 2. desember 1952 dæmdi Hæstiréttur, að samkvæmt lög-

um nr. 100/1948 skyldi greiða 2% söluskatt af bókum í umsýslusölu. Þrátt fyrir þessa dómsúrlausn kröfðust skattheimtuyfirvöld greiðslu á 3% söluskatti, sem lagður hafði verið á bókaforlagið B vegna slíkrar bóksölu árið 1952. Varð það úr, að B greiddi söluskattinn með fyrirvara og höfðaði síðan mál til endurgreiðslu þess hluta skattgjaldsins, sem var umfram 2%. Af hálfu ríkissjóðs var því haldið fram, að B hefði við verðlagningu bóka nefnt ár miðað við 3% söluskatt og tekið af kaupendum þann skatt ríkissjóði til handa, enda sé í 26. gr. laga nr. 100/1948 svo mælt, að verð vöru megi hækka, sem söluskatti nemur. Af þessu leiddi, að B bæri að greiða samsvarandi fjárhæð í ríkissjóð. Nefnt ákvæði skipti eigi máli, þar sem álagning á bækur var óháð verðlagsákvæðum. Kaupendur gátu því ekki krafizt endurgreiðslu vegna verðlagningarinnar, og í málssókn hefði ríkissjóður eigi fengið dæmdan hærri söluskatt en lög mæltu. Endurgreiðsla of greidds sölu-skatts var því dæmd 161

e) Tekjuskattur.

Hinn 22. apríl 1953 taldi útgerðarfyrtæki (H) fram til skatts fyrir árið 1952. Fiskafurðir frá skattárinu, sem H hafði þá eigi fengið reikningsskil útflutningsaðilja um, taldi H sér til tekna á áætluðu söluverði. Síðar kom í ljós, að áætlunarverðið reyndist of hátt, og vildi H þá fá skatta sína reiknaða af nýju, miðað við raunverulegt söluverð fiskafurðanna. Á þetta varð ekki fallizt, enda yrði verðmunurinn að teljast tap H árið 1953. Lögtak var því leyft til heimtu sköttum, sem um var að tefla 117

Eftir að varnarlið Bandaríkjanna kom hingað til lands samkvæmt hvervendarsamningnum 5. maí 1951, stofnuðu ýmsir atvinnurekendur samtök með sér, er koma skyldu fram í sambandi við eða annast verklegar framkvæmdir á vegum varnarliðsins. Nefndust samtök þessi Sameinaðir verktakar. Ágreiningur reis um skattskyldu þessa fyrirtækis. Skattstjórinn í Reykjavík gerði því árið 1952 að greiða skatta í ríkissjóð, samtals að fjárhæð kr. 99.915.00. Var skattálagning þessi kærð af hendi gjaldanda. Yfirskattanefnd staðfesti álagninguna, en Ríkisskattanefnd felldi skattana niður með þeim rökum, að Sameinaðir verktakar væru ekki skattskyldir. Fjármálaráðherra höfðaði þá mál fyrir dómstólum til greiðslu skattfjárhæðar þeirrar, er áður getur. Samkvæmt samþykktum Sameinaðra verktaka komu samtök þessi að öllu leyti fram sem sérstök og sjálfstæð stofnun, og þátttakendur ábyrgðust sín í milli og gagnvart þriðja manni allar skuldbindingar samtakanna í

þeim hlutföllum, sem framlagsfé þeirra sagði til um. Þá ráku Sameinaðir verktakar sem sjálfstæður aðili stórfellda atvinnu, og allir þátttakendur tóku með þeim hætti, sem áður greinir, á sig ábyrgð á verkum einstakra verktaka innan samtakanna. Samkvæmt þessu voru samtökin talin félag í merkingu 1. mgr. 3. gr. sbr. 15. gr. laga nr. 6/1935, enda tóku ákvæði 4. gr. og 16. gr. laganna ekki til þessara samtaka. Ákvæði 2. mgr. 3. gr. sömu laga áttu ekki hér við, og voru Sameinaðir verktakar því skattskyldir til ríkissjóðs sem félag. En þar sem Ríkisskattanevnd hafði enn eigi haft efni til að kveða á um fjárhæðir skattgjalda, sem um var að tefla og byggðar voru á áætlun skattstjóra, var sýknað að svo stöddu af dómkröfum fjármálaráðherra 268

V var samkvæmt lögum nr. 22/1950 gert að greiða stóreignaskatt, kr. 126.992.00. V greiddi skattgjald þetta með fasteignarhluta, er það hafði þá átt skemur en 5 ár og kostað hafði kr. 27.757.44. Mismunurinn, kr. 99.235.00, taldist til skattskyldra tekna V 763

f) Tollar.

A fékk til landsins í nóvembermánuði 1953 barnabækur frá forlagi í Þýzkalandi. Samkvæmt 3. lið 45. kafla tollskrárlaga voru aðflutningsgjöld eigi reiknuð af nokkrum hluta bókinda. Að öðru leyti var aðflutningsgjald reiknað af bókum þessum samkvæmt 1. lið nefnds kafla tollskrárlaga, samtals kr. 4949.35, er A greiddi með fyrirvara, þar eð hann taldi bækurnar eiga að vera tollfrjálssar. Höfðaði A síðan mál til endurheimtu fjárhæðarinnar úr ríkissjóði. Fyrirsvarismaður ríkissjóðs, sem krafðist sýknu í málinu, hélt því fram, að bækur þessar, sem voru með íslenskum texta og greindu hvorki prentstöð né útgefanda, hefðu verið gerðar fyrir reikning íslensks útgefanda, enda gildi sú regla í framkvæmd, að telja bækur með íslenskum texta, sem fluttar væru frá útlöndum, gefnar út af íslenskum aðilja. Hið þýzka forlag, sem hafði árum saman gefið út barnabækur með lesmáli á ýmsum tungumálum, gaf skýlausa yfirlýsingu um, að það hefði gefið bækurnar út. Að svo vöxnu máli, var við það miðað, að forlagið væri raunverulegur útgefandi þeirra. Af því leiddi, að aðflutningsgjald átti ekkert að greiða, og var krafa A samkvæmt því tekin til greina 68

Hinn 29. október 1954 pantaði A umboðssali hjá fyrirtæki (F) í Þýzkalandi úrarmbönd samkvæmt innflutningsleyfi fyrir £ 109-6-0. Samtímis pantaði hann einnig úrarmbönd fyrir £ 29-12-3, sölulaun, er hann taldist eiga inni hjá F. Það A

- um, að vörusending samkvæmt stærri pöntuninni yrði merkt nr. 8088 og sending samkvæmt minni pöntuninni nr. 8089 og svo, að sérstakur reikningur yrði sendur um hvora pöntun. Varningur þessi kom í einu lagi til landsins hinn 12. desember 1954, og um líkt leyti fékk A tvo reikninga. Annar þeirra, er tjáðist vera samkvæmt pöntun A nr. 8088 og í samræmi við umrædda sendingu, að fjárhæð £ 109-6-0, skyldi greiðast í Landsbanka Íslands. Er A hafði greitt reikning þenna hinn 17. desember 1954, lagði hann reikninginn ásamt innflutningsskýrslu fyrir tollgæzlumenn, er skoðuðu sendinguna, og kom þá í ljós, að í henni voru 64 úrarmbönd umfram það, sem talið var á vörureikningi. A kvartaði undan mistökum, er hann taldi hafa orðið í þessum skiptum af hendi F, sem barði við misskilningi sínum, varðandi fyrirmæli hans um umbúnað og sendingu vörunnar. Að svo vöxnu máli taldist ekki sannað, að A hefði verið ljóst ósamræmið milli innflutningsskýrslu hans og vörumagns þess, sem um var að tefla. Var hann því sýkn dæmdur af ákæru um brot gegn 1. mgr. 36. gr. laga nr. 63/1937 150
- Starfsmaður bæjarfógetaskrifstofu (S), sem hafði á hendi tollafgreiðslu vara, varð uppvís að því að tollafgreiða vörur án tilskilinna innflutningsleyfa og að vanrækja að tilgreina slík leyfi, sem fyrir hendi voru, á tollreikningum. Þá hafði hann og í símskeyti til Viðskiptanefndar 18. júní 1948 skýrt rangt frá um innflutningsleyfi fyrir innfluttum vörum. S var fyrir þetta misferli dæmd 10.000.00 króna sekt í ríkissjóð samkvæmt 1. mgr. 11. gr. sbr. 2. mgr. 22. gr. laga nr. 70/1947, 1. mgr. 21. gr. sbr. 2. mgr. 39. gr. reglugerðar nr. 82/1947 og 141. gr. og 146. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 432
- Kaupmaður hóf sölu á vöru, er flutt hafði verið frá útlöndum, áður en lögmæt aðflutningsgjöld hefðu verið greidd og tollgæzlumönnum fengin í hendur nauðsynleg gögn til afgreiðslu varanna. Voru þessi brot talin varða við 1. mgr. 25. gr., 1. mgr. 27. gr., 28. gr. og 29. gr. sbr. 43. gr. laga nr. 63/1937 og 44. gr., 2. mgr. 45. gr., 46. gr., 1. mgr. 51. gr. og 52. gr. sbr. 93. gr. reglugerðar nr. 123/1938 457
- Skilorðsbundnir dómar.*
- Manni, sem sekur var um líkamsárás, dæmd skilorðsbundin refsing samkvæmt 218. gr. sbr. 4. tl. 74. gr. laga nr. 19/1940 153
- Tveir menn, sem sekir voru um þjófnað samkvæmt 244. gr. laga nr. 19/1940, dæmdir skilorðsbundinni refsingu 348
- Manni dæmd skilorðsbundin refsing fyrir brot gegn 1. mgr. 106. gr. laga nr. 19/1940, áfengislögum og lögreglusamþykkt .. 409

Skip. Sjá björgun, siglingar, slóslys, sjóveð.

Skírlífisbrot. Sjá enn fremur nauðgun.

S dæmt fangelsi 3 ár samkvæmt 203. gr. og 209. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 fyrir kynmök við unglinga. S var sviptur réttindum samkvæmt 3. mgr. 68. gr. sömu laga 682

Skotvopn.

Manni dæmd refsing fyrir að hafa undir höndum skotvopn og skotfæri án löglegrar heimildar samkvæmt 1. mgr. 3. gr. sbr. 7. gr. reglugerðar nr. 105/1936, sbr. 3. gr. laga nr. 69/1936 354

Skuldamál.

Krafa um greiðslu víxilfjárhæðar tekin til greina samkvæmt 74. gr. víxillaga nr. 93/1933 27

Mál til heimtu skaðabóta fjárhæðar og málskostnaðar samkvæmt gerðardómi 56

Tekin til greina krafa um endurgreiðslu aðflutningsgjalds á bóku 68

A fékk B tvær bifreiðar til sölu og lofaði að selja B húsgagnasamstæðu fyrir kr. 8000.00. B, sem taldi svo hafa samizt um, að hann keypti bifreiðarnar sjálfur á samtals kr. 25.000.00, greiddi A kr. 33.000.00 og krafðist síðan húsgagnanna eða andvirðis þeirra. Kröfur B voru ekki teknar til greina, þar sem ósannað var, að B hefði orðið eigandi bifreiðanna á fyrrgreindu verði og A þá eigi fengið úr hendi hans frekari greiðslur en honum bar, miðað við söluverð bifreiðanna 79

Héraðsdómslögmaður krafðist sölulauna af seljanda fasteignar. En þar sem hvorki var sannað, að lögmanninum hefði verið falin sala eignarinnar, né heldur að hann hefði átt þátt í því, að kaup tókust fyrir atbeina annars málflutningsmanns, þá var krafa hans eigi tekin til greina 129

Ríkissjóði dæmd endurgreiðsla ofgreidds söluskatts af bóku 161

Húseiganda dæmt að greiða pípulagningarmönnum skuld vegna vinnu við hitalögn í hús hans 252

Mönnum, sem rekið höfðu veitingastarfsemi í leiguhúsnæði, dæmt að greiða að sínum hluta ýmsan kostnað í sambandi við húsnæðið á því tímabili, sem þeir höfðu það til afnota 318

Tíu mönnum, er tekizt höfðu á hendur ábyrgð gagnvart póstsjóði á fjárreiðum póstaðgreiðslumanns, dæmt að greiða póstsjóði pro rata fjárhæð þá, sem ábyrgð þeirra tók til .. 392

Húseiganda dæmd úr hendi leigutaka hækkuð húsaleiga samkvæmt breytingu, er orðið hafði á vísitölu byggingarkostnaðar, eins og samizt hafði með aðiljum 605

Krafa váttryggingarfélags um endurgreiðslu fjárhæða, er það

taldi sig hafa ofgreitt í sambandi við sjóttjón, eigi tekin til greina, enda hafði félagið greitt þær fjárhæðir án nokkurs fyrirvara og eigi hafizt handa um endurheimtu, þegar er efni var til	609
Vátryggingarfélagi dæmt að greiða bæt看 vegna sjóttjóns	609
Eiganda skips dæmt að greiða vátryggingarfélagi iðgjaldsskuld vegna vátryggingar skipsins	609
Útgerðarfélag hafði tekizt á hendur að greiða af söluverði afla erlendis afborganir og vexti af sterlingspundaláni annars aðilja, og bar að miða endurgreiðslur í islenzkum krónum við það gengi, sem gildi á hverjum tíma	620
Víxilréttur samkvæmt víxlum var fyrndur, en mál höfðað samkvæmt 74. gr. víxillaga nr. 93/1933 gegn samþykkjanda þeirra. Var honum dæmt að greiða víxilfjárhæðirnar. Hafði hann ekki hreyft andmælum í héraði, og komu varnarástæður, sem hann hafði uppi í Hæstarétti, því ekki til álita	645
B annaðist útgerð tveggja vélbáta, sem voru eign hlutafélagsins V. Eigandi vélaverkstæðis (J) annaðist samkvæmt beiðni B ýmsar viðgerðir á bátunum og krafði B síðan persónulega um greiðslu kostnaðar af því verki. B neitaði greiðslu, enda væri hann ekki aðili máls, þar sem hann væri eigi eigandi bátanna, er verkið hefði verið unnið fyrir. B hafði beið um viðgerð bátanna án þess að vekja athygli á því, að annar aðili ætti að bera kostnaðinn. Var B því, eins og á stóð, dæmt að greiða fjárhæð þá, sem um var að tefla, og staðfest var löghald á eign hans til tryggingar greiðslu	651
Dæmt um minni háttar fjárkröfur í skiptum sameigenda íbúðarhúss	723
Hrundið kröfu um endurgreiðslu hluta húsverðs, sem greitt hafði verið án nokkurs fyrirvara	784

Stefna. Sjá ákæra, málshöfðun.

Stéttarfélag.

Skattstjóri Reykjavíkur krafðist þess, að Trésmiðafélag Reykjavíkur léti honum í té skýrslur um uppmælingar vegna smiðavinnu við húsabyggingar í Reykjavík, er framkvæmdar hefðu verið á vegum félagsins árið 1955, eða veitti starfsmönnum skattstofunnar aðgang að gögnum um þetta efni, en mælingar þessar eru lagðar til grundvallar launagreiðslum samkvæmt ákvæðisvinnutaxta. Formaður félagsins neitaði að verða við þessum tilmælum skattstjórans, enda færu engar launagreiðslur fram á vegum félagsins, sem væri einungis stéttarfélag. Talið var, að Trésmiðafélag Reykjavíkur gæti ekki, að því er umrætt málsefni varðaði, talizt

til þeirra félaga eða stofnana, sem um ræðir í 34. gr. laga nr. 46/1954. Var því synjað um framkvæmd fjárnáms fyrir dagssekt, sem fjármálaráðherra hafði mælt félagsformanninum samkvæmt 51. gr. greindra laga 427

Stjórnsýsla.

- Ákvæði III. kafla laga nr. 100/1948 um söluskatt bar að skýra þannig, að af söluverði bóka í umsýslusölu skyldi greiða 2% í söluskatt. Eftir setningu laganna skýrðu skattyfirvöld lagaákvæði þessi hins vegar þannig, að greiða ætti 3% söluskatt af söluverði bóka. Samkvæmt kröfu stjórnvalda greiddi A 3% söluskatt af bóksölu sinni árin 1950 og 1951 án nokkurs fyrirvara. Að svo vöxnu máli þótti A ekki eiga rétt til endurgreiðslu á neinum hluta skattgjalds nefndra ára 161
- Skattyfirvöld gerðu A að greiða 3% söluskatt af söluverði bóka á árinu 1952, samtals kr. 2213.00, er A hafði eigi greitt í árslok 1952. Hinn 2. desember 1952 gekk dómur í Hæstarétti, þar sem söluskattsákvæði laga nr. 100/1948 voru skýrð á þann veg, að einungis bæri að greiða 2% söluskatt af sams konar bóksölu, sem A hafði rekið. Samt sem áður kröfðu stjórnvöld A um fulla greiðslu greindrar söluskattsfjárhæðar, sem hann þá greiddi með fyrirvara um endurgreiðslu á því fé, sem of kafið kynni að reynast. Í endurheimtumáli var ríkissjóði dæmt að endurgreiða fjárhæð, sem A hafði greitt umfram lagaskyldu samkvæmt því, sem rakið var 161
- A var ráðinn flugumferðarstjóri með skipunarbréfi ráðherra, þar sem m. a. var svo kveðið á, að uppsagnarfrestur skyldi vera sex mánuðir af beggja hálfu. Hinn 24. nóvember 1951 sagði ráðherra A upp starfi frá 1. desember s. á. að telja. Jafnframt var A tilkynnt, að honum yrðu greidd fyrirfram sex mánaða laun. A hélt því fram, að svo hefði samizt munnlega, að óheimilt væri af hálfu ríkisvaldsins að beita uppsagnarákvæðinu, nema því aðeins að niður yrði fellt eða minnkað til muna fjárframlag Alþjóðaflugmála- stofnunarinnar til flugþjónustu hér á landi, en til þess hefði ekki komið. Þar sem uppsögnin væri því ólögmat, krafðist hann skaðabóta úr ríkissjóði. A tókst ekki að færa sönnur á staðhæfingu sína um greint samkomulag, og var krafa hans því ekki tekin til greina 200
- Lögtaks var krafizt í eignum G fyrir útsvari hans til bæjar- sjóðs Reykjavíkur árið 1955. G krafðist þess í sambandi við lögtaksmál þetta, að skattstjóri Reykjavíkur kæmi fyrir dóm og gæfi munnlega eða skriflega skýrslu um áætlun sína um tekjur G árið 1954. Skattstjóri andmælti skyldu

sinni til slikrar skýrslugjafar. Samkvæmt lögum um útsvör nr. 66/1945 jafnar niðurjöfnunarnefnd niður útsvörum og ákveður fjárhæð útsvara. Niðurjöfnunarnefnd áætlað og eignir og tekjur gjaldanda, ef framtal er að dómi hennar ófullnægjandi, sbr. 5. gr. nefndra laga. Þá er niðurjöfnunarnefnd skylt að veita gjaldanda, sem krefst þess, vitneskju um það, hvernig útsvar hans er á lagt, sbr. 2. gr. laga nr. 48/1954. Að svo vöxnu máli var skattstjóra dæmt óskylt að gefa skýrslu þá, sem krafizt var 260

Árið 1936 keypti ríkissjóður jörðina H af ábúanda hennar (Þ), en jafnframt var Þ byggð jörðin til lífstíðar og, að honum látnum, ekkju hans (J). Ástæðan til kaupa ríkissjóðs var sú, að óttast var, að af framkvæmdum Vegagerðar ríkissjóðs mundi leiða slík landsþjöll á jörðinni, að hún yrði lítt eða ekki byggileg. Árið 1942 voru bæjarhús jarðarinnar að falli komin, og fluttust þau hjónin þá að N, en það sama ár andaðist Þ. J hélt áfram búskap, nytjaði jörðina H og hélt uppi af henni lögskilum. Hinn 12. desember 1952 fól Dómsmálaráðuneytið hreppstjóra að birta J úthyggingu af H frá næstu fardögum, og voru úthyggingar-ástæður taldar þær, að J hefði ekki fullnægt ákvæðum ábúðarlaga um setu á jörðinni og nytjun hennar. J mótmælti úthyggingunni sem ólögmætri. Að loknum vorverkum árið 1953, hóf J túnaslátt á jörðinni, en um sama leyti hóf A, sem ríkissjóður hafði byggt jörðina, einnig að slá túnið. Af hendi ríkissjóðs var þá lagt lögbann við nýtingu jarðarinnar af hendi J. Fram kom, að umboðsstjórn þjóðjarða hafði leyft Þ og síðan J að halda byggingu á H þrátt fyrir brottflutninginn, og eigi var sannað, að landsnytjar þar hefðu rýrnað fyrir þá tilhögun. Urðu lyktir mála þær, að úthyggingin var ógild metin og lögbannsgerðin úr gildi felld 327

Ríkisstjórnin ákvað að taka samkvæmt heimild í 54. gr. laga nr. 15/1923 eignarnámi vatnsréttindi í Mjólkám og Hófsá í Ísafjarðarsýslu vegna fyrirhugaðra vatnsvirkjunarframkvæmda ríkissjóðs. Eigandi þessara réttinda andmælti eignarnáminu og taldi það óheimilt samkvæmt 4. gr. laga nr. 54/1954 um orkuver Vestfjarða. En það lagaákvæði bar hins vegar að skýra þannig, að það heimilaði ríkisstjórninni að kaupa umrædd vatnsréttindi með samningi við rétta aðilja, en svípti ráðherra ekki rétti samkvæmt 54. gr. laga nr. 15/1923 til eignarnáms, ef kaupum varð ekki á komið með viðunandi kjörum 351

Menn, sem höfðu tekizt á hendur ábyrgð gagnvart póstsjóði á fjárreiðum M póstaðgreiðslumanns, voru krafðir um ábyrgðarféð, er M varð uppvís að sjóðþurrð. Þeir neituðu greiðslu

- með þeim rökum, að fyrirsvarsmönnum póstsjóðs hefði verið kunnugt um sjóðþurrð M, þegar er ábyrgðaryfirlýsingin var afhent þeim. Á þessa staðhæfingu voru ekki færðar sönnur, og sýknukrafan því þegar af þeirri ástæðu eigi tekin til greina 392
- Þrettán menn voru ákærðir í sama máli fyrir ólögleg gjaldeyrisviðskipti. Tveir hinna ákærðu töldu málasmsteypu þessa ólögsmæta og kröfðust því frávísunar málsins, að því er þá varðaði. Samkvæmt 28. gr. laga nr. 27/1951 ber undir handhafa ákæruvalds að kveða á um aðiljasamlag í opinberum málum. Með ákæru í greindu máli hafði hann ekki farið út fyrir mörk nefnds lagaákvæðis. Var kröfu hinna ákærðu því ekki sinnt 678

Stjórnsýslumenn. Sjá opinberir starfsmenn.

Svik. Sjá fjársvik.

Svipting réttinda. Sjá atvinnuréttindi, borgararéttindi.

Söluskattur. Sjá skattar og gjöld.

Sönnun.

a) *Einkamál.*

- Samkvæmt nýrri jarðabók fyrir Ísland frá 1861 var Víkurtorfan í Skagafirði talin 80 hundruð að dýrleika, þ. e. aðaljørðin Vík 40 hundruð og hjáleigurnar Glæsibær og Ögmundarstaðir hvor 20 hundruð, en lendur þessara jarða lágu báðum megin Sæmundarár. Hinn 20. ágúst 1910 var landi Ögmundarstaða skipt úr torfunni, og kom í hlut þeirrar jarðar land bæði vestan og austan Sæmundarár. Landamerkjaskrá fyrir Glæsibæ var síðan gerð hinn 18. júní 1923, og var hún undirrituð af eiganda Víkur auk eiganda Glæsibæjar. Í landamerkjaskrá þessari er því lýst, að Glæsibær sé að fornu mati $\frac{1}{4}$ Víkurtorfunnar, tón og engi jarðanna séu úrskipt, en beutiland „sameiginlegt við Vík vestan Sæmundarár“. Með þessu ákvæði merkjaskrárinnar var eigandi Glæsibæjar talinn hafa fallið frá rétti til beutilands austan Sæmundarár. Hins vegar voru ekki leiddar að því sönnur, að hann hefði gefið upp rétt til þess, að við fullnaðarskipti milli Glæsibæjar og Víkur kæmi svo mikið beutiland vestan Sæmundarár í hlut Glæsibæjar, að beutiland þeirrar jarðar yrði að dýrleika $\frac{1}{2}$ hluti alls beutilands beggja jarðanna 1
- A fékk til landsins í nóvembermánuði 1953 barnabækur frá forlagi í Þýzkalandi. Samkvæmt 3. lið 45. kafla tollskrárlaga voru aðflutningsgjöld eigi reiknuð af nokkrum hluta

bókanna. Að öðru leyti var aðflutningsgjald reiknað af bókum þessum samkvæmt 1. lið nefnds kafla tollskrárlaga, samtals kr. 4.949.35, er A greiddi með fyrirvara, þar eð hann taldi bækurnar eiga að vera tollfrjálsar. Höfðaði A síðan mál til endurheimtu fjárhæðarinnar úr rikissjóði. Fyrirsvarsmaður rikissjóðs, sem krafðist sýknu í málinu, hélt því fram, að bækur þessar, sem voru með íslenzkum texta og greindu hvorki prentstað né útgefanda, hefðu verið gerðar fyrir reikning íslenzks útgefanda, enda gildi sú regla í framkvæmd að telja bækur með íslenzkum texta, sem fluttar væru frá útlöndum, gefnar út af íslenzkum aðilja. Hið þýzka forlag, sem hafði árum saman gefið út barnabækur með lesmáli á ýmsum tungumálum, gaf skýlausa yfirlýsingu um, að það hefði gefið bækurnar út. Að svo vöxnu máli, var við það miðað, að forlagið væri raunverulegur útgefandi þeirra. Af því leiddi, að aðflutningsgjald átti ekkert að greiða, og var krafa A samkvæmt því tekin til greina

68

Í marzmánuði 1953 sneri A sér til B, sem gert hafði sér að atvinnu sölu á notuðum bifreiðum, og bað hann að koma í verð fyrir sig tveimur notuðum bifreiðum. Bifreiðarnar voru síðan til sölu á vegum B, og seldust þær nokkru síðar á kr. 12.000.00 og kr. 26.000.00. Aðilja greindi nú á um, hvað þeim hefði samízt um bifreiðarnar, en voru sammála um, að samkomulag hefði verið, að A smíðaði handa B húsgagnasamstæðu fyrir kr. 8.000.00, en B legði til áklæði, er A fékk í hendur skömmu síðar. B hélt því fram, að A hefði selt honum bifreiðarnar á samtals kr. 25.000.00 gegn gjaldfresti á andvirðinu, unz bifreiðarnar seldust. Af söluverði bifreiðanna hefði A fengið kr. 30.000.00, og auk þess kvaðst B hafa greitt kr. 3.000.00, er A skuldaði C. Samkvæmt þessu taldi B sig hafa innt af hendi að fullu andvirði húsgagnanna og höfðaði mál til afhendingar þeirra eða til vara endurheimtu andvirðis þeirra. A kvaðst hins vegar hafa veitt B kost á bifreiðunum og umræddum húsgögnum fyrir samtals kr. 33.000.00, ef andvirðið greiddist fyrir 7. apríl 1953. B hefði eigi greitt fyrir þann tíma, og tilboð sitt þar með verið úr sögunni. Aðiljar höfðu ekki gert með sér skriflegan samning. Tveir menn, sem voru viðstaddir, er aðiljar ræddust við, töldu samkomulag hafa orðið um, að B greiddi kr. 33.000.00 fyrir bifreiðarnar og húsgögnin, en kváðust eigi hafa heyrt A áskilja sér ákveðinn gjalddaga. Að svo vöxnu máli og þar sem aðiljum hefði verið innan handar að gera skriflegan samning, var eigi talið sannað, að samkomulag aðilja hefði verið með öðrum hætti en A lýsti því. Var hann því sýkn dæmdur að öðru leyti en því, að hann skyldi skila aftur áklæði því, er að framan greinir

79

Í aprilmánuði 1953 keypti F húseign í Hafnarfirði. Annaðist málflutningsmaðurinn A kaupin og gerð samninga, er að þeim lutu. Málflutningsmaðurinn B krafði seljanda hússins sölu-launa, en þar sem hvorki var sannað, að B hefði verið falin sala hússins né heldur að sölutilraunir hans hefðu stuðlað að kaupum þeim, er síðar komust á fyrir atbeina A, þá var krafa B eigi tekin til greina 129

Í októbermánuði 1944 hóf A bifreiðarstjóri akstur bifreiða hjá Strætisvögnum Reykjavíkur. Ök hann bifreiðum bæði með olíu- og benzínhreyflum, þ. á m. tveimur tilgreindum bifreiðum, sem haldnar voru að sögn A m. a. þeim annmörkum, að gasloft frá hreyflunum barst í stýrishús þeirra. Í ársbyrjun 1945 tók A að kenna sjúkleiks, er lýsti sér sem höfuðverkur, magnleysi og svimi. Leiddu þessi veikindi til þess, að A lét af störfum hinn 13. september 1945, þar sem hann taldi sig ekki lengur færan til bifreiðaaksturs, enda hafði hann eitt sinn sofnað við stýrið. Stundaði A síðan ýmsa vinnu næstu ár, en virðist eigi hafa getað unnið að staðaldri. Vorið 1947 krafðist hann bóta úr bæjarsjóði Reykjavíkur, þar sem hann hefði hlotið heilsutjón af ólofti í bifreiðum bæjarins, en þessari kröfu hans var synjað. Hinn 11. febrúar 1948 vottaði sérfróður læknir um tauga- og geðsjúkdóma, sem rannsakað hafði A, að hann hefði þegar fengið grun um, að um væri að ræða varanlega kolsýringseitrun, og síðan sannfærzt betur um, að svo væri. Annar sérfróður læknir rannsakaði A því næst í marzmánuði 1949. Taldi hann sjúkrasögu A benda til kolsýringseitrunar, en rannsóknir sönnuðu þó eigi til hlítar, að sjúkdóms-einkenni hans væru afleiðingar slíkrar eitrunar. A höfðaði síðan mál gegn bæjarsjóði Reykjavíkur með stefnu 12. september 1949 til greiðslu bóta vegna heilsutjóns síns, og með úrskurði héraðsdóms 31. janúar 1951 var málið lagt fyrir Læknaráð til umsagnar. Í ályktun ráðsins segir, að ekki yrði séð, að A hefði nokkru sinni orðið fyrir kolsýringseitrun og að heilsuleysi hans verði ekki talin sennileg afleiðing af öikumannsstarfi hans hjá Strætisvögnum Reykjavíkur. Að svo vöxnu máli þótti ósannað, að kolsýringseitrun í starfi A hefði leitt til sjúkleiks hans, og var dómkrafa hans því ekki tekin til greina 177

A starfaði sem flugumferðarstjóri á Reykjavíkurflugvelli, að því er virðist samkvæmt munnlegri óákveðinni ráðningu. Eftir viðræður A og annarra flugumferðarstjóra við flugstjórnvöld um kaup og kjör flugumferðarstjóranna, lýstu þeir í bréfi til flugmálastjóra 16. október 1947 kröfum sínum, þ. á m. að fá skipunarbréf til starfans. Samningsumleitunum um þessi kjaramál lauk með því, að ráðherra gaf

- þann 26. febrúar 1948 út skipunarbréf til handa A til starfans frá 1. marz s. á., en uppsagnarfrestur skyldi samkvæmt bréfinu „vera 6 mánuðir af beggja hálfu“. A tók við skipunarbréfi sínu og hélt áfram starfi án nokkurra athugasemda um uppsagnarákvæðið. Með bréfi 24. nóvember 1951 vék ráðherra A úr starfi frá 1. desember s. á., en tilkynnti honum jafnframt, að honum yrðu greidd laun 6 mánuði. A taldi, að í viðræðum flugumferðarstjóra og flugstjórnvalda hefði verið ákveðið, að því aðeins mætti neyta uppsagnarákvæðisins af hendi stjórnvalda, að fellt yrði niður eða skert til muna fjárframlag Alþjóðaflugmálastofnunarinnar, því að svo komnu væri ríkissjóði um megn fjárhagslega að standa undir þessari flugþjónustu. Ósannað var, að ráðherra sá, er gaf skipunarbréfið út, hefði fallizt á umrætt skilorð uppsagnarákvæðisins. Kröfum A um bætur vegna uppsagnarinnar var hrundið, þar sem 6 mánaða uppsagnarfrestur gildi gagnkvæmt samkvæmt skipunarbréfi hans 200
- A seldi með kaupsamningi 6. febrúar 1954 B húshluta í Reykjavík með þeim kjörum, að B greiddi við undirskrift kaupsamnings kr. 55.000.00, en kaupverðið skyldi B að öðru leyti greiða með peningum á tilteknum gjalddögum, með því að taka að sér greiðslu skuldar samkvæmt skuldabréfi og loks með því að afhenda A til eignar tiltekin veðskuldabréf. Af-sal átti að gefa út 15. október 1954, að fullnægðum skilyrðum samningsins, og loks var svo kveðið á, að hvor aðilja gæti vegna vanefnda hins rift samningnum eða krafizt bóta, kr. 100.00 á dag, unz úr yrði bætt, og yrði samningnum riftað, skyldi sá, er vanefnt hefði, greiða riftanda bætur, kr. 15.000.00. Mikilvægur dráttur varð á því, að B stæði í skilum samkvæmt kaupsamningnum, og tókst B ekki að færa sönnur á staðhæfingar sínar um, að greiðsludráttur hans hefði verið samþykktur af aðiljum, sem hlut áttu að máli. Krafa A um riftun kaupsamningsins var því tekin til greina 209
- Við niðurföfnun útsvara árið 1954 var Ó gert að greiða útsvar í Siglufjarðarkaupstað, þar sem hann hafði starfað og haft herbergi á leigu 7 mánuði ársins 1953. Það var hins vegar í ljós leitt, að A hafði dvalið hjá foreldrum sínum í Grýtu-bakkahreppi framan af ári 1953 og talið sig eiga þar lögheimili á manntali það ár. Þóttu eigi færðar á það sönnur, að Ó hefði heimilisfang í kaupstaðnum á þeim tíma, er máli skipti, sbr. 8. gr. laga nr. 66/1945, og var því synjað um framkvæmd lögtaks til heimtu útsvarsins 406

b) *Opinber mál.*

Hinn 12. júlí 1954, um kl. 2012, varð árekstur milli tveggja bifreiða, sem óku á þjóðvegi í sömu átt, er fyrri bifreiðin

sveigði inn á hliðarveg til hægri og síðari bifreiðin reyndi samtímis að aka fram úr á sama brautarjaðri. Lögreglumenn, sem komu á vettvang, töldu gæta áfengisáhrifa í fari A, sem ók síðari bifreiðinni. Var honum tekið blóð til rannsóknar, og reyndist áfengismagn þess 2.41%. A játaði að hafa nýtt áfengis árdegis umræddan dag og þá fundið talsvert á sér. Hann hefði hins vegar lagt sig klukkan 1030 og sofið fram til klukkan 1700 síðdegis. Þá hefði verið af honum runnið. Þrír lögreglumenn, sem afskipti höfðu af máli A, lýstu útliti hans og töldu einkenni, sem bentu til áfengisáhrifa. Samkvæmt skýrslum lögreglumannanna og því, sem leitt var í ljós um áfengisneyzlu A og áfengismagn í blóði hans, þótti þrátt fyrir neitun A sannað, að hann hefði verið með áhrifum áfengis við umræddan akstur 146

Með bréfi 29. október 1954 pantaði A umboðssali frá fyrirtæki einu í Þýzkalandi úrarmbönd fyrir £ 109-6-0. Með sama bréfi pantaði hann einnig úrarmbönd fyrir £ 29-12-3, en sú fjárhæð var talin inn unnin sölubóknun hans hjá sama fyrirtæki. Bað A um, að sending samkvæmt stærri pöntuninni yrði merkt nr. 8088 og sending samkvæmt minni pöntuninni nr. 8089 og svo, að sérstakur reikningur yrði sendur um hvora pöntun. Varningur þessi kom í einu lagi til landsins hinn 12. desember 1954, og um miðjan sama mánuð fékk A tvo reikninga, en aðeins annan um hendur Landsbanka Íslands til greiðslu þar, þ. e. um stærri pöntunina. A greiddi þann reikning hinn 17. desember 1954, en hann tjáðist vera samkvæmt pöntun A nr. 8088 og í samræmi við sendinguna, að fjárhæð £ 109-6-0. Lagði nú A innflutningsskýrslu og reikning þenna fyrir tollgæzlumenn, sem skoðuðu sendinguna, og kom þá í ljós, að í henni voru 64 úrarmbönd umfram það, sem talið var á vörureikningi. Er A kvartaði undan mistökum, sem hann taldi hafa orðið í þessu sambandi af hendi F, svaraði fyrirtækið því, að það hefði misskilið fyrir-mæli hans, varðandi umbúnað og sendingu vörunnar. Að svo vöxnu máli taldist eigi sannað, að A hefði verið ljóst ósamræmið milli innflutningsskýrslu hans og vörumagns þess, sem raunverulega var um að tefla. Var hann því sýkn dæmdur af ákæru um brot gegn 1. mgr. 36. gr. laga nr. 63/1937 150

Hinn 7. júní 1954, kl. 0340, var lögreglunni í Hafnarfirði tilkynnt, að bifreið hefði verið ekið á raflínustaur við Hverfisgötu þar í kaupstaðnum. Er lögreglumenn komu á vettvang, stóðu hjá bifreiðinni tveir menn, þeir A, sem var umráðamaður bifreiðarinnar og „allt að því dauðadrukinn“, og B, sem eigi var með áhrifum áfengis. Rannsókn máls þessa leiddi til málshöfðunar gegn A fyrir brot gegn áfengislög-

um og bifreiðalögum. Samkvæmt skýrslum, sem fram komu í málinu, höfðu greindir menn verið kvöldið áður saman á heimili einu í Hafnarfirði, og var A ölvaður. Kvaðst hús-ráðandi hafa beðið B að aka A heim og hefði B lofað því. A hafi verið leiddur út í bifreiðina, enda hefði A verið ofur-ölvi og eigi getað gengið óstuddur. A kvaðst muna það eitt, að hann hefði verið í bifreiðinni þetta kvöld, en eigi minnst þess, að hann hefði stjórnað henni. B kvaðst hins vegar eftir nokkurn akstur hafa fengið A stjórn bifreiðarinnar samkvæmt skipun hans og A hefði síðan ekið á staurinn. Þar sem B, sem tekizt hafði á hendur að sjá A farborða, var einn til frásagnar um það, að hann hefði fengið A ofur-ölvi stjórn bifreiðarinnar, þótti vætti B, sem átti hendur sínar að verja, eigi næg sönnun þess, að A hefði ekið bifreiðinni og valdið árekstrinum. Var A því dæmd sýkna í málinu 248

Hinn 13. marz 1955, klukkan 0315, sáu lögreglumenn, sem fóru um Suðurlandsbraut í Reykjavík, bifreiðina R 608 utan vegarins. Var vél bifreiðarinnar í gangi, og undir stýri hennar sat A, sem var ölvaður. Sýnt var, að reynt hafði verið að aka bifreiðinni úr stað, þar sem hjól hennar höfðu grafizt í jarðveginn. Eiginkona A skýrði svo frá fyrir dómi, að hún hefði ekið bifreiðinni, þangað sem hún stóð, en vegna ósættis við A farið þar úr henni, stöðvað vélina, tekið kveikjulykilinn með sér og gengið heim. Kvaðst hún hafa ekið bifreiðinni út af veginum til þess að A, sem hafði annan lykil að henni, reyndi síður að aka henni. A taldi framburð konu sinnar hljóta að vera réttan, en hann neitaði því að hafa sjálfur ekið bifreiðinni eða gert tilraun til þess. Samkvæmt skýrslu lögreglumanna og reyndum málsins þótti sannað, að A hefði gert tilraun til að aka bifreiðinni 284

Hinn 23. apríl 1955 stöðvaði lögreglumaður bifreið á þjóðveginum sunnan Hafnarfjarðar. Þrír leigubílstjórar úr Reykjavík voru farþegar í bifreiðinni, og höfðu þeir meðferðis 108 brennivinsflöskur. Sölubúðir Áfengisverzlunar ríkisins voru lokaðar um þessar mundir. Höfðu bílstjórnarnir því látið verzlunina senda vínföng þessi suður með sjó, og voru þeir nú á heimleið með þau. Bílstjórnarnir, sem töldu sig eiga brennivínið að þriðjungi hver, kváðust ætla það til eigin neyzlu, en eigi var tekið mark á þeim framburði þeirra 288

Hinn 13. nóvember 1955, klukkan 0430, framkvæmdi lögreglumaður tollskoðun í bifreið varnarliðsmanns (E) á leið út af Keflavíkurflugvelli og varð þá var áfengisþefs úr vitum E, sem stjórnaði bifreiðinni. E játaði að hafa neytt nokkurs áfengis á tímabilinu frá kl. 2200—2400 kvöldið áður, og vín-andamagn í blóði hans reyndist 1.58‰. Tveir lögreglumenn kváðu vínþef hafa verið af vitum E, eins og áður greinir.

Annar lögreglumannanna kvað E enn fremur hafa verið voteygðan og linmæltan. Hinn lögreglumaðurinn sagði, að hann hefði verið rauðeygður og voteygður, en kurteis. Af hendi ákærvalds var mál höfðað gegn E fyrir brot á 3. mgr. 23. gr. sbr. 38. gr. og 39. gr. laga nr. 23/1941, og var hann talinn sannur að sök samkvæmt þeim lagaboðum 648

Hinn 22. febrúar 1955, um klukkan 1157, var lögreglunni í Reykjavík tilkynnt, að umferðarslys hefði orðið við gatnamót Ásvallagötu og Blómvallagötu í Reykjavík. Höfðu tveir drengir, þriggja ára og fimm ára, orðið fyrir vörubifreið, þar sem þeir voru á sleða við syðri gangstétt Ásvallagötu, og beðið bana. Tæplega tíu ára gömul telpa (S) sá, þegar slysið varð, en eigi var leitt í ljós, að um aðra sjónarvotta hefði verið að tefla. S skýrði svo frá, að hún hefði verið stödd við gatnamótin, er vörubifreið með bláu húsi kom norðan Blómvallagötu, beygði inn í Ásvallagötu til hægri og rann í beygjunni yfir drengina. S virtist bifreiðarstjórinn eigi verða slyssins var. Ekki sá hún hann greinilega, en virtist hann frekar unglegur. Sérfróður maður kannaði greind og vitnishæfi S. Kvað hann eftirtekt og minni hennar í góðu meðallagi og litskynjun vel það. Við eftirgrennslan þess, hvaða bifreið hefði valdið slysinu, beindist athygli rannsóknarmanna að vörubifreið, er stöð nokkru vestar á Ásvallagötu og sneri í vestur. Bifreið þessi var græn að lit. Var hún skoðuð, en þó eigi rækilega fyrir en daginn eftir. Fannst þá hár undir vinstra bretti hennar, og gat það samkvæmt rannsókn, sem framkvæmd var, verið af öðrum drengnum, en um það varð hins vegar ekkert fullvirt. Ökumaður bifreiðar þessarar, K, fæddur 18. september 1897, skýrði rannsóknarlögreglunni svo frá, að hann hefði ekið um greind gatnamót á leið heim til sín, er klukkuna vantaði, að hann taldi, um 15 mínútur í tólf umræddan dag. Hefði hann komið um Blómvallagötu á gatnamótin og beygt á venjulegan hátt til hægri vestur Ásvallagötu. Hann kvaðst ekki hafa séð börn á gatnamótunum og ekki hafa orðið þess var, að hjól bifreiðar sinnar færu þar yfir ójöfnu. Þessum framburði sínum breytti K síðar fyrir rannsóknarlögreglunni og dómi. Kvaðst hann meðal annars hafa fundið, að hjól bifreiðarinnar fóru á gatnamótunum yfir ójöfnu, er hann þá taldi vera suðurgangstétt Ásvallagötu. Var framburður K á þá leið, að honum sjálfum virtist líklegt, að slysið hefði orðið af völdum bifreiðar hans. Síðar var lögð fram skýrsla sérfróðs læknis um geðheilsu K eftir þessa atburði. Var það álit læknisins, að K hefði á tímabilinu 23. febrúar 1955 til 5. apríl 1955 verið haldinn slíku sjúklegu þunglyndi, að framburður hans á því tímabili gæti hafa

verið „ósakbær“. Féllst Læknaráð á, að niðurstöður læknisins gætu haft við rök að styðjast. Þegar virt var skýrsla S um lit bifreiðarinnar, lýsing hennar á öikumanni, annað, sem fram kom í málinu, m. a. um ferðir annarra bifreiða um gatnamótin, og svo sá möguleiki, að fleiri bifreiðar en kunnugt var um hefðu á þeim tíma, er máli skipti, verið þar á ferð, þá brast sönnun fyrir því, að K hefði valdið slysinu 742

Tekjuskattur. Sjá skattar og gjöld.

Tilraun.

- S kveikti í verzlun sinni í því skyni að fá greitt váttryggingarfé vörubirgða sinna og verzlunarbúnaðar. Honum var dæmd refsing m. a. samkvæmt 248. gr. sbr. 1. mgr. 20. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 9
- I réðst á konu og gerði tilraun til að nauðga henni. Honum var dæmd refsing samkvæmt 1. mgr. 194. gr. sbr. 1. mgr. 20. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 354
- L brautz inn í sölubúð í því skyni að stela peningum, sem hann fann enga. Honum var refsað samkvæmt 244. gr. sbr. 1. mgr. 20. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 657
- S var dæmd refsing samkvæmt 2. mgr. 203. gr. sbr. 1. mgr. 20. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 fyrir tilraun til kynmaka við sextán ára dreng 682

Tímarit. Sjá blöð og tímarit.

Tollar. Sjá skattar og gjöld.

Tómlætisverkanir.

- Ákvæði um söluskatt í III. kafla laga nr. 100/1948 bar að skýra þannig, að af söluverði bóka í umsýslusölu ætti að greiða 2% söluskatt. Eftir setningu laganna, þar á meðal árin 1950 og 1951, skýrðu skattyfirvöld greind ákvæði hins vegar á þann veg, að skattgjald þetta skyldi nema 3%. Af bóksölu A nefnd ár var hann því krafinn um 3% söluskatt, sem hann greiddi án nokkurs fyrirvara. Að svo vöxnu máli þótti hann ekki eiga rétt til endurgreiðslu neins hluta þess skattgjalds 161
- A bifreiðarstjóri hafði á árunum 1944 og 1945 atvinnu við akstur strætisvagna Reykjavíkurbæjar. Vorið 1947 krafði hann bæjarsjóð um bætur vegna heilsutjóns, sem hann taldi sig hafa hlotið af ólofti frá hreyflum bifreiða þeirra, sem hann hafði ekið. Þeirri kröfu var synjað, og með stefnu 12. september 1949 höfðaði A skaðabótamál af þessu efni. Studdi A kröfu sína þeim rökum, að hann hefði orðið fyrir kolsýrings- eitrun í öikumannsstarfi sínu, en það hefði orsakast af lé-

- legu viðhaldi bifreiðanna. A lét ekki rannsaka heilsu sína, meðan hann var í greindu starfi, og eigi fyrr en löngu eftir að hann lét af því. En sú rannsókn, er þá fór fram, þótti, að fenginni álitserð Læknaráðs, eigi leiða í ljós, að heilsuleysi A yrði rakið til starfa hans, þess er áður getur 177
- Vátryggingarfélag greiddi viðgerðarkostnað á skipi, er það hafði í tryggingu. Síðar krafðist félagið endurgreiðslu fjárhæðar, sem það taldi sig hafa greitt umfram skyldu, kr. 41.541.30. En þar sem greiðsla þessi hafði verið innt af hendi án nokkurs fyrirvara um endurheimtu og eigi hafði verið hafizt handa um slíka heimtu, þegar er efni voru til, var endurgreiðslukrafan eigi tekin til greina 609
- A fékk í ársbyrjun 1947 innflutningsleyfi fyrir bifreiðargrind. Hinn 24. febrúar s. á. samdist svo, að A léti B eftir bifreiðargrind þessa gegn sams konar grind síðar, eins og nánar var til tekið í samkomulagi aðilja. Til efnda á þessu samkomulagi fékk A fyrir atbeina B á árinu 1948 bifreiðargrind, sem hann tók við án áskilnaðar um bætur vegna dráttar á efndum af hendi B. Gat A því eigi síðar krafizt slíkra bóta 756
- V var samkvæmt lögum nr. 22/1950 gert að greiða stóreignaskatt, kr. 126.992.60, sem V kærði til Ríkisskattaneftndar. Neftndin tók kærana ekki til greina og tilkynnti V þá niðurstöðu hinn 10. ágúst 1951. V neytti ekki heimildar laga til að skjóta úrskurði Ríkisskattaneftndar til dómstóla, sbr. 4. gr. laga nr. 117/1950, en samkvæmt 1. gr. reglugerðar nr. 212/1952 mátti slíkt mál höfða í síðasta lagi 15. nóvember 1952. Hinn 4. janúar 1952 tilkynnti V Fjármálaráðuneytinu, að hann hefði ákveðið samkvæmt heimild í a-lið 4. gr. laga nr. 59/1950 að afhenda ríkissjóði til greiðslu skattgjaldsins húshluta í Reykjavík, og hinn 10. s. m. gaf V ríkissjóði fyrirvaralaust afsal fyrir þeirri eign. Þegar virtar voru greindar athafnir V, gátu staðhæfingar hans síðar um, að stóreignaskattur hans hefði verið ólöglega á lagður, eigi komið til álita 763
- Hinn 11. janúar 1946 pantaði M sænskt timburhús hjá O h/f, sem flutti slík hús ósamsett til landsins. Kveður M ráð hafa verið fyrir því gert, að verð hússins yrði um kr. 48.000.00, og greiddi M upp í það kr. 5.000.00 fyrirfram. Er húsið síðan kom til landsins haustið 1946, var verð þess talið kr. 67.510.26, og átti M samkvæmt því ógreiddar kr. 62.510.26, sem O h/f krafði hann um. M kvartaði þá undan því, að verðið væri hærra en átt hefði að vera, og fékk af því efni skýringar frá hinum sænska seljanda, en O h/f hélt því fram, að húsinu hefði eigi verið lofað á ákveðnu verði. Hinn 17. marz 1947 greiddi M síðan greindar eftirstöðvar að fullu án nokkurs fyrirvara, en með stefnu 9. janúar 1951 höfðaði

hann mál til endurheimtu á kr. 19.867.37. Þegar virt var að-
staða M til greiðslu húsverðsins og dráttur á málshöfðun,
þóttu eigi efni til að taka kröfu hans til greina 784

Tryggingar. Sjá váttrygging.

Umferðarlög. Sjá bifreiðar.

Umferðarréttur.

A veitti með samningi 11. júlí 1924 B leigurétt að baklóð hússins nr. 20 við Þórsgötu í Reykjavík og gangrétt um lóð þess húss út á nefnda götu. Húsið nr. 20A var síðan reist á baklóðinni, og við eigendaskipti að því húsi voru lóðarréttindi samkvæmt greindum samningi framseld með húsinu, en þess hins vegar ekki gætt að þinglýsa samningnum sjálfum fyrr en 2. október 1952. Hinn 26. október 1926 afsalaði A húsinu nr. 20 við Þórsgötu, og var samningsins frá 11. júlí 1924 getið í því afsali. Í afsali til H 20. apríl 1940 er lóðarréttinda bakhússins hins vegar eigi getið, en fasteignasali, sem annaðist þá sölu, taldi sig hafa skýrt H frá þeim. Með stefnu 18. marz 1953 höfðaði H mál fyrir merkjadómi Reykjavíkur gegn þáverandi eiganda hússins nr. 20A (S) og krafðist þess, að afmáður yrði úr veðmálabókum samningurinn frá 11. júlí 1924, en S gagnstefndi til viðurkenningar réttindum samkvæmt því skjali. Er H keypti húsið nr. 20, var honum ljóst, að húsið nr. 20A var íbúðarhús, sem jafnan hafði verið búið í, og þar sem það stóð á upphaflegri lóð húss þess, er H hugðist kaupa, hafði hann ástæðu til að kynna sér, hvernig lóðarréttindum þess væri háttað. Var eigi talið, að H hefði verið eða mátt vera grandlaus um tilvist lóðarréttinda S, enda þótt þeim hefði þá eigi verið þinglýst. Ákvæði gerningsins frá 11. júlí 1924 um lóðarréttindi og umferðarrétt eiganda bakhússins voru því gild metin278

Uppboð.

F tók að sér að greiða allan kostnað af útgerð v/b I á vertið, þ. á m. kaup skipverja. Eiganda bátsins var í bókum F færður útgerðarkostnaðurinn til skuldar, jafnóðum og hann var greiddur. Í lok vertíðar fékk F hins vegar framsal skipverja á kaupkröfum þeirra, að fjárhæð kr. 47.049.83, sem F lýsti síðar sem sjóveðskröfu til greiðslu af andvirði v/b I, sem seldur var á nauðungaruppbóði. En eins og kaupgreiðslum hafði verið háttað, gat sjóveðréttur eigi stofnast F til handa, enda máttu skipverjar eigi framselja sjóveðrétt, er þeir þá áttu ekki. Kröfu F um greiðslu greindrar

fjárhæðar sem sjóveðskrófu af uppboðsandvirði vélbátsins var því hrundið	601
--	-----

Upptaka eignar.

Upptaka dæmd til Landhelgisjórðs Íslands á afla og veiðarfærum skips, sem verið hafði að ólöglegum veiðum í landhelgi	65, 89, 771
Áfengi, sem flutt var í bifreið ólöglega samkvæmt 4. mgr. 19. gr. áfengislaga nr. 58/1954 dæmt upptækt til ríkissjóðs samkvæmt 42. gr. sömu laga	288
Byssa og skotfæri, sem maður hafði ólöglega undir höndum, dæmd upptæk til ríkissjóðs samkvæmt 7. gr. reglugerðar nr. 105 1936 sbr. 3. gr. laga nr. 69/1936	354
Ólöglegur hagnaður af verðlagsbrotum dæmdur upptækur til ríkissjóðs	457

Útbygging.

Líkur voru taldar á því, að spjöll mundu verða á jörðinni H vegna framkvæmda Vegagerðar ríkisins. Árið 1936 varð það því úr, að ríkissjóður keypti jörðina af ábúanda hennar (Þ), en byggði honum jörðina jafnframt til lífstíðar, og að honum látnum ekkju hans (J), unz hún giftist að nýju. Þuggu þau hjónin síðan á jörðinni, en er hús voru þar orðin svo úr sér gengin, að þau voru ekki íbúðarhæf, fluttust þau árið 1942 á jörðina N. Það sama ár andaðist Þ, en ekkja hans hélt áfram búskap og nytjaði H, eins og áður hafði tíðkæzt. Í október 1947 voru hús jarðarinnar seld J til niðurrífs, og andvirði þeirra sent Dómsmálaráðuneytinu í júní 1949. Með símskeyti 12. desember 1952 fól Dómsmálaráðuneytið hreppstjóra að byggja J út frá næstu fardögum, en hún mótmælti útbyggingu með bréfi 17. s. m. Næsta vor lét J vinna vörverk á jörðinni að vanda. Í júlímánuði hófst svo túnasláttur á vegum J, en daginn eftir tók A einnig að slá túnið, enda hafði hann fengið jörðina byggða frá síðustu fardögum. Af hendi ríkissjóðs var þá lagt lögbann við nýtingu J á jörðinni og mál því næst höfðað til réttlætningar útbyggingunni og staðfestingar lögbanninu. Fram kom í málinu, að umboðsstjórn þjóðjarða hafði samþykkt, að Þ og síðar J héldi byggingu á H þrátt fyrir brottflutninginn, og eigi var sannað, að landsnytjar þar hefðu rýrnað við þá tilhögun, en eins og áður greinir, var ástæðan til flutningsins m. a. húsleysi jarðarinnar. Lyktir málsins urðu þær, að útbyggingin var ógild metin og lögbannsgerðin úr gildi felld	327
--	-----

Útfararkostnaður.

Aðilja, sem bar ábyrgð á dauða manns, dæmt að greiða útfararkostnað hans	332, 731
--	----------

Útivist aðilja.

Áfrýjandi sótti ekki dómþing. Útivistardómur	160,
259, 277, 278, 345, 346, 347, 432, 562, 563, 643, 644, 645, 808, 809	
Útivist stefnda. Mál flutt skriflega samkvæmt 1. tölulið 38. gr.	
laga nr. 112/1935	392, 406

*Útsvör. Sjá skattar og gjöld.**Valdstjórn.*

Hinn 30. nóvember 1954 kom fiskveiðiskip til Ísafjarðar. Tveir hásetanna, A og G, neyttu vins um kvöldið bæði um borð í skipinu og í veitingahúsi, en nokkru eftir miðnætti lögðu þeir ásamt þremur skipsfélögum sínum leið sína að skólahúsi, þar sem dansleikur var. Vildu þeir komast á dansleikinn, en var tjáð, að hann væri einungis fyrir nemendur skólans. Hurfu þá til skips greindir skipsfélagar þeirra A og G, sem urðu eftir við skólahúsið og ollu þar ónæði. Um kl. 0130 bað skólastjóri um lögregluaðstoð, og komu þá á vettvang lögregluþjónarnir H og J. Lögreglumennirnir skipuðu þeim A og G að hverfa frá húsinu, en þeir hlýddu ekki, og kom þá til mikilla átaka milli þeirra og lögreglumannanna. Af hálfu þeirra félaga hafði G sig aðallega í frammi og veitti lögreglumönnum þung högg og stór. H lögreglu- maður hlaut eigi svo mikla áverka í viðureign þessari, að hann þyrfti að leita læknis. J hlaut hins vegar mikil lemstur, heilahristing, beinbrot og blæðingu á bæði augu. Var hann rúmliggjandi til áramóta, fór þá að hafa fótavist, en þjáðist af svefnleysi. Hinn 9. janúar 1955 réð hann sér bana, og taldi læknir mega rekja þau afdrif hans til áverka þeirra, er áður greinir. A var dæmt skilorðsbundið varðhald 15 daga fyrir brot gegn 21. sbr. 44. gr. áfengislaga nr. 58/1954, 1. mgr. 4. gr. sbr. 99. gr. lögreglusamþykktar fyrir Ísafjörð nr. 12/1949 og 1. mgr. 106. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940. G var talinn sekur um brot gegn greindum lögreglu- samþykktarákvæðum auk 1. mgr. 106. gr. og 218. gr. laga nr. 19/1940. Honum var dæmt fangelsi 18 mánuði og svipting réttinda samkvæmt 3. mgr. 68. gr. laga nr. 19/1940 409

Varnarþing.

Útgerðarfélagið h/f S gerði út vélbát, sem skrásettur var á Ísa- firði, og þar átti félagið heimili og varnarþing. Hinn 26. febrúar 1954 leitaði báturinn hafnar í Hafnarfirði, og réðst H þá matsveinn bátsins. Gegndi H því starfi til 1. apríl s. á., er báturinn var aftur staddur í Hafnarfirði. Hinn 15. apríl 1955 höfðaði H mál fyrir sjó- og verzlunardómi Hafnarfjarðar gegn h/f S til greiðslu á eftirstöðvum kaups fyrir greind-

an starfa. Samkvæmt kröfu h/f S var málinu vísað frá sjó-
og verzlunardóminum, þar sem málið mátti eigi höfða á því
varnarþingi gegn andmælum stefnda 233

Vátrygging.

- Kaupmaður kveikti í vörubirgðum, sem taldar voru kr. 46.004.98
virði, miðað við útsöluverð, og verzlunarbúnaði, sem met-
inn var á kr. 968.00, í því skyni að svíkja út vátryggingar-
fé, samtals kr. 400.000.00. Honum var dæmd refsing, m. a.
samkvæmt 248. gr. sbr. 1. mgr. 20. gr. laga nr. 19/1940 9
- Greiðslur frá Tryggingastofnun ríkisins dregnar frá, er ákveðn-
ar eru bætur vegna líf- eða líkamstjóns, er þriðji maður
ber fébótaábyrgð á 168, 731, 777
- Aðfaranótt 5. janúar 1954 slitnaði v/b L upp á Reykjavíkur-
höfn og strandaði á svonefndum Skarfakletti. Að kvöldi
sama dags var skipið dregið af skerinu og til Reykjavíkur,
þar sem það var sett í slipp. Dómkvaddir menn töldu verð-
mæti skipsins eftir strandið nema kr. 44.000.00 og áætluðu
viðgerðarkostnað kr. 425.000.00. Bataábyrgðarfélag Vest-
mannaeyja hafði skipið í vátryggingu, en af hálfu félags-
ins hafði verið svo ákveðið, að vátryggingin skyldi aðeins
taka til algers skipstapa og að 15% af verðmæti skipsins
skyldu vera í ábyrgð eiganda þess. Bataábyrgðarfélagið
taldi sér tjónið óviðkomandi samkvæmt skilmálum þeim,
sem um vátrygginguna giltu. Höfðuðu eigendur skipsins
þá mál gegn félaginu og kröfðust dóms um, að gild væri
vátryggingarábyrgð félagsins á umræddu tjóni. Samkvæmt
mati því, sem áður greinir, var v/b L eigi talinn óbætandi,
eftir að honum hafði verið bjargað af strandstað. Sam-
kvæmt 2. gr. laga nr. 61/1947 var eigendum skipsins skylt
að vátryggja það hjá ábyrgðarfélaginu, og samkvæmt lög-
um nr. 110/1949 var félaginu skylt að taka skipið í trygg-
ingu, þar á meðal fyrir tjóni af strandi, þó að eigi væri
um að tefla algeran skipstapa. Frá þessu var óheimilt
að víkja með ákvæði í vátryggingarskilmálum. Samkvæmt
11. gr. laga nr. 61/1947 skal skylduvátrygging taka til 9/10
hluta af virðingarverði skips. Fyrir Hæstarétti kröfðust
eigendur skipsins staðfestingar héraðsdóms, þar sem ákveð-
ið var, að 15% virðingarverðs L skyldu samkvæmt skilmál-
um vátryggjanda teljast í sjálfstryggingu þeirra, og varð
því gagnvart þeim að leggja þá útlausn til grundvallar
þrátt fyrir ákvæði 11. gr. laga nr. 61/1947. Eigi töldust
eigendur skipsins hafa fyrirgert rétti sínum með vanskil-
um, sem orðið höfðu af þeirra hendi á greiðslu iðgjalda,
sbr. 2. gr. laga nr. 61/1947, og eigi heldur fyrir þær sakir,

- að varðmaður gætti eigi skipsins, er það slitnaði upp í Reykjavíkurhöfn 305
- Hinn 28. febrúar 1949 strandaði vélskipið *Fell* á svonefndri Akranesflös. Skipinu var bjargað, og var komið með það til Reykjavíkur 1. marz. Var skipið vátryggt hjá A h/f. Auk ákvæða vátryggingarskírteinis skyldu um vátrygginguna gilda ákvæðin í „Dansk Söforsikrings Konvention af 2. Apríl 1934“ og svo skilmálar um „Trawler All Risks Clauses“. Skipið hafði skemmzt mjög mikið. Eftir bráðabirgðaviðgerð í Reykjavík var skipinu hinn 30. maí 1949 siglt til Skotlands með samkomulagi aðilja, til viðgerðar í skipasmíðastöð þar. Lauk þeirri viðgerð hinn 13. desember s. á., og greiddi A h/f viðgerðarkostnaðinn, eftir því sem viðgerðinni miðaði áfram. Eigandi skipsins (S) hafði hlutast til um eftirlit með skipinu, frá því að það strandaði og þar til bráðabirgðaviðgerð var lokið. Var A h/f dæmt að greiða kostnað af því eftirliti og svo kostnað af talstöð, sem höfð var í skipinu á leið þess til Skotlands. Fiskfarmur var í skipinu, er það strandaði, og var sá farmur einnig vátryggður hjá A h/f. Var andvirði fiskisins, sem var ógreitt, innheimt hjá S eftir strandið. Hrundið var framkröfu á hendur A h/f um greiðslu innheimtulauna af fiskverðinu, enda var vátryggingarfé farmsins eigi gjaldkræft, er S var krafinn um fiskverðið. Þá krafðist S bóta úr hendi A h/f vegna tafa á viðgerð skipsins, en engin heimild var til þeirrar kröfu hvorki í greindum vátryggingarskilmálum né samþykkt um sjóvátryggingu. Var sú krafa því eigi tekin til greina 609
- Í sama máli var A h/f dæmt að bæta tjón, sem orðið hafði á greindu skipi á árunum 1950 og 1951 609
- Vátryggingarfélag krafðist endurheimtu fjárhæða, er það hafði innt af hendi vegna sjótjóns. En þar sem félagið hafði greitt fjárhæðir þessar án fyrirvara um endurheimtu og eigi hafizt handa um endurheimtu, þegar er efni var til, voru kröfur þessar eigi teknar til greina 609

Veð. Sjá lögveð, sjóveð.

Veitingahús.

- Manni dæmd refsing eftir 20. sbr. 43. gr. áfengislaga nr. 58/1954 fyrir neyzlu áfengis í veitingahúsi, þar sem sala áfengis var bönnuð 50, 354, 657

Verðlagslöggjöf.

- Kaupmaður seldi á árunum 1948 og 1949 vörur án þess að leita staðfestingar verðlagsstjórnvalda á útsöluverði. Varðaði

þetta brot við 15. gr. sbr. 2. mgr. 22. gr. laga nr. 70/1947, 1. mgr. 17. gr. sbr. 2. mgr. 39. gr. reglugerðar nr. 82/1947 og tilkynningu verðlagsstjóra nr. 8/1947	457
Kaupmaður hóf sölu varnings, sem fluttur hafði verið frá út- löndum, áður en útsöluverð hafði verið samþykkt af stjórn- völdum verðlagsmála. Þessi háttsemi var refsiverð sam- kvæmt 15. gr. sbr. 2. mgr. 22. gr. laga nr. 70/1947, 1. mgr. 17. gr. sbr. 2. mgr. 39. gr. reglugerðar nr. 82/1947 og til- kynningu verðlagsstjóra nr. 8/1947	457
Kaupmaður seldi vöru, sem háð var verðlagsákvæðum, of háu verði og var dæmd refsing samkvæmt 15. gr. sbr. 2. mgr. 22. gr. laga nr. 70/1947 og 1. mgr. 4. gr. sbr. 3. mgr. 19. gr. laga nr. 35/1950 og 1. mgr. 17. gr. sbr. 2. mgr. 39. gr. reglugerðar nr. 82/1947	457

Verksamningar. Sjá samningar.

Vettvangsmál.

Héraðsdómi í máli, þar sem deilt var um kostnað af marka- girðingu, var áfrýjað til Hæstaréttar. Var héraðsdómur ómerktur, þar sem mál var svo vaxið, að nefna hefði átt samdómendur samkvæmt III. kafla laga nr. 41/1919	133
---	-----

Vextir.

Krafizt 6% vaxta og þeir dæmdir	56, 68, 73, 106, 122, 142, 161, 168, 221, 252, 294, 318, 332, 392, 566, 570, 609, 627, 640, 651, 702, 723, 731, 756, 777, 789
Upphafstími vaxta miðaður við þann dag, er greiðslu hafði verið krafizt	56, 318, 570
Upphafstími vaxta samkvæmt kröfu aðilja	392, 609
Vextir í endurheimtumáli dæmdir frá þeim degi, er greiðsla hafði verið innt af hendi	68, 161
Í skaðabótamáli út af slysi voru vextir dæmdir frá þeim degi, er slys gerðist ..	73, 122, 168, 294, 332, 627, 640, 702, 731, 777, 789
Vextir af bjarglaunum dæmdir frá þeim degi, er björgun lauk	106, 142, 221
Vextir dæmdir frá stefnudegi	252, 566, 605, 609, 651, 732, 756
Aðilja dæmt að greiða upptækan ólöglegan ágóða með 6% ársvöxtum	457
Krafizt 7% vaxta og þeir dæmdir	605, 645
Upphafstími vaxta gjalddagi víxilskuldar	645

Viðskiptatilkynningar. Sjá tómletisverkanir.

Vinnusamningar. Sjá samningar.

Vitni.

- Átalið, að héraðsdómari hafði í opinberu máli látið undan falla heitfestingu vitna 9, 146, 573
- G krafðist þess á bæjarþingi Reykjavíkur, að skattstjórinn í Reykjavík kæmi fyrir dóm sem vitni og gæfi skýrslu um áætlun sína um tekjur og gjöld G tiltekið ár. Skýrslu skattstjórans hugðist G leggja fram í lögtaksmáli til heimtu útsvari hans fyrir umrætt útsvarsár til bæjarsjóðs Reykjavíkur. Talið var, að skattstjóra væri óskýlt að svara spurningum um grundvöll útsvarsálagningar, þar sem niðurlögnunarnefnd ákveður sjálfstætt fjárhæð útsvars lögum samkvæmt og áætlar gjaldanda eignir og tekjur, ef framtal er ófullnægjandi, enda skýlt samkvæmt 2. gr. laga nr. 48/1954 að gefa hverjum gjaldanda, sem krefst þess, nákvæmar og sundurliðaðar upplýsingar um það, hvernig útsvar hans er á lagt. Greindri kröfu G var því hrundið 260
- K var forstjóri félags og annaðist samningsgerð af þessu hálfu. Deillur risu um þau viðskipti, sem leiddu til málaferla. K, sem þá hafði látið af störfum hjá félaginu, bar vætti í því máli. Enda þótt K hefði þannig á sínum tíma verið í fyrirsvari annars þeirra aðila, sem nú deildu, um greind viðskipti, var honum gegn andmælum gagnaðilja leyft að heitfesta vætti sitt 653
- Er kannað var, hvort vitni þekktu sakaðan mann, var þess ekki gætt að sýna vitnum hann í hópi fleiri manna, sbr. 2. mgr. 2. tl. 35. gr. laga nr. 27/1951 682
- Tæplega tíu ára gömul stúlka varð sjónarvottur að því, er bifreið var ekið á tvo drengi, sem voru að leik á akbrautinni og lemstruðust til bana. Eigi var leitt í ljós, að aðrir hefðu séð, er slys þetta gerðist. Sálfræðingur framkvæmdi fyrir atbeina rannsóknardómarans athugun á greindarþroska og vitnishæfi stúlkunnar. Sálfræðingurinn prófaði m. a. sérstaklega litaskynjun hennar, þar sem lit bifreiðarinnar bar mjög á góma í rannsókn málsins 742

Víxlar.

- Hinn 6. janúar 1943 var víxill seldur í Sparisjóði Siglufjarðar, að fjárhæð kr. 30.000.00, út gefinn af kaupfélagsstjóra Kaupfélags Siglufirðinga og samþykktur af kaupfélaginu, og var andvirði víxilsins varið til endurgreiðslu á fé og vörum, sem kaupfélagið hafði innt af hendi síðustu mánuði ársins 1942 til þess að koma upp mannvirkjum, er síðar urðu eign h/f G, en það var stofnað til fullnaðar 7. maí 1943 og skrásett 5. júní s. á. H/f G lenti í fjárþröng og gat eigi greitt fé það, sem kaupfélagið hafði lagt fram, og var greindur víxill framlengdur afborgunarlaust til 13.

- júlí 1944, en þá var hann greiddur með andvirði víxils, að fjárhæð kr. 30.000.00, sem gefinn var út af kaupfélaginu, samþykktur af h/f G og seldur Útvegsbanka Íslands h/f. Eftir að sá víxill hafði lent í vanskilum og verið fram-
lengdur til 12. júlí 1945, féll maður, sem var eigi samkvæmt dómi Hæstaréttar 13. desember 1946 bær til þess, nefndan dag frá afsögn víxilsins af hendi útgefanda. Víxilréttur bankans á hendur útgefanda leið því undir lok samkvæmt ákvæðum 53. gr. laga nr. 93/1933. Útvegsbankinn fékk ekkert greitt upp í kröfu sína vegna þessara viðskipta af eignum h/f G, en bú þess var tekið til gjaldþrotaskipta hinn 23. ágúst 1946. Höfðaði hann því mál gegn útgefanda víxilsins, Kaupfélagi Siglfirðinga, og krafðist víxilfjárhæðarinnar samkvæmt 74. gr. víxillaganna. Þar sem talið var samkvæmt framangreindu, að kaupfélagið mundi vinna víxilfjárhæðina úr hendi bankans, ef sú fjárheimta félli niður, voru kröfur hans teknar til greina 27
- Víxilréttur samkvæmt víxlum var fyrndur, en mál höfðað samkvæmt 74. gr. víxillaga nr. 93/1933 gegn samþykkjanda víxlanna (G) til greiðslu víxilfjárhæðanna. G, sem hafði sótt þing í héraði án þess að hreyfa andmælum, áfrýjaði málinu til Hæstaréttar, en varnarástæður hans þar komu eigi til álita gegn andmælum stefnda 645

Þinglýsingar.

- A veitti B með samningi 11. júlí 1924 leigurétt að baklóð hússins nr. 20 við Þórsgötu í Reykjavík og gangrétt um lóð þess húss út á nefnda götu. Á baklóðinni var síðan reist húsið nr. 20 A, og við eigendaskipti að því húsi voru lóðarréttindi samkvæmt greindum samningi framseld með húsinu, en þess hins vegar ekki gætt, að þinglýsa samningnum sjálfum fyrr en 2. október 1952. Hinn 26. október 1926 afsalaði A húsinu nr. 20 við Þórsgötu, og er samningsins frá 11. júlí 1924 getið í því afsali. Í afsali til H 20. apríl 1940 er lóðarréttinda bakhússins hins vegar eigi getið, en fasteignasali, sem annaðist þá sölu, taldi sig hafa skýrt H frá þeim. Með stefnu 18. marz 1953 höfðaði H fyrir merkjadómi Reykjavíkur mál gegn S, þáverandi eiganda hússins nr. 20A, og krafðist þess, að afmáður yrði úr veðmálabókum samningurinn frá 11. júlí 1924, en S gagnstefndi til viðurkenningar réttindum samkvæmt því skjali. Er H keypti húsið nr. 20, var honum ljóst, að húsið nr. 20A var íbúðarhús, sem jafnan hafði verið búið í, og þar sem það stóð á upphaflegri lóð húss þess, er H hugðist kaupa, hafði hann ástæðu til að kynna sér, hvernig lóðarréttind-

um þess væri háttað. Var eigi talið, að H hefði verið eða mátt vera grandlaus um tilvist lóðarréttinda S, enda þótt þeim væri ekki þinglýst. Var S því dæmd sýkna, en gild metin ákvæði gerningsins frá 11. júlí 1924 um lóðarréttindi og umferðarrétt eiganda bakhússins 278

Þjófnaður.

- Manni dæmd refsing samkvæmt 244. gr. laga nr. 19/1940 fyrir þjófnað íslenzkra og erlendra peninga um borð í skipi .. 50
- A var á dansleik og tók þá úr vasa annars manns gleraugu og sló eign sinni á þau. Var A dæmd refsing fyrir þenna verknað samkvæmt 244. gr. laga nr. 19/1940 50
- Er A var einn í herbergi, þar sem hann var gestkomandi, tók hann 200 krónur úr kvenveski og hafði á brott með sér. Honum var refsað samkvæmt 244. gr. laga nr. 19/1940 .. 157
- A braut rúðu á bakhlið húss og skreið þar inn í skrifstofu. Stal hann þar tveimur víNFLöskum. A, sem áður hafði verið refsað, var dæmt 6 mánaða fangelsi samkvæmt 244. gr. laga nr. 19/1940, svipting kosningarréttar og kjörgengis samkvæmt 3. mgr. 68. gr. sömu laga og svo greiðsla skaðabóta vegna rúðubrotsins og hinna stolnu vínfanga 227
- A kom í heimsókn til B í Reykjavík og bauð til sölu smyglaðan varning, er hann þóttist geta útvegað. Er B, sem eigi hafði hug á slíkum viðskiptum, brá sér frá, tók A myndavél og hafði á brott með sér. A kvaðst hafa selt myndavélina, en neitaði að tilgreina kaupandann. Síðar skilaði hann B vélinni og baðst afsökunar á tiltæki sínu. A, sem áður hafði verið refsað, var dæmt 4 mánaða fangelsi samkvæmt 244. gr. laga nr. 19/1940 og svipting réttinda samkvæmt 3. mgr. 68. gr. sömu laga 230
- Tveimur mönnum, sem sekir voru um brot gegn 244. gr. laga nr. 19/1940, var í héraði dæmt skilorðsbundið fangelsi og svipting réttinda samkvæmt 3. mgr. 68. gr. laga nr. 19/1940. Í Hæstarétti var ákvæði héraðsdóms um sviptingu réttinda úr gildi fellt, þar sem refsing var skilorðsbundin, sbr. 2. mgr. 8. gr. laga nr. 22/1955 348
- Manni dæmd refsing fyrir áfengisþjófnað úr bifreiðum samkvæmt 244. gr. laga nr. 19/1940 og svo réttindasvipting samkvæmt 3. mgr. 68. gr. sömu laga 354
- Maður brautz inn í þvottahús, þar sem hann stal fatnaði, og var dæmd refsing samkvæmt 244. gr. laga nr. 19/1940 og réttindasvipting samkvæmt 3. mgr. 68. gr. sömu laga 354
- Eftir að fjórir menn höfðu sameiginlega staðið að ýmsum glæpaverkum, fóru tveir þeirra og stálu matvælum, er þeir neyttu allir. Fyrir þjófnaðarbrotið var refsað samkvæmt 244. gr. laga nr. 19/1940 354

- L, sem var saksóttur fyrir þjófnað, hafði m. a. játað á sig hnuþl í sambandi við uppskipunarvinnu, en eigi tilgreint nægilega, hvenær né hverju var stolið, og eigi voru atvik þessi leidd í ljós með öðrum hætti. L varð því ekki dæmt áfall af þessu efni, sbr. 2. tölul. 2. mgr. 115. gr. laga nr. 27/1951 657
- L, sem var ölvaður, braut rúðu í útidyrarhurð mjólkurbúðar í Reykjavík, opnaði síðan dyrnar, fór inn og leitaði peninga í þjófnaðarskyni, en hafði enga fundið, er lögreglan kom á vettvang og handtók hann. L var dæmd refsing samkvæmt 244. gr. sbr. 20. gr. laga nr. 19/1940 og réttindasvipting samkvæmt 3. mgr. 68. gr. sömu laga 657
- Aðfaranótt aðfangadags jóla 1955 var L á leið heim til sín í Reykjavík og kom þá að opnum útidyrum húss nokkurs. Hélt L þá inn í húsið og kom þar í mannlaust svefnherbergi. Á borði í svefnherberginu voru kr. 58.400.00 í reiðufé, sem L sló eign sinni á, en nokkrar ávisanir, sem þar voru, lét hann liggja. Fé þetta hafði kaupmaður, sem í íbúðinni bjó, tekið úr verzlun sinni heim með sér um nóttina, og var hann ásamt konu sinni í stofu að búa um jólagjafir, er þjófnaðurinn var framinn. L var handtekinn hinn 7. janúar 1956, og komu þá í leitirnar af þýfinu kr. 33.752.30 auk nokkurra muna, er L hafði keyrt fyrir hluta fjárins. L var dæmd refsing samkvæmt 244. gr. laga nr. 19/1940 og réttindasvipting samkvæmt 3. mgr. 68. gr. sömu laga .. 657
- Manni refsað fyrir þjófnað á einkennishúfu skipstjórnarmanns 718

Ærumeiðingar.

- Ritstjórum tímarits dæmd sekt samkvæmt 234. gr. og 235. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 fyrir meiðyrði og ummælin dæmd ómerk samkvæmt 1. mgr. 141. gr. sömu laga. Þá var ritstjórnum og dæmt skylt samkvæmt 11. gr. tilskipunar 9. maí 1855 að viðlögðum dagsektum að birta í tímariti sínu auglýsingu um málsúrslit 85
- Manni dæmd refsing samkvæmt 108. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 fyrir meiðandi ummæli um héraðsdómara í opinberu blaði. Héraðsdómari, er hlut átti að máli, hafði eigi krafizt ómerkingar ummælanna né heldur fjárhæðar til birtingar dómsorða um þau. Kröfur ákærvalds, er hér að lutu, voru því ekki teknar til greina 457
- Fyrir meiðandi ummæli um héraðsdómara og aðstoðarmenn hans var verjanda í opinberu máli dæmd sekt samkvæmt 160. gr. laga nr. 27/1951 og ummælin ómerkt 457
- Í munnlegum flutningi kærumáls viðhafði ákærði, sem flutti mál sitt sjálfur, óhæfileg ummæli um handhafa ákærvalds, og voru ummælin harðlega vítt 678

Ökuleyfi. Sjá atvinnuréttindi.

Örorka.

- E hlaut meiðsl í bifreiðarslysi, viðbeinsbrot, sem greri á misvixl, og marmeiðsl um hægri olnbogalið. Varanleg örorka hans var metin 8%. Bætur úr hendi eiganda bifreiðarinnar voru ekki dæmdar, þar sem ábyrgð á slysinu, að því er E varðaði, varð eigi að lögum á hann felld 94
- H hlaut meiðsl í bifreiðarslysi, er leiddi til varanlegs taugaslens. Varanleg örorka var metin 10%. Ábyrgð á slysinu, að því er tjón H varðaði, varð eigi lögð á eiganda bifreiðarinnar og voru bætur því eigi dæmdar úr hendi hans .. 100
- S slasaðist við vinnu um borð í togara og missti hægri hönd. Varanleg örorka var metin 60%. Bætur fyrir orkutjón dæmdar kr. 350.000.00 auk tryggingabóta frá Tryggingastofnun ríkisins 122
- A slasaðist í þjónustu Vegagerðar ríkisins við brúarsmið og missti fjóra fingur hægri handar að mestu, svo að höndin varð lítils nýt. Varanleg örorka var metin 47%. Ríkissjóði var dæmt að greiða kr. 200.000.00 fyrir orkutjónið 168
- S slasaðist á fæti við starf um borð í togara. Örorka var metin 38%. Bætur vegna orkutjóns dæmdar kr. 210.000.00 auk bóta frá Tryggingastofnun ríkisins 702
- F slasaðist í vinnu á vegum varnarliðs Bandaríkjanna og missti sjón á öðru auga að mestu. Örorka var metin 20%. Bætur dæmdar úr ríkissjóði, kr. 115.000.00, auk bóta, er Tryggingastofnun ríkisins greiddi 777

